1921 | 60 יאָר ביאליסטאָקער שטימע | 1981

לשנה טובה תכתבו! ראש השנה נומער A HAPPY NEW YEAR!

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 329 ■ ראש השנה, תשמ״ב — ניו יאָרק, סעפטעמבער, 1981 ■ 60־טער יאָרגאַנג

אינהאלט:

דער דערעפענונג פון דעם סאַלאַזש מעדיקל צענטער אין כפר תבור ..... יצחק פישזאָן 1
מיט דעם ביאַליסטאָקער טור אין מדינת ישראל ..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 5
60טער יובילעי פון „ביאַליסטאָקער שטימע״ ..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 10
מיין פאַרבינדונג מיט ביאַליסטאָק ..... אוירווינג י. סטאָון (קליוולאַנד) 12
א צוואה פאַר׳ן צווייטן דור ..... אַליס קרעמער 15
מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויפ׳ן טור אין מדינת ישראל ..... מיישל קרעמער 16
שלוס־מיטינג און אינסטאַלירשאַן פון באַאמטע 18
איך האָב איבערגעלעבט דעם פאַגראָם איבער די אידן אין ביאַליסטאָק ..... יעקב מעלער (ברוקלין, נ. י.) 20
זכרונות פון דער אַמאַליקער ביאַליסטאָק ..... מאיר באַראַק (וואלי סטרים, נ. י.) 23
ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע ..... יצחק צעסלער (בוענאס איירעס) 26
דער טויט פון אריה לייב פאיאנס ע״ה ..... אברהם שייקעוויטש (תל־אביב) 31
אונזער טרויער נאָך שעפטל זאק ע״ה ..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 32
אונזער אינסטיטוציע 34
אונזערע פאַרלוסטן 36
ניי־יאָר באַגריסונגען 38

English Section

Dedication of Solasz Medical Center in Kfar Tabor 1
Fourth Bialystoker Tour to Israel — My First Visit — *Rabbi Lowell S. Kronick* 4
A Legacy for the Second Generation — *Alys Kremer* 8
Board Chairman Charles Schwecher "Man of the Week" 9
From the Desk of our Administrator — *Yehoshua Schachter* 10
My Bialystok Connection — *Irving I. Stone* (Cleveland) 11
60th Anniversary of *Bialystoker Stimme* 14
Max Ratner — 1980 Winner of Ohio Governor's Award 16
A Visit to the Bialystoker Center — *Mark Medownick* (Melbourne) 21
New Year Greetings 32-43

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק
דוד סאָהן ע״ה, נרינדער
רעדאַקציע־קאָלעגיום: לואים סילווער, איסאק ריבאַלאָווסקי און הרב שמואל א. קראָניק

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, New York City

Editorial Committee: Louis Silver, Izaak Rybal and Rabbi Lowell S. Kronick

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

דער גרויסער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך
וועט אין קורצן דערשיינען

דער גרויסער היסטאָרישער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס וועט אין דער לעצטער צייט געגרייט אַרויסצוגיין פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, איז שוין אין דרוק. מיר האָפן, אַז דער יזכור־בוך וועט דערשיינען אין סוף פון היינטיקן יאָר, אַזוי ווי דאָס איז פלאַנירט.

דער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך וועט אַנטהאַלטן הונדערטער זייטן אין אַ גרויסן פאָרמאַט, אין אידיש און ענגליש, באַגלייט מיט פיל בילדער. אין דער אויסגאַבע וועלן זיין געדרוקט צענדליקער באַשרייבונגען, שילדערונגען, זכרונות, לידער, וויכטיקע מאַטעריאַלן און דאָקומענטן. אין דעם בוך וועט אַרויסגעבראַכט ווערן דער אויפקום און אַנטוויקלונג פון דעם אידישן ישוב אין ביאַליסטאָק, דאָס לעבן פון די דאָרטיקע אידן פון די עלטסטע צייטן ביז'ן חורבן ביי היטלער'ן.

אַ וויכטיקן אָרט אין דעם גרויסן יזכור־בוך וועט פאַרנעמען די טראַגישע צייט פון די אידן אין ביאַליסטאָק, ווי אויך פון דער אַרומיקער געגנט, בעת דער גרויסער היטלער־הערשאַפט. עס ווערט דערציילט, דורך דאָקומענטן און גביות־עדות, וועגן די ליידן און חורבן פון די אידן ביי די נאַציס. עס ווערט אויך ווי געהעריק אַרויסגעבראַכט וועגן דעם העלדישן ווידערשטאַנד קעגן די נאַציס. אין דעם בוך וועלן אויך זיין ספעציעלע אָפטיילונגען וועגן דעם פרואוו פון ווידעראויפבוי פון דעם אידישן לעבן אין ביאַליסטאָק נאָך דער מלחמה, ווי אויך וועגן דעם לעבן און אַקטיוויטעטן פון די לאַנדסלייט אין פאַרשיידענע לענדער.

דער גרויסער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך וועט זיין אַן אייביקער מאָנומענט נאָך אונזער **אידישער היימטשטאָט**, אַ ווירדיקע מצבה נאָך די קדושים און מאַרטירער, אונזערע אַלעמענס נאָענטע אומגעבראַכטע ביי די נאַצישע רוצחים. די היסטאָרישע אויסגאַבע דאַרף זיך געפינען אין הויז פון יעדן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און פריינט.

מיר בעטן דעריבער אַלע לאַנדסלייט און פריינט **גלייך** אַרויינצושיקן באַשטעלונגען פאַר דעם יזכור־בוך, מיט געהעריקע ביישטייערונגען. די יעניקע וואָס וועלן איצט באַשטעלן דעם בוך פאָראויס, וועלן באַקומען די אויסגאַבע גלייך נאָכ'ן דערשיינען. טוט דאָס גלייך, לייגט ניט אָפּ אויף שפעטער. פילט אויס דעם קופּאָן און שיקט דאָס, מיט באַשטעלונגען און ביישטייערונגען, אויפ'ן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N. Y. 10002

צום קאָמיטעט פון דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך,

איך בעט אייך אַזוי גוט זיין און מיר צושיקן דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, באַלד נאָכן דערשיינען פון דעם ספר. ווי איך פאַרשטיי, איז דאָס אַרויסגעבן דעם מאָנומענטאַלן יזכור־בוך פאַרבונדן מיט גרויסע אויסגאַבן. איך שיק אייך דאָ דעריבער מיין ביישטייערונג פון _____ דאָלאר.

Name .....

Address .....

City .....

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאקער לאַנדסמאַנשאפט אין אמעריקע

נומער 329 ■ ערב ראש השנה, תשמ״ב — ניו יארק, סעפטעמבער, 1981 ■ 60-טער יאָרגאַנג

גרויסע פייערונג אין כפר תבור ביי דער דערעפענונג פון דעם סעם און ראָוז סאָלאַזש מעדיקל צענטער

פון יצחק פישזאן

איינע פון די דערהויבנסטע טעג בעת דעם אי־יאריקן טור פון דער גרופע טורע פון דעם ביאליסטאקער צענטער אין ניו יארק, אין מדינת ישראל, איז געווען דאס דורכפירן דעם פייער־לעכן יום טוב פון דערעפענען דעם סעם און ראָוז סאָלאזש מעדיקעל צענטער, אין כפר תבור, וואס איז אויסגעשפרייט אין גליל. דער דאזיקער צענטער וואס איז געבויט געווארן מיט דער הילף פון אונזער ביאליסטאקער צענטער און אין קאָאפּעראַציע מיט דעם קאָנסול פון אַרגאַניזאַציעס ביים יונאיטעד דזשואיש אפיל, איז געבויט געווארן מיטן צוועק, אז דאס זאל באַדינען סאי די איינוואוינער פון כפר תבור ווי אויך דער באפעלקערונג פון יענער געגנט. דער נייער מעדיקעל צענטער אויפן נאַמען פון סעם

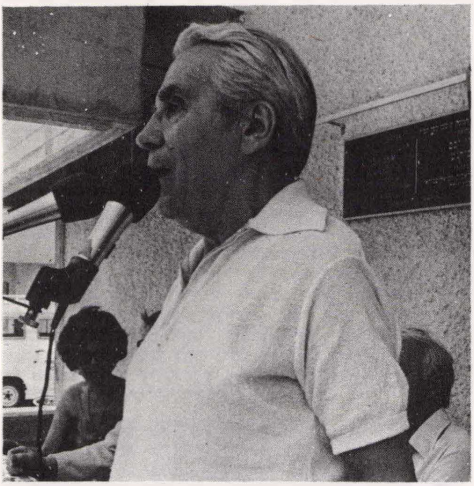
סעם סאָלאזש באַדאַנקט דעם עולם פאַרן אַנטיילנעמען אין דער דערעפענונגס־צערעמאָניע פון דעם מעדיקל צענטער.

און ראוז סאָלאזש, איז אן אויסדרוק פון אנערקענונג פאר דער באליבטער פערל פאר זייער טרייער און איבערגעגעבענער ארבעט פאר דעם ביאליסטאקער צענטער, היים און שפיטאל פאר עלטערע איינוואוינער.

פריינט סעם סאָלאזש, וועלכער האָט דורכגעמאכט ליידן ביי די גאַזים און ער איז ניצול געווארן פון א זיבערן טויט, ווייזט כסדר ארויס גרויס איבערגעגעבנקייט פאר די אקטיוויטעטן און ציל פון דעם ביאליסטאקער צענטער. ער איז אויך זייער טעטיק פאר אנדערע אידישע צוועקן און פאר מדינת ישראל. אויך זיין ליבע פרוי, מרם. ראוז סאָלאזש, די ערשטע ליידי פון דעם ביאלי־סטאקער צענטער, איז גוט באקאנט מיט ארץ פארשידענע אקטיוויטעטן פאר אידישע צוועקן און לטובת דער אידישער מדינה. דאס פארל גיט אויך אפ פיל ספעציעלע אנשטרענגונגען פאר דער סינאגאג, ביי דעם האליס הילם דזשואיש סענטער, וואו זיי זיינען אנגעוועגע מיטגלידער.

דער פארדינטער כבוד

מיט א צייט צוריק האָט די באארד אוו גווערנארס פון דעם ביאליסטאקער צענטער, אויף א פארשלאג פון דעם גענעראל־סעקרעטאר איסאק ריבאלאווסקי, באשלאסן צו באַערן אויף א פאסיקן אופן סעם און ראוז סאָלאזש. דאס האָט געמיינט בויען אן אינסטיטוציע אין מדינת ישראל, אויף זייער נאַמען. עס איז באשלאסן געווארן צו בויען א מעדיקעל צענטער אין כפר תבור וואו עס איז, מיט א יאר פריער אויסגעבויט געווארן א קינדער צענטער אויפן נאַמען פון איסאק און מאלי ריבאלאווסקי. אויך די נייע אינסטיטוציע — אזוי ווי דאס איז געווען מיט דעם איסאק און

י. שמולעוויטש, רעדאקטאר פון דעם ״ביאליסטאקער יזכור־בוך״ באגריסט די ערן־געסט, סעם און ראוז סאָלאזש.

מאלי ריבאלאווסקי צענטער — איז פלאנירט געווארן צו בויען מיט דער הילף פון דעם ביאליסטאקער צענטער און אין קאאפּעראציע מיט דעם קאונסיל פון ארגאניזאציעס ביי דעם יונאיטעד דזשואיש אפיל. דאס פראקלאמירן בויען דעם סעם און ראוז סאָלאזש מעדיקל צענטער אין כפר תבור, איז מארגעקומען בי א פייער־לעכן באגעגעס לכבוד די סאָלאזשעס. די דאזיקע גרויסע פייערונג איז פארגעקומען שבת אוונט, אויף 53טער גאס און זיבעטער עוועניו. ביים באגעגעס, וואס איז אדורך אין א גהויבענער שטימונג, זיינען געווען אנוועזנד עטלעכע הונדערטער ביאליס־טאקער טורע פון דעם צענטער, פריינט פון די סאָלאזשעס און אנדערע, מען איז אויך גלייך צוגעטראטן רעאליזירן דעם פלאן.

ביי דער גרויסער פייערונג

אין אנהויב היינטיקס יאר 1981, ווען מען האָט געהאלטן בים פארענדיקן בויען דעם סעם און ראוז סאָלאזש מעדיקעל צענטער

הרב שמואל קראָניק רעדט אין העבּרעאיש וועגן דעם באַדייט פון עפענען דעם מעדיקל צענטער אין כּפר תּבור.

אין כּפר תּבור, איז מען אויך דערמיט געווען זייער אַקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. מיט דעם האָט זיך באַזונדערס באַשעפטיקט דער ענערגישער געשעפט־סעקרעטאַר, איסאַק ריבאַלאָווסקי. ער האָט נעמלעך אויף אַן אומדערמידלעכן אופן געזוכט ארגאַניזירן דעם טור פון ביאַליסטאָקער טוער קיין מדינת ישראל, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט זיין אַנוועזנד ביי דער פייערלעכער דערעפענונג פון דעם סעם און ראוז סאַלאַזש. דאָס איז אייגנטלעך געווען דער הויפּט־ציל פון דעם וויכטיקן טור, וואָס איז — אַזוי ווי דאָס איז יעדעס מאָל — אַדורך מיט גרויס דערפאָלג (וועגן דעם טור פון דער גרופּע, ווערט דערציילט אויף אַן אַנדערן אָרט אין דער היינטיקער „ביאַליסטאָקער שטימע").

די גרויסע פייערונג אין כּפר תּבור איז פאַרגעקומען זונטיק פרי, דעם 21טן יוני. דאָס איז פֿלאַנירט געווארן פון פאַראויס אַז עס זאָל זיין גלייך נאָך דעם גרויסן וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית־הפּליטה, וואָס איז דאָן פאָרגעקומען אין ירושלים. אויך די גרופּע טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק וואָס זיינען געווען מיטן טור אין ישראל, האָבן אויף אַן אַקטיוון אופן זיך באַטייליקט אין דעם וויכטיקן וועלט־צוזאַמענפאָר. דאָס דער־עפענען דעם סעם און ראוז סאַלאַזש מעדיקעל צענטער אין כּפר תּבור, איז געווען זייער סימבאָליש. איז דאָך סעם סאַלאַזש איינער פון די יעניקע, וואָס האָט דורכגעמאַכט ליידן און פּיין ביי היטלער׳ן. די מערסטע באַטייליקע אין דעם ביאַליסטאָקער טור קיין מדינת ישראל, זיינען אויך געליטענע און על־פּי־נס געראַטע־וועטע פון דעם היטלער גיהנום אין אייראָפּע.

איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי שניידן איבּער די לענטע אַריינצוגיין אין מעדיקל צענטער.

אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי באַגריסט דעם עולם.

שוין באַלד אין דערפרי יענעם טאָג, פון זונטיק דעם 21טן יוני, האָט זיך געפֿילט און אַנגעזוען אַ יום טוב׳דיקע שטימונג אין כּפר תּבור. די פּירער, איינוואוינער און ספּעציעל געקומענע געסט האָבן זיך געגרייט צום יום־טוב. באַזונדערס גרויס פרייד האָבן אַרויסגעווויזן די טייערע קינדערלעך פון דעם שיינעם נייעם ישוב אין גליל, וועלכע געניסן איצט סאַי פון דעם איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי קינדער צענטער, סאַי אויך פון דעם נייעם מעדיקעל צענטער. עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז כּפר תּבור איז געגרינדעט געוואָרן נאָך מיט צענדליקער יאָרן צוריק. אָבער אין די לעצטע יאָרן ווערט דאָס כּסדר פונאַנדערגעבויט און אויסגעבריטערט מיט נייע וויכטיקע אינסטיטוציעס, קולטור־צענטער, טעאַטער, שוהל און אַנדערס. איצט, אין פאַרלויף פון די לעצטע צוויי יאָר, זיינען דאָרט צוגעקומען צוויי נייע זייער נוצלעכע אינסטיטוציעס — דער איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי קינדער צענטער, און דער סעם און ראוז סאַלאַזש מעדיקעל צענטער.

אַ יום טוב פון נאָענטע פריינט

נאָכדעם ווי דער עולם איינוואוינער און די קינדער פון כּפר תּבור זיינען געווען שוין פאַרזאַמלט אויפן גרויסן פֿלאַץ, זיינען אַנ־געקומען די אויטאָבוסן פון תּל־אביב, וואָס האָבן געבראַכט די גרופּע ביאַליסטאָקער פון ניו יאָרק. אין דער זעלבער צייט זיינען אויך אַנגעקומען, די גרויסע באַסעס און קאָרס פון תּל־אביב און פון אַנדערע ערטער אין ישראל, פּירער און טוער פון דער ביאַלי־

דזשייקאָב יאסטער און צילע פּלאָקי האַלטן קינדער פון דעם ריבּאַל קינדער היים אין כּפר תּבור.

אין אַ צימער פון קינדער היים, עס זיצן פון רעכטס: חוה קאַסטרע, דינה מעדזוועדעוו. עס שטייען: רעגינא און סידני סיסון, טשארלס און ראָוז שוועכער, חנה קרעמער און איסאַק ריבאַלאָווסקי מיט אַ קינד.

סטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין דער אידישער מדינה. די שטימונג איז ביי אַלעמען גוטען אַ געהויבענע. די געקומענע געסט זיינען אויף אַ האַרציקן אופן באַגריסט געוואָרן פון דעם יונגן דינאַמישן מעיאָר פון כפר תבור, מיכה גאַלדמאַן. עס זיינען אויך אָנגעזאָגט געווען אַנדערע פירנדע פערזענלעכקייטן פון דעם ישוב. עס איז פאַר די געקומענע געסט גוטגעגרייט פרוכטן, אַ צובייס און גוטראָנק.

מיט דער פייערונג פון דערעפענען דעם נייעם סעם און ראָוז סאַלאָזש מעדיקעל צענטער האָט אויף אַן אייגדרוקספולן אופן אָנגעפירט איסאַק ריבאַלאָווסקי. ער האָט אין וואַרעמע ווערטער גערעדט וועגן דער באַדייטונג פון דעם נייעם מעדיקעל צענטער, ווי אויך וועגן די טרייע פאַרשידענע אַקטיוויטעטן פון סעם סאַלאָזש און זיין פרוי. עס האָבן דאָן געהאַלטן קורצע באַגריסונגס־רעדעס: שלום גראַיצק, פאַרשטייער פון קופת חולים אין ישראל; געוערצ עוזי נאַרקיס, דירעקטאָר פון ספעציעלע פראַיעקטן ביי דער ישראל־רעגירונג; אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי, באַוואוסטער לאַיער אין תל־אביב און פראַמינענטער פירער פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין מדינת ישראל; י. שמולעוויטש, באַקאַנטער אידישער שרייבער און רעדאַקטאָר פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך.

די קינדער פון כפר תבור באַגריסן די ביאַליסטאָקער געסט. עס גייען דורך: פאַניא פאַזניאק מיטן אייניקל, מאטיו מיליאן, און איר שוועסטער, קעי בערגן.

נאָכדעם האָבן סעם און ראוז סאַלאָזש באַדאַנקט אין רירענדע ווערטער פאַר צוטיילן זיי דעם גרויסן כבוד. מר. סאַלאָזש האָט דערביי גערעדט וועגן זיינע איבערלעבענישן ביי די נאַציס וואו ער איז כסדר געווען אויף דער שוועל פון טויט, און ווען עס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן אַלע פון זיין גרויסער משפחה. סעם סאַלאָזש האָט אויסגעדריקט גרויס צופרידנקייט און שטאָלץ מיט דעם, וואָס אין דעם ווייטן גליל וועט איצט זיין דער וויכטיקער מעדיקעל צענטער וואָס וועט באַדינען די דאַרטיקע איינוואוינער. עס איז אַ גרויסע זכיה — האָט סאַלאָזש געזאָגט — צו העלפן מיט אָזעלכעס אין דעם בוי, פאַרשטאַרקונג און זיכערקייט פון דער אידישער מדינה. אויך מרס. סאַלאָזש האָט אויסגעדריקט שטאָלץ פון דעם, וואָס די נייַע וויכטיקע אינסטיטוציעס טראָגט איר נאָמען און דעם נאָמען פון איר ליבן מאַן. עס האָט געהאַלטן אַ קורצע באַגריסונג, אין העברעאיש, הרב שמואל א. קראָניק. ער האָט אויך אָנגעקלאָפט אַ מזוזה, ביים אַריינגאַנג אין דעם נייעם מעדיקעל צענטער.

באַלד נאָכדעם האָבן מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי איבערגעשניטן דעם גרויסן באַנד וואָס האָט געפירט צום אַריינגאַנג פון דעם נייעם מעדיקעל צענטער. סעם און ראָוז סאַלאָזש האָבן אָנטהילט דעם שיינעם בראָנזענעם פּלאַק וואָס איז ביים אַריינגאַנג אין

די געסט וועלן אויפגענומען ביי אַ לאָנטשן אין זאַל פון דעם קאָמיוניטי צענעטר אין כפר תבור.

צענטער, און וואָס לייענט זיך: „דער דאָזיקער נייער מעדיקעל צענטער אין כפר תבור, וואָס איז לכבוד טעם און ראָוז סאַלאָזש, איז געבויט געוואָרן מיט דער הילף פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, אין ניו יאָרק". דער עולם איז באַלד אַריינגעגאַנגען אין דעם נייעם מעדיקעל צענטער און באַטראַכט אַלע צימערן, אָפּטיילונגען און די פּלעצער וואו עס דאַרף נאָך אַיינגעפירט ווערן געהעריקע און נויטיקע מעדיצינישע אַיינריכטונגען. אַלע אָנוועזנדע האָבן אויסגעדריקט אַנערקענונג און דאַנקבאַרקייט פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, פאַר צוטיילן כבוד צו מר. און מרס. סאַלאָזש אויף אָזא נוצלעכן און פראַקטישן אופן, וואָס איז לטובת דעם וואוקס און שטאַרקונג פון מדינת ישראל.

נאָכדעם איז דער גרויסער פאַרזאַמלטער עולם אויך אַריין באַזוכן דעם שיינעם קינדער צענטער, וואָס איז אויפן נאָמען פון איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי און וואָס איז דערעפענט געוואָרן אין כפר תבור דעם 5טן מאַי, 1980. אויך דאָ האָט מען אויסגעדריקט אַנערקענונג און באַוואונדערונג פאַר דער גוטער אַרבעט וואָס עס טוט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, לטובת מדינת ישראל, און פאַר צוטיילן אויף אָזא שיינעם און פראַקטישן אופן פאַרדינטן כבוד צו די ביי אַלעמען באַליבטע איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי. ביים באַזוכן דעם צענטער, האָט מען אויך דאָרט געטראָפן צענדליקער קינדערלעך פון כפר תבור, וועלכע געניסן

פון אַלעם גוטן אין דער אינסטיטוציע אין משך פון טאָג, וועלן זייערע מאַמעס זיינען ביי פאַרשידענע באַשעפטיקונגען.

פאַר געמיינזאַמע וויכטיקע אויפגאַבן

מיטיק צייט האָט דער גאַנצער עולם זיך פאַרזאַמלט אין דעם גרויסן קאָמיוניטי צענטער וואו עס זיינען שוין געווען צוגעגרייט יום טוב'דיקע טישן. עס איז סערווירט געווארן א היימישער געשמאַקער מאָלצייט און דער עולם האָט פאַרבראַכט אין א נאָענטער סביבה. מיכה גאָלדמאַן, דער מעיאָר פון כפר תבור, האָט אין האַרציקע ווערטער באַגריסט דעם עולם, גאָר באַזונדערס די געקומענע געסט פון אַמעריקע. ער האָט אויסגעדריקט דאַנק צו די פירער און טורי פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, פאַר העלפן אויף אַזא פראַקטישן און נוצלעכן אופן אַנטוויקלען און אין דעם וואוקס פון כפר תבור. עס זיינען דא מיט וואַרעמע באַגריסונגס־ווערטער אויף אַרויסגעטראָטן סעם סאָלאָזש, פּרעזידענט; רובין בינדלער, ערן־פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן; טשארלי שוועבער, טשערמאַן פון באָארד אָוו גאַווערנאָרס; משה קרעימער, ווייס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרן; סאָל קרים, פאַרזיצער פון דער באָארד אָוו דירעקטאָרס; אייב מינץ, איינער פון די ווייס־פּרעזידענטן. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אָנגעפירט, אויף אַן איינ־דרוקסופלן אופן, מיט דעם צוזאַמענקונפט. אין אַלעמענס רייד איז געקומען צום אויסדרוק די וויכטיקייט פון צוזאַמענארבעט אויף א גרעמיינזאַמען וועג לטובת ביאַליסטאָקער אידן און אינסטיטוציעס, ווי אויך פאַר אידישע אינטערעסן און פאַר מדינת ישראל.

וועלן דער עולם איז שפּעטער זיך פונאַנדערגעגאַנגען און מען איז מיט די אויטאָבוסן צוריקגעפאָרן קיין תל־אָביב, איז מען באַגלייט געווארן מיטן גזאַנג פון די קינדערלעך און לויב־ווערטער פון די פירער און טורי אין כפר תבור. מען האָט אויס־גערקענונג פאַר די פירער, טורי און מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, פאַר דער גוטער און נאָבעלער ארבעט וואָס זיי טוען פאַר מדינת ישראל. מען האָט זיך געזעגנט מיט גוטע קעגנזייטיקע וואונטשן.

בעת דעם פייערלעכן חנוכת הבית פון דעם סעם און ראוז סאָלאָזש מעדיקעל צענטער, האָט דער מעיאָר פון כפר תבור, מיכה גאָלדמאַן, געמאַלדן אז די הויפּט גאַס וואָס פירט דורך דעם נייעם מעדיקעל צענטער וויי אויך ביי דעם איסאַק און מאַלי ריבא־לאָווסקי קינדער־צענטער, וועט איצט אָנגערופן ווערן „רחוב ביאַליסטוק". ביי דער פייערונג האָט אויף א האַרציקן אופן געשפּילט א קינדער־אָרקעסטער, איינוואוינער פון כפר תבור.

סעם און ראוז סאָלאָזש מיט דזשייקאַב און קעי בערען און אַנדערע מיט די קינדער פון כפר תבור.

גרויסע אויפנאַמע פאַר די ביאַליסטאָקער פון ניו יאָרק ביי די לאָנדסלייט אין תל־אביב

דעם לעצטן שבת אָוונט זייענדיק אין מדינת ישראל, דעם 27טן יוני, בלויז עטלעכע שעה פריער פאַרן אָפּפּליען פון דעם בן־גוריון לופט פעלד אין תל־אביב קיין ניו יאָרק, איז פאַרגעקומען א פייער־לעכע אויפנאַמע פאַר דער גרופּע פון 50 באַטייליקטע ביאַלי־סטאָקער טורי פון צענטער אין ניו יאָרק, אין דעם ספּעציעלן טור, וועלכע זיינען געקומען קיין ישראל צו דער דערעפענונג פון דעם סעם און ראוז סאָלאָזש מעדיקעל צענטער אין כפר תבור. דער איינדרוקספולער צוזאַמענקונפט איז איינגעאָרדנט געווארן פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין ישראל.

די פייערונג איז פאַרגעקומען אין די תיכון ד' גימנאַזיע אין תל־אביב, וואו די תלמידים האָבן אַדאָפּטירט די אַמאָליקע אידישע ביאַליסטאָק, וואו עס ווערט געלערנט און ארויסגעבראַכט וועגן דעם לעבן און אומקום ביי די נאַציס פון די אידן אין דער אַמאָליקער בארימטער קהילה. דער גרויסער אוידיטאָריום אין דער גימנאַזיע טראָגט דעם נאָמען פון דעם אומפאַרגעסלעכן לאַנדס־מאַנשאַפט פירער דוד סאָהן ע"ה. די היימישע אויפנאַמע איז פאַר־געקומען אין דרויסן אויף דעם פריייען פלאַץ אָרום דער שולע, וואו עס זיינען געווען פאַרזאַמלט עטלעכע הונדערט פערזאָן. צווישן עולם זיינען געווען די געקומענע פון ניו יאָרק גרופּע ביאַלי־סטאָקער טורי פון דעם טור, די פירער און טורי פון דער ביאַלי־סטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין מדינת ישראל, ווי אויך געסט און פריינט.

מיט דער פייערונג האָט אָנגעפירט זלמן ירושלמי, וועלכער איז פאַרזיצער פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אביב און איינער פון די פּיאָנערן און בויער פון דעם ישוב אין ישראל, ווי אויך פון די ערשטע גרינדער און ענערגישע פירער פון דער לאַנדסמאַנשאַפט אין דער אידישער מדינה. ער האָט אין האַרציקע ווערטער באַגריסט די געסט פון ניו יאָרק, און דערביי געלויבט די אַקטיוויטעטן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק וואָס פאַרשאַפט כבוד די לאַנדסלייט אומעטום. פריינט ירושלמי האָט אויך איבערגעגעבן וועגן די טעטיקייטן פון דער לאַנדסמאַנשאַפט אין ישראל.

מיט קורצע איינדרוקספולע רעדעס און באַגריסונגען זיינען דאָן ארויסגעטראָטן: דער באַוואוסטער לאַיער צבי קלעמענ־טינאָווסקי, וועלכער איז אויך איינער פון די איבערגעגעבענע און הויפּט־פירער פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין ישראל; רובין בינדלער, ערן־פאַרזיצער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק; סעם סאָלאָזש, פרעזידענט; הרב שמואל קראַניק; טשארלס שוועבער, טשערמאָן פון באָארד אָוו גאַווערנאָרס; דער באַקאַנטער געזעלשאַפטלעכער טורי פון אויסטראַליע, אהרן סאָקאָלאָוויטש; דינה מעדוועדעוו, קאַסירערין; י. שמולעוויטש, באַקאַנטער אידישער שרייבער און רעדאַקטאָר פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך; אייב. מינץ, ווייס־פרעזידענט. דער לעצטער רעדנער איז געווען איסאַק ריבאַלאָווסקי, געניראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער. ער האָט איבערגעגעבן וויכטיק פאַקטן וועגן די אַקטיוויטעטן, דערגרייכונגען און אויפטוען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק.

אין די רעדעס און באַגריסונגען פון די אויבנדערמאַנטע, איז געקומען צום אויסדרוק וועגן די געמיינזאַמע צילן וואָס עס האָבן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אידישע פאַלקס־מענטשן בכלל. עס איז אָנגעווייזן געווארן אויף דער פאַרבינדונג צווישן די לאַנדס־לייט אין אַלע צייטן, וואָס האָט דורך דעם דערמעגלעכט צו גרייכן וויכטיקע רעזולטאַטן. אַזא פאַרבינדונג, איז צוגעגעבן געווארן, איז אין דער איצטיקער צייט נאָך וויכטיקער ווי פריער, ווייל ליידער וועלט די צאָל פון די לאַנדסמאַנשאַפט־טורי וויניציקער. עס איז ארויסגעבראכט געווארן דער וואונטש, אז די צוזאַמענארבעט צווישן די לאַנדסלייט אין אַמעריקע און מדינת ישראל, זאָל נאָך מער פאַרשטאַרקט און פאַרפעסטיקט ווערן. די פירער פון דעם

מיט דעם ביאַליסטאָקער טור אין מדינת ישראל

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

נענעראַל-סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל

מיט צופרידנהייט וויל איך פעסטשטעלן, אַז דער אַי־יאַריקער טור פון דער גרופּע ביאַליסטאָקער טויער און פריינט אין מדינת ישראל, וואָס האָט זיך באַטייליקט אין דער פייערלעכער דערעפענונג פון דעם סעם און ראָוז סאַלאָזש מעדיקעל קליניק אין כפר תבור, איז געווען א גרויסער דערפאָלג. איך וויל טאָקע גלייך ביים אָנהויב אויסדריקן א האַרציקן דאַנק און אָנערקענונג צו אַלע באַטייליקטע אין דעם טור פאַר זייער פולער קאָאָפּעראַציע און פריינטלעכע מיטאַרבעט, א דאַנק וואָס דער טור איז אַדורך אויף אַזא פיינעם געלונגענעם אופן.

א רייזע אין א היימישער סביבה

מיר האָבן דעם טור אָנגעהויבן צוגרייטן נאָך מיט חדשים פריער, גלייך נאָך דער גרויסע פייערונג פאַר סעם און ראָוז סאַלאָזש, וואָס איז פאָרגעקומען אין נאָוועמבער 1980, אין דעם ניו יאָרקער שעראַטאָן צענטער. ווי באַקאַנט, איז דער דאָזיקער יום־טוב פאָרגעקומען אין פאָרבינדונג מיט דעם וואָס עס איז באַשלאָסן געוואָרן צו בויען א מעדיקעל צענטער אין כפר תבור, אויפן נאָמען פון דעם פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, סעם סאַלאָזש מיט זיין פרוי ראָוז. דער וויכטיקער מעדיקעל צענטער אין ישראל איז געבויט געוואָרן מיט דער הילף פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, אין קאָאָפּעראַציע מיט דעם קאָונסיל פון אַרגאַניזאַציעס ביים יונאַיטעד דזשואיש אַפּיל. זאָל דערמאָנט ווערן, אַז מיט א יאָר צוריק -- אין מאַי 1980 — איז אין כפר תבור אויך דערעפנט געוואָרן א קינדער צענטער, וואָס טראָגט מיין נאָמען און דעם נאָמען פון מיין ליבער פרוי מאַלי.

וועגן מיר האָבן אָנגעהויבן פֿלאָנירן צו אַרגאַניזירן דעם אַי־יאַריקן טור קיין מדינת ישראל, איז געווען פאַראויסגעזען אַז דאָס זאָל דורכגעפירט ווערן אין חודש מאַי. קורץ נאָכדעם, איז דאָס אָבער געענדערט געוואָרן אויף א חודש שפּעטער. דאָס איז געווען דערפאָר, ווייל מיר האָבן זיך דערוואויסט אַז אין חודש יוני 1981, ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק זיינען אויך זייער געלויבט געוואָרן פאַר אַרויסגעבן איצט דעם וויכטיקן היסטאָריש „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך". עס איז געמאַכט געוואָרן א רוף צו די פירער און מיטגלידער פון דער לאַנדסמאַנשאַפט אין מדינת ישראל, אַז זיי זאָלן וויי געהעריק העלפן ביים פאָרווירקלעכן די דאָזיקע וויכטיקע אויפגאָבע.

ביי דער פייערונג, וואו דער עולם איז געזעסן ביי געדעקטע טישן און עס איז סערווירט געוואָרן געטראָנק מיט צובייס, איז אויך אַרויסגעטראָטן דער יונגער דירעקטאָר פון דער תיכון ד' גימ־נאָזיע, דן לעווין. ער האָט אויסגעטיילט סקאָלאַרשיפּס צו א צאָל תלמידים פון דער לערן־אינסטיטוציע, וואָס איז איינגעשטעלט געוואָרן פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אביב, כדי צו דערמעגלעכן די שילער צו דערגענגן זייער לערע אויף א גוטן און פולשטענדיקן אופן. עס איז ביי דעם אָוונט אויך אַרויסגעטראָטן א פיינער מוזיקער, וועלכער האָט געשפּילט פאָסיקע ניגונים און דער עולם האָט דערביי אויך געזונגען בציבור.

די איינדרוקספולע אויפנאָמע פון די ביאַליסטאָקער פירער און טויער אין תל־אביב, פאַר דער געקומענער גרופּע לאָנדסלייט פון ניו יאָרק, האָט זיך פאַרענדיקט שפּעט אין אָוונט אין א געהויבענער שטימונג. אין עטלעכע שעה נאָכדעם איז די גרופּע פון דעם טור אָפּגעפאָרן פון דעם עלעגאַנטן פלאָזא־האָטעל, צום בן־גוריון לופט־פעלד אין לוד פון וואָנען מען איז, זונטיק פאַרטאָגס, דעם 28טן יוני, צופרידענע אָפּגעפלויגן מיט אַן „אל־על" דזשעט קיין ניו יאָרק. אויף דעם גאַנצן וועג אין דעם ריזיקן שטאָלענעם פויגל, האָט מען געדאַרפט אָן געשמועסט, מען האָט זיך געטיילט מיט די פיינע איינדרוקן וועגן דעם זייער געלונגענעם טור. פאַר אַלע באַטיליקע זיינען דאָס געווען צוויי אומפאַרגעסלעכע וואָכן.

דער ביאַליסטאָקער טור האָט זיך אָפּגעשטעלט ביי דעם דענקמאָל לעבן „יד ושם" נאָך די 6 מיליאָן קדושים. נאָכדעם האָט הרב שמואל קראָניק געמאַכט א „מלא רחמים".

וועט אין ירושלים פאַרקומען דער היסטאָרישער וועלט־צוזאַמענ־פאַר פון דער שארית הפליטה. ווי באַקאַנט, האָבן זיך אין דאָזיקן וויכטיקן צוזאַמענפאַר, וואָס האָט געהאַט א גרויסן אָפּקלאַנג אין דער וועלט, באַטייליקט טויזנטער גערעטעוועטע אידן פון די נאָציס, וויידערשטענדלער, פּאַרטיזאַנער און אַנדערע, וועלכע לעבן איצט אין צענדליקער לענדער. מיר האָבן געהאַלטן, אַז עס איז ביז גאָר וויכטיק, אַז אונזער טור קיין ישראל זאָל זיין אין דער זעלבער צייט פון דעם וועלט־צוזאַמענפאַר. אויך מיר האָבן געהאַלטן פאַר א חוב זיך צו באַטייליקן אין דעם גרויסן וועלט־צוזאַמענפאַר. מיר האָבן גוט געוואוסט, אַז די מערסטע באַטייליקטע אין אונזער טור זיינען געליטענע אין דער היטלער־צייט, געראַטעוועטע פון דער גרויזאַמער צווייטער וועלט־מלחמה אין אייראָפּע.

דער אַי־יאַריקער טור קיין מדינת ישראל פון אונזערע

לעבן כותל מערבי שטייען פון רעכטס: סידני סיסון, הערשל קאָסטרע, טשארלס שוועכער, טאָבאיעס פּעליכאָווסקי, מאטיו מיליאן, דזשייקאָב בערען, איסאַק ריבאַלאָווסקי, סעם סלאָזש און רובין בינדלער.

אין כפר חב״ד שטייען פון רעכטס: סידני סיסון, סעם סאָלאָזש, הירש פייגין פון אַרגענטינע, מיישל קרעמער, דער דירעקטאָר פון כפר חב״ד, איסאַק ריבאַלאָווסקי און הרב שמואל קראָניק.

ביאַליסטאָקער טויער און פריינט, איז שוין געווען דער פערטער וואָס אונזער צענטער האָט אַרגאַניזירט און דורכגעפירט. די פריערדיקע טורס זיינען געווען אין יאָר 1970, 1973, און 1980. אויך דער טור, אַזוי ווי דאָס איז געווען מיט די פריערדיקע, איז דורכגעפירט געווארן פון דער גוט באַקאַנטער „מעקס ראָזענטאָל טרעוול ביורא״, וואָס ווערט אַרגאַניזירט פון אונזער גוטער פריינדין מרס. רבקה ראָזענטאָל. אָלע געהעריקע אַראַנזשירונגען זיינען געמאַכט געווארן און דורכגעפירט געווארן פון „איסראָם־טור״, סאַי דאָ אין ניו יאָרק, ווי אויך אין מדינת ישראל. אונזער גרופּע איז באַשטאַנען פון פופציק פערזאָן, טויער און פריינט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. אין דעם טור האָבן זיך אויך באַטייליקט אַ גרופּע חשובע טויער פון דעם „גראַדנער קלוב״, וואָס אַרבעט מיט און איז נאָענט מיט אונזער גרויסער לאַנדסמאַנשאַפט. איין גרופּע פון דעם טור, עלף פערזאָן, זיינען אַפּגעפלויגן קיין ישראל דאַנערשטיק אָונט, דעם 11טן יוני, די צווייטע גרופּע, איז אַפּגעפלויגן זונטיק אָונט, דעם 14טן יוני.

פון ניו יאָרק ביז תל אביב

שוין אויפן ניו יאָרקער קענעדי לופט־פעלד, פון וואַנען מיר זיינען אַפּגעפלויגן קיין ישראל, האָט זיך געפילט אַ נאָענטקייט, וואַרעמקייט און היימישקייט צווישן דעם עולם. מיר האָבן זיך פאַר־זאַמלט אין אַ באַזונדערן זאַל, מען האָט געטרונקען לחיים און פאַר־בראַכט אויף אַ זייער גוטן אופן. מען איז נאָכדעם אַפּגעפלויגן אין אַ געהויבענער שטימונג. אָזוי איז אויך געווען ביים פליען אין דעם גרויסן אל־על דזשעט. עס איז געווען אָזוי ארגאַניזירט, אַז אונזער גרופּע האָבן באַקומען אָלע צוזאַמען פיינע זיץ־פלעצער. מען האָט אַ גאַנצע נאַכט געמיטלעך געשמועסט און פאַרבראַכט צווישן אייגענע. דער וויטער וועג צו דער אידישער מדינה איז געווען באַגלייט מיט אַ געהויבענער שטימונג.

אויך ביים אָנקומען אין מדינת ישראל זיינען מיר וואַרעם באַגעגנט און אויפגענומען געווארן פון פאַרטרעטער פון „איסראָם״, ווי אויך פון אונזערע גוטע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ישראל. מיר זיינען גלייך אַפּגעפאָרן אין דעם עלעגאַנטן פלאַזע האָטעל אין תל אביב, וואו מיר זיינען איינגעשטאַנען די גאַנצע צייט. מיר זיינען אויך עטלעכע טעג געווען אין טבריה און אַרום־געפאָרן באַזוכן יענע געגנט, וואו מיר זיינען אויך געווען אין דאַרטיקן פלאַזע־האָטעל. מיר זיינען אומעטום באַדינט געווארן מיט צוויי מאַלצייטן אַ טאָג. צו אונזער דיספאָזיציע איז אויך די גאַנצע צייט געווען אַ ספּעציעלער נייער, מאָדערנער און עיר־קאַנדי־שאַנער אויטאָבוס, מיט אַ דערפאָרענעם גאַרד און שאָפער, וואָס האָט אונז אַרומגעפירט אין אָלע פלעצער וואָס איז געווען באַגלייט מיט גרויס באַקוועמלעכקייט פאַר אונז אַלעמען.

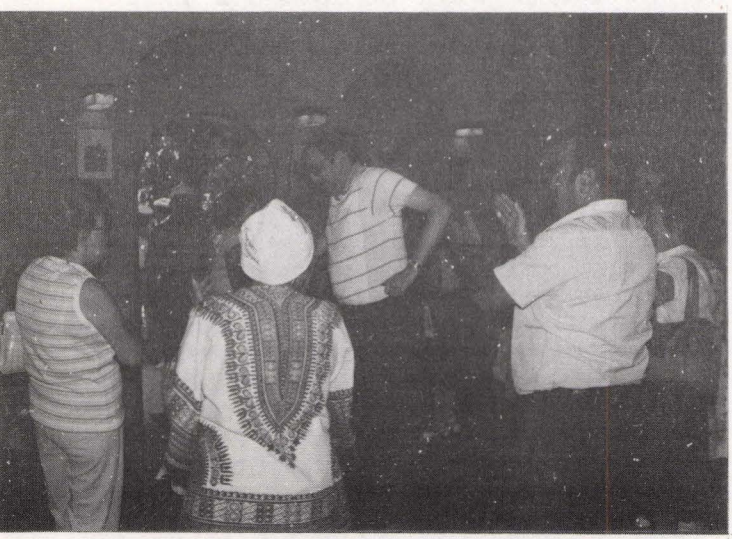
דאָס אַלץ, די רייזע קיין ישראל און אַלע באַזוכן דאַרט און דאָס באַטייליקן זיך אין דעם היסטאָרישן וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה, איז ווי געהעריק פלאַנירט געווארן אויך אין אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. פאַר דעם צוועק, פלעגן פאַרקומען כסדר מיטינגען און פאַרזאַמלונגען פון די באַטייליקטע אין טור, וואָס מיר האָבן אַפּגעהאַלטן אין אונזער צענטער אויף איסט בראָדוועי. ביי יעדן צוזאַמענקונפט פלעגט מען אַפּגעבן באַריכטן, זיך באַראַטן וועגן אַלעם, הערן פאַרשלאָגן און מיינונגען פון די אַנוועזנדע, און צום סוף האָט מען אַנגענומען געהעריקע באַשלוסן וואָס האָט געהאָט פאַר אַ ציל, אַז דער טור זאָל דורכ־געפירט ווערן ווי אַמבעסטן. איך בין צופרידן פעסטצושטעלן, אַז אַ דאַנק דער געהעריקער מיטאַרבעט פון אַלע באַטייליקטע, איז טאַקע אַלץ געווען אַ דערפאָלג.

דער וויכטיקער טור

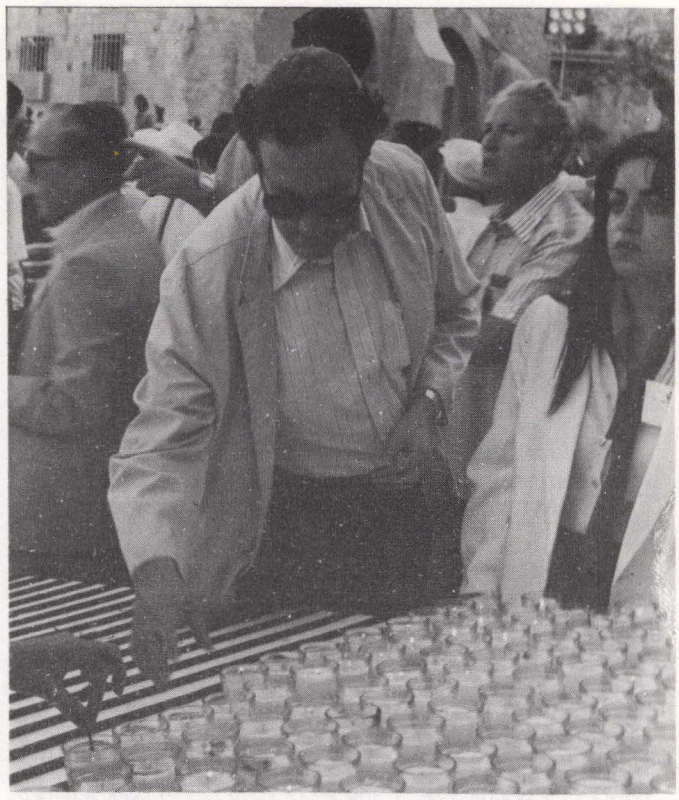
דער טור איז געווען אַזוי פלאַנירט און אַרגאַניזירט, אַז פון דעם ערשטן טאָג פון אָנקום פון אונזער גרופּע קיין מדינת ישראל ביזן לעצטן טאָג, האָט מען באַזוכט פאַרשיידענע היסטאָרישע פלעצער אין דער מדינה, וויכטיקע אינסטיטוציעס, אַנשטאַלטן און אַנדערעס. דאָס אַלץ איז דורכגעפירט געווארן אויף אַ פינקטלעכן אופן וואָס האָט פאַרשאַפט גרויס פאַרגניגן אָלע באַטייליקטע אין דעם טור. גלייכצייטיק האָבן אָלע פון אונזער גרופּע אָנטייל־גענומען — צוזאַמען מיט פיל טויזנטער אַנדערע געקומענע אידן — אין אָלע צוזאַמענקונפטן און אונטערנעמונגען פון דעם וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה. דאָס איז געווען הויפט־זעכלעך אין די אָונטן, וועו דאָס אַלץ איז דורכגעפירט געווארן, אין דער וואָך פון דעם 14טן ביזן 19טן יוני.

אונזער גרופּע איז געפירט געווארן און האָט באַזוכט אינטערעסאַנטע פלעצער אין און אַרום תל אביב: דאָס ליובאַ־ויטשער שטעטל כפר חב״ד; די ווייץ־קעלערן אין ראשון לציון; דעם ווייצמאַן אינסטיטוט אין רחובות; דעם „בית התפוצות״ און אַנדערע ערטער. ביז גאָר אינטערעסאַנט איז געווען דער באַזוך אין דער הייליקער שטאָט ירושלים, מיט אַלע געגנטן אַרום וואו עס זיינען אויפגעבויט געווארן פיל נייע ישובים פון זינט מדינת ישראל האָט דערָאַבערט יענע פלעצער בעת דער זעקס טאָגיקער מלחמה אין 1967. נאָכדעם זיינען מיר געפאָרן באַזוכן דעם קיבוץ יד מרדכי, וואו עס זיינען פאַרגעקומען גרויסע קאַמפן בעת דער באַפרייאונגס־מלחמה אין יאָר 1948. מען איז געווען אין דער אור־אַלטער שטאָט באר שבע, אין אשקלון, אשדוד און פיל אַנדערע ערטער וואָס זיינען אויסגעשפרייט אין נגב און ביים מיטלענדישן ים. אַ גרוסן איינדרוק האָט אויף אונז אַלעמען געמאַכט דער באַזוך אין דער באַרימטער האָפן־שטאָט חיפה, די שטאָט פון מיסטיציזם צפת, און אין יענער ארומיקער געגענט. מיר זיינער געווען אין דער אָלט־היסטאָרישער שטאָט עכו, קיסריה, ראש הנקרא און און פיל אַנדערע וויכטיקע און היסטאָרישע פלעצער.

פאַרשטייט זיך, אַז אַ גרויסע איבערלעבעניש פאַר אַלע באַטייליקטע אין דעם טור פון אונזערע ביאַליסטאָקער, איז געווען דאָס בייוואוינען די פייערונג פון דערעפענען דעם סעם און ראַז

אין ווייץ־קעלער פון ״כרמל״ אין ראשון לציון טאָנצט מען אַ ״הורה״.

הרב שמואל קרַניק צינדט אָן אַן אָנדענק־ליכט נאָך די 6 מיליאָן קדושים לעבן דעם כותל מערבי ביי דעם שלוס פון וועלט צוזאַמענפאָר.

סאָלאָזש מעדיקעל צענטער, אין כפר תבור, וואָס איז אין דער פרעכטיקער געגנט פון גליל. וועגן דעם וועלט דערציילט אין אַ באַזונדערער שילדערונג, אויף אַן אַנדערן פלאַץ, אין דער היינטיקער „ביאַליסטאָקער שטימע".

זונטיק, דעם 21טן יוני, גלייך נאָך דער פייערונג אין כפר תבור, זיינען מיר אָפגעפאָרן קיין טבריה. דאָרט זיינען מיר געווען אין דעם נייעם פרעכטיקן האָטעל פלאַזש, פיר טעג. פון דאָרט זיינען מיר אויך אַרומגעפאָרן באַזוכן פאַרשיידענע ערטער. אַן אומפאַרגעסלעכן איינדרוק האָט אויף אונז געמאַכט דאָס באַזוכן די גולן־בערג, וואָס ישראל האָט דעראָבערט נאָך שווערע קאָמפן אין יאָר 1967. בעת דעם באַזוך איצט דאָרט האָבן מיר געהאָט אַ ספּעציעלע דערלויבעניש דורכצוגיין אַ טונעל אין די ריזיקע בערג, וואָס האָט אונז אַרויסגעפירט אויף דער צווייטער זייט גרענעץ. דאָרט האָבן מיר זיך באַגעגנט מיט די סאָלדאָטן פון דער יו־אַן.

מיט אַ שיף אויפֿן כנרת

זייענדיק אין טבריה איז פאַר אונז צוגעגרייט געוואָרן אַ זעלטענע רייזע, אין אָוונט, אויף אַ שיף אויפן פרעכטיקן כנרת. דאָס איז געווען אַן איבערלעבעניש קיינמאָל ניט צום פאַרגעסן. פאַרנדיק אויף דער שיף איבערן כנרת איז פאַר אונז סערווירט געוואָרן אַ זייער געשמאַקער מאָלצייט און מיר האָבן פאַרברַאכט אויף אַ זעלטענעם היימישן אופן. עס איז געווען אַ פאַרגעניגן אַרויס־צוקוקן אוּן זען ווי די פולע פרעכטיקע לבנה באַגלייט אונז און ווי אַזוי די לבנה האָט זיך דעם גאַנצן וועג אָפּגעשפּיגלט אין דעם בלוי־גאָלדענעם כנרת. זייענדיק אין טבריה האָבן מיר אויך באַזוכט די באַרימטע הייסע בעדער, מיר האָבן דאָרט זייער גוט פאַר־ברַאכט.

דאָנערשטיק זיינען מיר צוריקגעקומען קיין תל־אביב, אין האָטעל פלאַזש. פרייטיק האָבן מיר געהאָט אַ רו־טאָג און צייט איינ־צוקויפן פאַרשיידענע זאַכן. צומאָרגנס, שבת, דעם 27טן יוני, איז געווען אַ ספּעציעלער טאָג פאַר די באַטיילִיקטע אין דעם טור זיך צו באַגעגענען מיט משפּחה־מענטשן אוּן פריינט. אונזער עולם האָט דאָס טאָקע אויסגענוצט אויף אַ גוטן אופן, מען האָט פאַר־ברַאכט מיט קרובים אוּן פריינט. עס איז געווען אַ פיינער לעצטער טאָג אין דער אידישע מדינה, פאַרן אָפּפליען צוריק אַהיים קיין ניו יאָרק. דעם זעלבן שבת אָוונט, עטלעכע שעה פאַרן אָפּפליען פון ישראל, האָבן די ביאַליסטאָקער פריינט אין תל־אביב איינגעאָרדנט אַ פייערלעכער אויפנאָמע פאַר אונזער גרופּע. (וועגן דעם וועט דערציילט אויף אַן אַנדערן אָרט אין דער היינטיקער „ביאַליסטאָקער שטימע").

ווי שוין דערמאָנט פריער, איז אַזוי אַראָנזשירט געוואָרן — דורך מרס. רבקה ראָזענטאָל מיט איר רייזע־ביוראָ און מיט דער קאָאָפּעראַציע פון דעם „איסראָם" — אַז אין פאַרלויף פון די צוויי וואָכן וואָס מיר זיינען געווען אין מדינת ישראל, האָבן מיר געהאַט צו אונזער דיספּאָזיציע אַ ספּעציעלן גרויסן פיינעם אויטאָבוס. דער באָס האָט אונז געפירט פינקטלעך און אומעטום וואו דאָס איז נאָר געווען נויטיק. אויך אין די אָוונטן, אויב מיר האָבן ערגעץ געדאַרפט פאָרן באַזוכן, איז פאַר אונז געווען גרייט דער באָס. דער דאָזיקער ספּעציעלער באָס האָט אונז אויך געפירט אָלע אָוונטן צו די פאַרשידענע גרויסע צוזאַמענקונפטן פון דעם היסטאָרישן וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה. עס איז אויך געווען אַזוי אייגנאָרדנט, אַז כאָטש מיר זיינען דאָמאָלט איינגעשטאַנען אין דעם גרויסן פלאַזש־האָטעל אין תל אביב, האָבן מיר יענע אָוונטן געגעסן אין דעם גרוסן פלאַזש־האָטעל אין ירושלים. דער באָס האָט אין פראָנט געהאָט אַ גרויסן אויפשריפט וואָס האָט אַנ־געזאָגט, אַז דאָס איז אַ טור פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, אין ניו יאָרק.

ערשטנס, האָבן אידן אין מדינת ישראל, אומעטום וואו מיר זיינען געפאָרן און געקומען, געזען דורך דעם אַז דאָס איז אַ טור פון די ביאַליסטאָקער אידן פון ניו יאָרק. אין געוויסע ערטער האָבן אידן אונז טאָקע אָפּגעשטעלט, מיט אונז געשמועסט און זיך געוואָלט דערוויסן וועגן די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע. צווייטנס, די באַטיילִיקטע אין אונזער טור האָבן שטענדיק און אומעטום געוואָוסט געוויס — אַ דאַנק דעם דערמאָנטן אויפשריפט — וואו צו קומען צו אונזער באָס. אין פאַרבינדונג מיט דעם וועלט־צוזאַמענ־פאָר פון דער שארית הפליטה, זיינען אומעטום געווען צענד־ליקער באָסעס. עס איז אָפטמאָל געווען שווער גלייך צו געפינען מיט וועלכן באָס מען דאַרף פאָרן.

ביים היסטאָרישן צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה

די פופציק פּערזאָן פון דער גרופּע אין אונזער טור, האָבן זיך באַטיילִיקט אין אָלע צוזאַמענקונפטן ביי דעם היסטאָרישן וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה. מיר זיינען געווען אַ טייל פון די פיל טויזנטער באַטיילִיקטע אין דעם וויכטיקן צוזאַמענ־טרעף, וואָס איז געווען דער ערשטער — און מסתמא אויך דער איינציקער — פון דעם מין. יעדער פון אונז, וואָס האָט בייַ־געוואוינט די רירענדע צוזאַמענקונפטן ביי דעם צוזאַמענפאָר, וועט דאָס קיינמאָל ניט פאַרגעסן.

מאָנטיק אָוונט, זיינען מיר געווען צוזאַמען מיט דעם גרויסן

אַ גרופּע פרויען פון טור בייַם כותל מערבי אונטער די מחיצה. צווישן זיי שטייען: דזשין ריינער, קעי בערען, פאניא פאַזניאק, חנה קרעמער, ראָזע שוועכער. אין פראָנט שטייט מאטיו מיליאן, דריטער דור.

עולם אין יד־ושם, וואו עס איז פאַרגעקומען די דערעפענונג פון דעם צוזאַמענפאַר. דער הויפט־רעדנער איז געווען יצחק נבון, דער פרעזידענט פון מדינת ישראל. מיטוואָך פאַרנאַכט, האָבן מיר זיך באַטייליקט אין דעם גרויסן צוזאַמענקונפט ביי דער כנסת. דאָס איז אויך געווען געוויסמעט דעם אַנדענק פון דעם העכער מיליאָן אידישע קינדער, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַציס. דער הויפט־רעדנער איז דאָ געווען אונזער חשובער באַרימטער לאַנדסמאַן, דר. סעמיועל פיסאַר, וועלכער איז אַליין אַלס קינד געווען און געפיניקט געוואָרן אין אוישוויץ. דעם זעלבן מיטוואָך אונט זיינען מיר געווען, צוזאַמען מיט אַנדערע טויזנטער, אין דעם בניני האומה אין ירושלים. עס איז דורכגעפירט געוואָרן אַ פרעכטיקער קאַנצערט אין אידיש, מיט געזאַנג, מוזיק, רעציטאַציע, און טענץ. דאַנערשטיק אונט, זיינען מיר געווען צוזאַמען מיט דעם ריזיקן עולם פון קנאַפּע צוואַנציק טויזנט פערזאָן ביים כותל מערבי, וואו עס איז דורכגעפירט געוואָרן די זעלטן איינדרוקספולע שלוס־פייערונג פון דעם וועלט־צוזאַמענפאַר. דער הויפט־רעדנער איז דאָ געווען דער ישראל פרעמיער־מיניסטער, מנחם בעגין. דער באַקאַנטער ניו יאָרקער כלל־טוער און פרעזידענט פון דער „וואָגרא", בנימין מיד, האָט אָנגעפירט מיט דעם אויסערגעווייניליכן איינדרוקספולן צוזאַמענקונפט. אונזער ערשטע געקומענע גרופּע פון עלף פערזאָן, האָבן זיך אויך באַטייליקט אין דער ערשטער פייערלעכער פאַרזאַמלונג, זונטיק אונט, אין ספּאָרט־צענטער אין רמת־גן.

געסט פון אונזערע פריינט אייב און דבורה מינץ

אויף דער אינלאַנדונג פון אייב און דבורה מינץ, וויצע־פרעזידענט און באַראַד־מיטגליד, איז אונזער גרופּע אויך ספּעציעל געפאָרן באַזוכן דאָס „באַיס טאָון"־שטעטל אין ירושלים, וואָס איז אַ זעלטענער פיינער פּלאַץ פאַר יוגנטלעכע וואָס ווערן דאָרט

אין פראָנט פון דעם מעין אָפּיס אין „באַיס טאָון" אין ירושלים: אייב און דאָרא מינץ, הרב שמואל קראָניק, איסאַק ריבאַלאָווסקי און סעם סאַלאַזש ווערן באַגריסט פון דעם עקזעקוטיוו דירעקטאָר עדי וואולף.

געלערנט, דערצויגן און וואו מען לערנט זיי אויך נוצלעכע פאַכן. אייב און דבורה מינץ, זיינען צווישן די פיל אַנדערע אונטער־שטיצער פון דער דאָזיקער וויכטיקער אינסטיטוציע.

דער פאָבליק רילעישאַן דירעקטאָר פון „באַיס טאָון", עדי וואולף, האָט אונז ארומגעפירט איבער די פאַרשידענע אַפּ־טיילונגען און דערביי געזאָגט נויטיקע אויפקלערונגען. ער האָט געלויבט אַלע אונטערשטיצער פון דער אינסטיטוציע, צווישן זיי אייב און דבורה מינץ, וועלכע העלפן אויפהאַלטן און אַנפירן מיט דעם „שטעטל" וואו הונדערטער יוגנטלעכע פון ישראל ווערן דערפירט צו אַ נאָרמאַלן, נוצלעכן און פראַקטישן לעבן. אונזער גרופּע האָט אויסגעדריקט צופרידנקייט פון זען דעם „באַיס טאָון", ווי אויך דאַנקבאַרקייט צו אייב און דבורה מינץ, פאַר איינלאַדן צו באַזוכן די זעלטענע אינסטיטוציע אין דער אידישער מדינה. ביי דעם באַזוך איז אויך סערווירט געוואָרן אַ געשמאַקער לאָנטש, פון וועלכן דער עולם האָט געהאַט אַ הנאה.

אין קרית ביאַליסטאָק

זייענדיק אין תל־אביב, האָט די גרופּע פון אונזער טור באַזוכט דעם „קרית ביאַליסטאָק". מען האָט דאָרט באַזוכט די שוהל, דעם בית־עם און אַנדערע ערטער. זייענדיק אין קרית ביאַליסטאָק האָט

אין פראָנט פון „כרמל" ווין קאַמפּאַני שטייען: דזשאָזעף דינעס, לאילא טרעיסמאן, איסאַק ריבאַלאָווסקי און סילוויע דינעס.

אונזער גרופּע דאָרט איבערגעגעבן צו די פירער אַ גרעסערע סומע געלט, וואָס זאָל באַנוצט ווערן פאַר דער שוהל אויפן אָרט ווי אויך פאַרן בית־עם, וואו פענסיאָנירטע מענטשן פאַרברענגען אויף אַ גוטן אופן. דאָס איז באַשטימט צו רעמאָנטירן און אויפּרישן דעם בית־עם.

די גרופּע אונזערע האָט אויך באַזוכט דעם גן־ילדים אין קרית ביאַליסטאָק פאַר די קליינע קינדערלעך. אויך דאָרט איז איבער־געלאָזט געוואָרן אַ סומע געלט וואָס זאָל פאַרנוצט ווערן פאַר די קינדערס געברויך. די סומע געלט פאַר די אַלע צוועקן איז געשאַפן געוואָרן — ביי די באַטייליקטע אין דעם טור — דורך דעם ענער־גישן סעם סאַלאַזש, פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאַל פאַר עלטערע מענטשן.

אנערקענונג און דאַנקבאַרקייט

אַ טייל פון די ביאַליסטאָקער טורע און פריינט, וועלכע האָבן זיך באַטייליקט אין דעם האַי־יאַריקן טור קיין ישראל, זיינען צום ערשטן מאָל אין דער אידישער מדינה.

פאַר זיי איז דאָס אַלץ געווען אַ זייער גרויסע איבער־לעבעניש. צווישן די איז אויך געווען אונזער טשאַפּלין, הרב שמואל קראָניק, וועלכער האָט גענאָכט אַ ברכה „שהחיינו" ווען דער באָס איז אַריינגעפאָרן אין ירושלים. דער רב האָט געזאָגט תפילות פאַר קראָנקע און נאָך פאַרשטאַרבענע ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט לעבן דעם כותל מערבי, אין „יד ושם" און אין דער שוהל אין קרית ביאַליסטאָק. אין דער ענגלישער אָפּטיילונג פון דער הייַנטיקער „ביאַליסטאָקער שטימע" אויף זייט 4 קען מען געפינען אַן אויספּרילכן באַריכט געשריבן פון הרב קראָניק. אַבער אויך פאַר די אַנדערע, וועלכע זיינען שוין פריער געווען אין ישראל, איז דאָס געווען אַ גרויסע און פריידיקע אויפפרישונג ווידער צו זיין אין ישראל. מיר האָבן אין אונזער גרופּע ביים אַרום־פאָרן אין ישראל און זיין אין פאַרשיידענע פלעצער, אויך געהאַט זייער גוטע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און גוטע פריינט, וועלכע וואָונען איצט אין ישראל. דאָס זיינען: פרוי עווא גרינהאָוז און איר שוועסטער פרוי יעטא שמוש, וועלכע האָבן פריער געוואָונט אין סאוט־אפריקע; דר. טוביה ציטראָן, פון תל־אביב; דר. אבראַשע קנישינסקי מיט זיין ליבע פרוי פון תל־אביב, און אַנדערע. זיי האָבן זיך אויך באַטייליקט אין די פאַרשידענע צוזאַמענקונפטן פון אונזער גרופּע.

איך וויל צוגעבן, אַז אונזער אַרומפאָרן איבער מדינת ישראל אין פאַרשיידענע ערטער און וואָס איז די גאַנצע צייט געווען פינקטלעך ווי פלאַנירט, האָט אונז פאַרשאַפט גרויס פאַרגעניגן און רואיקייט. אין אַ גרויסער מאָס האָבן מיר דאָס צו פאַרדאַנקען די האַרציקייט, וואַרעמקייט און קענטעניש פון דעם דערפאָרענעם גאַידּ, חיים זינעס. ער איז אַ ליבער מענטש, זיין פאַטער האָט געשטאַמט פון דרוסקיעניק, אין פוילן, וואָס איז ניט וויַיט פון ביאַליסטאָק. אויך דער שאָפער פון באָס, בערל, איז אַ פיינער און ליבהאַרציקער מענטש. אונזער גרופּע האָט זיך אין די צווויי וואָכן

אין וויין־קעלער שטייגן: הרב שמואל קראָניק, מיישל קרעמער, צילע פלאָקי און מאַלי ריבאַלאָווסקי.

זייער באַפריינדעט און אינגעלעבט מיט חיים און בערל. מיר שיקן זיי איבער, דורך דעם וועג, אונזער האַרציקן דאַנק און אַנער־קענונג פאַר זייערע באַמיאונגען און אויפריכטיקער פריינטשאַפט וואָס זיי האָבן אַרויסגעוויזן צו אונז.

ווי יעדעס מאָל ביי אונזערע טורס קיין ישראל, איז אויך דאָס־מאָל געווען א קאָמיטע וואָס האָט געהאט א ספּעציעלן פאָנד. פון אַנהויב ביזן סוף פון דעם טור האָט די דאָזיקע קאָמיטע געזאַרגט פאַר דעם, אז אומעטום וואו דאָס איז געווען נויטיק זאָלן באַצאָלט ווערן געהעריקע טיפּס, ביישטייערונגען און ענלעכעס ווי דאָס פירט זיך ביי א גרופּע־טור, כדי דאָס זאָל ניט אַנרירן פּערזענלעך די באַטייליקטע. ביי דער געלעגנהייט ווייל איך אויסדריקן א דאַנק דער דאָזיקער קאָמיטע פאַר דער פיינער אַרבעט. די קאָמיטע איז באַשטאַנען פון מיין ליבער פרוי מאַלי ריבאַלאָווסקי, הרב שמואל קראָניק און דבורה מינץ. א ספּעציעלן דאַנק דיר, ליבע מאַלי, פאַר דער פיינער אַרבעט וואָס דו האָסט מיט דעם אַנגעפירט און וואָס האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופן אַנערקענונג און לויב.

איך וויל דורך דעם וועג אויסדריקן א האַרציקן דאַנק און אַנערקענונג צו אַלע באַטייליקטע אין דעם טור. דאָס אַרגאַניזירן און אַנפירן מיט דעם האַי־יאַריקן טור, אַזוי ווי דאָס איז אויך געווען אין די פריערדיקע יאָרן, האָט מיר ווידער פאַרשאַפט גרויס גייסטיקן פאַרגעניגן און כבוד. איך בין שטאָלץ מיט אייך, טייערע טוער פון ביאַליסטאָקער צענטער און פריינט. איך האָף אז מיר וועלן נאָך האָבן פיל ענלעכע געלעגנהייטן צו פאָרן צוזאַמען אויף אַזעלכע טורס וואָס פאַרשאַפט אונז אַלעמען גרויס פאַרגעניגן און פרייד, און וואָס איז אויך פון וויכטיקן פראַקטישן נוצן.

איך וואונטש אייך אַלעמען, און אונזערע לאַנדסלייט און פריינט בכלל, געזונט, פרייד, און גליק אין אייער לעבן און ביי אייערע משפּחות. האָט אַלע א יאָר פון גליק און זאָל זיין שלום פאַר מדינת ישראל און פאַר דער וועלט.

א דאַנק אויסדרוק

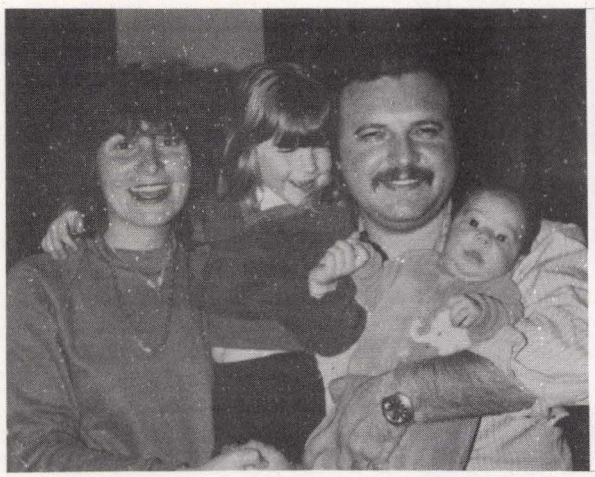
א ספּעציעלן דאַנק און אַנערקענונג קומט מרס. רבקה ראָזענטאַל מיט דעם סטאַף פון איר רייזע־ביוראָ, פאַר דעם פיינעם און פינקטלעכן אַראַנזשירן דעם טור פאַר אונזער גרופּע. אויך דאָס מאָל אָזוי ווי דאָס איז געווען אין די פריערדיקע יאָרן, זיינען מיר געווען צופריידן פון אַלע אַראַנזשירונגען וואָס איז געווען פאַר־בונדן מיט אונזער רייזע. מיר דריקן אויך אויס דאַנק צו דער רייזע־אַגענטור „איסראָם־טרעוול" אין ניו יאָרק און תל־אביב, מיט וועמען מרס. רבקה ראָזענטאַל האָט דורכגעפירט די פראַגראַם פון דער רייזע פאַר אונזער גרופּע. מיר שאַצן דאָס אַלץ ווי געהעריק אַפּ.

• שליפּט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל!

באַגעגעניש מיט הירש פייגין פון אַרגענטינע

ביים אַנקומען קיין מדינת ישראל האָבן מיר דערט באַגעגנט, אויך אין פלאָזאָ האָטעל אין תל־אביב, דעם חשובן לאַנדסמאַן און גוטן פריינט פון ארגענטינע, הירש פייגין. ער, ווי אויך אונז אַלע, זיינען געווען זייער צופרידן פון דער באַגעגעניש. פאַר מיר מיט מיין פרוי איז געווען א באַזונדערער פאַרגניגן זיך צו באַגעגענען מיט דעם פריינט פייגין, וועמען מיר באַטראַכטן ווי כמעט א נאָענטן משפּחה־מענטשן. ביז גאָר רירענד איז געווען די באַ־געגעניש צווישן הירש פייגין מיט מיישל קרעימער, וועלכער איז א ווייס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרן פון צענטער און היים, און א וויכטיקער טוער ביי די גראַדנער לאַנדסלייט, און וועלכער איז אויך געווען אין אונזער טור. פייגין און קרעימער האָבן צוזאַמען דורכגעמאַכט ליידן און פיין ביי די נאַצישׂ, אין גראַדנע און אַנדערע ערטער. זייער טיף וואַרעמע באַגעגעניש האָט אונז אַלעמען געריירט ביז טרערן.

הירש פייגין, וועלכער איז ערן־פרעזידענט פון דעם פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער אידן אין בוענאָס־איירעס, איז אויך א וויכטיקער אידישער כלל־טוער פאַר פאַרשייידענע צוועקן. ער איז א גרויסער שטיצער פאַר אידישע נויטן און פאַר מדינת ישראל. פייגין מיט זיין פרוי, סטעלאַ, זיינען אויך וואַרעמע אונטערשטיצער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, כאָטש זיי זיינען אין דער

שמעון און אנא פייגין מיט זייערע קינדער, ראָמינא (לינקס) און אריאל, הירש און סטעלא פייגינ'ס נייער אייניקל.

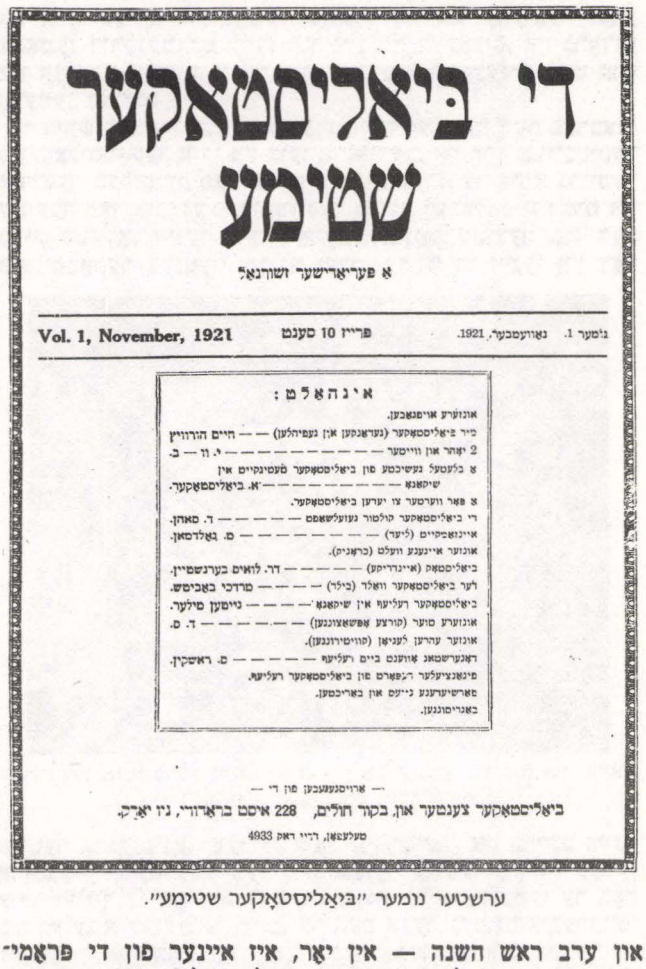
וויטער אַרגענטינע. זייענדיק איצט אין ישראל, איז פריינט פייגין אַרומגעפאָרן עטלעכע טעג מיט אונזער גרופּע. ער איז געווען צופרידן זיך צו זען מיט לאַנדסלייט און פריינט, וועמען ער האָט ניט געזען א לענגערער צייט. ער האָט אַבער געמוזט איבערראַיסן זיין באַזוך אין ישראל און דאָס זיין צוזאַמען מיט אונז און ער איז אויף דער גיך צוריקגעפאָרן קיין בוענאָס־איירעס. פריינט פייגין האָט נעמלעך באַקומען א טעלעגראַמע פון דערהיים, וועגן דעם געבורט פון זיינעם א נייעם אייניקל (אריאל), ביי זיין זון און שנור, שמעון און אַננא פייגין. מיר האָבן אים באַגלייט אין תל־אביב מיט גוטע וואונטשן פאַר אים און זיין פרוי סטעלאַ און פאַר זיין גאַנצער משפּחה.

פאַרן אָפּפליען פון ישראל אויף דער גיך אַהיים קיין בוענאָס־איירעס, האָט פריינט הירש פייגין מיר איבערגעגעבן א גרעסערע ביישטייערונג פאַר דעם גרויסן „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך" וואָס איז שוין אין דרוק. און אין וועלכן עס וועט, אגב, אויך זיין געדרוקט א דראַמאַטישע באַשרייבונג וועגן זיינען איבערלעבנישן און רעטונג אין צייט פון דער מלחמה ביי די נאַצישׂ. ווי יעדעס מאָל, האָט פריינט פייגין אויך געגעבן א פּיינע ביישטייערונג פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער, שפּיטאָל און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק.

1921 60סטער יובילעי פון ביאַליסטאָקער שטימע 1981

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי
גענעראַל־סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאַל

צווישן די וויכטיקע היסטאָרישע דאָטעס ביי די ביאַליסטאָקער אידן אין אַמעריקע, וואָס ווערט פאַרצייכנט אין דער איצטיקער צייט, ווען עס איז אויך געגרינדעט און פאַרצווייגט געוואָרן די גרויסע ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט און דער וויכטיקער צענטער אויף דער איסט סאיד אין ניו יאָרק, וואָס איז גוט באַקאַנט אויך אין דער גאַנצער וועלט, איז דער איצטיקער 60סטער יובילעי פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". דער זשורנאַל פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט, וואָס דערשיינט צווויי מאָל — ערב פּסח

די ביאַליסטאָקער שטימע

א פּעריאָדישער זשורנאַל

Vol. 1, November, 1921 פּריים 10 סענט נומער 1. נאָוועמבער, 1921.

אינהאַלט:

אונזערע אויפגאבן.

מיר ביאַליסטאָקער (נעראַטיון אין נעפּיהלען) — — — חיים הערזוויץ

2 יאָהר אָן וויינטער — — — — — — — — — — — — י. וו — ב.

א בליקעל נעשיכטע פון ביאַליסטאָקער סטודענטיש אין שיקאַגא — — — — — — — — — — — — — א. ביאַליסטאָקער.

א פאר ווערטער צו יעדען ביאַליסטאָקער.

די ביאַליסטאָקער קולטור נעזעלשאפט — — — — — — ד. מאזן.

איינזאַמקייט (ליד) — — — — — — — — — — — ס. גאָלדמאן.

אונזער איינגעג וועלט (בראַזיל).

ביאַליסטאָק (איינדרוק) — — — — — — דר. לוזים בערנשטיין.

ליד ביאַליסטאָקער וואַלד (בילד) — — — — — מרדכי באַבישס.

ביאַליסטאָקער רעליף אין שיקאַגא — — — — — — נייטען סילער.

אונזערע סוגי (קורצע אפּשאַוונגען) — — — — — — — ד. ס.

אונזער עהרען לענען (פּויטירונגען).

האַנערשטאַנ אוועגס ביים רעליף — — — — — — ס. ראַשקין.

פינאַנציעלער רעפּארט פון ביאַליסטאָקער רעליף.

מארשירונג ניי־יאָרק אין באריכטען.

באנייטונגען.

— אריסגעגעבן פון די —

ביאַליסטאָקער צענטער און, בקור חולים, 228 איסט ברוידוויי, ניו יאָרק.

טעלעפאָן, הייי ראָ 4933

ערשטער נומער „ביאַליסטאָקער שטימע".

און ערב ראש השנה — אין יאָר, איז איינער פון די פּראָמינענטסטע זשורנאַלן ביי געקומענע לאַנדסלייט אין אַמעריקע. אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע" איז אויך די איינציקע פאַר־בליבענע גרויסע אויסגאַבע פון אַמאָליקע פיל אַנדערע לאַנדסמאַנשאַפטן־זשורנאַלן, וואָס ווערט אַרויסגעגעבן רעגולער שוין זעכציק יאָר.

פאַרצייכענען מיר דאָ מיט שטאָלץ די היסטאָרישע דאָטע פון זעכציק יאָר „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס איז אַ וויכטיקער טייל פון אונזער גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, וואָס נעמט אויך אַריין די גוט־באַקאַנטע היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל. די „ביאַליסטאָקער שטימע" איז ניט בלויז אַ וויכטיקע אויסגאַבע פון און פאַר די לאַנדסלייט אין ניו יאָרק און איבער אַמעריקע, נאָר אויך פאַר ביאַליסטאָקער אידן אין דער גאַנצער וועלט. אין פאַרלויף פון שוין העכער זעכציק יאָר, איז די „ביאַליס־טאָקער שטימע" אויך אַ צענטראַלער אָדרעס פאַר לאַנדסלייט פון אַלע טיילן וועלט, ווי אויך פאַר אידישע אינטערעסן בכלל.

דער גרינדער און לאַנגיאָריקער רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", מיט זעכציק יאָר צוריק, וואָס איז אויך געווען דער גרינדער און פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, איז געווען דער אומפאַרגעסלעכער ביאַליסטאָקער פאַלקס־פּירער, דוד סאַהן ע"ה. נאָכדעם ווי דוד סאַהן איז געשטאָרבן, דעם 10טן פעברואַר, 1968, איז געטאָן געוואָרן אַלץ אַז די אויסגאַבע זאָל וויייטער דערשיינען אויף אַ רעגולערן אופן. ווי באַקאַנט, איז דוד סאַהן געשטאָרבן אין דער ביאַליסטאָקער היים, נאָך עטלעכע יאָר קראַנקהייט, וואָס ער האָט געבויט און אַנגעפירט מיט גרויס ליבע.

נאָכ'ן טויט פון דוד סאַהן, מיט דרייצן יאָר צוריק, איז די רעדאַקציע פון צוגרייטן און אַרויסגעבן די „ביאַליסטאָקער שטימע" איבערגענומען געוואָרן פון אייסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער איז אויך די גאַנצע צייט דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל. עס איז אייניגעפירט געוואָרן אַן ענגלישע אָפּטיילונג, און אַן ענגע פאַרבינדונג מיט די לאַנדסלייט אין דער גאַנצער וועלט. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אַנגעהויבן מיטאַרבעטן מיט דוד סאַהן אין 1947. די ענגלישע אָפּטיילונג פון דער „שטימע" ווערט רעדאַקטירט פון הרב שמואל א. קראַניק, דער גייסטיקער פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. די „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס איז אין די לעצטע יאָרן פיל אויסגעברייטערט געוואָרן מיט אינטערעסאַנטן אינהאַלט און אין אויסזען, ווערט געלייענט פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט אומעטום.

וועגן דער גרינדונג פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע" מיט העכער אַ האַלבן יאָרהונדערט צוריק, האָט דוד סאַהן געהאָט אַמאָל דערציילט פאַלגענדעס:

„עס איז דעמאָלט, אין 1921, געווען ביי מיר און נאָך עטלעכע טויער פון ביאַליסטאָקער צענטער, אַ שטיק אידעאַליזם אַרויסצוגעבן אַ צייטשריפט, וואָס זאָל אָפּשפּיגלען אַלע אונזערע לאָקאַלע טעטיקייטן, פאַרצייכענען די וויכטיקע אויפטוואונגען פון אונזערע סאָסייעטס. מיר האָבן אויך געוואָלט פאַרצייכענען און אָפּשאַצן די פאַרדינסטן פון אונזערע געזעלשאַפטלעכע טויער, האָלטן די אַמעריקאַנער לאַנדסלייט פאַרבונדן מיטין לעבן פון אונזערע שוועסטער און ברידער אין דער אַלטער היים, זאַמלען און פאַר־צייכענען אַלע וויכטיקע היסטאָרישע פאַקטן און געשעענישן פון דער אידישער ביאַליסטאָק און אירע באַרימטע אידן. מיר האָבן אויך געוואָלט, דורך אונזער זשורנאַל, באַקענען דער אידישער וועלט מיט אונזער ביאַליסטאָקער כלל־טויעריי, מיט אונזערע לאַנדסמאַנשאַפטלעכע אויפטוואונגען, וואָס זאָלן קענען דינען וויי א מוסטער אויף פאַר אַנדערע לאַנדסמאַנשאַפטן. חוץ דעם, האָבן די 40 טויזנט ביאַליסטאָקער אידן אין אַמעריקע, זיך פּשוט געוויטיקט אין אַן אייגענעם אַרגאַן, וואָס זאָל זיין געווידמעט צו זייערע לאָקאַלע געזעלשאַפטלעכע ענינים, וואָס ניט אַלע מאָל קען מען געפינען פאַר דעם פּלאַץ אין דער אַלגעמיינער אידישער פּרעסע".

די „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס האָט אַנגעהויבן דערשיינען אין נאָוועמבער, 1921, איז געווארן, ווי אַ פּראָבע, איין נומער. מען האָט געווארט אויפן אָפּרוף צווישן די לאַנדסלייט, וואָס איז טאַקע געווען אַ גוטער. שפּעטער, האָט מען געמוזט אַרויסגעבן דעם זשורנאַל פעריאָדיש, יעדע דריי חדשים אַ נומער. דערנאָך, אין די דרייסיקער יאָרן, איז שוין די „שטימע" געווארן אַ חודש־זשורנאַל. געווען זיינען צום אַנהויב פאַרשיידענע אויסגאַבן: מאָגערע נומערן פון 8 ביז 16 זייטן, און נומערן וואָס האָבן אַנטהאַלטן גאַנצע הונדערט זייטן. באַזונדערס די פּסח'דיקע און ראש השנה נומערן, וועלכע זיינען אַלעמאָל געווען רייך אין אינהאַלט. עס זיינען אויך אַרויסגעגעבן געוואָרן עטלעכע ספּעציעלע גרויסע נומערן, צו 100 זייטן, לכבוד די יובילאָומס פון דער ביאַליסטאָקער יאָנג מענ'ס אסס'ן, דעם ביאַליסטאָקער סומך נופלים, די ליידיס אַקזילערי, דעם

פּעטערסאָנער ברענטש 121 אַרבעטער רינג, דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פרײַנט" און אַנדערע.

וועז מען בלעטערט איצט דורך די אַלע העכער 300 נומערן פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", פיל טויזנטער און טויזנטער געדרוקטע זײַטן, זעט מען וואָס פֿאַר אַן אוצר פון מאַטעריאַלן דאַרט געפֿינט זיך. מען זעט אין דעם וואָס פֿאַר אַ טיפּע פֿאַרשטענדניש אונזער זשורנאַל האָט אַרויסגעוויזן צו אַלץ וואָס ביאַליסטאָקער אידן האָבן געבויט און געשאַפֿן אין דער אַלטער היים אויף יענער זײַט ים, ווי אויך וואָס ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט האָבן דערגרייכט און אויפגעטאָן דאָ אין אַמעריקע.

ס׳איז כּמעט ניטאָ קיין איין וויכטיקע ביאַליסטאָקער געשעעניש וואָס זאָל ניט געפֿינען איר פֿאַרצייכענונג און אָפּשאַצונג אין דער „שטימע". מען וועט פון דעם געווואָר, ניט נאָר וואָס עס איז פֿאַרגעקומען אין דעם לעבן פון די ביאַליסטאָקער אין ניו יאָרק, נאָר אויך אומעטום איבער דער גרויסער אַמעריקע, ווי אויך אין אַלע טיילן וועלט. מען ליינט און מען דערוויסט זיך וועגן דעם, ווי אַזוי די לאַנדסלייט לעבן און שאַפֿן אין מעקסיקע און קאַנאַדע, אין אַרגענטינע און אין אויסטראַליע, ווי מען לעבט אין תּל־אָביב און אין ירושלים; וואָס עס טוט זיך בײַ די ביאַליסטאָקער אין פּאַריז און ווי אַזוי דאָס פֿאַרבליבענע הייפל אידן לעבט אין דער חרובֿער ביאַליסטאָק.

נאָכּ׳ן גרויסן חורבן פון אונזער אַלטער היים, וועז אַלץ איז אַוועק מיט׳ן פּייער, צוזאַמען מיט אונזערע 60 טויזנט קדושים, האָט די „ביאַליסטאָקער שטימע" אָפּגעגעבן — און גיט ווייטער אָפּ — זייער פיל פֿלאַץ פֿאַר לייַען־שטאָף וועגן דעם שרעקלעכן חורבן בײַ די נאַצים, און וועגן דעם אויפבוי און פֿאַרפּעסטיקונג פון דעם נייַעם לעבן. אונזער זשורנאַל האָט זיך געשאַפֿן גרויסע היסטאָרישע פֿאַרדינסטן, וואָס ער האָט געזאַמלט און פֿאַרעפנטלעכט, אין משך פון יאָרן, די גייַסטיקע ווערטן און שאַפונגען פון אונזער אַלטער היים, וואָס איצט קען מען עס שוין לייַדער אין ערגעץ ניט געפֿינען.

אויסער דעם האָט די „ביאַליסטאָקער שטימע" געדרוקט הונדערטער אינטערעסאַנטע בילדער פון יחידים און אינסטיטוציעס, פון וויכטיקע געשעענישן און פון בארימטע לאַנדסלייט, וואָס וועלן בלייבן לזכרון פֿאַר די קומענדיקע דורות.

זייער וואַרעם איז אונזער זשורנאַל שטענדיק אויפגענומען געוואָרן פון דער אידישער פּרעסע און פון אידישע שרייבער. רעצענזיעס און אָפּשאַצונגען איבער דער „ביאַליסטאָקער שטימע", זיינען אָפט דערשינען אין די אידישע צייטונגען און אין דער אידישער פּעריאָדישער פּרעסע. א גרויסע צאָל באַוואָסטע אידישע דיכטער און שריפטשטעלער זיינען שטענדיק געווען מיטאַרבעטער פון זשורנאַל און פֿאַרעפנטלעכט, פון צייט צו צייט, זייערע שאַפונגען.

עס איז אויך וויכטיק צו דערציילן, אַז די „שטימע" האָט אָפט געגעבן די גלעגנהייט א גרויסע צאָל לאַנדסלייט, ניט קיין שרייבער, וואָס האָבן געהאַט וואָס צו דערציילן, און זיי האָבן געשריבן ווי זיי האָבן דאָס געדענקט. אַבער וועז דער נומער איז אַרויס, האָט מען ניט דערקענט, אַז דאָס איז געשריבן געוואָרן פון א ניי־דערפֿאָרענעם שרייבער. די רעדאַקציע האָט דאָס שטענדיק צוגעגרייט ווי ס׳איז נויטיק, כדי לאַנדסלייט זאָלן האָבן א מעגלעכקייט צו קומען צום אויסדרוק. א דאַנק דעם זשורנאַל, האָבן אויך א צאָל טאַלאַנטפולע ביאַליסטאָקער פרויען געהאַט די מעגלעכקייט צו קומען אין דער עפּנטלעכקייט מיט זייער געדרוקטן וואָרט.

ניט נאָר פֿאַרדינט די „ביאַליסטאָקער שטימע" איר עקזיסטענץ בארעכטיקונג דורך דעם וואָס זי האָט פֿאַראייביקט אונזער ביאַליסטאָקער עבר, נאָר אפשר נאָך מער, פֿאַר איר גרויסער אויפקלערונגס־ און אויפבוי־אַרבעט, דאָ אין אַמעריקע, צווישן די לאַנדסלייט, וועמען זי האָט געמונטערט און געהאָלפן שאַפן די וויכטיקע אינסטיטוציעס אין ניו יאָרק.

ווער קען אָפּשאַצן די אַרבעט אַרום דעם ביאַליסטאָקער רעליף, נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה, וועז מען האָט איבערגעשיקט מיליאָנען דאָלאַרן קיין ביאַליסטאָק און גראַטעווועט די דאַרטיקע אינסטיטוציעס פון אונטערגאַנג? ווער קען אָפּשאַצן וואָס אונזער „שטימע" האָט אויפגעטאָן פֿאַר דעם אויפבוי פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו יאָרק, אַרום וועלכן זי האָט פֿאַראייניקט אַלע ביאַליסטאָקער פון גאַנצן לאַנד און וואָס איז איצט דער שטאָלץ און דער וועלט־אַדרעס פון אַלע ביאַליסטאָקער אומעטום אין דער וועלט? און וויפיל האָט דער זשורנאַל מיטגעהאָלפן, נאָך דער גרויזאַמער צווייטער וועלט־מלחמה, צו באַנייַען דעם רעליף, וואָס האָט איבערגעשיקט צענדליקער טויזנטער דאָלאַר אין הילף צו אונזער שארית הפּליטה אין איראָפּע? און וויפיל עלענדע לאַנדסלייט אין איראָפּע האָט די „שטימע" פֿאַרבונדן מיט זייערע קרובים אין אַמעריקע?

ווער איז אימשטאַנד צו מאַכן יענעם גרויסן סך־הכל פון די אַלע פֿאַרדינסטן וואָס די „ביאַליסטאָקער שטימע" האָט בייגעטראָגן און בייגעשטייערט צו דערהויבן דעם קולטורעלן ניוואָ בײַ אונזערע לאַנדסלייט, צו אויפוועקן זייער נאַציאָנאַלן באַוואוסטזיין און זייער לאָקאַלן ביאַליסטאָקער פאַטריאָטיזם, וואָס בײַ א סך פון זיי איז עס אפשר געווען איינגעשלאָפן?

וועז מיר זאָלן נאָך צוגעבן צו דעם גרויסן צעטל פון די פֿאַרדינסטן פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע" אויך די אַלע פֿאַרצייכענונגען פון „פּריידן און ליידן" בײַ אונזערע לאַנדסלייט, וואָס וועלן געדרוקט אין יעדן נומער, ווי די פֿאַרשיידענע שמחות, חתונות, בריתן, בר־מצוות און ענלעכעס, און רחמנא ליצלן פון די פֿאַרלוסטן, באַקומט די „שטימע" דעם וועלט ווי פון א פּנקס, פון אַלע כראַנאָלאָגישע געשעענישן אין דעם לעבן פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. די „ביאַליסטאָקער שטימע" איז געווארן אַן אינטערנאַציאָנאַלער זשורנאַל אומעטום, פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט.

לאָמיר האָפֿן, אַז די „ביאַליסטאָקער שטימע" וועט אויך אויף ווייטער, אַזוי ווי דאָס איז אין די פֿאַרגאַנגענע זעכציק יאָר, אויף א טריין אופן דערפילן איר אויפגאַבע און שליחות. דאָס מיינט ווייטער דינען מיט ליבשאַפט און איבערגעבנקייט די לאַנדסלייט אין אַמעריקע און איבער דער וועלט, ווי אויך פֿאַר אידישע אינטערעסן בכלל.

ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק זעצט פֿאַר צו שטיצן די אָרעמע איבערגעבליבענע אידן אין ביאַליסטאָק

ווי אַלע יאָר, וועט אויך דעם יאָר שטיצן דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק די אָרעמע איבערגעבליבענע אידן אין ביאַליסטאָק — עלטערע און קראַנקע — וועלכע נויטיגן זיך אין הילף. היינט צו טאָג געפֿינען זיך אין ביאַליסטאָק נאָר 8 אידן, די שאַרית הפּליטה פון וואָס איז געווען פֿאַר דער מלחמה א גרויסע אידישע באַפֿעלקערונג.

אין פֿאַרבינדונג מיט דעם, מוז דערמאָנט ווערן אַז אונזער גוטער פריינד און מיטגליד, דזשערי מינק, וועלכער וואוינט אין ירושלים, גיט ביישטייערונגען פון העכערע סומעס כדי צו העלפן די נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט אין ביאַליסטאָק. דורך דער קאַסע, געשאָפן פון דזשערי מינק און אַנדערע, קען אונזער צענטער אין ניו יאָרק שטיצן די אידן אין ביאַליסטאָק עטלעכע מאָל דורכן יאָר.

א רפואה שלימה

מיר האָבן זיך דערוואוסט פון אונזער איבערגעגעבענע לאַנדספֿרוי, ריבקה פּיטליוק, ווי אויך פון אונזער טראַסטי ראיא זאק, אַז מרס. פּיטליוק׳ס ברודער, זלמן קאַלעשניקאָוו, איז קראַנק.

פריינד קאַלעשניקאָוו, וועלכער וואוינט די גאַנצע יאָרן אין פּאַריז, נאָכּ׳ן איבערלאָזן ביאַליסטאָק נאָך דער מלחמה, איז א באַוואוסטער אידישער אַקטיאָר וועלכער האָט געשפּילט די גרעסטע ראָלן אויף דער בינע און אין פילמס.

די באַאַמטע און דירעקטאָרן פון דעם ביאַליסטאָק צענטער אין ניו יאָרק וויינטשן זלמן קאַלעשניקאָוון א רפואה שלימה.

מיין פאַרבינדונג מיט ביאַליסטאָק

פון אוירווינג י. סטאָון (קליוולענד)

מיין פאָטער, יעקב סאָפירשטיין, האָט געוואוינט מיט דער משפחה אין אונזער היים שטאָט ביאַליסטאָק. מיטאַמאָל, אין יאָר 1905, זיינען געקומען די קאָזאַקן און זיי האָבן פאַרברענט דאָס הויז. אין יענער צייט איז געווען די רוסיש־יאַפאַנעזישע מלחמה און מיין פאָטער האָט באשלאָסן אַוועקצופאָרן איידער צו גיין דינען אין דער צאַרישער ארמיי, ווייל ער האָט געזען זיינע פריינט צוריקקומען פון פראָנט פאַרקריפּלטע. ער האָט געזען ווי עס ווערן כסדר געשיקט סאָלדאָטן אויף די מיט שטרוי אָנגעפילט וואָגאָנען, וואָס זיינען אויף הפקר אָן זאָרג און הילף. די שטרעבונג פון מיין פאָטער צו פאַרלאָזן די היים איז אויך געווען צוליב דער צאַרישער אונטערדריקונג. ער איז דאָמאָלט אַוועק קיין שטשעטשין

יעקב סאָפירשטיין

פונוואָנען עס איז אים געלונגען זיך אריבערצוקריגן די גרענעץ קיין דייטשלאַנד. דאָרט האָט די אידישע קהילה אים באַזאָרגט אין א שפּיטאָל וואו ער האָט אין פאַרלויף פון זעקס וואָכן, ווידער אָנגענומען כוחות וואָס איז אָפּגעשוואָכט געווארן צוליב הונגער.

נאָכדעם איז ער, א דאַנק דער פאַרזאָרגונג פון אידישע הילפס־אָרגאַניזאַציעס, געקומען קיין אַמעריקע. ער איז געקומען קיין באָסטאָן אין יאָר 1905, נאָכדעם איז ער אַוועק קיין שיקאָגאָ, וואו ער האָט זיך אָנגעהויבן לערנען שניידעריי ביי „האָרט, שפּענער און מאָרקס". ער האָט אָבער ניט ליב געהאָט די דאָזיקע ארבעט און ער האָט זיך פאַרבונדן מיט זיינעם א פּעטער אין קליוולענד, אָהייא, וואָס האָט דאָמאָלט געהאָט א געוועלב פון פּאָסט־קאָרטעס אין דעם האָלענדען האָטעל. אין 1906 איז מיין פאָטער געקומען קיין קליוולענד וואו ער איז געווארן א פאַרקויפער אין פּעטער׳ס סטאָר. אין יענער צייט, האָבן די סטאָרס פאַרקויפט פיל פּאָסט־קאָרדס. אין פאַרלויף פון יאָר האָבן די קרובים געמאָלדן מיין פאָטער אַז זיי ליקווידירן זייער קראָם, ווייל זיי קענען ניט מאָכן א לעבן פון דעם און זיי האָבן אים געגעבן אַן עצה, אַז ער זאָל זוכן אַן אַנדער ארבעט.

ניט האָבנדיק קיין פּאָך און ניט קענענדיק קיין אַנדערע ארבעט, האָט יעקב סאָפירשטיין געעפנט א קראָם פאַר זיך אין זיין צימער וואו ער האָט געוואוינט. ער האָט איינגעקויפט פּאָסט־קאָרטן און ער האָט דאָס פאַרקויפט אין דראָג סטאָרס, קענדי סטאָרס און אין ענלעכע ערטער. באַנוצנדיק זיך מיט א פערד און וואָגן איז ער געווען דער איינקויפער, פאַרקויפער, אויפ־נעמער פון באָשטעלונגען, צושטעלער ווי אויך דער בוכהאַלטער. פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה, דאַרף דערמאָנט ווערן, זיינען די מערסטע פּאָסט־קאָרטן אימפּאָרטירט געווארן פון דייטשלאַנד. ווען דער אימפּאָרט איז אָפּגעשטעלט געווארן, האָט יעקב סאָפּיר־שטיין אייגנעקויפט די צולייג־קאָרטן וואָס זיינען אויסגעאַרבעט געווארן אין אַמעריקע. ווען זיינע דריי זין — אירווינג, מאָריס און הערי — זיינען אונטערגעוואָקסן, זיינען זיי אויך צוגעשטאַנען צו זייער פאָטער׳ס ביזנעס.

אין די שפּעטע צוואַנציקער יאָרן האָט די משפּחה שוין אַנ־געהויבן אַליין אויסצאַרבעטן ווינטש־קאָרטן איינזעענדיק, אַז דאָס ברענגט אַריין א גרעסערן איינקונפט. אין צייט פון דער דעפּרע־שאָן איז דאָס פּראָדוצירן פאַרשיידענע ווינטש־קאָרטן אויך זייער געוואָקסן, ווייל מענטשן האָבן ניט געהאט די מעגלעכקייט צו שיקן מתנות איינער צום אַנדערן האָט מען, אַנשטאָט דעם, געשיקט קאָרטן. בעת דער צווייטער וועלט־מלחמה איז די פּראָדוקציע פון אַלערליי קאָרטן געוואָקסן נאָך גרעסטער וועג משפּחה־מענטשן זיינען געפאָרן איבערן לאַנד און מען האָט געוואָלט זיין אין פאַר־בינדונג איינער מיט אַנדערן. אָט אַזוי איז די אונטערנעמונג וואָס יעקב סאָפירשטיין האָט אָנגעהויבן אויף א באשיידענעם וועג, געוואָקסן אַלץ גרעסער און גרעסער. איצט האָט די „אַמעריקען גריטינגס קאָרפּאָרעישאָן", וואָס יעקב סאָפּירשטיין האָט געגרינ־דעט אָמאָל מיט דעם באשיידענעם אָנהויב, ניינצן טויזנט (19,000) באָשעפטיקטע און מאָכט העכער פּינף מיליאָן דאָלאָר ביזנעס יער־

אין קליוולאַנד אין 1906, איין יאָר נאָך זיין אָנקומען אין אַמעריקע פון פּוילן, שטייט יעקב סאָפּירשטיין לעבן זיין פערד און וואָגן מיט דער רעקלאַמע פון זיין פירמע מיט וואָס ער האָט אָנגעפירט מיט זיין 1־מאָן געשעפט.

דזשייקאָב און דזשעני סאָפירשטיין, סאָרא קענטאָר (שטייט) און אוירווינג סטאָון, וועלכער זיצט צווישן די עלטערן.

לעך. די קאַמפּאַני האָט 24 פּלענטס אין אַמעריקע, מעקסיקע און קאַנאַדע, ווי אויך פּיר אין אייראָפּע.

אין פּאַרלויף פון אַלע יאָרן און ניט קוקנדיק אויף זיין גרויסן און דערפּאָלגרייכן אויפשטייג אין די אונטערנעמונגען, היט יעקב סאָפירשטיין שטענדיק אָפּ שבת און ימים־טובים, ער איז אויך אַקטיוו אין אידישע אָרגאַניזאַציעס. ער איז געווען איינער פון די גרינדער פון דער באַוואוסטער היברו אקאדעמי אין קליוולענד. א טאָג שולע מיט העכער אָכט הונדערט תלמידים. סאָפירשטיין האָט אויך געקויפט פּיר הונדערט דונאָם לאַנד אין ישראל און געהאָלפן דאָרט עטאַבלירן קרית טעלש־סטאָון, וואָס איז א וואקסנדע שטאָט.

יעקב סאָפירשטיין האָט חתונה געהאַט מיט זשעני קאַנטאָר, וועלכע האָט אויך געשטאַמט פון זיין היים־שטעטל. זייער חתונה איז געווען אין קליוולענד דעם 7טן יוני, 1908. אין די ערשטע יאָרן האָט זיין געטרייע לעבנס־באַגלייטערן געאַרבעט בייַ איר מאַנ'ס זייט, ביים אויספילן די פּאָסט־קאָרטס באַשטעלונגען ביז שפּעט אין די נעכט. פּרוי סאָפירשטיין איז געשטאָרבן דעם 29טן נאָוועמבער, 1969. דאָס טרייַע און גליקלעכע פּאָרל האָבן געהאַט פּיר קינדער, דריי זין און איין טאָכטער: אוירווינג י. סטאָון, טשערמאַן פון באָארד און הויפּט אָפּיסער פון דער „אַמעריקען גריטינגס קאָרפּאָרעישאַן"; מאָריס ס. סטאָון, וויצע טשערמאַן פון דער קאַמפּאַני; הערי ר. סטאָון, פּרעזידענט פון קאָורטלענד מענענדזשמענט אינק.; און מרס. דעיוויד ע. דעיוויס (בוירניס מ.) אין דער משפּחה זיינען דאָ צוועלף אייניקלעך, איין און צוואַנציק אור־אייניקלעך און פּיר אור־אור אייניקלעך.

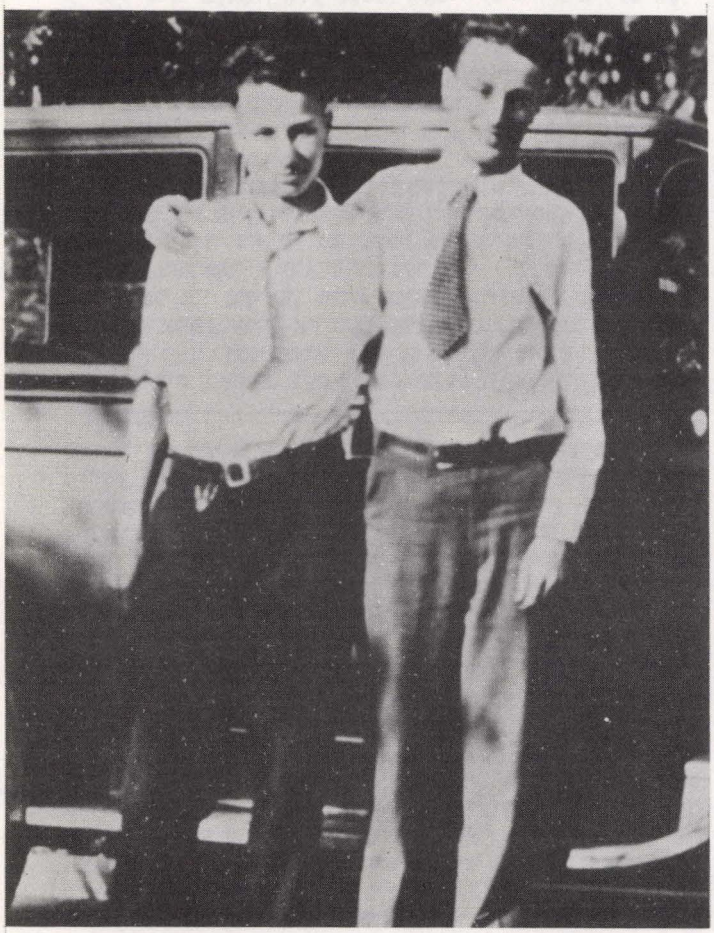
די „אַמעריקען גריטינגס קאָרפּאָרעישאַן"

האָי־יאָר האָט די „אַמעריקען גריטינגס קאָרפּאָרעישאַן", וואָס יעקב סאָפירשטיין האָט געגרינדערט אין 1906, געפייערט דעם 75טן יובילעי. די אונטערנעמונג איז געווען פון איין קליינע סטאָר איז א ריזיקער אומפּאָרגלייכלעכער פּריוואָטע ביזנעס קאָרפּאָרעישאַן, די גרעסטע פון דעם מין אין דער וועלט. ניט געקוקט אויף די אַלגעמיינע עקאָנאָמישע שוועריקייטן אין דעם פּאָרגאַנגענעם יאָר, האָט אַבער די קאַמפּאַני געהאַט גרויס דערפּאָלג סאָי אין פּאָרקויף, סאָי אויך אין איינקונפט. דאָס איז א רעזולטאַט פון דעם גרויסן וואוקס פון באַנוצן ווינטש־קאָרטן ביים ברייטן עולם, אַזוי ביים אויסדריקן פרייד און, חלילה, אויך טרויער אין דער איצטיקער צייט אין וועלכן מיר לעבן. די קאַמפּאַני באַשעפטיקט ניינצן טויזנט (19,000) אָנגעשטעלטע, וועמענס טאַלאַנט און פּעאיקייטן פון פּלאָנירן און פּראָדוצירן קומען צום אויסדרוק אין די אָלערליי אומצאָליקע קאָרטן פון דער „אַמעריקען גרינטינגס קאָרפּאָרעישאָן".

אין יאָר 1980 האָט די אונטערנעמונג דערגרייכט נייַע גרויסע דערפּאָלג פּאַרצייכנונגען. דער איינקונפט איז געווען אָרום א האַלבער ביליאָן דאָלאָר, עס איז אויסגעאַרבעט געווארן א נייַער וויכטיקער פּלאָן פון פּראָדוקציע וואָס וועט איינגעפירט ווערן אין 1982, דער פּאַרקויף־פּלאָן ווערט שטאַרק אויסגעברייטערט. עס ווערט איינגעפירט א נייַע אָפּטיילונג מיט א געהעריקן פּאַרנעם מיט אַן אייגענעם אויסאַרבעטונג פּלאָן, פּאַרקויף און ענלעכע. דער גרויסער וואוקס און אויסשפּרייטונג פון דער קאַמפּאַני באַווייזט אויך די נייַע אונטערנעמונג־אָפּטיילונג וואָס איז אין א 30 מיליאָן דאָלאָר פּלענט, וואָס וועט פּראָדוצירן פּאַרשידענע נייַע אויסאַרבעטונגען וואָס איז צוגעפּאַסט פּאַר דער אונטערנעמונג.

אין בלויז אָכט יאָר איז ביי דער קאַמפּאַני אויך אויסגעוואַקסן א נייַע אָפּטיילונג פון סעזאָן אויסאַרבעטונגען פון סעראַמיק־שטאָף וואָס איז שוין דערגאַנגען צו מיליאָנען דאָלאָר ביזנעס. צוליב דעם גרויסן דערפּאָלג און נאַכפראָגע אויף די אויסאַרבעטונגען וועט האָי־יאָר אויך צוגעגרייט א ספּעציעלע אויסגאָבע פּאַר קאָלעקטאָרס, וואָס זוכן זיך איינצושאָפן אָט די שיינע פּאַרשידענע פיגורן פון פּאַרצעלאַן אויסאַרבעטונג.

די „אַמעריקען גריטינגס קאָרפּאָרעישאָן" האָט אין דעם פּאַרגאַנגענעם יאָר אויך אָפּגעקויפט עטלעכע אויסלענדישע אָפּטיילונגען אין ענגלאַנד און מאַנאַקא. עס איז קיין ספּק ניט, אַז די

מאָריס און אוירווינג סטאָון אין 1928, שטייען לעבן זייער נייער שעווראָלעי.

די פוילישע רעגירונג וועט צוריק אויפשטעלן דעם צעשטערטן פּאָגראָם־מאָנומענט פון יאָר 1906 אין ביאַליסטאָק

ווי עס איז שוין געווען באריכטעט אין פאַריקן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע", פון ערב פּסח 1981, האָבן פוילישע וואַנדאַלן צעשטערט און אויך צעשניטן אויף שטיקער דעם גרויסן מאָנומענט פון שוואַרצן מאַרמור וואָס איז געווען אויפן אַלטן בית־עולם אין באָגניאָווקע, אין ביאַליסטאָק, אין אָנדענק פון די איבער הונדערט אידישע מענער, פרויען און קינדער וואָס זיינען דערמאָרדעט געוואָרן בעת דעם טרויעריק באַרימטן פּאָגראָם אין יאָר 1906. דעם דאָזיקן שענדלעכן אקט האָבן די וואַנדאַלן דורכגעפירט מיט א קורצער צייט.

ווי נאָר דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט זיך דערוואוסט וועגן דעם, האָבן מיר זיך פאַרבונדן מיט שמעון באַרטנאָווסקי, אייגנער פון די געציילטע פאַרבליבענע אידן אין ביאַליסטאָק. מיר האָבן ביי אים געבעטן, אַז ער זאָל אויסגעפינען וואָס עס איז געוואָרן מיט דעם געשענדעטן מאָנומענט. ווי עס האָט זיך ערויסגעוויזן האָבן די וואַנדאַלן פאַרשלעפט די שטיקער פון דעם צעשניטענעם מאָנומענט אין פאַרשיידענע טיילן אויסער ביאַליסטאָק, כדי דאָס צו קענען באָנוצן פאַר זייערע צוועקן.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק האָט וועגן דעם פיינלעכן ענין ארויסגעשיקט א פראָטעסט־בריוו צום פוילישן אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן. אויסער דעם וואָס עס איז פראָטעסטירט געוואָרן קעגן דער שענדונג פון דעם מאָנומענט איבערן ברודער־קבר פון די הרוגים פון פּראָגראָם, האָט אונזער צענטער אויך געבעטן ביי דער פוילישער רעגירונג, אַז מען זאָל דערלויבן צו ברענגען די צעשניטענע און געפונענע טיילן פון דעם מאָנומענט קיין ניו יאָרק, און דאָס אויפשטעלן דאָ אויפן ביאַליסטאָקער בית־עולם. דער צענטער האָט אויך אויסגעדריקט די גרייטקייט צו באַצאָלן אלע קאָסטן וואָס וועט זיין מיט דעם פאַרבונדן.

דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט זיך וועגן דעם ענין אויך געווענדעט צו די ניו יאָרקער סענאַטאָרן מאָניהען און ד'אַמאַטא ווי אויך צום קאָנגרעסמאַן סטיוועז סאָלאָזש. פון אָנהויב האָט די פוילישע אַמבאַסאַדע אין וואַשינגטאָן אונז אָנגעגעבן די נעמען און אַדרעסן פון צוויי אונטערנעמונגען אין וואַרשע, וואָס וועלן זיך פאַרנעמען מיט איבערפירן די צעשניטענע שטיקער פון דעם מאָנומענט פון פוילן קיין ניו יאָרק. דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט זיך מיט די דאָזיקע געשטעלט אין פאַרבינדונג, אָבער קיינמאָל ניט באָקומען א קלאָרן ענטפער.

ערשט אין סוף פון חודש אויגוסט היינטיקס יאָר, איז געקומען אן אויפקלערונג אין דעם גאַנצן ענין. מיר האָבן באָקומען א בריוו פון דעם קאָנגרעסמאַן סטיוועז סאָלאָזש מיט א קאָפּיע פון א בריוו צו אים (דאָטירט דעם 12טן אויגוסט 1981) פון דעם פוילישן

דער גרויסער מאָנומענט אין אָנדענק פון די דערהרג׳עטע אידן בּעת׳ן פּאָגראָם, אין יאָר 1906, איידער דאָס איז צעשטערט געוואָרן פון וואַנדאַלן.

פּאַרבינדונג מיט אייראָפּע וועט נאָך מער העלפן פאַרשטאַרקן די גרויסע וויכטיקע קאָמפּאַניי. די „אַמעריקען גריטינגס קאָמפּאַני", איז ווערט אָנצוואוויזן, איז געוואָרן אויסגעקליבן צו פלאָנירן און אויסארבעטן ווינטש־קאַרטן פאַר די פרעזידענטן און וויצע־פרעזידענטן פון אַמעריקע. א קאָלעקציע פון די דאָזיקע אַרבעטן איז אויף אן אויסשטעלונג אין דער פרעזידענטן־גאַלעריע, אין דער קאַרפאַרעישאַנ׳ס העדקוואָטערס אין קליוולענד.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק איז שטאָלץ מיט דעם חשובן לאָנדסמאַן, יעקב סאָפירשטיין, א ליבער ביאַליסטאָקער פאָלקס־מענטש, וואָס האָט מיט צענדליקער יאָרן צוריק געגרינדערט די קליינע באַשיידענע אונטערנעמונג, וואָס איז איצט מיט זיין זון, אירווינג סטאָון, וועלכער איז אָלע יאָרן א מיטהעלפער און אָנפירער פון דער באַוואוסטער אונטערנעמונג, וואָס איז אויסגעוואָקסן צו אַזא גרויסקייט. ווידעראַמאָל באַווייזט דאָס אָלץ די גרויסע אונטערנעמונג־קראָפט און דינאַמישן גייסט פון אונזערע ביאַליסטאָקער. מיר ווינטשן, אַז די סטאָון־סאָפירשטיין משפּחה זאָל ווייטער אָנגיין מיט דערפאָלג מיט זייערע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען, ווי אויך פאַר אידישע הילפס־צוועקן ווי דאָס איז ביז איצט, פאַר ווייטערדיקע לאָנגע יאָרן.

אמבאַסאַדאָר ראָמואַלד ספאסאָווסקי, פון וואַשינגטאָן. אין דאָזיקן בריוו שרייבט דער אמבאַסאַדאָר, אַז ער האָט באָקומען א מיטיילונג פון פוילן, אַז אָלע טיילן פון דעם צעשניטענעם מאָנומענט זיינען געפונען געוואָרן, און אַז דאָס איז אויך פאַרזיכערט, עס פעלט גאָרניט. דער מאָנומענט וועט אויך צוריק אויפגעשטעלט ווערן — פאַרזיכערט דער פוילישער אמבאַסאַדאָר אין זיין בריוו — אין דער זעלבער פאָרם און אויפ׳ן זעלבן פלאַץ וואו דאָס איז געווען פריער, אויפ׳ן אָלטן בית עולם אין באָגניאָווקע, אין ביאַליסטאָק.

אין זיין בריוו בעט אויך אמבאַסאַדאָר ספאסאָווסקי, ביים קאָנגרעסמאַן סאָלאָזש, אַז ער זאָל זען צו באַאיינפלוסן דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק ניט צו וועלן אריבערברענגען דעם פאָגראָם־מאָנומענט, פון ביאַליסטאָק קיין ניו יאָרק. דער ענין וועט ווי געהעריק באַטראַכט ווערן ביי דעם מיטינג פון באָארד אָוו גאָווערנאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. עס ווערט אויסגעדריקט דאָנק צום קאָנגרעסמאַן סאָלאָזש פאַר העלפן אין דעם ענין, ווי אויך צום פוילישן אמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן פאַר מאָכן גערעקע באַמיאונגען.

„מיר ווילן איצט פאַרזיכערן — האָט דערקלערט איסאק ריבאַקאָווסקי, גענעראַל סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער — אַז ניט בלויז זאָל דער מאָנומענט אין אָנדענק פון די דערהרג׳עטע אידן בעת׳ן פּאָגראָם אין יאָר 1906 צוריק אויפגעשטעלט ווערן, אין דער געהעריקער פאָרם און אויפ׳ן זעלבן אָרט אויף באָגניאָווקע וואו דאָס איז געווען פיל צענדליקער יארן; מיר ווילן אויך פאַרזיכערן, דורך דער רעגירונג אין פוילן, אַז אַזא וואַנדאַליזם ווי עס איז לעצטנס געווען מיט׳ן מאָנומענט זאָל מער ניט זיין, אַז דער גרויסער היסטאָרישער מאָנומענט זאָל אויף ווייטער ווי געהעריק אָפּגעהיט ווערן".

אַ צוואה פאַרן צווייטן דור

פון אַליס קרעמער

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון: על ערבים בתוכה תלינו כנורותינו: כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללינו שמחה שירו לנו משיר ציון:
(תהלים, קלז).

ביי די טייכן פון בבל, דאָרט זיינען מיר געזעסן און געווויינט,
אַז מיר האָבן זיך דערמאָנט אָן ציון.
אויף די וועַרבעס וואָס אין איר,
האָבן מיר אויפגעהאָנגען אונזערע האַרפֿן,
וואָרום דאָרטן האָבן אונזערע פֿאָנגער
פֿאַרלאַנגט פון אונז וועַרטער פון געזאַנג
און אונזערע פֿיניקער פֿריילעכקייט;
זינגט אונז פון דעם געזאַנג פון ציון.
(תהלים, קלז).

ווידער און ווידער זיינען מיר געווען געצוואונגען צו באַטראַכטן די פֿראַגע אין תהלים „ווי אַזוי זאָלן מיר זינגען גאָט'ס געזאַנג אין אַ פֿרעמד לאַנד?" און דאָס איז אויך געווארן אונזער צענטראַלער געראַנגל. אין ישראל זעען מיר מיט גרויס קלאַרקייט דעם המשך פון אידישער געשיכטע, די פאַרבינדונג צווישן מסדה און די אויפשטאַנדן אין געטאָס.

אין די טעג פון דעם 14טן ביזן 18טן יוני 1981 האָבן אין ירושלים זיך פאַרזאַמלט טויזנטער שארית הפליטה אידן וועמען די נאַציס האָבן געווּאָלט פאַרניכטן. אונזער פאָלק איז צוריקגעקומען פון דאַזיקן טראַגישן גלות, כדי אויך איבערצוגעבן זייערע קינדער דעם אַנזאָג פון ניט פאַרגעסן און די צוואה פון זייער גלויבן. איך בין די טאָכטער פון חנה גאָלדפֿאַרב און משה קרעימער, איינע פון טויזנטער קינדער פון 27 לענדער, וועלכע האָבן באַגלייט זייערע עלטערן צו דעם אויסערגעווינלעכן צוזאַמענקונפט, דער וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה.

דער דאָזיקער וועלט־צוזאַמענפאָר האָט געהאַט עטלעכע צילן. קודם כל, איז דאָס געווען אַ גוטע געלעגנהייט פֿערזענלעך אויפֿצולעבן וועגן די אייגענע אומגעבראַכטע מוטערס, פאָטערס, שוועסטער און ברידער וואָס ווערן איצט באַצייכנט אַלס „די זעקס מיליאָן", ווי אויך צו דערמאָנען דאָס לעבן וואָס איז צוזאַמען מיט זיי פאַרניכטעט געוואָרן. ניט געקוקט אויף אַלע באַמיאונגען צו געפינען נאָענטע משפּחה־מענטשן און פריינט, האָבן אַלע וואָס זיינען געווען ביים צוזאַמענפאָר גוט געוואוסט, אַז פאַר דעם זיינען דאָ שוואָכע מעגלעכקייטן. דער אויסזען פון דער גרויסן פאַרזאַמלונג זאָל מיט די האָנט געמאַכטע אויפשריפטן, און מעלדונגען, געווען באַגלייט מיט נעמען פון שטעט אין פוילן וואָס זיינען איצט אויסגעלייַדיקט פון אידן, איז פאַר מיר געווען אַ הארצרייסענדע דערשיינונג. עס איז אין דעם אַלעם ניט געווען אָפֿילו איינער פון מיין מוטער'ס קליינעם חרובן שטעטל, וואָס ווייזט אַ פאַמיליע־פאַרבינדונג. מיינע מומעס און פעטערס וואָס זיינען אומגעקומען אַלס קינדער, וועלן זיך דאָ ניט באַווייזן. אין יד ושם האָב איך אַוועקגעלייגט ווילדע בלומען וואו עס זיינען די אויפשריפטן „טרעבלינקע" און „אוישוויץ". אַ פאַר חדשים פריער האָב איך געהערט וויי עלי ויזעל האָט געזאָגט צו אַ פאַרזאַמלטן עולם פון צווייטן דור, אַז אונזערע בית עלמינס זיינען אין אונזערע הערצער, און אונזערע הערצער זיינען בית עלמינס.

אָבער דער וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה איז ירושלים איז געווען ניט בלויז אַ יזכור. איך האָב אַרויסגעפילט פון די באַטייליקטע ביים צוזאַמענפאָר אַ טיפן פאַרלאַנג פון שטאַלצן ווידערשטעלן זיך נאָך די שוועָרע איבערלעבנישן און צו מאַרענדיקן יאָרן איזאָלאַציע פון אַ וועלט, אָפטמאָל אויך איינגעשלאָסן די אידישע געזעלשאַפט, פאַר וועמען עס איז שווער אויפצונעמען און באַגעגענען די ליידן פון די גראַטעוועטע. די גליטענע ביי היטלער'ן וואָס זיינען געווען ביים צוזאַמענפאָר, האָבן גלאַכט און געזונגען ביים פילן די פרייד פון אידיש און דאָס זיין צוזאַמען מיט די אַנדערע מיט וועמען עס בינדט פיל. מען האָט זיך באַוויזן מיט פאַטאַגראַפיעס פון אייניקלעך. איך האָב באַגעגנט מענטשן פון ביאַליסטאָק און גראָדנע, וועלכע זיינען געווען צוזאַמען מיט מיין פאָטער אין געטאָ און אין די לאַגערן, און וועלכע האָבן אויך געקענט מיינע עלטערן וועז זיי האָבן חתונה געהאַט. יעדן טאָג האָב איך זיך געוואונדערט אויף די אייגצלהייטן און דערמאָנונגען וועגן דער קינדהייט, היים און שולע, וואָס מען האָט צווישן זיך אויסגעטוישט אַזוי קלאָר. א גרויס געפיל פון גאולה איז געווען אין דער לופט.

די לעצטע צערמאָניע פון דעם וועלט־צוזאַמענפאָר איז פאָרגעקומען ביים כותל מערבי. נאָכדעם ווי דער עולה רגל האָט זיך פאַרענדיקט, האָבן די גראַטעווועטע פון היטלער'ן איבערגעגעבן זייער צוואה צו דעם נייעם דור אין זעקס שפראַכן. אַלס ענטפער, האָבן מיר צוגעזאָגט קיינמאָל ניט צו פאַרגעסן דער וועלט'ס גלייכגילטיקייט צו דעם גורל פון די אידן אין איראָפע, און צוגעזאָגט צו טאָן אַלץ, אַז אַזאַ חורבן זאָל קיינמאָל ניט קומען אויף קיין שום פאָלק. די צוואה געלייענט אין רוסיש האָט אונז דערמאָנט, אַז פיל זיינען אויך איצט נאָך אַלץ ניט פריי צו לעבן אַלס אידן. צום לעצטן מאָל האָבן מיר צוזאַמען געזונגען דעם פאַרטיזאַנער הימן און די התקוה. מיר האָבן אויך געהאַט די זכיה צו זען און הערן ווי זעקס רבנים האָבן געבלאָזן שופר, וואָס האָט וויידערמאָל דערמאָנט אין איין שבט פון מיט טויזנטער יאָרן צוריק פאַרן גלות.

בעת דעם וועלט־צוזאַמענפאָר האָבן די קינדער פון די שארית הפליטה אידן זיך פאַרזאַמלט, כדי צו שאַפן אַן אינטערנאַציאָנאַלן צענטער מיט גרופּן פון דעם צווייטן דור. די אויפגאַבע וועט זיין אָפּצוהיטן און אויפצוהאַלטן די אידישע קולטור, און צו פאַרבייקן די דערפאָלג און וויסן וועגן דעם אידישן חורבן און וויידערשטאַנד. וועז איך האָב זיך צוגעהערט צו די דעבאַטעס פון די יוגנטלעכע פון מדינת ישראל, אַמעריקע און אייראָפּע — קינדער פון שארית הפליטה אידן — האָב איך זיך איבערצייגט, אַז מיר האָבן פאַר זיך פיל ענלעכע פֿראַבלעמען וויי אונזערע עלטערן האָבן געהאַט אַלס מאַדערנע יונגע אידן אין פוילן אין די דרייסיקער יאָרן, אַפילו אויב מיר לעבן איצט ניט אין לענדער און אונטער רעזשימען פון אונטערדריקונג און אָפּן אַנטיסעמיטישע וויי דאָס איז געווען דאַרט. אויך מיר מוזן באַגעגענען די פֿראַבלעמען פון זעלבסטווירדע און מיט אידישער אידענטיטעט, און די באַדייטונג פון לעבן אין גלות און אין ישראל. אונזער טראַכטן וועגן זיך מוז אויך איינשליסן די ווירקלעכקייט וועגן דעם חורבן, ניט ווי אַנדערע דוכט זיך, ווייל מיר ווייסן גוט וועגן די פאַטענציעלע צילן אפילו פון די ציוויליזירטע פעלקער צו שלעכטס.

מיר האָבן געזירשנ'ט אַ וועלט וואָס קוויקט זיך וויטער מיט אַנטיסעמיטיזם, מיר דאַרפן זיך ניט מאַכן קיין אילוזיעס וועגן קולטור אַלס דערלייזונג. עס זיינען איצט דאָ מענטשן, צווישן זיי אויך אַקאַדעמיקער און אַ מין „רעוויזיאָניסט"־היסטאָריקער, וועלכע לייקענען אַפֿ דעם חורבן פון איראָפּאישן אידנטום. עס זיינען אויך פאַראַן אַנדערע, מער ארענטלעכע שטימען, וואָס ווייזן אַן, אַז אידן זיינען ניט געווען די אייניציקע קרבנות ביי די נאַציס. טאָ פאַרוואָס דארפן מיר באַטראַכטן אונזערע ליידן פאַר עפּעס ספּעציעל הייליק? מיר דאַרפן אָבער שטענדיק געדענקען, אַז די אידן זיינען אומגעקומען ניט פאַר זייערע האַנדלונגען אָדער זייער פאָליטיק, אָבער נאָר פאַר זייער געבורט אַלס אידן. און מיר, אַלס קינדער וואָס וויסן וועגן דעם הראָאיזם פון אונזערע עלטערן, קענען נעמען די פירערשאפט צו פארזיכערן, אַז אונטערדריקונג קען ניט געוואָרפן ווערן אויף די קרבנות.

ביי די מיטינגען פון דעם צווייטן דור ביי דעם וועלט־צוזאַמענפאָר, האָבן מיר אַרויסגעבראַכט די געמיינזאַמע זאָרג וועגן דעם ווי אַזוי איבערשטייגן די שולד און ליידן אַזוי, כדי ווי געהעריק אויסצוטייטשן פאַסירונגען וואָס אָפטמאָל ווערט דאָס ניט ווי געהעריק אַרויסגעבראַכט. די געפילן פון איזאָלאַציע און זיין אַנדערש ווי אונזערס גלייכן, זיינען פיל מאָל באַהאַנדלט געוואָרן ביי די דיסקוסיעס פון מיין גרופּע. ביי דעם צוזאַמענפאָר זיינען מיר צוזאַמען, קינדער פון צווייטן דור, געווען אייניק און פעאיק אָנצונעמען אונזער עלטערנס צוואה, וואָס איז אָפטמאָל אפילו געווען צו פיל שטאַרק פאַר יעדן פון אונז באַזונדערס. איך האָב געפילט, אַז מיר האָבן אָנטדעקט וואָס אונזערע עלטערן וויסן שוין פון זינט זייער יוגנט; אַז גאולה אין מעגלעך נאָר דורך באַלאַנגען צו אַ פאַראייניקטער קאַמיוניטי.

מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויפ'ן טור אין מדינת ישראל

פון מיישל קרעמער

כאָטש עס זיינען שוין אַווּעק עטלעכע חדשים זינט איך, מיט מיין פרוי און אונזער טאָכטער, האָבן זיך באַטייליקט אין דעם פּערטן היסטאָרישן טור מיט די ביאַליסטאָקער אין מדינת ישראל, בין איך נאָך אַלץ אונטערן אייַנדרוק פון דער דאָזיקער רייזע. דער טור מיט'ן אַנטייל פון פופציק אונזערע פריינט, אַרגאַניזירט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אונטער דער גענעטער אַנפירער־שאַפט פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער ענערגישער געזעלשאַפטסקרעטאַר, ווּעט געווּיס לאַנג פאַרבלייבן אין זכרון פון די אַלע וואָס האָבן זיך אין דעם באַטייליקט. די אומדערמידלעכע אַנשטרענגונגען פון איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, האָבן געבראַכט די גוטע רעזולטאַטן פון אַן ערשט־קלאַסיקער רייזע מיט אַ געלונגענעם און דערפאַלגרייכן פּראָגראַם פון דעם ערשטן ביזן לעצטן טאָג פון דעם טור.

דער ציל פון האַי־יאַריקן באַזוך אין ישראל איז געווען דאָס דורכפירן די פייערלעכע דערעפענונג פון אַ מעדיצינישן קליניק אין כפר־תבור, אויפן נאָמען פון אונזער פרעזידענט סעם סאַלאָזש, מיט זיין פרוי ראָוז. דאָס איז אייגנטליך געווען אַ המשך, דער צווייטער קאַפּיטל אין דער געשיכטע פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער ביים העלפן בויען דעם ישוב אין גליל אין דער אידישער

בּיי אַ דינער אין פלאַזאַ האָטעל אין תל אביב מיט גראָדנער פריינט שטייַען פון רעכטס: אַליס און חנה קרעמער, סטיוּוען ראָסעק. עס זיצן אין מיטן קלמן און דאָרא ראָסעק.

מדינה. ווי באַקאַנט, איז אין יאָר 1980 געעפנט געוואָרן אַ שיינער קינדער צענטער, אויך אין כפר־תבור, אויפן נאָמען פון איסאַק ריבאַלאָווסקי. אַט דאָס אַלץ איז אַ וויכטיקע דערגרייכונג פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און עס באַווייזט וועגן דער זאָרג און איבערגעבנקייט פון דער אַרגאַניזאַציע ביים העלפן בויען און שטאַרקן די אידישע מדינה. עס איז באמת זייער שווער זיך פאָרצושטעלן אַט די וויכטיקע דערגרייכונג — דעם איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי קינדער צענטער און דעם סעם און ראָוז סאַלאָזש מעדיקל צענטער מיט אַלע נויטיקע אייניריכטונגען — אויב מען זעט דאָס ניט מיט די אייגענע אויגן.

עס איז ניט קיין וואונדער, אַז צו דער פייערלעכער דער־עפענונג אין כפר־תבור זיינען געקומען אַנגעזעענע פאָרשטייער פון דער מדינה און פון פאָרשיידענע אַרגאַניזאַציעס פאַר אונזער גאַנצער גרופּע געסט ווי אויך אַרום 250 ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט אין ישראל, וועלכע זיינען געקומען צו דער שמחה.

און איצט אַ צווייטע היסטאָרישע געשעעניש בעת אונזער איצטיקן באַזוך אין ישראל. דאָס איז דער וועלט־צוזאַמענפאָר פון די געוועזענע קאַצעטלער, ווידערשטענדלער און פּאַרטיזאַנער, און בכלל לעבנגעבליבענע אידן פון דעם חורבן. דער צוזאַמענפאָר איז

בּיי אַן אויפנאַמע פון די גראָדנער לאַנדסלייט אין בנין פון פאַרבאַנד פון פוילישע אידן אין תל אביב פאַרן אפּפּליען צוריק קיין ניו יאָרק. דער שרייבער פון אַרטיקל, מיישל קרעמער, שטייט פון דער לינקער זייט.

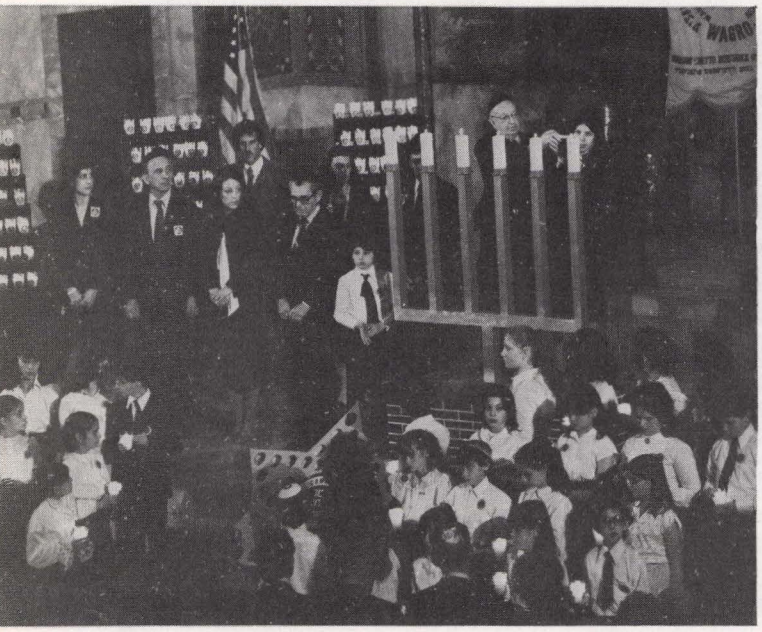
פאָרגעקומען פון דעם 14טן ביזן 18טן יוני, פינף טעג וואָס וועלן קיינמאָל ניט פאַרגעסן וועלן ביי אידן אין דער וועלט, ספּעציעל ביי די העכער זעקס טויזנט שארית הפליטה אידן, וועלכע זיינען געקומען פון עטלעכע צוואַנציק לענדער און פון וועלכע אונזער גרופּע ביאַליסטאָקער פון ניו יאָרק איז געווען אַ טייל. מיר זיינען געקומען קיין ירושלים צו דעם אימפּאָזאַנטן צוזאַמענקונפט צו דערמאָנען דער וועלט וועגן דעם חורבן פון אייראָפּעאישן אידן־טום, וועגן די אומגעבראַכטע זעקס מיליאָן אידישע פרויען, קינדער, מענער און זקנים, און צו ווייזן דער וועלט אַז מיר, די על־פּי־נס געראַטעוועטע און די עדות פון דעם גרויזאַמן אידישן חורבן, אַז מיר וועלן ניט לאָזן פאַרגעסן וואָס היטלער האָט געטאָן צו אונזער פאָלק ביים שטילשווייגן פון דער וועלט. אין דעם וועלט־צוזאַמענפאָר האָבן זיך אויך באַטייליקט אַרום טויזנט קינדער פון שארית הפליטה אידן, פון דעם „צווייטן דור". אויך די דאָזיקע יונגע מענטשן, וועלכע זיינען געקומען פון פאַרשיידענע לענדער, זיינען געווען אַקטיוו ביי דעם צוזאַמענפאָר. זיי האָבן אויך אַרויסגעוויזן דעם ווילן און גרייטקייט מיטצוארבעטן מיט אַרגאַניזאַציעס פון דער שארית הפליטה ביים אויפהאַלטן און אַפּהיטן דעם וויסן און לערע וועגן דעם אידישן חורבן און ווידער־שטאַנד אין דער היטלער־צייט.

מיר וועלן קיינמאָל ניט פאַרגעסן דעם ערשטן אוונט אין תל־אביב, דעם 14טן יוני, ווען עס איז געגעבן געוואָרן אַן אויפנאַמע פאַר די געקומענע געסט, וואָס איז פאַרגעקומען אין דעם גרויסן ספּאָרט סטאַדיום אין רמת־גן. דאָן די רירנדע דערעפענונג פון דעם וועלט־צוזאַמענפאָר וואָס איז פאַרגעקומען צומאָרגנס אוונט, מאַנטיק, אין יד־ושם אין ירושלים. דאָרט איז אויך מיט אַ באַגרי־סונג אַרויסגעטראָטן דער מלוכה־פּרעזידענט פון ישראל, יצחק נבון. די רייכע פּראָגראַם וואָס איז דורכגעפירט געוואָרן מיט רעדעס און באַגריסונגען, די קינסטלערישע פּראָגראַם און דאָס אַנ־צינדן די זעקס פאַקלען צום אַנדענק פון די זעקס מיליאָן קדושים, אַט דאָס אַלץ וועט אויף שטענדיק בלייבן איינגעקריצט אין זכרון פון די אַלע וואָס האָבן דאָס בייגעוווינט. דער ריזיקער עולם איז די גאַנצע צייט געזעסן ווי פאָר'כישופ'ט און ווידער האָבן מיר איבערגעלעבט דעם חורבן, די אַנטשטייאונג און בוי פון מדינת ישראל און אויך דאָס אויפלעבן פון דער שארית הפליטה.

מיר וועלן ניט פאַרגעסן דעם באַזוך פון אונזער גרופּע אין יד־ושם און די האַרציקע אַריינפיר־רעדע פון אונזער טור־פירער אין ישראל, חיים, און נאָכדעם דאָס אויסזינגען און אויסווייַנען דעם אל מלא רחמים און קדיש פון אונזער ראַבאַי שמואל קראַניק, ביי די מצבות פון די אומגעקומענע אידן אין די נאַצישע פאַרניכטונגס־לאַגערן. יאָ, מיר וועלן ניט פאַרגעסן, און מיר וועלן אייביק דער־מאָנען די אַלע וואָס זיינען פון אונז אַוועקגעריסן געוואָרן צו זייער שרעקלעכן טויט אויף אַזאַ גרויזאַמן אופן, פון די נאַצישע רוצחים און זייערע אַריסהעלפערס.

עס איז אוממעגלעך אַלץ צו באַשרייבן און שילדערן אין אַ קורצן אַרטיקל, וועגן דעם אומפאַרגעסלעכן וועלט־צוזאַמענפאָר

ביאַליסטאָקער אָנטייל אין דער אימפאָזאַנטער אַזכרה אין טעמפּל עמאַנואל אין אָנדענק פון די זעקס מיליאָן קדושים און מאַרטירער

איסאַק ריבאַלאָווסקי צינדט אָן איינע פון זעקס אָנדענק־ליכט נאָך די קדושים בײַ דער 38טער הזכרה־פֿאַרזאַמלונג אין טעמפּל עמנואל.

אַזוי ווי דאָס איז יעדעס יאָר, האָבן אויך האַי־יאָר א גרויסע צאָל ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט זיך באַטייליקט אין דער אימפּאָזאַנטער אַזכרה אין אָנדענק פון די זעקס מיליאָן אומגעברַאַכטע אידן בײַ היטלער׳ן, און צום אָנדענק פון העלדישן אויפֿשטאַנד אין ווַארשעווער געטאָ, וואָס איז פֿאַרגעקומען אין דעם גרויסן טעמפּל עמאָנואל, אויף 65טע גאָס און פּינפֿטער עוועניו, אין ניו יאָרק. די דאָזיקע יערלעכע ווירדיקע טרויער־פֿאַרזאַמלונגען, וואָס האַי־יאָר איז דאָס איינגעאָרדנט געוואָרן שוין צום 18טן מאָל, ווערט יעדעס יאָר אין דער צייט דורכגעפֿירט פון „וואָגראָ" — ווַארשעווער געטאָ ווידערשטאַנד אַרגאַניזאַציע. דער פֿרעזידענט פון „וואָגראָ" איז דער באַקאַנטער ענערגישער כלל־טוער בנימין מיד, ווען עס קומט גרויס אָנערקענונג פֿאַר אָפּהיטן און דורכפֿירן אויף אַזא ווירדיקן אופֿן די אימפּאָזאַנטע יערלעכע אזכרה־פֿאַרזאַמלונגען אין טעמפּל עמאָנואל. די האַי־יאָריקע אזכרה איז פֿאַרגעקומען זונטיק בייטאָג, דעם 3טן מאַי. אין דעם פֿאַראייניקטן יזכור־קאָמיטעט, אונטער ווען עמענס אויפֿזיכט עס ווערן דורכגעפֿירט די גרויסע יער־לעכע יזכור־פֿאַרזאַמלונגען אין דעם טעמפּל עמאָנואל, זיינען אָנ־געשלאָסן צענדליקער אידישע נאַציאָנאַלע און לאָקאַלע אַרגאַני־זאַציעס, אויך דער ביאַליסטאָקער צענטער.

צווישן דעם גרויסן עולם אין טעמפּל עמאָנואל, זיינען אָנ־ווועזנד גענוגע אויך די פּירער, טוער און מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. אויך אונזער חשובער לאָנדסמאַן פון קליוולענד, מעקס ראָטנער מיט זיין פרוי, זיינען ספּעציעל געקומען און אָנווועזנד געווען בײַ דער אזכרה. איינער פון די הויפּט־רעדנער בײַ דער איינדרוקספֿולער אזכרה איז געווען דר. סעמיועל פּיסאַר, אונזער פֿראָמינענטער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן, ווועלכער איז אַלס יונגער בחור געווען אין אוישוויץ. פּריינט פּיסאַר, ווען עמענס אַלע נאָענטע זיינען אומגעברַאַכט געוואָרן פון די היטלעריסטישע רוצחים, איז איצט איינער פון די אָנגעזעענסטע אינטערנאַציאָנאַלע לאָיערס און פֿראָמינענטע וועלט־פֿערזענ־לעכקייטן. ער איז אויך מחבר פון א צאָל וויכטיקע ביכער.

בײַ דער טרויער־פֿאַרזאַמלונג אין טעמפּל עמאָנואל האָט סעם פּיסאַר געהאַלטן א רירענדע רעדע. ער האָט דערציילט וועגן זיינע טראָגישע איבערלעבענישן אין דער היטלער־צייט און דערבײַ האָט ער אויך אויפֿגעלעבט דאָס אַמאָליקע אידישע לעבן אין ביאַלי־סטאָק. ער האָט ארויסגעברַאַכט אויפֿטרייסלענדיקע פאַקטן וועגן די לײַדן און חורבן פון די ביאַליסטאָקער אידן בײַ היטלער׳ן, און וועגן דעם חורבן בײַ היטלער׳ן בכלל. פּיסאַר׳ס רעדע האָט גע־מאַכט א שטאַרקן איינדרוק אויף אַלע אָנווועזנדע.

צווישן די זעקס ניצול־געוואָרענע אידן פון די נאָציס, וועלכע האָבן אָנגעצונדן זעקס גרויסע יאָרציַיט־ליכט נאָך די זעקס מיליאָן קדושים, איז אויך געווען איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער געניאַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, שפּיטאָל און היים פֿאַר עלטער מענטשן. די אָנדערע פּינף, ווועלכע האָבן אָנגעצונדן די טרויריקע ליכט, זיינען געווען: זיגמונט שטראָכליץ, אָנטאָני לאָזאַר, יודיט קליין־שמיט, סאָל גאָלדשטיין און דעלין ברוק. די זעקס וואָס האָבן אָנגעצונדן די יאָרציַיט־ליכט, זיינען געווען באָגלייט פון קינדער פון דעם „צווייטן דור". פֿאַרן אָנצינדן די זעקס ליכט האָבן אין דעם גרויסן טעמפּל עמאָנואל אַריין־מאַרשירט צענדליקער קינדער — תלמידים פון אידישע שולן — מיט אָנגעצונדענע ליכט אין זייערע הענט. עס האָט זיך דערביי געהערט דאָס רירענדע געזאָנג „אונטער די פּוילישע בוימעלער שפּילן זיך מער ניט משה׳לער, שלמה׳לער..."

פון דער שארית הפליטה, און וואָס אַלע באַטייליקטע האָבן דערביי איבערגעלעבט. איך האָף, אז מיט דער צייט וועלן דערשיינען מער און געהעריקע ליטעראַטור און פילמען וועגן דעם היסטאָרישן צוזאַמענפֿאַר. איך קען אָבער ניט פֿאַרענדיקן און ניט דערמאָנען דעם שלוס־צוזאַמענקונפט ביים כותל מערבי, דאָנערשטיק אָוונט דעם 18טן יוני, וואָס איז און וועט אויף שטענדיק פֿאַרבלייבן אומ־פֿאַרגעסלעך. ביז גאָר רירנד זיינען געווען די רעדעס פון די פּירער פון ישראל און פון דער שארית הפליטה, אויך די רעדע פון פֿרעמיער מיניסטער מנחם בעגין, און דאָס איבערגעגעבן די צוואה אין זעקס שפֿראָכן צום „צווייטן דור" ווי אויך דאָס בלאָזן פון זעקס שופֿרות. דאָס אַלץ האָט אויף אַלע געמאַכט א טיפֿן און אומפֿאַר־געסלעכן איינדרוק.

יאָ, מיר וועלן שטענדיק געדענקען דעם היסטאָרישן וועלט־צוזאַמענפֿאַר פון דער שארית הפליטה און דעם אָנטייל אין דעם אַלעם פון אונזער ביאַליסטאָקער גרופּע, פון ניו יאָרק. איך וויל נאָכאַמאָל באַדאָנקען — אין נאָמען פון אונזער גאָנצער גרופּע — איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, דינה מעדוועדעוו און הרב שמואל קראָניק, פֿאַר מאַכן דעם טור אַזוי דערפֿאַלגרייך. איך וויל אויך צום סוף צוגעבן, אז שבת אָוונט, דעם 27טן יוני, האָבן די ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט פון ישראל זיך געזעגנט מיט די געסט פון ניו יאָרק. דעם זעלבן אָוונט האָבן די גראָדנער לאָנדסלייט אין ישראל, אונטער דער אָנפֿירערשאַפֿט פון אונזערע פריינט קוסטין און דראָזניק, אָרגאַניזירט א געזעגענונגס־אָוונט פֿאַר דער גרופּע גראָדנער, וועלכע האָבן זיך באַטייליקט אין דעם טור. מיר האָבן זיך פריער גאָרניט געהאַט פֿאַרגעשטעלט, אז מיר וועלן אומ־פֿאַרגעסלעך. ביז גאָר רירנד זיינען געווען די רעדעס פון די פּירער פון ישראל און פון דער שארית הפליטה, אויך די רעדע פון פֿרעמיער מיניסטער מנחם בעגין, און דאָס איבערגעגעבן די צוואה אין זעקס שפֿראָכן צום „צווייטן דור" ווי אויך דאָס בלאָזן פון זעקס שופֿרות. דאָס אַלץ האָט אויף אַלע געמאַכט א טיפֿן און אומפֿאַר־געסלעכן איינדרוק.

יאָ, מיר וועלן שטענדיק געדענקען דעם היסטאָרישן וועלט־צוזאַמענפֿאַר פון דער שארית הפליטה און דעם אָנטייל אין דעם אַלעם פון אונזער ביאַליסטאָקער גרופּע, פון ניו יאָרק. איך וויל נאָכאַמאָל באַדאָנקען — אין נאָמען פון אונזער גאָנצער גרופּע — איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, דינה מעדוועדעוו און הרב שמואל קראָניק, פֿאַר מאַכן דעם טור אַזוי דערפֿאַלגרייך. איך וויל אויך צום סוף צוגעבן, אז שבת אָוונט, דעם 27טן יוני, האָבן די

יהושע שעכטער מיישל קרעמער דינה מעדוועדעוו הרב שמואל קראָניק איסאַק ריבאַלאָווסקי אייב מינץ

אייב מינץ האָט אינסטאַלירט די באַאַמטע.

שלוס־מיטינג און אינסטאַלעישאַן פון די נייע באַאַמטע פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן פאַרן טערמין 82־1981

זונטיק, דעם 31טן מאי, 1981, איז אין גרויסן אוידיטאָריום פון אונזער צענטער, אויף 228 איסט בראָדוועי, פאַרגעקומען דער פייערלעכער שלוס־מיטינג פון סעזאָן פון דער באַארד אָוו דירעק־טאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. בייַ דעם פייערלעכן צוזאַמענקונפט, וואָס איז פאַרגעקומען בייַ א יום־טוב׳דיקן מאָלצייט, איז אויך דורכגעפירט געוואָרן די אינסטאַלעישאַן פון די נייַע באַאַמטע פאַרן יאָר 82־1981, פון אונזער גרויסער אינסטיטוציע.

בייַ דער גרויסער פייערונג איז אַרויסגעטראָטן דער באָוואָוס־טער ביאַליסטאָקער קינסטלער, ישראל בעקער, פון דער „הבימה" אין מדינת ישראל. אונזער חשובער לאַנדסמאַן וואָס איז גראָד געווען אויף א באַזוך אין ניו יאָרק, האָט רעציטירט אויף א הויך־קינסטלערישן אופן און ער איז באַשאַנקען געוואָרן מיט אַפּלאָדיס־מענטן פון פאַרזאַמלטן עולם. די באָוואוסטע ישראל קינסטלערין חנה אוזעלי איז אַרויסגעטראָטן מיט גזאַנג פון אידישע, העברע־אישע און ענגלישע לידער. זי איז אַקאַמפּאַניירט געוואָרן בייַ דער פּיאַנאָ פון ריטשאַרדס סעמינעלס. דער עולם האָט אויך געזונגען בציבור.

דער איינדרוקספולער שלוס־מיטינג און אינסטאַלעישאַן איז געפּענט געוואָרן פון סאָל קרים, דער נייער פאַרזיצער פון דירעק־טאָרן באַארד. ער האָט אין וואָרעמע ווערטער באַגריסט די פאַר־זאַמלטע און געוואונטשן ווייטערדיקן דערפאָלג אין אונזערע אקטיוויטעטן. צום סוף האָט פריינט קרים פאַרגעשטעלט סעם סאָלאָזש, פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. ער האָט גערעדט וועגן די דער־גרייכטע גוטע רעזולטאַטן און גערופן אַלעמען צו ווייטערדיקע פאַרשטאַרקטע אקטיוויטעטן. פריינט סאָלאָזש האָט אויך אַרום־גערעדט דעם פּלאַן און ציל פון דער גרופּע ביאַליסטאָקער טוער, וועלכע האָבן זיך געגרייט צו פאָרן מיטן טור קיין מדינת ישראל. פאָלגענדע אָפּיסערס זיינען אינסטאַלירט געוואָרן פאַרן נייעם

הערמאַן טאלין מאָריס מאַלאָזאָווסקי דבורה מינץ סאָל קרים ראיא זאַק

מיישל קרעמער האָט אינסטאַלירט די באַאַמטע.

געזעלשאַפטלעכן סעזאָן 82-1981, אין דריי גרופּן, פון טשאַרלס שוועכער, אברהם מינץ און סאָל קרים: סעם סאָלאָזש, פּרעזי־דענט; רובין בינדלער, ערן־פּרעזידענט; אברהם מינץ, פּאָל שוחט, מ. אַרטור טאַרלאָ, וויצע־פּרעזידענטן; דינה מעדוועדעוו, קאַסי־רערין; איסאַק ריבאַלאָווסקי, גענעראַל־סעקרעטאַר; טשאַרלס שוועכער, פאַרזיצער פון באָארד אוו גאָווערנאָרס; ידידיה ל. האָמ־בורג, וויצע־פאַרזיצער פון באָארד אוו גאָווערנאָרס; סאָל קרים, פאַרזיצער פון באָארד אוו דירעקטאָרס; מיישל קרעמער, וויצע־פאַרזיצער פון באָארד אוו דירעקטאָרס; יעקב בערעז, ראָז פינקעלשטיין, דזשין גליס, דבורה מינץ, מאָריס מאַלאָזווסקי, העראַלד מאָראָ און ראָיא זאק, טראָסטיס; יהושע שעכטער, אדמיניסטראַטאָר; און הרב שמואל א. קראָניק, טשאפלין.

מיט גרויס ווערעמקייט האָט דער עולם אויפגענומען די קורצע איינדרוקספולע רעדע פון איסאק ריבאַלאָווסקי, דער גענע־ראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאַל פאַר עלטערע מענטשן. פרייַנט ריבאַלאָווסקי האָט באַדאַנקט אַלע פירער פון צענטער פאַר זייער איבערגעגעבנקייט אין זייער ארבעט פאַר דער אינסטיטוציע, מיט וואָס מיר אַלע דאַרפן זיין זייער שטאָלץ. ער האָט אויך גערעדט וועגן די נאָענטסטע אויפגאבן. צום סוף האָט מר. ריבאַלאָווסקי געמאַכט אַן אַפּיל, אויף וואָס דער עולם האָט זיך אַפּגערופן זייער ווארעם.

דער גרויסער היימישער צוזאַמענקונפט, ביי וועלכן עס זיינען געהערט געוואָרן וויכטיקע באריכטן און עס זיינען אינסטאַלירט געוואָרן די באַאמטע פאַר 82-1981, איז פאַרענדיקט געוואָרן אין א געהויבענער שטימונג, מען איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט בעסטע וואונטשן איינער פאַרן אַנדערן, און מיט נאָך מער געטרייַ־קייט צו טאָן אַלץ, כדי צו העלפן אין די וויכטיקע אקטיוויטעטן פאַרן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, פאַר אידישע אינטערעסן און פאַר מדינת ישראל.

עס איז אויסגעדריקט געוואָרן אַנערקענונג און א דאַנק צו פרוי בראָניא סקורקא, די ווירטשאפטס־פאַרוואַלטערין פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער, פאַר איר זאָרג און צוגרייטן — אַזוי ווי דאָס איז יעדעס מאל — דעם געשמאַקן היימישן מאָלצייט.

* * *

ביי דעם שלוס־מיטינג און אינסטאַלירשאַן פייערונג איז אויך אַנווועזנד געווען דער חשוב'ער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן פון מעלבורן (אויסטראַליע), יהודה מעדאָוויק. באַזונדעריק גראַד ניו יאָרק, איז פריינד מעדאָוויק איינגעלאָדן געוואָרן צום מיטינג דורך אונזערע אַנגעזעענע טוער, אברהם און דבורה מינץ. יהודה מעדאָוויק האָט דורכגעמאַכט די ביאַליסטאָקער געטא, אים איז גלונגען זיך צו ראַטעווען פון אומקום ביי די נאַצים. ער איז אַוועק אין די וועלדער וואו ער האָט געקעמפט אלס פּאַרטיזאַנער קעגן די נאַצים.

איסאק ריבאַלאָווסקי, גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַלי־סטאָקער צענטער, היים און שפּיטאַל פאַר עלטערע מענטשן, האָט פריער באַגלייט דעם חשובן גאַסט פון אויסטראַליע אויף זיין באַזוך אין דער אינסטיטוציע. מר. מעדאָוויק האָט זיך באַקענט מיט די פאַרשיידענע אַפּטיילונגען, ער איז געווען זייער צופרידן פון דעם אַלעם וואָס ער האָט געזען, ווי אַזוי די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו יאָרק פירן דאָ אַן די נוצלעכע טעטיקייטן. צום סוף האָט יהודה מעדאָוויק איבערגעלאָזט א פיינע ביישטייערונג. ביי דעם פייערלעכן שלוס־מיטינג און אינסטאַלירונג, איז פריינט מעדאָוו־ניק פאַרגעשטעלט געוואָרן פאַרן עולם דורך איסאק ריבא־לאָווסקי.

22 יאָר זינט חזן הערי פיינבערג פאַרנעמט עמוד אין פלעטבוש דזשואיש צענטער

מיר גראָטולירן אונזער חשוב'ען חזן הערי פיינבערג, וועלכער וועט צום 22טן יאָר אַנפירן דעם ימים־נוראים־דאָוונען אלס שליח־ציבור אין דעם פלעטבוש דזשואיש צענטער, ברוקלין, נ. י.

חזן פיינבערג איז אַן איבערגעגעבענער טוער פאַר אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן.

איינדרוקן פון דער אינסטאַלעישאַן פייערונג

פון מאָריס מאַלאָזווסקי

עס איז געווען א גרויסער פאַרגעניגן צו זיין ביי דער פייער־לעכער אינסטאַלעישאַן פון די ניי־דערווויילטע באַאמטע פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס איז פאַרגעקומען זונטיק, דעם 31טן מאי היינטיקס יאָר. איך בין געזעסן צוזאַמען מיט אַלע אין דעם גרויסן ניי־באַנייטן אוידיטאָריום פון דעם צענטער און מיין הארץ האָט אַנגעקוואָלן פון פרייד.

ערשטענס, האָט מען אַנגעהויבן די פייערונג מיט ווידמען פופּציק יאָר זינט דער גרינדונג פון ביאַליסטאָקער צענטער, שוין דאָס אַליין איז א ריזיקע דערגרייכונג, ווייל פיל אַנדערע און גרעסערע לאַנדסמאַנשאַפטן האָבן דאָס ניט באַווייזן. און ווער רעדט נאָך וועגן דעם גרויסן דערפאָלג, יעדעס יאָר אין דער זעלבער צייט, פון די יערלעכע קאַנצערטן פון ביאַליסטאָקער צענטער, ווען מיר פילן אויס דעם פרעכטיקן טויזנט צושויער.

צווייטנס, מיר זיינען געקומען אויך צו דער פייערונג צו זאָגן א פאַרגעזונט צו אונזער גרויסער גרופּע ביאַליסטאָקער און פריינט, וועלכע האָבן זיך געגרייט אַפּצופאָרן קיין מדינת ישראל, צו דער דערעפענונג פון דעם מעדיצינישן קליניק אויפן נאָמען פון סעם און ראוז סאָלאָזש, אין כפר תבור, וואָס מיר האָבן געהאָלפן בויען. אונזער ליבער פּרעזידענט, מיט זיין פרוי ראוז, האָבן דעם כבוד זיכער פאַרדינט. מיר ווינטשן דעם פאַרל פיל גליק.

דריטנס, מיר אַלע דאַרפן זיין שטאָלץ פון דעם וואָס אין דער ביאַליסטאָקער היים לעבן אַרום הונדערט עלטערע מענטשן, וועלכע ווערן פאַרזאָרגט מיט אַלעם נוטיקן. עס ווערט צו זיי אַרויסגעווויזן א זאָרגפעליקייט און וואַרעמקייט אין די שענסטע טראַדיציעס פון ביאַליסטאָקער אידן. צוליב דעם אַלעם איז די אינסטאַלעישאַן פייערונג און דאָס איינשוועבן די נייע באַאמטע, געווען גאָר באַזונדערס אַנגענעם. אַלע פאַרזאַמלטע ביים יום־טוב האָבן געפילט און וויסן, אז זיי העלפן אין זייער וויכטיקע אַקטיווי־טעטן.

שוין ביים אַריינגאַנג אין דעם גרויסן אוידיטאָריום, האָט מען דערפילט גלייך די וואַרעמע היימישקייט. עס האָבן זיך באַגעגנט, באַגריסט און געקושט לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע האָבן זיך ניט געזען פאַר א לענגערער צייט. די טישן אין זאל זיינען געווען אויסגעפוצטע, געדעקטע ווי טאָקע פאַר א גרויסן יום־טוב.

אַרום איינס בייטאָג איז אויף דער בינע אַרויפגעקומען סאָל קרים, דער ניי־דערווויילטער פאַרזיצער פון דער באַאמרד אוו דירעקטאָרס. ער האָט אַלעמען באַגריסט אין הארציקע ווערטער און צום סוף האָט ער פאַרגעשטעלט א טאַלאַנטפולע ישראל־זינגעריו, וועלכע האָט פאַר דעם עולם אויפגעזונגען א צאָל אידישע און העברעאישע לידער. נאָכדעם האָט דער פאַרזיצער אַרויפגערופן די ניי־דערווויילטע טראָסטיס און ער האָט דערביי פאַרגעשטעלט משה'ל קריימער, דווקא א גראָדנער וועמען מיר האָבן אַדאָפּטירט און מיר זיינען מיט אים זייער צופרידן.

משה'ל קריימער, אַן אינטעליגענטער מענטש וואָס האָט דורכ־געמאַכט דעם היטלער גיהנום, האָט איינגעשוואָירן די ערשטע גרופּע באַאמטע. ער האָט דערביי גערעדט וועגן דעם טראָגישן לעבן פון די אידן ביי די נאַצים, וואָס דער עולם האָט אויס־גהערט מיט גרויס אינטערעס.

נאָכדעם האָט דער פאַרזיצער אַרויפגערופן די אַנפירער פון דער אינסטיטוציע און אויך דאָס איז געווען א שטיקל איבע־ראשונג. ער שטעלט פאַר איינצושווערן דעם פריינט אייב מינץ, א קאָברינער, וועמען מיר האָבן אויך אַדאָפּטירט און מען האָט ניט אויף דעם חרטה. מר. מינץ, וועלכער איז א הארציקער היימישער אידישער פאָלקס־מענטש, האָט אין גאָר וואַרעמע ווערטער איינגע־שוואירן די אַנווועזנדע.

דער פאַרזיצער האָט דאַן אַרויפגערופן טשארלי שוועכער, פאַרזיצער פון באַארד אוו גאָווערנאָרס, איינצושווערן אונזער ערן־פרעזידענט רובין בינדלער און דעם פרעזידענט סעם סאָלאָזש. מר.

איך האָב איבערגעלעבט דעם גרויסן פּאָגראָם
איבער די אידן אין ביאַליסטאָק

פון **יעקב מעלער** (ברוקלין, נ. י.)

פרייטיק דעם 13טן מערץ היינטיקס יאָר, עפענדיק דעם „פאָר־ווערטס" און בלעטערנדיק די אַרטיקלען, האָט מיר ווי אַ בליץ אַ שיין געטאָן דער קאָפּ איבער אַן אַרטיקל פון י. שמולעוויטש — „אַ פּאָגראָם איבער קדושים". אייַדער נאָך איך האָב אַ בליק געטאָן אויפן אינהאַלט פון דעם אַרטיקל, האָט מיר דער געדאַנק גלייך פאַראויסגעזאָגט, אַז דאָס האָט צו טאָן מיט דעם געוועזענעם גרויסן פּאָגראָם מיט צענדליקער יאָרן צוריק אין ביאַליסטאָק. און אַזוי איז טאַקע געווען.

דער אַרטיקל פון י. שמולעוויטש איז געווען וועגן אַ רוצח־ישן טאָט פון אַנטיסעמיטישע פּאָליאַקן, וועלכע האָבן זיך נאָך ניט באַנוגנט מיט אומבערגנגען די זעכציק טויזנט אידן אין ביאַליסטאָק — צוזאַמען מיט די זעקס מיליאָן — נאָר אויך איצט אַרונטער־גריסן די מצבה וואָס איז געווען אויפן ברודער־קבר פון די איבער 150 קדושים, געפאַלענע על קידוש השם מיט העכער 75 יאָר צוריק. „הוי מה היה לנו?", פאַרוואָס האָט אונז געקומען אַזא שטראָף? אומגעבראַכט געוואָרן זיינען די אומשולדיקע ביאַלי־סטאָקער אידן דורך די נאַצי־מערדערס, און איצט אַפּגערוימט און פאַרניכטעט די מצבה — מאַנומענט פאַר די קדושים פון אמאליקן שרקלעכן פּאָגראָם...

איך בין איינער פון די עדות וואָס האָט דורכגעלעבט דעם ביאַליסטאָקער פּאָגראָם אין זיינער צייט. איך בין דאָן געווען קוים זעקס יאָר יונג און איך בין געווען אויסבאַהאַלטן אויף אַ בוידעם אין דעם הויף פון גאָניאַנדזקי, אַנטקעגן דעם „גרעק", וואָס איז געווען אין זאַבלודאָווסקי'ס הויז אין ראָג וואו עס פלעגן שטיין די ביאַלי־סטאָקער „איזוואָזטשיקעס"... דריי טעג זיינען מיר, די גאַנצע פאַמיליע — מיינע עלטערן, ברידער און שוועסטער — געשמאַכט אין שרעק הערנדיק די שיסעריַיען און געשריַיען פון די כולי־גאָנעס, וועלכע האָבן מיט פרייד צעראַבירט אַלע אידישע געשעפטן אויף ליפּאָווע גאַס.

שוועכער האָט אויך דורכגעמאַכט ליידן ביי היטלער'ן, ער איז גערַאטוועט געוואָרן דורך אַ נס.

ביים איינשווערן רובין בינדלער האָט שוועכער אַנגעוויזן, אַז פרייַנט בינדלער איז אַקטיוו פאַר דער ביאַליסטאָקער היים שוין העכער פופציק יאָר. ביים איינשווערן סעם סאַלאָזש האָט פרייַנט שוועכער אַרויסגעבראַכט וועגן די ליידן און העלדישקייט פון סאַלאָזש אונטער דעם היטלער־רעזשים, ווי אויך וועגן זיינע טרייַע אַקטיוויטעטן פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער, פאַר אידישע אינ־טערעסן און פאַר מדינת ישראל.

נאָכדעם איז סערווירט געוואָרן אַ היימישער געשמאַקער מאָלצייט. גלייך אויך האָט זיך אויף דער בינע באַוויזן איסאַק ריבאַ־לאָווסקי, דער ענערגישער גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַלי־סטאָקער צענטער, שפּיטאָל און היים פאַר עלטערע מענטשן. ריבאַ־לאָווסקי האָט ווי זיין שטייגער איז מיט פיל פּאַטאָס, געמאַכט דעם אַפּיל. באַלד איז מען געשטאַנען אין דער רייַ צוצוטראָגן ביי־שטייַערונגען און עס איז באמת טאַקע אַריַינגעקומען אַ היבשע סומע.

ביים סוף פון דער גרויסער אינסטאַלַירונג, איידער מען האָט סערווירט די קאָווע, האָט ריבאַלאָווסקי פאַרגעשטעלט פאַרן גרויסן עולם דעם באַוואוסטן ביאַליסטאָקער בינע־קינסטלער, רעזשיסאָר און שוישפילער פון דער „הבימה" אין מדינת ישראל, ישראל בעקער. דער חשובער גאַסט, וועלכער איז גראָד געווען אין ניו יאָרק, האָט פאַרן עולם רעציטירט אויף אַ הויך־קינסטלעריש אופן און מיט דעם פאַרשאַפט די פאַרזאַמלטע אַ גרויסן גייסטיקן פאַרגעניגן. די אַנווועזנהייט און אַרויסטריט פון ישראל בעקער, איז געווען ווי ספּעציעל אַריַינגעפאַסט אין דער פרעכטיקער פייַערונג פון אונזערע לאַנדסלייט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, זונטיק בייטאָג, דעם 31טן מאי פון דעם יאָר.

איך געדענק ווי מיין ג־ט זעליגער פאַטער, וועלכער איז געפאַלן אַ קדוש ביי די נאַציס ימח שמם וזכרם, האָט זיך דאַמאָלט איינגעשטעלט און אַפּגעוואָרט ביים פאַרמאַכטן טויער צו בעטן עפּעס קויפן עסנווארג. איך האָב געזען ווי מיין פאַטער האָט געגעבן פינף רובל דעם פּאָליציאַנט „רעשטאַ", אַז ער זאָל פאַר אונז ברענגען אַ ביסל שפּייז. ער האָט געבראַכט אַ לאַבן ברויט מיט וועלכן מיר האָבן זיך געטיילט אויך מיט אַלע איבעריקע שכנים, וועלכע זיינען געווען מיט אונז פאַרבאַהאַלטן אויפן בוידעם. קורץ, עס איז דאָ פיל צו דערציילן וועגן דעם וואָס מען האָט דאָן אין טויט־שרעק איבערגעלעבט אין די דריי טעג פון דעם פּאָגראָם...

צווישן די העכער 150 הרוגים ביי דעם פּאָגראָם איז געווען מיינער אַ פעטער מיט נאָמען מרדכי לעווין ע"ה. ער איז געקומען פון איינקופן פאַר זיינע פלייש־ביזנעס (ער איז געווען אַ קצב), מאַנכע צום שלאַכטן בהמות. איז צו אים אויף דער ביאַליסטאָקער באַן־סטאַנציע צוגעקומען דער באַן־נאָטשאַלניק מיט אַ האַמער און ער האָט דער/הרג'עט מיין פעטער. ער איז געווען דער פאַטער פון זיבן קינדער און דער טרייַער מאַן פון זיין פרוי...

דער געדאַנק וועגן ברענגען די רעשטן פון דער געפונענער פּאָגראָם־מצבה — ווי עס ווערט ארויסגעבראַכט אין דעם אַרטיקל — קיין ניו יאָרק און די צעשניטענע טיילן אַוועקשטעלן דאָ אויף דער ביאַליסטאָקער סעמעטערי, אָט־דעם געדאַנק האָב איך אויך געהאַט ארויסצובערענגען. עס לאָזט זיך ביי מיר גאָרניט פאַרגעסן כאָטש עס זיינען שוין אַוועק אַזוי פיל יאָרן, וואָס מיר ביאַלי־סטאָקער אידן האָבן דורכגעלעבט אין יענער צייט פון דעם שרעק־לעכן פּאָגראָם. דערפאַר האָב איך איצט, ביי דער געלעגנהייט, זיך געוואָלט טיילן מיט מיינע פערזענלעכע איבערלעבענישן פון יענע טראָגישע טעג...

* * *

איך האָב מיט גרויס אינטערעס געליינט די „ביאַליסטאָקער שטימע" פון ערב פּסח היינטיקס יאָר און איך האָב דורך דעם געמאַכט אַ רייזע אין פיל לענדער, וואו עס לעבן אוך עס זיינען טעטיק אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. צום ביישפּיל: אַרגענ־טינע, מדינת ישראל, מיאַמי ביטש, אויסטראַליע אוך אַנדערע, ווי אויך אַ שפּאַציר איבער דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, וואו עס זיינען געקומען אויף באַזוך אונזערע לאַנדסלייט.

מה נאמר ומה נספר? עס איז פאַר מיר געווען אינטערעסאַנט אוך זייער אַנגענעם דאָס אַלץ צו לייענען. איין קליניקייט! איך האָב געמאַכט אַזא רייזע אַן וויזעס אוך אַן רייזע־קאָסטן... איך בין אויך געווען צופרידן צו געפינען אין דעם זשורנאַל מיין באַשרייבונג „ערב פּסח אמאל אין ביאַליסטאָק". אָחוץ אַ דערינערונג, איז דאָס אויך געווען אַ רוף צו די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַז זיי זאָלן זיך אַפּרופן מיט אַריינשיקן די שטיצע וואָס זיי פלעגן שיקן אין דער אַלטער היים, אוך היות ווי די נאַנטע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן ביי די נאַציס, זאָל מען איצט אַריינשיקן געהעריקע שטיצע אין דער ביאַליסטאָקער היים פאַר די עלטערע איינוואוינער. דאָס איז זיכער אַ גרויסע מצוה.

איך האָב אויך מיט צופרידנהייט געלייענט אין דער „ביאַלי־סטאָקער שטימע" וועגן דעם, אַז דער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך איז שוין אַריין אין דרוק אונטער דער רעדאַקציע פון דעם באַקאַנטן שרייבער י. שמולעוויטש, וועלכען איז דער מקונן וועגן דעם גרויסן אידישן חורבן ביי די נאַציס, וועו עס זיינען אויסגעהרג'עט געוואָרן זעקס מיליאָן אידישע פרויען, קינדער, מענער און זקנים. מיין יישר כוח צו אייך פאַר אונטערנעמען דורכצופירן אַזא הייליקע וויכטיקע אויפגאַבע. איך וואונטש דערפאַלג אַלע אַנטיי־נעמער וואָס זיינען אַקטיוו אַרום אַרויסגעבן דעם היסטאָרישן ספר ביאַליסטאָק. איך שיק אייך אַ געהעריקע ביישטייַערונג פאַר דעם זייער וויכטיקן בוך גלייך ווי דאָס וועט דערשיינען.

• **שליפט זיך אַן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל!**

הערשל און לייקע מוראַווסקי באַערט ביים באַנקעט פון פרוזשענער רעליף־קאָמיטעט

פון מאָריס רודניצקי

זונטיק, דעם 24טן מאי 1981, איז אין איינעם פון די בעסטע רעסטאָראַנען אין קווינס פאַרגעקומען א פייערלעכע פאַרזאַמלונג פון דעם פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט, מיטן צוועק צו באַערן אונזער פאַרדינסטפולן קאָמיטעט מיטגליד, הערשל מוראַווסקי (הערשלד מאַראָ), פאַר זיין פיל יאָריקער אויס־געצייכנטער אַנפירערשאַפט מיט די אַקטיוויטעטן פון אונזער אָרגאַניזאַציע. דער צוזאַמענקונפט איז געווען א גוט באַזוכטער מיט דער אַנוועזנהייט פון די קאָמיטעט מיטגלידער מיט זייערע פרויען פון ניו יאָרק און פילאַדעלפיע: דער טשערמאַן בערל בלוט־שטיין, פרוי ראַגאָוויטש, העניע ראַגאָוויטש און טאָכטער און האַרווי שרייבמאַן מיט זיין פרוי. צווישן די חשובע געלאַדענע געסט זיינען געווען אויך די נאַענטע פריינט פון די מוראַווסקיס, און פון די פרוזשענער לאַנדסלייט, איסאַק ריבאַלאָווסקי, געשעפט־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מיט זיין פרוי מאַלי, די קינדער פון די מוראַווסקיס: שעריל, איר מאַן אוירווינג מיט זייער זון סטיוון, זייער געטרייע שוועגערין סאַי בערגער, ווי אויך איר שוועסטער פאַלע מיט איר מאַן, אויך זייער א גוטע פריינדין לאַלא רעזניק און אַנדערע גוטע פריינט און לאַנדסלייט.

דער פאָרזיצער פון דער פייערונג איז געווען א. יאַנאָוויטש, וועלכער האָט ביי דער דערעפענונג באַגריסט אַלע אין ווערעמע ווערטער. ער האָט אַנגעוויזן, אז דער צוועק פון צוזאַמענקונפט איז אויסצודריקן אַנערקענונג צו הערשל מוראַווסקי פאַר זיין איבער־געגעבנקייט צו די אַקטיוויטעטן פון דעם פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט. מיט א לענגערער אָפשאַצונג וועגן דער טרייַ־שאַפט פון הערשל מוראַווסקי צום פרוזשענער און אומגעגנט רעליף, איז דאָן אַרויסגעטראָטן דער רעקאָרדינג־סעקרעטאַר, מ. רודניצקי. ער האָט דערביי אויפגעלעבט די אידישע פרוזשענע פון אַמאָל, פאַרן גרויסן חורבן ביי היטלער״ן. ער האָט דערציילט וועגן דער גוטסקייט פון די אידן אין אַמעליקן פרוזשענע, וואָס מיר אַלע היטן אָפּ מיט טרייַשאַפט. פריינט רודניצקי האָט אויך אַרויס־געבראַכט פאַקטן וועגן דער וויכטיקער אַרבעט וואָס עס טוט דער פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט. גאָר באַזונדערס צייכנט זיך אין דעם אַלעם שטענדיק אויס דער ליבער הערשל מוראַווסקי, מיט זיין טרייַע לעבנס־באַגלייטערין לייקע. „דערפאַר ווילן מיר — האָט דער רעקאָרדינג־סעקרעטאַר געזאָגט — באַערן אונזער ליבן הערשלן מיט א פלאַק פון אויסצייכענונג פון דעם פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט פאַר זיין טעטיקייט אין אַלע הינזיכטן. מיר האָפן, אז אויך אויף ווייטער וועט ער זיך ניט אָפּזאָגן צו העלפן וועו מען וועט דאַרפן זיין הילף״.

מיט וואַרעמע באַגריסונגען פאַר דעם בעל־שמחה זיינען נאָכ־דעם אַרויסגעטראָטן א. יאַנאָוויטש; דער קא־טשערמאַן מ. שאַריד וואָס האָט איבערגענומען אויף זיך די פליכטן פון הערשלען לטובת דעם רעליף, וועלוול גאָלוב, מ. קליניצקי, שלאָסבערג, ר. קויפ־מאַן. פון פילאַדעלפיע טשערמאַן בלוטשטיין און שרייבמאַן. מיט אַן אייַנדרוקספולע באַגריסונג איז אַרויסגעטראָטן פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי, געשעפט־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכער האָט באַגריסט אין נאָמען פון דער אינסטי־טוציע ווי אויך אַלס פערזענלעכער פריינט. ריבאַלאָווסקי האָט אַנ־געוויזן אויף דער טרייַשאַפט וואָס מוראַווסקי האָט שטענדיק אַרויסגעוויזן צום צענטער, אויך ווען ער איז געווען טשערמאַן פון באָארד אָו דירעקטאָרס. ריבאַלאָווסקי האָט אַרויסגעבראַכט, אז א דאַנק די באַמיאונגען פון הערשל און לייקע מאַראָ איז אויך די פאַרבינדונגען צווישן די פרוזשענער און ביאַליסטאָקער געווארן נאָענט. ער האָט גערופן צו ענגער צוזאַמענארבעט, וואָס וועט ברענגען אויך געמיינזאַמע גוטע רעזולטאַטן.

נאָכדעם האָט דער טשערמאַן א. יאַנאָוויטש געפרופן אונזער פינאַנס־סעקרעטאַרן, שוירל רוזאַנסקי, צו באַגריסן דעם בעל־שמחה און צו פרעזענטירן הערשלען מיט א שיינעם פלאַק, וואָס אַנטהאַלט א פאַסיקן אויפשריפט. אין די וועלטער אויפן פלאַק קומט צום אויסדרוק די ליבע און אַנערקענונג פון אַלעמען אין דעם פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט צו הערשלען מיט גוטע וואונטשן. אין דעם וועלט אויך אויסגעדריקט אַנער־קענונג צו הערשלען פאַר זיין מוטיקער און טרייער הילפס־אַרבעט אין פרוזשענער געטאָ ווי אויך אין אושוויץ.

עס איז געווען צו זען, אז אונזער ליבער הערשל מיט זיין טרייער לייקע זיינען געווען גערירט פון דעם כבוד וואָס ווערט זיי צוגעטיילט. אין געציילטע און רירנדע ווערטער האָט הערשל באַדאַנקט דעם קאָמיטעט, די פרוזשענער און געסט פאַר דעם פאַרגעניגן וואָס מען פארשאַפט אים מיט זיין משפחה. ער האָט אויך צוגעזאָגט, אז ער איז שטענדיק גרייט צו העלפן דער אַרגאַני־זאַציע מיט וואָס נאָר עס וועט זיין אין זיינע מעגלעכקייטן. אויך זיין ליבער פרוי, לייקע, האָט אַלעמען באַדאַנקט מיט וואַרעמע ווערטער. זי האָט געוואונטשן אַלעמען געזונט און צופרידנהייט, מען זאָל נאָר קענען טאָן גוטס פאַר די וואָס נויטיקן זיך אין דעם, ווי אויך פאַר אידישע נויטן און פאַר מדינת ישראל. מען האָט אויך געהערט וואונטשן עס זאָל זיין שלום אויף דער וועלט.

די שטימונג ביי דער פייערלעכער צוזאַמענקונפט איז געווען א געהויבענע מען האָט געטרונקן לחיים און הנאה געהאַט פון דעם געשמאַקן מאָלצייט, וואָס משה שאַריד האָט צוגעגרייט מיט זאַרג־פעליקייט אויף דעם בעסטן אופן. עס זיינען ביי דעם צוזאַמען־קונפט אויך צום סוף באַהאַנדלט געווארן פאַרשיידענע אַרגאַני־זאַציאַנעלע פראַגן. דער עולם איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט גוטע וואונטשן איינער פאַרן אַנדערן, און מיט א ווילן נאָך מער צו פאַרשטאַרקן די טעטיקייטן פון דעם פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט וואָס טוט די גאַנצע צייט זייער וויכטיקע ארבעט.

עס שטייען פון רעכטס: סטיוואַן, דער זון פון הערשל און לייקע מוראַווסקי, זייער טאָכטער און אירידעם, שעריל און אוירווינג גוטמאַן.

ביי דעם ערן־באַנקעט שטייען פון רעכטס: איסאַק ריבאַלאָווסקי, מר. און מרס. איטשע יאַנאָוויטש, שרה רוזשאַנסקי, לייקע מוראַווסקי, מאַלי ריבאַלאָווסקי, הערשל מוראַווסקי און לאַלא רעזניק.

יוסף און נעשקע דאָברימאן פון שיקאגאָ בײַ די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו יאָרק

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

צווישן די אומצאָליקע גוטע פריינט און פיינע שטיצער פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, זיינען אויך יוסף דאָברימאַן מיט זיין ליבער פרוי נעשקע. פאַר אונז איז שטענדיק אַ גרויסער פאַרגעניגן זיך צו באַגעגענען מיט דעם ליבן פּאָרל, וועלכע וואוינען אין שיקאָגאָ. פריינט דאָברימאַן, וועלכער איז אַ פראָמינענטער אונטערנעמער אין דער בוי־אינדוסטריע, מיט זיין פרוי, זיינען נאָענט באַפריינדעט מיט פיל פון אונזערע לאַנדסלייט. ווינטער צייט, ווען דאָס פּאָרל פאַרברענגט אין מיאַמי ביטש, זיינען זיי דאָרט אויך אַקטיוו אין דעם „קלוב פון ביאַליסטאָקער פריינט און אומגעגנט".

אין חודש מאַי היינטיקס יאָר זיינען יוסף און נעשקע דאָברימאַן געקומען ספּעציעל קיין ניו יאָרק צו דער חתונה פון אונזער

סידני אייזנער, יוסף און נעשקע דאָברימאן, סעם סאָלאָזש אין ביאַליסטאָקער צענטער.

דירעקטאָר גדליה און מאַשקע לינ'ס טאָכטער. זיי האָבן פריער טעלעפאָנירט צו מיר פון שיקאָגאָ, כדי צו מאַכן זיכער אַז מיר אַלע וועלן זיך באַגעגענען דאָ, אין ניו יאָרק. זיי האָבן פונדערווייטנס אויסגעדריקט זייער וואונטש צו באַזוכן דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר די עלטערע מענטשן, וועגן וואָס זיי האָבן פיל געהערט. פאַרשטייט זיך, אַז מיר זיינען געווען צופרידן אַז עס קומען צו אונז אַזעלכע חשובע און ליבע געסט.

יוסף און נעשקע דאָברימאַן זיינען געקומען אין אונזער צענטער אין דער באַגלייטונג פון פריינט, סידני אייזנער, וועלכער האָט זיי געבראַכט אין דער באַשטימטער צייט. אין צווישנצייט האָב איך טעלעפאָנירט אונזער פּרעזידענט סעם סאָלאָזש, וועלכער איז אַ גוטער פריינט פון די דאָברימאַנס, און אויך ער איז געקומען באַגעגענען זיך מיט די געסט. מיר זיינען אַלע דורכגעגאַנגען די געבײַדע, מען האָט באַזוכט אַלע אָפּטיילונגען און דאָס פּאָרל איז געווען באַגייסטערט פון דעם וואָס זיי האָבן געזען. פאַר זיי איז געווען אַ גרויסע איבעראַשונג צו זען די אַלע וויכטיקע און נויטיקע אייניריכטונגען וואָס זיינען געמאַכט געווארן אין דער אינסטיטוציע, אין פאַרגלייך מיט דעם וואָס זיי האָבן געזען מיט אַ באַזוך. לענגערער צייט צוריק ווען זיי זיינען דאָ געווען אויף אַ באַזוך. דאָס ליבע פּאָרל זיינען געווען געריירט ממש ביז טרערן צו זען, ווי אַזוי זייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו יאָרק האָלטן אויף און פּירן אַן מיט דער גרויסער פּאָלקס אינסטיטוציע וואָס איז שטאָלץ פאַר אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט.

נאָכן באַזוך אין צענטער האָט אונזער פּרעזידענט, סעם סאָלאָזש אַלעמען אייניגעלאַדן פאַר לאָנטש אין ראָטנער'ס רעסטאָראַן. מיר האָבן צוזאַמען פאַרבראַכט אויף אַ זייער היימישן אופן,

אין דער „ביאַליסטאָקער קאָלאָניע" אין די קעטסקיל בערג שטייען פון רעכטס: באַשקע קריגער, ראָוז סאָלאָזש, יוסף און נעשקע דאָברימאן, עטל קרים, סאָניאַ ראָטענבערג, בובי שטשופאק. עס זיצן: סעם סאָלאָזש און איסאַק ריבאַלאָווסקי.

ביי אַ לחיים און געשמאַקן עסן. מען האָט געשמוסט וועגן פאַרשיידענע געמיינזאַמע ענינים, וועגן די טעטיקייטן פון אונזער צענטער און וועגן ביאַליסטאָקער בכלל. ביים געזעגענען זיך האָט דאָברימאַן מיט זיין פרוי — ווי דאָס איז שטענדיק מצד זיי — אונז איבערגעגעבן אַ גרעסערע סומע פאַר די טעטיקייטן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

* * *

אין אָנהויב חודש יולי היינטיקס יאָר זיינען יוסף און נעשקע דאָברימאַן, צוזאַמען מיט זייער שותף געפּאַרן אויף זומער־אָפּרו אין גראָסינגער'ס האָטעל, אין די קעסטיל־בערג. זיי זיינען געפּאָרן דעם גאַנצן וועג, פון שיקאָגאָ דורך קאַנאַדע, מיט אַ קאָר. די דאָברימאַנס האָבן דאָס אויך געטאָן מיטן ציל צו באַגעגענען זיך מיט די לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע וואוינען זומער־צייט אין דער „ביאַליסטאָקער קאָלאָניע", וואָס איז ניט ווייט פון דעם באַקאַנטן פאַינס האָטעל. די מערסטע איינוואוינער זיינען ביאַליסטאָקער געראָטעוועטע פון היטלער'ן, וועלכע האָבן אין צייט פון דער מלחמה דורכגעמאַכט ליידן און פּיין. מיט אַ צאָל פון די דאָזיקע ניצול געווארענע לאַנדסלייט, האָבן אויך די דאָברימאַנס דורכגעמאַכט די שרעקלעכע צייט, אין די נאָצישע לאָגערן און ענ־לעכע ערטער.

ווען איך האָב זיך דערוואוסט, אַז יוסף און נעשקע דאָברימאַן קומען, האָב איך אָפּגערופן פריינט סאָל קרים, טשערמאַן פון אונזער באָארד אָוו דירעקטאָרס, אַז מען זאָל פאַרן אין די קעטס־קילס זיך באַגעגענען מיט די דאָברימאַנס. איך האָב אויך וועגן דעם צו וויסן געגעבן אונזער פּרעזידענט סעם סאָלאָזש. מיט אונז איז אויך געפאָרן וואָלו און עטל קרים. אויפן וועג אין דעם גראָסינ־גער האָטעל, זיינען מיר פריער אַריינגעפאָרן אין דער „ביאַלי־סטאָקער קאָלאָניע", אין סאוט פאָלסבורג. ווען מיר זיינען אַנ־געקומען אין דער קאָלאָניע האָבן מיר דאָרט צו אונזער גרויסער איבעראַשונג שוין געזען די דאָברימאַנס. דאָס פּאָרל איז געזעסן ביי אַ לאַנגן טיש, צוזאַמען מיט די אַנדערע איינוואוינער פון דער קאָלאָניע, ביי אַ פיין געגרייטן לאָנטשאָן. מען איז געווען זייער צו־פריידן פון דער באַגעגעניש, מען האָט פאַרבראַכט אויף אַ היימישן ביאַליסטאָקער אופן, עס איז פאַר אַלעמען געווען אַ פרייד. אויך סעם סאָלאָזש מיט זיין פרוי זיינען געווען ביי דער אַנגענעמער און אומפאַרגעסלעכער באַגעגעניש.

שפּעטער זיינען יוסף און נעשקע דאָברימאַן געפּאָרן אין גראָסינגער'ס האָטעל און מיר זיינען צוריקגעפאָרן קיין ניו יאָרק. איך וויל ביי דער גלעלענהייט אויסדריקן אַ האַרציקן דאַנק צו די גוטע פריינט סאָל און עטל קרים, פאַר מיטהעלפן אונז דורכ־צופירן די אומפאַרגעסלעכע באַגעגעניש מיט די ליבע דאָברי־מאַנס. סאָל קרים, מיט זיין טייערער פרוי, זיינען שטענדיק גרייט צו העלפן אין אַלעם וואָס מען דאַרף פאַר אונזער ביאַליסטאָקער צענטער.

זכרונות פון דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק

פון מאיר באַראַק (ברק), (וואַלעי סטרים, נ. י.)

ביאַליסטאָקער ציון־רעדנער

למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט... (ישעי׳ סב, א)

צווישן די פֿאָפולערע ערשט־קלאַסיקע נאַציאָנאַלע מטיפים אַדער דרשנים נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה, וואָס ביאַליסטאָק האָט געליפערט דער אידישער וועלט און פֿאַרדינט אַ געהעריקע אָפּשאַצונג, איז דער באַרימטער ביאַליסטאָקער פֿאַלקס־טריבון און ציון מטיף (רעדנער) רבי יצחק דינעס ז״ל. א שטאַלצער איד, פון מיטלען וואוקס, מיט אַ שיינע הערצל־בּאַרד מיט זיינע איידעלע געזיכט שטריכן און פֿאַרגעשריטענע מאַניערן, האָט ער זיך געקליידעט אין מאָדערנער הלבשה, און הויפּטזעכלעך געווען מקפּיד אויף כבוד הבריות. ער איז געווען אַ גרויסער בעל־מידות און קאָן פֿאַרכנט ווערן צי דער קאָטעגאָריע מענטשן, אויף וועלכער ס׳איז געזאָגט געווארן „דברי חכמים בנחת נשמעים״ (קהלת ט׳ י״ז). ער האָט געהערט צו דער גלאַררייכער גאַלעריע פון די ציוניסטישע מטיפים און דער רענעסאַנס־עפּאָכע.

ער איז געווען פון די סאַמע ערשטע חובבי־ציון, וועלכער האָט אַלס גלענצנדער אַראַטאָר זיך אויסגעצייכנט מיט זיין קלאָרער שפּראַך. איבערצייגנדע לאָגיק און שכל־הישר. זיינע ציוניסטישע דרשות אין גייסט פון טראַדיציאָנעלער אידישקייט איז געווען דורכגעווירצט מיט בריליאַנטישע רעיונות און געשפּרודלט מיט קוואַליקער חכמה. זיינע דרשות זיינען געווען באַגלייט מיט ציטאַטן פון תנ״ך, אליגאָריעס און אַריגינעלע משלים, פון וואָס דער בריי־טער עולם האָט באמת געשעפּט גייסטיקן ענוס, און האָט נאַטירלעך געמאַכט א קאַלאָסאַלן איינדרוק.

הרב דינעס איז געווען פון יענע דינאַמישע פֿערזענלעכקייטן, וואָס באַפֿרידיקן זיך ניט בלויז אין זייערע ענגע ד׳ אמות, און אַזוי אַרום שוין יוצא מיט זייער מיסיע. ער האָט, וואָלט איך געזאָגט, אַדאָפּטירט און נאָכגעפּאָלגט די היינטיקע ליובאָוויטשער שיטה פון „ויפוצו מעיינותיך חוצה...״ און ער האָט טאָקע אַרויפֿ־געפּירט דעם רעיון הציוני אויף אַ בריייטן שליאַך. מיט זיין פֿאַר־צוויגטער אַגיטאַציע און אויפקלערונגס־אַרבעט, האָט ער באַדיי־טענד אויפגעטאָן אויף דעם געביט, ווייט אויסער די גרעניצן פון זיין היים־שטאָט ביאַליסטאָק.

געווען איז ער פֿראַדוקטיוו אין זיין פּעלד. ער האָט געשטויבט זיינע פּיס און געוואַנדערט אין פֿאַרשיידענע צייטן פון יאָר, פון שטאָט צו שטאָט, צו פֿאַרשפֿרייטן און פֿאָפולאַריזירן דעם ציוניס־טישן אידעאַל. דאָס מיינט, די באַפֿרייאונגס־באַוועגונג פון אידישן פֿאָלק, די שטרעבונג צו פולשטעדיקער רעכט און פֿרייהייט, און בעיקר צו אַן אייגענער מדינה אין אונזער היסטאָרישן פֿאָטערלאַנד ארץ ישראל. און כדי צו זיין ערלעך צו אונזערע באַהויפּטונגען, מוז מען מיט צער און פֿאַרדרוס קאַנסטאַטירן דעם פֿאַקט, אַז זיין לעבנס־וועג איז לחלוטין ניט געווען אויסגעשפּרייט מיט רויזן. ער האָט געהאַט אויסצושטיין צרות צרורות אין זיינער צייט פון פֿאַנא־טישע קעגנער און ביטערע קריטיקער, וועלכע האָבן געקעמפט מיט אייפער קעגן יעדער פֿראַגרעסיווער און נאַציאָנאַלער באַוועגונג בּיי אידן.

עס ווערט דערציילט אַז וועז דער געניאַלער ציון־פּירער און רעדאַקטאָר פון דער „הצפירה״ ר׳ נחום סאָקאָלאָוו ז״ל, איז אַמאָל געקומען אין אַ פּוילישׁ חסידישער שטעטל האָלטן אַ רעדע וועגן ישוב ארץ־ישראל, און ס׳איז געווען אַ שבת פּרשת בשלח, האָבן אַ גרופּע חסידישע יונגעלייט זיך צעשריגן בקול־רם: „ולא נחם...״ אַ רמז, נחום סאָקאָלאָוו זאָל ניט ריידן. האָט ער אַלס רעאַקציע, זיי סאַרקאַסטיש אָפּגעענטפֿערט: „דרך ארץ, פֿלישתים!...״ ס׳איז אַן אומבאַשטרייטבאַרער פֿאַקט, אַז אַט די זעלבע אַנטי־ציוניסטישע עלעמענטן און אויסגעשפּראָכענע קעגנער פון אידישער מלוכה־שאַפֿט אין ארץ ישראל, וועלכע האָבן כסדר געלייגט שטיינער אין וועג צו נאַציאָנאַלער באַפֿרייאונג, האָבן בּיים סוף פון דער צווייטער וועלט־מלחמה זיך געקלאַפּט על חטא פֿאַר זייער קורצ־זיכטיקייט און אומבאַרעכטיקטע קעגנערשאַפֿט צו בנין הארץ. און נאָכן דורכמאַכן די שבעה מדורי גיהנום אין דער טראַגישער פֿאַר אונז אידן שואה (האָלאָקאָסט) תקופה, האָבן די נעמלעכע אידן געזוכט כלערליי וועגן און אומוועגן צום „חוף מבטחים״ — די געשיכטע ברענגט פון מדינת ישראל, און זיך ראַטעווען פון טאָטאַלער אומקום. (זע ספר „אם הבנים שמחה״ פון הקדוש הרב ר׳ ישכר שלמה טייכטהאָל הי״ד פון בודאַפּעסט).

הרב דינעס פון ביאַליסטאָק, אַלס חכם הרואה את הנולד, האָט נאָך מיט זעכציק יאָר צוריק פֿאַראויסגעזען די קאָטאַסטראָפֿאַלע לאָגע וואָס עס דראָט דעם אידישן פֿאָלק אין די פּינצטערע גלות־לענדער ווי פּוילן, ליטע א. א. ו. ער האָט געווארנט השכם והערב מ׳זאָל זיך ניט איינרעדן פֿאַלשע אילוזיעס, און ניט פֿאַרלאָזן זיך אויפן חסד פון דער גויאישער וועלט; נאָר שטרעבן צו א אומ־אָפּהענגיקע אידישע מלוכה אויף די הייליקע בערג פון ציון און ירושלים.

עס איז אינטערעסאַנט איבערצוגען אַן אויסצוג פון זיינס א ציוניסטישער דרשה. וועז ס׳האָט זיך געטומלט און גערעש׳ט אין די צוואַנציקער יאָרן אויף דער אידישער גאַס אין פּוילן, מיט דער דערשיינונג פון די אידישע יונגטלעכע, די אַזוי־גערופּענע „חלוצים״־באַוועגונג פֿאַר ארץ ישראל, האָבן די פרומע, תמימות־דיקע אידן געהאַט אויסצוזעצן: „סטייטש? היתכן? האָבן זיי געליי־רעמט — אַט די אינגלעך, די שקצים, וועלן אונז פּירן קיין ארץ ישראל, זיי וועלן אַראָפּברענגען משיח׳ן?!...״ האָט הרב דינעס זיי מסביר געווען בדרך משל: בשעת מען פֿראָווען א חתונה און חתן־כלה שטייען אונטער דער חופה איז ווער האָלט די פּיר דרענג־לער, אויב ניט קיין אינגלעך, ארחי פרחי? דער עיקר זענען דאָך די מענטשן וואָס גיפּינען זיך אונטער דער חופה... די חתן־כלה, מחותנים און פֿראָמינענטע געסט. די שמחה דאָן איז אין לשערי אויב מיר זענען אמת׳דיק פֿאַראינטערעסירט און ווילן מיט האָרץ און נשמה זיין די גלאָווענע מחותנים און טאָקע שפּילן די ערשטע פידל, מיט א טענדענץ אַז די כלל־ישראל היים, זאָל געפּירט ווערן לויט אונזער השקפה און גייסט עפ״י תורת ישראל, דערפֿאַר מוזן מיר זיך געפּינען אומבאַדינגט אונטער דער חופה, און זיין פֿאַר־טראָטן בפועל ממש אין דער גרויסער שמחה — שמחת יצירה ובנין — און דער ענד־ציל דאָרף זיין גיין קיין ארץ ישראל להשתקע. אַזוי אומגעפֿער האָט געפּריידיקט דער ביאַליסטאָקער מטיף הרב דינעס נ״ע.

* * *

איצט, לאָמיר איבערגעבן א מערקווירדיקן תנ״כישן ציטאַט, וואָס איך האָב אמאָל געהערט פון א געלערנטן ראָבאַי אין לאָנג איילאַנד. דער נביא יואל אילוסטרירט פֿאַר אונז די תקופה פון „אחרית הימים״ מיט פֿאַלגענדע ווערטער: „זקניכם חלומות יחלומון בחוריכם חזיונות יראו״ (יואל ג, א) אייערע זקנים וועלן חלומות חלומ׳ען פון גלאָררייכן אמאָל, פון מקורות׳דיקן אידישן שטעטל, די גייסטרייכע אידישע היים וואָס איז פאקטיש געווען א פעסטונג פון אידישקייט און נאַציאָנאַל באַוואוסטזיין. און די יונגט־לעכע וואָס ווייסן ניט פון נאַסטאַלגיע, פון דער רייכער אידישער געשיכטע וועלן זען זעאונגען (ויזיע) פון לעתיד לבא, און וועלן זיך ענדלעך אומקערן צום היסטאָרישן שורש, צום אידישן דרך־החיים אין טראַדיציאָנעלן זין.

געמיינזאַמע 38טע יערלעכע אזכרה פון די ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט אין אָנדענק פון די קדושים

רובין זאראטשעס צינדט אָן אָן אָנדענק־ליכט נאָך די פאַרשטאָרבענע גראָדנער לאַנדסלייט פון דעם פאַרגאַנגענעם יאָר.

סעם סאָלאָזש צינדט אָן אַ ליכט נאָך די פאַרשטאָרבענע מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער פון דעם פאַרגאַנגענעם יאָר.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און דער „קלוב גראָדנער פריינט" האָבן צום ערשטן מאָל האַי־יאָר דורכגעפירט א געמיינ־זאַמע יערלעכע אזכרה, אין אָנדענק פון די אומגעבראַכטע קדושים און מארטירער בי די נאַצים. די 38טע יערלעכע טרויער־פאַר־זאַמלונג איז פארגעקומען אין גרויסן אודיטאָריום פון דעם ביאַלי־סטאָקער צענטער, אויף 228 איסט בראָדוועי, ניו יאָרק.

די פאַרזיצערס פון דעם רירנדן צוזאַמענקונפט זיינען געווען ידידיה ל. האַמבורג און מיישל קרעמער, וויצע־טשערלייט פון דער באָארד אוו גאווערנאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און דירעקטאָרן פון דער אינסטיטוציע. ביידע האָבן אין פאָסיקע און איינדרוקספולע ווערטער געדענקט וועגן די אידישע ליידן און אומקום ביי די היטלעריסטישע מערדערס, ווי אויך וועגן דעם אומדערשראָקענעם ווידערשטאַנד פון די מוטיקע העלדישע אידן. די טרויער־פאַרזאַמלונג איז געווען אין אָנדענק פון די זעכציק טויזנט אידישע קרבנות אין ביאַליסטאָק, און 29 טויזנט אין גראָדנע.

דער באָקאָנטער חזן הערי פיינבערג האָט געזונגען פאָסיקע תפילות און חורבן־לידער וואָס האָט ווידער־אָמאָל אויפגעלעבט דעם שרעקלעכן אידישן חורבן אין דער היטלער־צייט. ער האָט פאַרענדיקט מיטן „פאַרטיזאַנער הימן" און די „התקוה", וואָס דער גאַנצער עולם האָט מיטגעזונגען. חזן פיינבערג איז באַגלייט געווארן ביי דער פיאַנע פון זיין טאָכטער דזשאַיס ראָטמאַן.

דזשעק וואַליקאָוו, באָקאָנטער אָקטיוויסט טויער פון דער גראָד־נער לאַנדסמאַנשאַפט, האָט געריידט און וויגן דעם אידישן חורבן אין גראָדנע. ער האָט אויך אַרויסגעבראַכט שילדערונגען וועגן דעם אָמאָליקן פאַרצווייגטן לעבן פון די אידן אין גראָדנע. ער האָט געשילדערט דעם חורבן און אומקום פון דעם אידישן לעבן אין יענער אָמאָליקער באָרימטער קהילה. מר. וואַליקאָוו האָט אויך איבערגעגעבן, ווי אַזוי די גראָדנער לאַנדסמאַנשאַפט פלעגט דורכ־פירן יעדעס יאָר אַ פאָסיקע אזכרה, אין אָנדענק פון 29 טויזנט אידישע קרבנות פון גראָדנע.

מיכאל ראָסעק, דער זון פון קלמן און דאָרא ראָסעק (פרוי ראָסעק איז סעקרעטאָרן פון דער גראָדנער סאָסייעטי), האָט געריידט צום עולם ווי א פאַרטרעטער פון דעם „צווייטן דור". ער האָט געשילדערט די געפילן ביי קינדער פון טאָטע־מאָמע נאָצי קרבנות. דער יונגער רוסעק האָט אויך דערציילט ווי אַזוי קינדער פון דעם „צווייטן דור" באָמיען זיך איבערצונעמען פון זייערע עלטערן דעם וויסן וועגן דעם אידישן חורבן און ווידערשטאַנד ביי היטלער'ן, און דאָס אויך צו פאַרשפרייטן פאַר די קומענדע דורות.

הרב שמואל א. קראָניק, טשאַפלעין פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, איז געווען דער גאָסט־רעדנער. ער האָט אויף אַן איינדרוקספולן אופן געדענקט וועגן די אידישע ליידן און חורבן ביי די נאַציס, דערביי אָנגעוויזן אויף דעם נס פון די על־פי־נס גערעטעוועטע, וועלכע ערן איצט דעם אָנדענק פון די קדושים. הרב קראָניק האָט אויך געשיל־דערט דאָס אָמאָליקע גייסטיק־רייכע אידיש לעבן אין ביאַליסטאָק, אויף אַלע געביטן. דער רב האָט דערביי ציטירט פון דער איבערזעצטער ענגלישער אָפּטיילונג פון דעם גרויסן „ביאַלי־סטאָקער יזכור־בוך", וואָס וועט אין קורצן דערשיינען. הרב קראָניק האָט אויך מיט וויטיק געדענקט וועגן דעם איצטיקן אויפ־שטייג פון נעאָ־נאַציזם.

צום סוף איז אַרויסגעטראָטן איסאָק ריבאַלאָווסקי, געווען סעקרעטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. נאָכן איבערגעבן וועגן דעם אָמאָליקן שיינעם אידישן לעבן אין ביאַליסטאָק, און וועגן דעם חורבן און ווידערשטאַנד ביי די נאַציס, האָט מר. ריבאַלאָווסקי געמאַכט דעם אָפּיל פאַרן מאָנומענטאַלן „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך". דער עולם

דער עולם בײַם בּיאַליסטאָקער־גראָדנער יזכור־פּאַרטאַמלונג.

האָט זיך ווערעם אָפּגערופן מיט ביישטייערונגען. א טייל פון די ביישטייערונגען פון די גראָדנער לאָנדסלייט, איז באַשטימט געווארן פאַרן יונאיטעד דזשואיש אפּיל, וואָס איז א פּאַרזעצונג פון א לאַנגיאָריקער טראַדיציע ביי דער גראָדנער לאַנדסמאַנשאפט.

נאָכדעם האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי גערופן סעם סאַלאָזש, דעם פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, אַנצוצינדן א יאָרצייט־ליכט נאָך די פּאַרשטאָרבענע מיטגלידער פון צענטער אין פּאַרגאַנגענעם יאָר. נאָכדעם זיינען גערופן געווארן זעקס ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע האָבן אַנגעצונדן זעקס ליכט נאָך די זעקס מיליאָן קדושים. די זעלבע פּראָצעדור איז אויך דורכגעפירט געווארן פון די גראָדנער לאַנדסלייט, וועלכע האָבן געבראכט צום אויסדרוק זייער טרויער צוליב די פאַרשטאָרבענע מיטגלידער אין פאַרלויף פון פּאַרגאַנגענעם יאָר, ווי אויך אין הייליקן אַנדענק פון די זעקס מיליאָן קדושים און מאַרטירער. אין אַנצינדן די הייליקע יאָרצייט־ליכט האָבן זיך אויך באַטייליקט קינדער פון דעם „צווייטן דור". די געמיינזאַמע אזכרה האָט אויף אַלע באַטייליקטע איבערגעלאָזט א שטאַרקן איינדרוק.

א דאַנק־בריוו פאַרן טור קיין ישראל

חשובע פריינט מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי,

מיר ווילן אייך האַרציק באַדאַנקען פאַר אייער פריינטשאַפט וואָס איר האָט אַרויסגעוויזן צו אונז, דאָס הייסט צו מיר, מיין מאַן און אונזער סטיוווען. איך מוז צוגעבן, אַז איר האָט אין זיך א באַזונדערע אייגנשאַפט ווי אַזוי צו מאַכן מענטשן פילן באַקוועם ווען זיי געפינען זיך אין אייער געזעלשאַפט. איר זיינט זייער סענסיטיוו קיינעם, חלילה, ניט וויי צו טאָן. איר זיינט אויך שטענדיק גרייט יעדן צו זיין בייהילפיק.

איר, פריינט ריבאַלאָווסקי, זיינט אַן ערשטקלאַסיקער אַרגאַניזאַטאָר. איך גלויב, אַז פון אַלע גרופּעס וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין דעם וועלט־צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפּליטה אין ישראל, איז אונזער ביאַליסטאָקער גרופּע געווען די בעסטע אַרגאַניזירטע. דער האַי־יאָריקער טור אין דער אידישער מדינה אין וועלכן מיר האָבן זיך אויך באַטייליקט, איז געווען א רייזע וואָס מיר וועלן שטענדיק געדענקען. מיר האָפן, אַז אויך אין דער צוקונפט וועלן מיר זיך וויידער קענען אַנשליסן אין אזעלכע טורס צוזאַמען, ביים דורכפירן אזעלכע איינדרוקספולע רייזעס. איך האָב געפילט זייער היימיש און געמיטלעך צווישן דער ביאַליסטאָקער חברה און, פאַרשטייט זיך, אויך מיט מיינע גוטע גראָדנער פריינט.

מיר ווינטשן אייך מיט אייער ליבער פרוי אַסך געזונטע יאָרן, כדי ווייטער צו קענען פּאַרטיצען אייער וויכטיקער נאָבעלער ארבעט, מיט פריינטשאַפט צו אייך פאַרבלייבן מיר,

אייערע פריינט

שמעון, דאָרא און סטיוועו ראָסעק

דער ביאַליסטאָקער צענטער שטיצט דעם „פאַרווערטס"־קאַמפּיין

אויך האַי־יאָר, אַזוי ווי דאָס איז געווען אין די פריערדיקע יאָרן, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק צוגעשיקט די סומע פון 250 דאָלאָר צום „פאַרווערטס", פאַר דעם קאַמפּיין וואָס די צייטונג פירט איצט אַן כדי צו פאַרזיכערן די ווייטערדיקע עקזיסטענץ.

דער טשעק איז געווען באַגלייט מיט פאָלגענדן בריוו, וואָס איז געשיקט געווארן צו דעם הויפּט־רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס", שמעון ווינער:

חשוב'ער פריינט ווינער,

בייגעלייגט שיקן מיר אייך א טשעק אויף 250 דאָלאָר, פאַר דער איצטיקער אָקציע צו פאַרזיכערן דעם קיום פון „פאָרווערטס". דער באַשלוס איז אָנגענומען געווארן ביי דעם לעצטן מיטינג פון אונזער באַאַרד אוו דירעקטאָרס.

מיר, אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, ווייסן ווי געהעריק אָפּצושאַצן די גרויסע ראָלע וואָס דער „פאָרווערטס" האָט געשפּילט ביים העלפן שטאַרקן דאָס אידישע פאָלקס־לעבן אין אַמעריקע. עס איז זיך גאָרניט פאָרצושטעלן דעם אויפשטייג און פאָרצוויגטע טעטיקייטן פון אונזערע פאָלקס־אָרגאַניזאַציעס, אָן דער גרויסער הילף וואָס דער „פאָרווערטס" האָט צו דעם אַלעם צוגעטראָגן מיט טריישאַפט.

דער „פאָרווערטס" פאָרדינט דעריבער איצט די הילף אין וואָס ער נויטיקט זיך, כדי צו קענען אויך ווייטער באַדינען דאָס אידישע געזעלשאַפטלעכע און קולטור לעבן אין אַמעריקע, ווי אויך פאַר אידן אומעטום און פאַר מדינת ישראל.

מיר רופן אויך אַלע אַנדערע היימען און אינסטיטוציעס פאַר עלטערע אידישע מענטשן צו העלפן דעם איצטיקן וויכטיקן קאַמפּיין פאַרן „פאָרווערטס".

נעמט צו די האַרציקסטע וואונטשן פאַר ווייטערדיקן דערפאָלג פון אייער צייטונג, וואָס דאָרף אומבאַדינגט געשטיצט ווערן פון אַלעמען פאַר דער טריישאַפט וואָס די צייטונג וויזט אַרויס, שוין באַלד 85 יאָר, צום לעבן און אַלע אַקטיוויטעטן פון די אידישע פאָלקס־מענטשן.

מיט האַרציקע גרוסן,

איסאַק ריבאַלאָווסקי
גענעראַל־סעקרעטאַר

סעם סאַלאָזש
פּרעזידענט

צום סוף פון דעם אָפּגעדרוקטן בריוו, האָט די אַנפּירערשאַפט פון „פאָרווערטס" צוגעגעבן פאָלגענדעס:

די רעדאַקציע און פאַרוואַלטונג דאַנקען האַרציק דעם ביאַליסטאָקער צענטער און זייערע פירער און טוער פאַר זייער הילף אין דער דאָזיקער קריטישער צייט פאַרן „פאָרווערטס". אייער בריוו, טייערע פריינט, וויזט אַרויס א פאַרשטענדעניש פאַר דער היסטאָרישער ראָלע וואָס דער „פאָרווערטס" שפּילט אין דעם אידיש־געזעלשאַפטלעכן לעבן. דער בריוו, ווי די עטלעכע טויזנט בריוו, וואָס מיר האָבן ביז איצט דערהאַלטן, זיינען פאַר אונז א דערמוטיקונג וויטער אַנצוגיין מיט דער אַרבעט פון מאַכן דעם „פאָרווערטס" שענער און אינטערעסאַנטער. דער בריוו דאָרף דינען ווי אַן אַרויסרוף פאַר אַנדערע אַרגאַניזאַציעס, ווי אויך יחידים.

מזל טוב אייך!

ליבע פריינט מאַשקע און גדליה לין,
אונזערע בעסטע וואונטשן צו אייך אַהין
די פּרייד פון אייער טאָכטער זאָל צו אייך דערגיין,
וועט אייער לעבן פון נחת און גליק באַשטיין.
גיין צו די אייניקלעך אויף שמחות איר ביידע,
האָבט און האָבט ווי א באָבע און א זיידע.

בנימין אַבעלסקי

סקאַקי, איללי.

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

פון **יצחק צעסלער** (בועאַס איירעס)

זונטיק, דעם 5טן יולי, איז דורכגעפירט געוואָרן די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון די מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד אין בועאַס־איירעס, אין וועלכער עס האָט זיך באַטייליקט אַ באַדייטנדער עולם. עס זיינען ביי דעם צוזאַמענקונפט געהערט געוואָרן באריכטן פון אַלע טעטיקייטן פון דעם פאַרזיצער זלמן דוד יעוורעיסקי; פון סעקרעטאַר יצחק צעסלער; און פון קאַסירער יהושע גרודסקי. פאַרזיצער פון דער פאַרזאַמלונג איז אויסגעווײלט געוואָרן וואָלף טשינסקי און אַלס סעקרעטאַר גדליה פיינסאַד.

נאָכן איבערלייגן די פראַטקאָלן, זיינען באַערט געוואָרן די פאַרשטאַרבענע אין פאַרגאַנגענעם יאָר. אין דער פאַרגעקומענער דעבאַטע האָבן די מיטגלידער גוטגעהייסן די דערפאָלגרייכע קולטור און געזעלשאַפטלעכע אַרבעט וווי אויך דעם פינאַנציעלן צושטאַנד פון „בית ביאַליסטאָק" אין משך פון לעצטן יאָר. עס איז אויסגעדריקט געוואָרן צוטרוי צו די אַנפירענדע טוער פון דעם פאַרבאַנד. צום סוף, ביי די וואָלן, איז באַשלאָסן געוואָרן אַז די אַלע חברים וואָס האָבן פאַרענדיקט זייער קאַדענץ — דאָס מיינט די עקזעקוטיוו און ראָט — זאָלן וווייטער פאַרבלייבן אויף זייערע אָמטן. אַלס ערן־פאַרזיצער איז ווידער באַשטימט געוואָרן, אַזוי ווי ביז איצט, צבי פייגין. די מיטגלידער הערש פאַלאָק און שלמה גראָסמאַן זיינען באַשטימט געוואָרן אונטערצושרייבן דעם פראָטאָקאָל. נאָך דער פאַרזאַמלונג איז סערווירט געוואָרן אַ לחיים מיט אַ צובייס.

אין דעם צוזאַמענשטעל פון די עקזעקוטיוו מיטגלידער און מיטגלידער פון ראָט, זיינען אויסגעוויילט געוואָרן, ביז דעם 30טן יוני 1982, פאָלגענדע חברים:

עקזעקוטיוו: ערן־פאַרזיצער, צבי פייגין; פאַרזיצער, זלמן דוד יעוורעיסקי; וויצע־פאַרזיצערס, וואָלף טשינסקי און משה וויטשיקיר; סעקרעטאַר, יצחק צעסלער; מיט־סעקרעטאַר, גדליהו פיינסאַד; קאַסיר, יהושע גרודסקי; מיט־קאַסירערס הערש פאַלאָק און מישא סווערזשענסקי; רעכנונג־איבערזעערס: חיים פיילענבויגן און אברהם בורשטיין. וואָקאַלן: ישראל עפראַן, ישראל סיפיצקי, לעאָן וויינער, יעקב קראָווץ, פישל וואָלקאָוויסקי. פראָטאָקאָל־סעקרעטאַר: בנציון ברוקער.

מיטגלידער פון ראָט:

אפרון רייזל, ביאַלאָסטאָצקי בערל, בורשטיין רחל, גראָסמאַן שלמה, גראָסמאַן קלאָרא, גרודסקי סאפיא, גרוצקי ראָסיטא, גרינבוים ישראל, גריבוים אמאליא, גאניאנדסקי שמואל, דיין חנה, וואראן זיידל, וואראן דבורה, וויינער סאניע, טשעכאצקי רחל, טשינסקי נחמה, טורעק שרה, יעווריייסקי סאניע, מאטיס גיטל, מילעוויטש שמואל, מאזור פאני, סווערזשענסקי רישל, פיילענבאַגן גיטל, פאַלאָק דאָרא, פיינסאד אדעלא, צעסלער רחל, צעסלער שמואל, צעסלער שרה, קאגאן ראשעל, שלאכטער חיים.

די עקזעקוטיוו און די מיטגלידער פון ראָט, בילדן צוזאַמען דעם פלענום פון „בית ביאַליסטאָק".

* * *

א ספעציעלן וויכטיקן פלאָץ ביי דער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג האָט פאַרנומען דער ענין וועגן דעם גרויסן היסטאָרישן „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך", וואָס ווערט איצט אַרויסגעגעבן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק.

יצחק צעסלער, סעקרעטאַר פון „בית ביאַליסטאָק", האָט געמאַכט אַ דראַמאַטישן רוף צו די אַקטיוויסטן און בכלל צו די ביאַליסטאָקער משפחות אין אַרגענטינע, מען זאָל נישט אָפּשטיין פון דער גרויסער אחריות־פולער אונטערנעמונג, פון אונזערע בני־עיר אין אַמעריקע און זען, ווי נאָר מעגלעך צו העלפן עס זאָל וואָס גיכער קענען דערשיינען דער מאַנומענטאַלער ספר, צום פאָר־אייביקן אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק. מיר זיינען דער לעצטער דור, וואָס אויף אונז ליגט דער הייליקער חוב, וואָס מיר זיינען צום וויניקסטנס שולדיק אונזערע אומגעבראַכטע קדושים! ווער רעדט, אַז מיט דער אינשטימיקייט פון אַמעריק, האָבן מיר באַשטימט אַנטיילצונעמען אינ׳ם יזכור־ספר, מיטן אויבערזעצן אַ גרויסן טייל אין שפּאַניש, כדי דער ספר הזכרון זאָל פאַרבלייבן לדורות, ווי די ווירדיקע מצבה און אייביקער דאָקומענט, אויף פאָר די שפּאַניש־רעדנדיקע, ווי ביי אונז אין אַרגענטינע און די אַנדערע זיד־אַמעריקאַנער לענדער.

* * *

אויף דער לעצטער זיצונג, איז געלייענט געוואָרן בריוו אַז דער מאַנומענטאַלער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך איז אַריין אין דרוק. דער היגער סוב־קאָמיטעט פאַרן ספר־ביאַליסטאָק, איז צוגעטראָטן צו די אויבערזעצונגען פון אַ טייל אַרטיקלען אויף שפּאַניש, וווייל דאָס בוך פאַר אַרגענטינע און די זיד־אַמעריקאַנער לענדער, וועט אַנשטאָט דער ענגלישער טייל — אויסער אין דער אידישער שפּראַך — פאַרמאַגן אַ שפּאַנישן טייל, כדי פאַר דער יוגנט און שפּאַניש־רעדנדיקע, זאָל אויך זיין נוציק דער וויכטיקער ספר הזכרון פון דער פאַרשניטענער היימשטאָט ביאַליסטאָק און אירע קדושים.

זונטיק אָוונט, דעם 23טן אויגוסט, האָבן מיר דורכגעפירט אין אייגענעם לאָקאַל די יערלעכע אזכרה, נאָכן אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ.

* * *

דינסטיק אָוונט, דעם 21טן יולי, האָט דער פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער און אומגעגנט דורכגעפירט אַן אָוונט אויף צו באַערן דעם חשובן ערן־פרעזידענט, צבי פייגין, וועלכער האָט זיך צוריק־געקערט פון א לענגערער רייזע אין אויסלאַנד און זיך ווידער געשטעלט צו דינסט פון דער אינסטיטוציע.

געפּענט דעם אָוונט האָט דער פאַרזיצער זלמן דוד יעוורעיסקי, וועלכער האָט געגעבן אַן אָפּשאַצונג וועגן צבי פייגין. ער האָט אים באַצייכנט אַלס „ביאַליסטאָקער אַמבאַסאַדאָר", וועלכער פאַרבינדט די לאַנדסלייט און די לאַנדסמאַנשאַפטן פון אַלע לענדער.

עס האָבן באַגריסט: דער וויצע־פרעזידענט וואָלף טשינסקי; דער סעקרעטאַר יצחק צעסלער, דער קאַסירער יהושע גרוצקי, בן־ציון ברוקער און אַנדערע. אַלע האָבן מיט וואַרעמע ווערטער געערדט וועגן צבי פייגין, וועלכער איז אַ ליבלעכער מענטש און ער איז מיט טריישאַפט איבערגעגעבן די ביאַליסטאָקער, סאי אין ארגענטינע סאי אויך אין אַנדערע ערטער.

נאָכדעם ווי יצחק צעסלער האָט איבערגעגעבן דעם באַערטן דעם דיפּלאָם מיט דער אַנערקענונג אַלס ערן־פרעזידענט, האָט פייגין געדאַנקט פאַרן דאָזיקן כבוד. ער האָט באַריכטעט פונעם קאָנגרעס פון דער שארית הפליטה, וואָס איז — לויט זיין מיינונג — געווען אַן איבערלעבונג וואָס האָט דערמאָנט דעם טאָג פון דער באַפרייאונג. די באַגעגעניש מיט ליידנס חברים, וועלכע מען האָט נישט געזען עטלעכע צענדליק יאָר האָט אַרויסגערופן טאָפלטע געפילן פון פרייד און טרויער; באַזונדערס האָט געווירקט די ישראל־אַטמאָספער, וואָס האָט געערדט פאַר זיך.

פריינט פייגין האָט אויך צום סוף געשילדערט אַ באַזוך אין עגיפטן, וואו ער האָט זיך באַגעגנט מיט די דאָרטיקע אידן און זייערע אינסטיטוציעס.

נאָכדעם ווי ס׳איז געמאַלדן געוואָרן וועגן זיין גרויסער ביישטייערונג פאַר פאַרבאַנד — האָט שרה טורעק געשלאָסן דעם אָוונט מיט די ווערטער, אַז דער באַערטער צייכנט זיך אויס מיט זיין איניציאַטיוו, ווילן און אומבאַגרענעצטער גוטסקייט, וואָס פאַר־שאַפט אים אַ סך פריינט. זי האָט געוואונטשן דעם ה׳ צבי פייגין און זיין פרוי סטעלא נאָך לאַנגע פרוכטיקע יאָרן, וואָס זיינען נישט בלויז אַ ברכה פאַר זיי, נאָר פאַר דער גאַנצער אידישער געזעל־שאַפט.

* * *

דעם 24טן מאַי 1981, האָט דער ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד און בועאַס איירעס איינגעאָרדנט אַ מסיבה לכבוד זיינע לאַנגיאָריקע אַנפירענדע טוער סאַניע און זלמן יעוורעיסקי, צו זייער גאָלדענער

סטעלא און צבי פייגין

אימפאָזאַנטע פייערונג פאַר צבי און סטעלאַ פייגין דורכגעפירט אין בוענאָס אייראָס

אין אַנהויב פון היינטיקן חודש סעפטעמבער, איז פרוי סטעלאַ פייגין פון אַרגענטינע געווען אויף אַ באַזוך אין לאָס אַנדזשעלעס. היות ווי זי האָט דאָסמאָל ניט געקענט קומען אויף אַ באַזוך אין ניו יאָרק, האָט זי אָפּגערופן פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי און דורכן טעלעפאָן איבערגעגעבן אַ גרוס פון איר מאַן, צבי פייגין, דער חשוב'ער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און באַקאַנטער אידישער כלל־טוער אין אַרגענטינע.

פרוי פייגין האָט אויך איבערגעגעבן וועגן דעם גראַנדיאָזן באַנקעט וואָס איז פאַרגעקומען דעם 25טן אויגוסט, לכבוד איר מיטן מאַן, צבי און סטעלאַ פייגין. די דאָזיקע פייערונג איז איינגעארדנט געוואָרן — אָזוי ווי דאָס איז יעדעס יאָר — פון היכל התורה און כולל ע"ש הרב גערצענשטיין. די דאָזיקע יערלעכע פייערונגען זיינען אַ גרויסע געשעעניש אין דעם אידישן לעבן אין בוענאָס־אייראָס, ווייל עס ברענגט צונויף אַ זייער גרויסן עולם פון אַלע קרייזן און שיכטן, וואָס נוצן אויס דעם צוזאַמענקונפט כדי צו מאַניפעסטירן זייער צוגעבונדקייט צו די אידעאַלן פון תורה און אידישקייט. אויך חשובע פאַרטרעטער פון דעם פאַרבאַנד פון די ביאַליסטאָקער אידן אין בוענאָס־אייראָס האָבן זיך באַטייליקט אין דעם גרויסן אידיש־געזעלשאַפטלעכן יום־טוב.

האַי־יאָר, ווי אויבנאָגעוויזן, איז די פייערונג געווען לכבוד אונזערע חשובע לאַנדסלייט, צבי אין סטעלאַ פייגין. אַ געוויר באַריכט וועגן דער וויכטיקער אונטערנעמונג, וועלן מיר ברענגען אין קומענדן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע".

עס שטייען פון רעכטס: לייבל און פּנינה עפרון מיט זייער זון מרדכי, און זייער אייניקל, ניב, איסאַק ריבאַלאָווסקי און מנשה גולן.

חשוב'ע געסט פון ישראל באַזוכן דעם ביאַליסטאָקער צענטער

צווישן די פיל געסט, וועלכע האָבן לעצטנס באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, זיינען אויך געווען עטלעכע חשובע לאַנדסלייט פון מדינת ישראל. ווי דאָס איז מיט אַנדערע באַזוכער, זיינען אויך זיי געווען צופרידן צו זען די וויכטיקע אַרבעט וואָס ווערט געטאָן אין דער גרויסער געביידע פון צענטער, אויף 228 איסט־בראָדוועי אין ניו יאָרק, וואָס איז געוואָרן דער צענטראַלער אָדרעס פאַר ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון דער גאַנצער וועלט.

די באַזוכער פון ישראל דאָסמאָל זיינען געווען: לייבל עפּראָן מיט זיין פרוי פּנינה, מיט זייער זון מרדכי און זייער אייניקל ניב. עס איז געווען אַ נחת צו זען ווי דריי דורות ביאַליסטאָקער זיינען צוזאַמען אויף אַ באַזוך אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. צוזאַמען מיט זיי איז אויך געווען אונזער חשובער לאַנדסמאַן מנשה גאָלאָן, דער געוועזענער הויפּט־אַנפירער פון דער פּאָליציי אין ירושלים.

די געסט זיינן אויפגענומען געוואָרן פון דעם גענעראַל סעקרעטאַר איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט די באַזוכער געגעבן פאַרשיידענע אינפאָרמאַציעס און אויפקלערונגען. די געסט האָבן אויך באַזוכט די אייניריכטונגען אין דער אינסטיטוציע, זיי האָבן געשמועסט מיט די עלטערע אייגנוואוינער און אַלע זיינען זיי אָוועק צופרידענע און מיט פיל לויב פאַר די פירער און טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, פאַר דער גוטער אַרבעט וואָס ווערט אַנגעפירט, און וואָס ברענגט כבוד און שטאָלץ אַלע לאַנדסלייט.

חתונה. אין דער פייערונג האָבן זיך באַטייליקט לאַנדסלייט, פריינט פון די באַערטע, משפּחה און פאַרטרעטער פון פאַרשיידענע אינסטיטוציעס. די שטימונג ביים צוזאַמענטרעף איז געווען אַ זייער געהויבענע.

דערעפענט דעם צוזאַמענקום האָט דער וויצע־פּרעזידענט וואָלף טשינסקי, וועלכער האָט אין וואַרעמע ווערטער באַגריסט דעם עולם. ער האָט אויך געגעבן אַן אייַנדרוקספולע אָפּשאַצונג וועגן די יעוורעיסקס. עס האָבן באַגריסט גדליה פיינסאַד, משה יאָפע און שרה טורקע, פון דער פרויען־קאָמיסיע. אין נאָמען פון דער משפּחה האָט באַגריסט לואיסאַ קרופּינסקי. ווייטער האָבן באַגריסט דער סעקרעטאַר יצחק צעסלער, דער פּאָעט שמואל צעסלער, ישראל גרינבוים, פּראָפ. גרשון טאָפּאָשניקאָוו און אַנדערע. אַלע האָבן אַנגעוויזן אויף די גרויסע פאַרדינסטן וואָס דוד יעוורעיסקי און זיין ליבע פרוי סאָניע האָבן ביים העלפן אין די אַקטיוויטעטן פון די ביאַליסטאָקער און פאַרן אידישן געזעל־שאַפטלעכן לעבן בכלל.

ביי דער פייערונג האָט שלמה גראָסמאַן אַנגעפירט מיט געזאַנג בציבור. רייזל עפרון, נחמה טשינסקי, סאָניע ווייַנער און שרה טורעק האָבן דורכגעפירט אַ זאַמלונג אויף אייַנצושרייבן די באַערטע אין ספר הזהב פון קרן קימת לישראל.

נאָכדעם ווי פייגל מאַזור און סאָפיע גרודסקי האָבן צוגע־טראָגן מתנות די באַערטע, האָט די פרוי סאָניע אַ געריטע פון וואַרעמע ווערטער געדאַנקט די אַנפירערשאַפט פון „בית ביאַלי־סטאָק", אַלע פריינט — און דער פרויען־קאָמיסיע, פאַר אָזוי פיל אַרויסגעוויזענע האַרציקע פריינטשאַפט. דער פאַרזיצער זלמן יעוורעיסקי, האָט מיט אַ סך עמאָציע אַרויסגעבראָכט פאָלגענדעס:

„אָט דאָס איז דער טאָג, אין וועלכן מיר קענען פריידיק זיין. מיר זיינען גליקלעך, וואָס מיר האָבן דערלעבט צו פייערן די גאָלדענע חתונה צווישן כלל און משפּחה. זאָל עס זיין אַ דורערי־דיקע שמחה פאַר אונז און אַלע ליבסטע. אין דעם טאָג בעטן מיר, אַז גאָט זאָל צושיקן אונזער פאָלק אַ רואיקן צוקאָפּנס, וואו יעדער איז זאָל זיין זיכער, אַז ער שלאָפט אין זיין אייגן בעט און מיר האָבן אַ היילונג אויף אַלע אונזערע וואונדן".

ה' יעוורעיסקי האָט געדאַנקט דער משפּחה, לאַנדסלייט און דער פרויען קאָמיטע פאַר צוטיילן דעם כבוד און אַרגאַניזירן די מסיבה. ער האָט זיך אויך באַשטייערט מיט אַ גרעסערע סומע פאַרן פאַראייַן.

מיט אַ רוף צו אַלע בני עיר צו קאָצענטרירן זיך אַרום דעם פאַראייַן, האָט וואָלף טשינסקי געשלאָסן די אינהאַלטסרייכע פייערונג.

זכרונות באַגלייט מיט בענקשאַפט

פון **אברהם וויטקעס** (בוענאָס איירעס)

איך בין א ביאַליסטאָקער, איך האָב געוואוינט אויף שפּי־טאַלנע 12. איך האָב געהאַט א מעבל־ווארשטאַט און בין געווען א ספּאָרטלער אין דעם ארבעטער ספּאָרט קלוב „שטראָל". געדענק האָט מען מיך „איצל שפּיץ". וועג די צווייטער וועלט־מלחמה איז אויסגעבראָכן בין איך געווען אין דער פּוילישער אַרמיי, איך בין אַריינגעפאַלן צו די נאַציס אין לאַגערן, נאָך דער מלחמה בין איך ווידער צוריקגעקומען קיין פּוילן. איך האָב געוואוינט אין זשעמ־ביצע, נידערשלעזיע, וואו איך האָב געשאַפּן דעם „אידישן קאָמיטעט" פון וועלכן איך בין אויך געווען פּאַרזיצער. איך בין קורץ נאָכדעם אַוועק פון פּוילן, און בין אַנגעקומען קיין אַרגענטינע וואו איך וואוין שוין 31 יאָר. איך האָב דאָ געהאַט א מעבל פאַבריק און מעבל געשעפטן. איצט בין איך שוין אויף פּענסיע.

כאָטש מיר אַלע זיינען דורכגעאַנגען פיל ליידן און פּיין אין צייט פון דער מלחמה, און מיר ביאַליסטאָקער זיינען צעוואַרפן אין פּאַרשיידענע טיילן וועלט, איז אַבער גוט אַז מיר האַלטן זיך צוזאַמען און מיר האַלטן אויף דורך דעם אויף דעם אַמאָליק גוטן און גרויסן אידישן יחוס פון אונזער געוועזענער אַלטער היים. מיר זיינען איצט אַלע ווי איין גרויסע משפּחה, ווייל מיר האָבן פּאָר־לוירן אַלע אונזערע נאָענטע און טייערע, וועלכע זיינען אום־געבראַכט געוואָרן פון די נאַצישע רוצחים. צווישן די פיל נאָענטע אומגעקומענע פון מיין משפּחה, איז אויך געווען מיין פּרוי עניע (פון דער היים מעדאָוניק), וועלכע האָט געוואוינט אויף סאָס־נאָוע גאָס, לעבן שלום הייקען דעם בעקער. מיין פּרוי איז אום־געבראַכט געוואָרן צוזאַמען מיט אונזערע קינדער אין די גאַז־קאַמערן. איך האָב שפּעטער נאָכאַמאָל חתונה געהאַט און אויפ־געבויט א נייעם לעבן.

איך וויל צוגעבן, אַז דער איצטיקער בּאָרימטער ביאַלי־סטאָקער לאַנדסמאַן דר. סעמיועל פּיסאַר, איז מיינער א קוזין. זיין פעטער פּיסאַר (פּיסאַר'ס זאָל אויף דאָמבראָווסקע 20), איז געווען מיין פעטער. איך האָב זייער גוט געקענט די גאַנצע משפּחה פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער איצטיקער גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. איך פלעג קומען צו די ריבאַלאָווסקיס אין זאָל אויף חתונות. איך געדענק איסאַק'ס פאָטער, וועלכער איז געווען א נידעריקער אידל און א פיינער מענטש. איך געדענק איסאַק'ס מוטער, וועלכע איז געווען א פיינע אַרענטלעכע פרוי. איך געדענק אויך אַלע ברידער און שוועסטער פון איסאַק ריבאַלאָווסקי. עס געדענקט זיך און עס דערמאָנט זיך זייער פיל וועגן דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאַק, ווער קען דאָס פאַרגעסן? דאָס אַלץ באַגלייט כסדר אונזער לעבן, און אַזוי וועט שוין זיין ביזן סוף...

איך האָב באַקומען צוגעשיקט פון מדינת ישראל, פון מיין חבר בערל שמערליס (אריה שמיר) די „ביאַליסטאָקער שטימע" נומערן 322, 323, 325, 326 און געלייענט די אויסגאַבע מיט גרויס אינ־טערעס. איך האָב דורך די באַשרייבונגען באַגעגנט אַזעלכע גוטע פריינט און אַמאָליקע חברים, וועלכע לעבן און שאַפן ווייטער. און צום באַדויערן האָב איך זיך אויך אַנגעטראַפן אויף נעמען, וועלכע זיינען שוין אַוועק אין דער אייביקייט ע"ה.

עס דערמאָנט זיך מיר ווי שעפטל זאָק האָט אַמאָל געגעבן א רעציטאַל, וואָס איז אויפגענומען געוואָרן מיט גרויסן דערפאָלג. אין דעם האָט שעפטל זאָק אויך געשילדערט ווי אַזוי אב. קאָהאַן פלעגט קומען אין אידישן טעאַטער צו שרייבן קריטיק וועגן פּאָר־שטעלונגען, און ווי דאָס פלעגט זיין פּאָר אידישע אַקטיאָרן א גרויסע איבערלעבעניש. איינמאָל האָט אב. קאָהאַן געענטפערט א אידישן אַקטיאָר פּאָרוואָס ער, קאָהאַן, זיצט צייטנווייז אין טעאַטער מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ און פּאַרמאַכט אויגן. „וועז איך האַלט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און צוגעמאַכט מיינע אויגן — האָט קאָהאַן געזאָגט — גיב איך זיך ווידער אין דער אַלטער היים וואו די פּאַרשטעלונג אין טעאַטער האָט מיך אַוועקגעפירט, און איך זע בעסער אַלע מיינע אַמאָליקע אידן אין די קליינע שטעטלעך מיט די קראָמען, גאָסן און צעבראָכענע טראָטוארן..."

אברהם וויטקעס

היינט איז דאָס אַלץ פאַרניכטעט, ניטא מער... לייענענדיק די „ביאַליסטאָקער שטימע" מיט די פּאַרשיידענע באַשרייבונגען און נעמען, האָט דאָס ביי מיר ווידעראַמאָל אויפגעלעבט אונזער טייערע אַמאָליקע אידישע ביאַליסטאָק. עס איז טרויעריק צו לייענען, ווי עס שרייבט איסאַק ריבאַלאָווסקי, אַז אין ביאַליסטאָק זיינען איצט פאַראַן בלויז 9 אידן. ווי אַזוי איז דאָס מעגלעך, עס איז דאָך אומבאַגרייפלעך דאָס צו באַנעמען!

אט האָב איך אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" געפונען די נעמען פון צבי קלעמענטינאָווסקי, וועלכער וואוינט איצט אין מדינת ישראל. מיר זיינען געווען שכנים. מיין קוזין סעמיועל פּיסאַר און מיין געוועזענער חבר פּסח בורשטין ע"ה, האָבן מיר זיך מיט אים געטראָפן אין ישראל אין יאָר 1969. אט זע איך דעם נאָמען פון מיין חבר זלמן קאַלעשניקאָוו. וועז ער האָט נאָך דער מלחמה געשאַפן דעם אידישן טעאַטער, פלעגט ער מיט זיין טרופּע קומען צו אונז קיין זשעמביצע און זיי פלעגן דאָרט שלאָפן ביי מיר, אַזוי באַפריינדעט זיינען מיר געווען. איך, אַלס פאַרזיצער פון דעם „אידישן קאָמיטעט", פלעג טאָן אַלץ פאָר זיי וואָס איז נאָר געווען מעגלעך. שפּעטער וועז איך האָב שוין געוואוינט אין קאַרדאָבא, אַרגענטינע, און קאַלעשניקאָוו איז געקומען שפּילן טעאַטער האָב איך אויך געטאָן אַלעס מעגלעכע.

עס דערמאָנט זיך מיר אויך גוט, וועז איך בין שוין געווען נאָך דער מלחמה אין פּאַריז, איז צו מיר געקומען שעפטל זאָק, מיט זיין ליבער פרוי ראָזיא (ראָקאָווסקי), וועמען איך האָב נאָך געקענט פון פריער ווייל זי איז געווען א ספּאָרטלערין אין זש. ק. ס. אין ביאַליסטאָק און איך בין געווען א ספּאָרטלער אין „שטראָל". מיט זיי איז געקומען חיה'לע ראָזענטאָל וועגן א בריוו וואָס איך האָב באַקומען פון וואַצלאָוו, פון יוסף ווידעצקי און זיין פרוי סאָראָ קאָנצעפּאַלסקי (ביידע זיינען שוין אַוועק אין דער אייביקייט). דאָס זיינען אַלץ פראַגמענטן וואָס איך וואָלט זיי געקענט איבערדרע־ציילן אין די טויזנטער.

עס שרייבט, למשל, אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" 326 פייוול לינענבערג, אַז ער האָט חתונה געהאַט מיט שרה וואַלדמאַן פון שפּיטאַלנע 5. איך האָב זיי אַלע דאָך גוט געקענט. אין זעלבן הויז האָט געוואוינט מיין גוטער חבר פייוול וואָס ביי זיי אין הויז האָט מען געמאַכט פאָפּיר־זעקלעך פאָר די שפּייז־קרעמער. אויך מיר האָבן געהאַט, אויף שפּיטאַלנע 12, א שפּייז קראָם.

איך לייגן אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" וועגן אַזעלכע גוטע מיינע חברים ווי עלי איצקאָוויטש, בערנאַרדע קאָגאַנאָווסקי, הירש פייגין און זיין פרוי סטעלא (קינישינסקי), שלום אַסטראַ־בורסקי, איזי ראָכווין, יוסף עמיאל, אברהם אַסאָוויצקי און נאָך אַנדערע, פון וועלכע א טייל זיינען שוין פון אונז אַוועק אין דער אייביקייט ע"ה. אט האָב איך זיך אַנגעטראָפן אויף דעם נאָמען משה סערלין, וועלכער איז געווען מיין ספּאָרט־לערער, און ביי וועמען איך בין געווען אין ירושלים וועז איך האָב באַזוכט ישראל אין יאָר 1969, ביי א וועלט־קאָנגרעס פון די אידישע קהילות.

דער שווערסטער איינדרוק האָט אויף מיר געמאַכט די נייעס וועגן דעם טויט פון יעקב עמיאל (דזשעק בערגער) ע"ה. איך

היימישע פייערונגען לכבוד באַרני סאַקס 70טן געבורטסטאָג

אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן באַרני סאַקס, וועלכער וואוינט מיט זיין ליבער פרוי, סאַלי, אין מיאַמי ביטש, האָט אויף אַ גרויסאַרטיקן און צוגלייך היימישן אופן געפייערט זיין 70טן געבורטסטאָג. ווי אונזערע לאַנדסלייט געדענקען געוויס, איז באַרני סאַקס, וועמענס פריערדיקער פאַמיליע-נאָמען איז געווען זאַוואַדסקי, געווען איינער פון די וויכטיקסטע פוטבאָל-שפילער אין ביאַליסטאָק.

אין פאַרבינדונג מיט זיין 70טן געבורטסטאָג האָבן די צוויי זין פון באַרני און סאַלי סאַקס, אוירל מיט זיין פרוי דזשאָען, ווי אויך דער אינגערער זון ריטשאַרד איינגעלאָדן און געבראַכט זייערע עלטערן אויף אַ וויק-ענד אין דעם באַקאַנטן פאַינס-האָטעל, אין די קעטסקילס. דאָרט איז אויף אַ גאָר היימישן און אמת'ן פאַמיליאַרן אופן געפייערט געוואָרן באַרני'ס געבורטסטאָג, ווי עס פאַרדינט אזא ליבהאַרציקער מענטש.

ביי דער פייערונג איז אויך אָנווועזנד געווען סעם סאַלאַזש, פרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, מיט זיין פרוי ראָזו. סאַלאַזש האָט ביי דער פייערונג באַגריסט דעם בעל שמחה, אין נאָמען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, און אויס-געדריקט די האַרציקסטע וואונטשן פאַר אַ וויטערדיקן גליקלעכן לעבן, צוזאַמען מיט זיין פרוי סאַלי און מיט דער גאַנצער משפחה. פריינט סאַלאַזש האָט אויך איינגעלאָדן באַרני און סאַלי סאַקס, מיט נאָך אַ גרופּע פריינט, אין אַ פיינעם רעסטאָראַן וואו דער עולם האָט פאַרבראַכט אין אַ זייער האַרציקער שטימונג.

סעם סאַלאַזש, מיט זיין פרוי ראָזו, האָבן אויך פאַרבעטן און אַוועקגעפירט באַרני און סאַלי סאַקס אין דער שוין איצט גוט באַוואוסטער „ביאַליסטאָקער קאַלאָניע", וואָס איז ניט וויט פון דעם פאַינס-האָטעל אין די קעטסקילס און וואו זומער-צייט פאַר-ברענגען דאָרט אַ גרעסערע צאָל ביאַליסטאָקער פאַרלעך מיט זייערע פאַמיליעס. דאָס ליבע פאָרל פון מיאַמי ביטש איז דאָרט אויפגעוומען געוואָרן מיט גרויס וואַרעמקייט, זיי האָבן פאַר-ברענגט אויף אַ וואַרעמען היימישן שטייגער.

זייענדיק אין ניו יאָרק, זיינען באַרני און סאַלי סאַקס אויך אָנ-וועזנט געווען ביי דעם אימפּאָזאַנטן יערלעכן קאָנצערט, זונטיק דעם 13טן סעפּטעמבער, אין דעם לינקאָלן צענטער. דאָס פאָרל איז געווען איבערראַשט צו זען און גלייכצייטיק אויך פול מיט איינ-דרוקן, ווי אַזוי דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, אַזוי ווי דאָס איז יעדעס מאָל אין דער צייט, ברענגט צונויף אַרום דריי טויזנט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט צו דער גרויסער פאָלקס-אונטערנעמונג. באַרני און סאַלי האָבן ביי דעם איינ-דרוקספולן גרויסן קאָנצערט אויך באַגעגנט פיל פון זייערע פריינט, צווישן אונזערע לאַנדסלייט.

עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז באַרני און סאַלי סאַקס זון, אוירל מיט זיין פרוי, דזשאָען, וועלכע זיינען וויַיס-פרעזידענטן פון אַ גרויסער קליידער-קאָמפּאַני, „בי-לאָין פעשאָנס" אין שיקאָגאָ, שיקן יעדן יאָר זייער אַ גרויסן בייטראָג פון קליידער און פּענטס סוטס פאַר דעם באזאָר, וואָס ברענגען אַריין אַ באַדייטנדער סומע געלט.

גרויסער דערפאָלג פון בענ'ס קונסט-שאָפונגען אין פּאַריז

אונזער חשובער לאַנדסמאַן, דער וועלט-באַרימטער קינסט-לער בען (בן-ציון ראַבינאָוויטש), וועלכער שטאַמט פון ביאַלי-סטאָק און וואוינט און שאַפט אָלע יאָרן אין פּאַריז, ווערט כסדר באַשאַנקען מיט פיל לויב און אָנערקענונג פאַר זיינע גרויסע און אומפאַרגלייכלעכע קונסט-שאָפונגען.

אין דער לעצטער צייט האָט בען ווידער געהאַט אַ צאָל וויכטיקע אויסשטעלונגען, אין פּאַריז און אין דער פראָנצויזישער פראָווינץ. די קריטיק אין פּאַריז, ווי אויך דאָרטיקע באַוואוסטע קונסט-מבינים, קומען אַרויס מיט פיל לויב-ווערטער פאַר דעם קינסטלער. מען ווייזט אָן, אַז בען איז איינער פון די גרעסטע קונסט-מייסטער אין אונזער צייט.

לעצטנס האָט בען, דער וועלט-באַרימטער מאָלער, אויך אָנ-געהויבן שאַפן סקולפּטור-קונסט. אויך דאָס האָט גלייך פאַרכאַפּט די קריטיק און עפענטלעכקייט אין פראַנקרייך. בען איז פאַרבעטן געוואָרן קיין שפּאַניע, וואו אויך דאָרט וועט פאַרקומען אויס-שטעלונגען פון זיינען שאַפונגען.

איינע פון בענ'ס לעצטע גרויסע פרעסקיקע שאַפונגען אַ בילד אונטערן נאָמען רו, פאַר וועלכן זיין פרוי געראַ איז געווען די מאָדעלקע, איז געקויפט געוואָרן פון דער יאַפאַנעזישער טעלע-וויזיע. בען שאַפט אויך פאַרשידענע זעלטענע קונסט-מעדאַלן, וואָס האָט אַ גרויסן אַפּקלאַנג אין דער פראַנצויזישער עפענטלעכ-קייט און ביי דער דאָרטיקער קריטיק. וויכטיקע פראַנצויזישע רעגירונגס-מענטשן קומען אַרויס מיט גרויס לויב פאַר דעם באַרימטן קינסטלער.

מיר, די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע און איבער דער וועלט, זיינען אָנגעפילט מיט פיל שטאָלץ פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן. מיר וויינטשן דעם פריינט בען, מיט זיין ליבער פרוי גערא, פיל וויטערדיקע יאָרן פון שפּעפרישקייט, מיר וויינטשן זיי געזונט און פרייד אין זייער וויטערדיקן גליקלעכן צוזאַמענלעבן.

איך וויל דורך דעם וועג אויסדריקן מיין אָנערקענונג צו אָלע פירער, טוער און שטיצער פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק און די היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, פאַר דער וויכטיקער און נאָבעלער אַרבעט וואָס איר טוט. באַזונדערס אָנערקענונג וויל איך איבערשיקן צו איסאַק ריבאַלאָווסקי מיט זיין ליבער פרוי, פאַר זיין אומדערמידלעכער אַרבעט אַלס געווערקל-סעקרעטאַר וואו ער קאָרגט ניט קיין צייט, ענערגיע און אָנשטרענ-גונגען, ביים צונויפבינדן די ביאַליסטאָקער פון דער גאַנצער וועלט, פאַר העלפן מדינת ישראל און כלל-ישראל. זאָלן אייערע הענט זיין געשטאַרקט. דאָס איז דער בעסטער אָנדענק וואָס מיר קאָנען אויפהאַלטן און אַפּהיטן נאָך אונזער טייערער פאַר-שניטענער אָלטער היים.

און זאָל די „ביאַליסטאָקער שטימע" וויטער דינען וויַי אַ בריק פאַר אָלע ביאַליסטאָקער אידן אומטום, וועלכע זיינען צעשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט. לאָמיר אָלע צוזאַמען, אויף אַ טרייען און געמיינזאַמען אופן, וויטער ציען מיט טריישאַפט דעם גאָלדענעם פאָדים פון דער אַמאָליקער באַרימטער אידישער ביאַליסטאָק, וואָס איז אַזוי טראַגיש פאַרשניטן געוואָרן אין דער גרויזאַמער צייט פון מערדערישן היטלעריזם. זייט געזונט און געשטאַרקט!

אייַנדרוקן פון אַ באַזוך אין ביאַליסטאָקער צענטער

פון דר. מאַרק מעדאָוניק (מעלבאָרן, אויסטראַליע)

פון מעלבורן קיין ניו יאָרק, איז אַ ווייטער וועג. און ווען מען קומט אַן אין דער ריזיקער ניו יאָרק וויל מען אַלץ זען גיך, אַריינ־כאַפן וואָס מער. עס ווייזט זיך אַבער אַרויס, אַז אַזא מין לעבן רעכנט זיך נאָרמאַל פאַר די ניו יאָרקער. אַנדערש איז דאָס אַבער מיט אַ געקומענעם פון דערווייטנס.

זייַענדיק לעצטנס ביי אַ מעדיצינישער קאָנפֿערענץ אין ניו יאָרק, האָב איך אויסגענוצט די גלעלגנהייט צו באַזוכן דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. פאַר מיר איז דאָס געווען אַ ספּעציעלע וויכטיקע געשעענישׂ, ווייל איך האָב אויך לאַנגע פֿאַרבינדונגען מיט דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין מעלבורן, מיט מיין אַרויסטרעטן מיט אידישע רעציטאַציעס ביי די יערלעכע יזכור־פֿאַרזאַמלונגען אין אַנדענק פון די קדושים, ווי אויך ביי יום העצמאות פייערונגען פון מיין קינדווייז אָן.

קומענדיק אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק בין איך זייער וואַרעם אויפגענומען געוואָרן פון מר. יצחק ריבאַל. ער האָט מיך אַרומגעפֿירט און באַקענט מיט דער גאַנצער אינסטי־טוציע. גלייכצייטיק האָט ער מיר דערציילט די געשיכטע און פאַר מיר אַרויסגעבראַכט אינטערעסאַנטע פאַקטן וועגן דער היים. אַרומגייענדיק אין די צימערן פון די קראַנקע איינוואוינער קען מען זיך פילן שטאַלץ ווי אַזוי אַ גרופּע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, מיט פופּציק יאָר צוריק, וועו זיי זיינען אַליין געווען אימיגראַנטן און אין די יאָרן פון דעפּרעסיע, האָבן שוין דאָן פאַראויסגעזען די פּראָב־לעם פון עלטערע מענטשן און געגרינדערט אָט די פיינע היים און שפּיטאָל.

עס זיינען דאָ פאַראַן פאַרשידענע שטאָפלען פון אויפזיכט איבער די פּאַציענטן — די וואָס זיינען ניט קיין אינוואַלידן האָבן אייגענע צימערן און קענען לעבן גאַנץ זעלבסטשטענדיק; די וואָס זיינען אינגאַנצן אומבאַהאָלפן פון פּיזישע אָדער פּסיכישע קראַנק־הייטן, זיינען אין ספּעציעלע אָפּטיילונגען און באַקומען דאָרט אָנט־שפּרעכנדיקער הילף פון קראַנקן־שוועסטערס. אומעטום איז מען אויפמערקזאַם און אָפּגעהיט פאַר דער זיכערקייט פון די פּאַציענ־טען, די קראַנקע ווערן נאָכגעפֿאָלגט מיט די מאָדערנסטע עלעקט־ראָנישע אינסטרומענטן. די היגיענע פון דעם שפּיטאָל און פון די פּאַציענטן, איז אויף אַ זייער הויכער ניוואָ.

די פאַרוואַלטונג פון דער היים, בראש מיט מר. ריבאַל, זיינען זייער שטאָלץ פון דעם וואָס אַלע אַרבעטן אָזוי אינטענסיוו אויפ־צוהאַלטן דעם הויכן ניוואָ פון דער אינסטיטוציע. אין פאַרגלייך מיט אַנדערע שפּיטעלער וואָס זיינען מיר באַקאַנט, איז דער עסן דאָ באָטעמ־ט און געשמאַק. אַלץ ווערט צוגעגרייט בלויז מיט פּרישע פּראָדוקטן.

פון מעדיצינישן שטאַנדפּונקט איז מיר געפֿעלן געוואָרן די פאַרשידענע ספּעציאַליסטישע קליניקס וואָס שפּאַרן איין פיל צייט און שוועַרע אַרבעט, ווייל מען דאַרף ניט איבערשיקן פּאַציענטן אין אַנדערע שפּיטעלער צו זען אַ ספּעציאַליסט. איך האָב באַזוכט דעם אויגן־קראַנקהייט קליניק (מיט דר. ק. כהן) וואו מיר האָבן באַטראַכט פּאַציענטן און קאַנסולטירט אין אידיש. צווישן אַנדערע, בין איך אויך געווען אין דער פּיזיאַטעראַפּיע אָפּטיילונג, אין דענטיסטישן קליניק, אָפּרו־צימערן, אין דער ביבליאָטעק, אין שוהל וווּ אויך אין דעם ציכטיקן עס־זאָל וואו מיר האָבן געמאַכט פאַטאַ־גראָפיעס.

אין פאַרלויף פון עטלעכע שעה האָב איך באַזוכט אַ לעבעדיקע, הומאַניטאַר־אידישע אינסטיטוציע, וואָס טרייַבט אוו אידאַליסטישע לאַנדסלייט האָבן געגרינדעט פון פופּציק יאָר צוריק אויף דער אַלטער אידישע איסט סאיד אין ניו יאָרק. עס איז פאַר מיר געווען אַ גרויסע איבערלעבונג צו פילן די איבער־געגעבנקייט פון מר. ריבאַל און זיינע מיטאַרבעטער, פון אַלע טוער און די איינוואוינער, צו אָט דער וויכטיקער היים. צום סוף פון מיין וויזיט האָב איך אַלעמען געוואונטשן ביז 120 יאָר!

יהודה מעדאָוניק פון אויסטראַליע ביי אַ צוזאַמענטרעף מיט פרוזשענער אין ישראל

פון י. פּ. (תל־אביב)

אונזער ליבער ביאַליסטאָקער פריינט יהודה מעדאָוניק, וועלכער וואוינט אין אויסטראַליע, איז לעצטנס געווען אַ חשובער גאַסט צווישן די פרוזשענער לאַנדסלייט אין ישראל. ער איז אויפ־געמומען געוואָרן ביי אונז אין תל־אביב ביי אַ האַרציקער אויפ־נאַמע און געדענקטע טישן. עס איז פאַר אַלעמען דאָ געווען אַ פרייד, וואָס נאָך 37 יאָר האָט מען זיך געטראָפן אַלע חברים, און דורך דעם האָט מען געקענט דערפּילן אונזער וואונטש פון יענער שווערער צייט אין די מלחמה־יאָרן, אַז מיר זאָלן נאָך דערלעבן און זיין ענלעך צו מענטשן, און אַז מיר זאָלן זיצן צוזאַמען ביי איין טיש, דערצו נאָך אין ארץ־ישראל, ווי דאָס איז טאַקע געווען איצט. ווידער איז אויפגעלעבט געוואָרן יענע צייט, וואָס מיר וועלן דאָס ניט פאַרגעסן און וואָס עס וועט באַגלייטן אונז ביזן סוף פון לעבן...

אין יאָר 1942 זיינען אַ צאָל פון די אַרויסגעפירטע אידן פון ביאַליסטאָק אָנגעקומען אין דער פרוזשענער געטא. דער אידן־ראָט האָט געטאָן אַלץ, כדי וואָס שנעלער און בעסער אייַנצוארדענען די געבראַכטע ביאַליסטאָקער אידן, ווי פאַרזאַרגן מיט וואוינונגען, פראַדוקטן, מעדיצין, אַרבעט א. א. וו. איך קען ביז איצט ניט פאַר־געסן די שיינע האַרציקע פנימער פון די בחורים און מיידלעך, צווישן די געבראַכטע ביאַליסטאָקער אידן. אין געטא האָבן מיר אויסבאַהאַלטן אַ קו, וואָס האָט געגעבן אַ סך מילך. איך דערמאָן זיך ווי אַ גרויסע רייַע פון ביאַליסטאָקער מאַמעס מיט זייערע קינדער אויף די הענט, מיט אַ צעטל פון דר. גאַלדפיין אַדער פון דר. חאברַאוויעצקי, פלעגן באַקומען פרישע מילך. אונזער פאַטער ע"ה פלעגט זאָגן אַז די מילך איז נאָר פאַר די קליינע קינדער און ניט פאַר אונז.

איך האָב דאַמאָלט געהאט אַ ספּעציעלע מיטלייד צו די אַרויס־געשיקטע אידן פון ביאַליסטאָק, וועלכע זיינען געווען ביי אונז אין געטא. דעריבער האָב איך שטענדיק געטראַכט און געזאָרגט וועגן דעם ווי אַזוי איך זאָל פאַרלייכטערן און פאַרבעסערן זייער מאַטערניש זיינדיק אין דער פרוזשענער געטא. איך פלעג ביי דער אַרבעט זוכן לייכטע אַרבעט פאַר די געבראַכטע פון ביאַלי־סטאָק, העלפן אַריינטראָגן אין געטא שפּייז, האַלץ א. ד. ג. איך דערמאָן זיך ווי דער אידן־ראָט האָט מיר געהאט צוגעטיילט צוויי הונדערט אַרבעטער און מיר האָבן געאַרבעט ביי ביאַלאָוויעזש אין די גרויסע וועלדער, ביים בויען אַן אויטאָסטראַדע. צווישן די באַשעפּטיקטע ביי דער אַרבעט זיינען אויך געווען ביאַליסטאָקער.

צווישן זיי איז געווען אַ חזן, שוין ניט קיין יונגערמאָן. שטענדיק נאָך דער אַרבעט, אַדער זונטיק, פלעגט דער חזן זינגען אידישע אַדער העברעאישע לידער. זיין געזאַנג פלעגט זיך צעטראָגן איבער'ן גאַנצן וואַלד און עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז מיר אַלע צוזאַמען מיט די גרויסע בוימער אין וואַלד זינגען נאָך און דער געזאַנג דערגייט ביזן זיבעטן הימל. דאָס זינגען פון פּרקי חזנות און אַ געבעט צום ה' מיטן שיינעם טענאָר פון דעם חזן פלעגט ביי אונז פאַרגליווערן די אַדערן. זיין געזאַנג קלינגט מיר נאָך ביזן היינטיקן טאָג אין מיינע אויערן.

צווישן די געבראַכטע פון ביאַליסטאָק, אין פרוזשענער געטא, איז דאָן אויך געווען יהודה מעדאָוניק. ער איז געווען אַ געזונטער בחור אויף וועמען מען האָט זיך געקענט פאַרלאָזן אַלס האַר־ציקער גוטער פריינט. ער האָט אויך שטענדיק ליב געהאט צו העלפן אַ צווייטן אין יענער פאַר אונז אַלעמען שווערער צייט. די אריינגעשמוגלטע געווער אין געטא וואָס איז געווען אָפּגעבראַכן פון די האַלץ, האָט יהודה מעדאָוניק ווי געהעריק פאַררייכט. ער האָט אויך מיטגעאַרבעט מיט דעם אונטערגרונט, וואָס האָט זיך אַרגאַניזירט אין געטא. צום סוף איז יהודה, צוזאַמען מיט אַנדערע פרוזשענער יאָטן, אַרויס פון געטא און זיך דערשלאָגן אין די וועלדער. זייענדיק אין וואַלד האָט יהודה מעדאָוניק זיך אויס־געצייכנט אין די פאַרטיזאַנער קאַמפן קעגן די נאַצישע רוצחים. אין דעם האָט יהודה באַוויזן גרויס העלדישקייט און ער איז פאַר דעם פון אַלעמען געלויבט געוואָרן. דאָס איז אַ שיינער קאַפּיטל פון אידישער גבורה אין צייט פון דער גרויזאַמער היטלער הערשאַפט.

דער טויט פון אריה־לייב פאַיאַנס ע״ה

פון אברהם שייקעוויטש (תל אביב)

מיטן טויט פון אריה־לייב פאַיאַנס, וועלכער איז מיט אַ קורצער צייט צוריק געשטאַרבן אין תל־אביב, איז אַוועק אייניר פון די אַנגעזעענסטע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין מדינת ישראל. דאָס איז אויך אַ גרויסער פאַרלוסט פאַרן ישוב בכלל, וואו ער איז דאָ געווען גוט באַקאַנט און ביי אַלעמען אויך געאַכטעט.

אריה־לייב פאַיאַנס ע״ה איז געווען דער זון פון הרב דוד פאַיאַנס ז״ל און אַן אייניקל פון דעם באַרימטן הרב חיים הערץ זצ״ל. אין דעם אַמאַליקן ביאַליסטאָק איז אריה־לייב פאַיאַנס געווען גוט באַקאַנט אַלס לערער, שרייבער, רעדנער, פּאָעט, פּובליציסט, רעדאַקטאָר און אויך אַלס טעאַטער רעזשיסער. ער איז אויך געווען באַקאַנט אין פּאַרשידענע קולטור אַרגאַניזאַציעס וואו ער איז געווען אַקטיוו. ער איז געווען מיט־רעדאַקטאָר פון „דאָס נייע לעבן״ אונטער דער רעדאַקציע פון פּסח קאַפּלאַן און ער האָט אין דער צייטונג געשריבן פּובליציסטישע אַרטיקלען, פעליעטאָנען און אויך געדרוקט איבערזעצונגען פון וועלט קלאַסיקער.

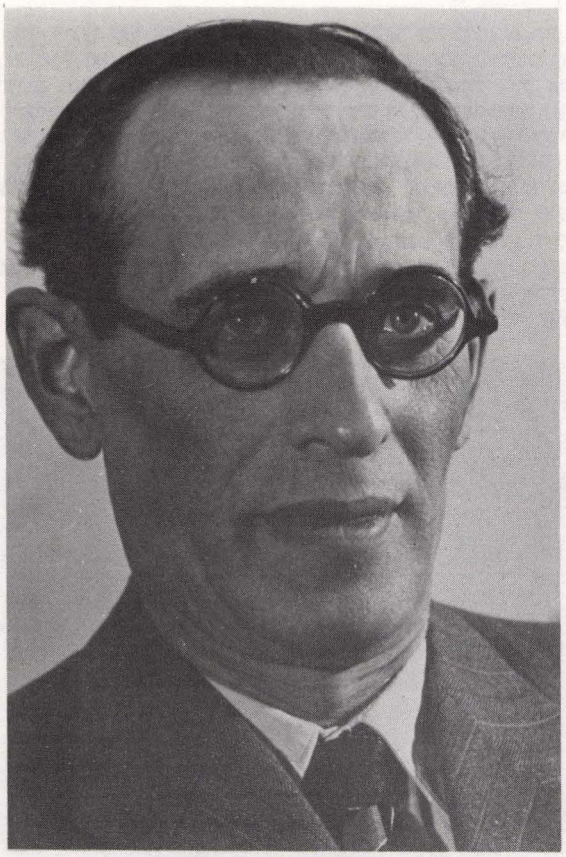
אריה־לייב פאַיאַנס איז געקומען קיין ארץ ישראל אין יאָר 1935, וואו ער האָט אויך דאָ זיך באַלד דערוואַרבן אַ פּראָמינענטן נאָמען. ער איז אַריינגענומען געוואָרן אין דער אַקאַדעמיע פון דער העברעאישער שפּראַך און איז געוואָרן זייער נאָענט צו זיינע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט דאָ, אין ישראל. ער פלעגט גערן אַרויס־טרעטן מיט רעפעראַטן ביי צוזאַמענקונפטן פון אונזער בני עיר. צו די שלושים האָט דער ארגון יוצאי ביאַליסטאָק אייניגעאַרדנט אַ טרויער פאַרזאַמלונג ביי וועלכער עס זיינען אַרויסגעטאָרטן זיינע פּריינט און געוועזענע שילער: משה זשאַק, רעדאַקטאָר פון דעם „מעריב״; דער באַקאַנטער אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי; און דער באָוואָסטער קינסטלער פון דער „הבימה״ ישראל בעקער. אויפן פאַרלאַנג פון נפטר וואָס ער האָט אַנגעזאָגט פאַרן טויט, האָט מען ביי זיין לויה ניט געהאַלטן קיין הספּדים.

אין פאַרלויף פון די יאָרן האָט א. ל. פאַיאַנס זיך איינגעשאָפן אַ גרויסע און זעלטענע ביבליאָטעק. אַ טייל פון דעם, 2600 ביכער, איז איבערגעגעבן געוואָרן דער ביבליאָטעק פון דער אַקאַדעמיע אין העברעאישער שפּראַך. אַ גרויסע טייל פון תלמוד ספּרים איז איבערגעגעבן געוואָרן דער ישיבה באר־יעקב אין בני ברק. פיל פון זיינע ביכער זיינען אויך איבערגעגעבן געוואָרן דעם העברעאישן אוניווערסיטעט אין ירושלים. אַחוץ דעם אַלעם איז פאַר דער משפּחה פון פאַרשטאַרבענעם געבליבן אַ טייל פון דער ביבליאָטעק וואָס ציילט אַ פאַר טויזנט ביכער. עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז אריה־לייב פאַיאַנס איז געווען זייער גוט באַפריינדעט מיט דעם בארימטן נאַציאָנאַלן דיכטער חיים לייב ביאַליק, וועלכע פלעגט אויך איבערזעצן פאַיאַנס לידער פון אידיש אויף העברע־איש. די פריינטשאַפט צווישן ביידע האָט זיך געצויגן נאָך פון יאָר 1932, וועו ביאַליק איז געווען אויף אַ באַזוך אין ביאַליסטאָק, אַזוי ביז די לעצטע טעג פון זיין לעבן אין ישראל.

מיטן טויט פון אריה־לייב פאַיאַנס איז אַוועק אַ מענטש סאַי מיט גרויסע פאַרדינסטן פאַר אונזער היים־שטאָט ביאַליסטאָק, סאַי אויך פאַר ישראל. דער פאַרשטאַרבענער וואָס איז געבוירן געוואָרן אין ביאַליסטאָק אין 1900, האָט איבערגעלאָזט אין טרויער זיין פרוי ראַיע, זיין זון, דוד, וועלכער איז רעדאַקטאָר פון „דבר ילדים״ און פיל אַנדערע פון זיין משפּחה. זיין נאָמען וועט שטענדיק געדענקט ווערן ביי אַלעמען וואָס האָבן אים געקענט.

רחל קוליקאָווסקי־אוליאַן ע״ה

נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט און אין עלטער פון 69 יאָר איז אין ישראל געשטאַרבן רחל קוליקאָווסקי־אוליאַן ע״ה. זי איז געווען אַ טאָכטער פון שמעון קוליקאָווסקי, דער אַמאַליקער באָוואָסטער טעקסטיל פאַבריקאַנט פון דער פירמע עמיאל קוליקאָווסקי. אין צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה איז די משפּחה פאָוואָגלט געוואָרן קיין סאָוועט־רוסלאַנד וואו איר מאַן, יצחק אולימאַן, איז אומגעקומען. די פאַרשטאַרבענע איז געווען נאָענט דאָ צו די ביאַליסטאָקער פון זינט זי איז נאָך דער מלחמה געקומען אין לאַנד

אריה לייב פאיאנס

מיט איר זון, דני אוליאַן. אַ צווייטער זון, האָדן, איז געשטאַרבן בעת דער מלחמה אין סיביר. פרוי רחל האָט דאָ געהאַט פיל פריינט, זי איז געווען ביי אַלעמען באַליבט זי איז געווען אַן אינטעליגענטער מענטש און מיט זיך פאַרגעשטעלט דאָס שענסטע פון דער אַמאַליקער אידישער יוגנט אין ביאַליסטאָק. זי האָט פאַר־תומ׳ט איר אייניקן זון, דני, מיט זיין משפּחה. כבוד איר אַנדענק!

יערלעכע אזכרה ביי די ביאַליסטאָקער אין מיאַמי

דער „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב״ אין מיאַמי ביטש וועט דורכפירן די 39טע יערלעכע אזכרה אין אַנדענק פון די זעכציק טויזנט אומגעבראַכטע אידן אין ביאַליסטאָק, ביי אַ ספּע־ציעלער וויכטיקער פאַרזאַמלונג. די אזכרה וועט פאַרקומען זונטיק 2 בייטאָג, דעם 14טן פעברואַר 1982. עס וועט געגרייט אַ פּא־סיקע פראַגראַם, מיט דער באַטייליקונג פון אַ צאָל רעדנער, כדי אויף אַ וירדיקן אופן צו באַערן די קדושים פון ביאַליסטאָק און אומגעגנט וואָס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן ביי די רוצחים.

אַלע ביאַליסטאָקער אין מיאַמי ביטש, ווי אויך די יעניקע וואָס וועלן אין דער צייט פאַרבלייבן אין מיאַמי ביטש, וועלן געבעטן צו פאַרצייכענען די דאָטע פון דעם 14טן פעברואַר און זיך אויך צו באַטייליקן אין דער אזכרה. די טרויער פאַרזאַמלונג וועט פאַר־קומען אויפן אַדרעס:

Dunes Motel
170th Street and Collins Avenue
Miami Beach, Florida

אונזער טרויער נאָך שעפטל זאַק ע״ה

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

מיר זיינען נאָך אַלע איינגעהילט אין טרויער צוליבן טויט פון דעם ליבן שעפטל זאַק, וועמען מיר וועלן קיינמאָל ניט פאַרגעסן. כאָטש ער איז געווען אַ גראָדנער, איז זאַק אָבער געווען אויך פאַרבונדן מיט אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, אויך מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט און מיט אונזער גמיינזאַמע אינטערעסן בכלל. שעפטל איז געווען אַ ליבלעכער מענטש, ער האָט געהאַט אומצאָליקע פריינט, וועלכע האָבן שטענדיק געווארסט ווי אַזוי אָפצושאָצן זיין גוטסקייט. ער האָט געהאַט פיל פריינט דערפאָר, ווייל אויך ער איז געווען אַ גוטער פריינט צו אַלעמען. מען האָט זעלטן געהערט אַ הויך וואָרט פון דעם שטענדיק ליבלעכן שעפטל זאַק, ער איז געווען אַ צוגעלאָזענער איידעלער מענטש, מיט פיינע מאַניערן וואָס האָט צו זיך שטענדיק אַרויסגערופן פאַרדינסטן דרך־ארץ. שעפטל זאַק וואָס איז געבוירן געוואָרן אין גראָדנע, ביי עלטערן

שעפטל זאַק

קרעמערס, האָט געקראָגן אַן אַלגעמיינע בילדונג און עטלעכע זמנים אויך געווען אַ מתמיד אין דער בערימטער גראָדנער ישיבה. ער האָט געהאַט אַ היפשן שייכות צו אונזער ביאַליסטאָק. אין זיין פריסטער קינדהייט האָט ער עטלעכע יאָרן געוואוינט אין ביאַליסטאָק, אין קאַלעצקי׳ס הויז אויף ליפאָווע, וואו זיינע עלטערן זיינען געווען צוליב געשעפטלעכע סיבות. זאַק האָט אַנגעהויבן זיין ארטיסטישע קאַריערע זייענדיק נאָך גאָר יונג, און זיינע ערשטע פראָפעסיאָנעלע שריט האָט ער טאָקע געמאַכט אין ביאַליסטאָק, אויף דער בינע פון טעאַטער „פאַלאָס״, וואו ער איז געקומען שפילן מיט דער „ווילנער אַפּערעטן טרופּע״ בראש מיט די ארטיסטן, נחמה, קדיש, חאַש און אברהם גראָדנער.

נאָך אַ קורצער צייט שפילן איבער פאַרשידענע שטעט פון פוילן, ווערט שעפטל זאַק אַנגאַנזשירט קיין לעטלאַנד און אין אַנדערע לענדער, און צום סוף האָט ער באַקומען פאַרדינטע אַנערקענונג אַלס אַ רייפן, טאַלענטירטן, יוגנטלעכן שוישפילער. נאָכן ענדיקן זיין מיליטער דינסט, פאַרבינדט זיך שעפטל זאַק, מיט דעם באַקאַנטן און באַליבטן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, דעם שוישפילער, יודל גרינהויז, און זיי באַשליסן צו אַרגאַניזירן אַ שטענדיקן, אידישן טאָטער־אַנסאַמבל אין ביאַליסטאָק, צו וועלכן עס זיינען צוגעצויגן געוואָרן גאַסטשפילערס, קינסטלערס פון גרויסן פאַרנעם. אַזוי אַרום, האָט דער גוטער ביאַליסטאָקער טאָטער־עולם געהאַט די געלעגנהייט צו באַוואונדערן די גרויסע אידישע שוי־שפילערס אין זייער פאַרשיידנארטיקן קינסטלערישן רעפּערטואָר. דער פלאַן איז זייער געפעלן געוואָרן די באַלעבאַטים פון טעאַטער „פאַלאָס״, סאַלאַמאַן גערמאַן און איסאַק גורוויטש, און זיי האָבן געשלאָסן אַן אַפּמאַך מיט די איניציאַטאָרן. אין מיין זכרון טויכן נאָך איצט אויף יענע יאָרן ווען איך האָב טאָקע געזען אין טעאַטער „פאַלאָס״ די פּרעכטיקע פאָר־שטעלונגען פון דעם סטאַבילן ביאַליסטאָקער טעאַטער, צו וועלכן עס פלעגן אָפט קומען גרויסע גאַסט־שוישפילערס, מוזיקער און אַנדערע. יעדע פּרעמיערע איז אויפגענומען געוואָרן מיט גרויס אינטערעס און נייגיר. פון אַנסאַמבל האָט אַ באַזונדער אויפמערקזאַמקייט געצויגן, דער אומפאַרגעסלעכער שעפטל זאַק, וואָס האָט אין יעדער פּיעסע געשאָפן אַן אַנדער קינסטלערישע געשטאַלט.

מיין פריינט, שעפטל זאַק, וואָס איז געווען דער וויבערינדיקער נערוו פון טעאַטער און זיך אַריינגעוואָרפן מיט לייב און לעבן אין דער אַנ־פירנדיקער אַרבעט פונעם טעאַטער. ער האָט גלייכצייטיק אויך געפונען צייט פאַר זיין פּריוואַטן, געזעלשאַפטלעכן לעבן.

שעפטל האָט זיך אויך פאַרנומען מיט באַזאָרגן די רעקלאַמע פאַרן טעאַטער; ער פלעגט אָפט באַזוכן די דרוקעריי פון מאיר פרוזשאַנסקי, וואו ער פלעגט באַשטעלן אפישן, פּראָגראַמען און אַנדערע דרוק־ארבעטן. דאָרט האָט ער זיך צום ערשטן מאָל באַגעגנט מיט דער שיינער, יונגער און ענערגישער, ראָזיע ראָקאָווסקי, וואָס האָט געארבעט אין דער דרוקעריי אַלס איבערזעצערין. ראָזיע האָט געשטאַמט פון זייער אַ כבוד־דיקער פאַמיליע: איר פאָטער, שמואל ראָקאָווסקי איז געווען אַ העברעאישער לערער און אין די פריערדיקע יאָרן אויך אַ רעדאַקטאָר פון אַ אידישער צייטונג אין ביאַליסטאָק. ראָזיע האָט באַקומען איר בילדונג אין דרוסקינ׳ס גימנאַזיע און איז אויך געווען אַ פאָפולערע ספּאָרטלערין און געווארנען עטלעכע אויסצייכענונגען אין לויף־פאַרמעסט. זי האָט געהאַט אַ סך פריינט און פאַרערער. מען האָט אָפט אַנגעהויבן צו באַמערקן זאַק׳ן שפּאַצירנדיק אין דער געזעלשאַפטלעכקייט פון ראָזיען. צום פורים־באַל, אויפגעאָרדנט פון דעם ביאַליסטאָקער „ליטעראַטן־פאַראיין״ איז שוין ראָזיע געקומען אין דער באַגלייטונג פון שעפטל זאַק, און צו זיין פרייד איז זיין פאַרטנערין ראָזיע, אויסגעקליבן געוואָרן אלס „אסתר המלכה״, ווי די שענסטע מיידל פונעם באַל. אַזוי אַרום איז באַשערט געווען, אַז שעפטל זאַל ווערן אַ ביאַליסטאָקער איידעם, ראָזיע איז געוואָרן זיין טרייער לעבנס באַגלייטערין.

נאָך דער חתונה איז דאָס יונגע פאָרפאַלק אָפּגעפאָרן זיך צו באַזעצן אין וואַרשע, וואו שעפטל איז אַנגאַנזשירט געוואָרן אין דאָרטיקן „סקאַלא״־טעאַטער צו שפּילן איינע פון די הויפּט ראָלן. זאַק׳ס ערשטער אויפטריט אין וואַרשע איז אַדורך מיט גרויס דערפאָלג. די וואַרשעווער פּרעסע האָט אים געגעבן זייער א וואַרעמען קבלת פּנים און געלויבט זיין שיין קולטו־רעלן שפּילן. פון „סקאַלא״ איז ער אַנגאַנזשירט געוואָרן אין וואַרשעווער רעפּרעזענטאַנץ־טעאַטער, „נאָוואָשטי״, וואו עס האָט זיך אַרגאַניזירט א טרופּע מיט די אַנגעזעענסטע קינסטלער פון פוילן — „די נאַציאָנאַלע בינע״.

די לעצטע פּיעסע אין וועלכער זאַק איז אויפגעטראָטן אין וואַרשע, נאָענט פאַר דער מלחמה, איז געווען אַ שטאַרקע אַנטי־נאַצי פּיעסע און שעפטל זאַק האָט דאָרט געשפּילט די הויפּטראָל — היטלער, פאַר וועלכן ער האָט שפּעטער, וען די דייטשן האָבן באַזעצט וואַרשע, געקאָנט באַצאָלן מיטן לעבן. נאָך דורכמאַכן פאַרשיידענע שוועריקייטן איז אים צוזאַמען מיט ראָזיע׳ן גלוגנגן, אַריבערצוגיין די דעמאַלדיקע דייטשיש־סאָוועטישע גרענעץ. מיט גרויס מי זיינע זיי אַנגעקומען אין דעמאַלט שוין סאָוועטישן ביאַליסטאָק.

אין ביאַליסטאָק האָט זיך אין יענער צייט אַנגעהויבן צו אַרגאַניזירן, אויף אַ בריייטן פאַרנעם, אַן עכט קינסטלערישער טעאַטער. שעפטל זאַק איז אַנגענומען געוואָרן אַלס אַקטיאָר פון דער ערשטער קאַטעגאָריע. אויף זיין רעקאָמענדאַציע איז מענדל גאָלדמאַן באַשטימט געוואָרן אַלס פאָר־טרעטער פון דירעקטאָר. דער טעאַטער האָט געוויזן פאַרשטעלונגען פון אַזאַ פאַרנעם, וואָס ביאַליסטאָק האָט נאָך קיינמאָל פריער נישט געזען.

אין מאַי, 1941, איז דער טעאַטער אַרויסגעפאָרן אויף גאַסטראָלן איבערן סאָוועטן־פאַרבאַנד. די ערשטע שטאַט איז געווען מאָגילעוו, ביים דניעפּער, און דאָרט האָט זיי געפאָלן די דייטשיש־סאָוועטישע מלחמה. דער טעאַטער איז זיך צעפאָלן און יעדער האָט געזוכט זיך צו ראָטעווען

אויף אייגענער האַנט. שעפטל מיט נאָך אייניקע אַקטיאָרן האָבן זיך דער־שלאָגן, נאָך לאַנגע וואַנדערונגען אין דער וויטער, אַזיאַטישער קירגיזע, אין דער שטאָט פרונזע. דאָרט האָט ער זיך אויך געטראָפן מיט ראַיע'ן, וואָס האָט פֿאַרבאָכט איר וואַקציע אין קאַווקאַז און געקומען קיין קירגיזיע און אַזוי אַרום זיך גערַאַטעוועט פון די דייטשן. זאָק איז דאָרט מאַביליזירט געווָארן אין דער רויטער אַרמיי. נאָך אַ שטיקל צייט איז ער באַפרייט געווָארן און צוריקגעקומען קיין פרונזע, וואו ער טרעפט שוין אידא קאַמינסקַא, אַרגאַניזירנדיק, אַ אידישע טרופּע.

די טרופּע, בראש מיט דער קאַמינסקַא, האָט אַנגעהויבן צו שפּילן אַפּטער און די לאַגע ביי די אַקטיאָרן האָט זיך פֿאַרבעסערט. קומענדיק קיין טאַשקענט וואו אויך איך האָב זיך דעמאָלט געפונען און בין געווען אַן אַנ־פירער פון אַ רעסטאָראַן, האָב איך געהאַלפן די אידישע וואַנדער־אַקטיאָרן מיט וואָס נאָר איך האָב געקענט.

נאָך דער מלחמה איז שעפטל זאָק, מיט זיין ליבער ראַיע, צוריק־געקומען קיין פּוילן און זיך איינגעאָרדנט אין נידערשלעזיע, אין דער שטאָט וואַראָצלאָוו (ברעסלוי). דאָרט האָט זאָק, צוזאַמען מיט יצחק טור־קאָוו, און יעקב קורלענדער, אַרגאַניזירט און אַנגעפירט אַ טעאַטער. נאָך צוויי יאָר דערפֿאָלגרייכער קינסטלערישער טעטיקייט, פֿאָרן די זאָקס אַפּ קיין פּאַריז. דאָרט האָט שעפטל געשפּילט און רעזישירט עטלעכע פּיעסן מיטן פאַריזער, „ייקוט" (יידישער קינסטלערישער טעאַטער) וואָס האָט געהאַט גרויס מאַטעריעלן און קינסטלערישן דערפֿאָלג. ער מאַכט אויך דורך צוזאַמען מיט דער טאַלענטירער, יונגער אַקטריסע, חיה'לע ראָזענ־טאָל, אויף דער איניציאַטיוו פון „דזשאָינט", צוויי טורנייען איבער דייטש־לאַנד, וואו עס געפינען זיך אידישע פֿליטים. ער האָט אויך געשפּילט אין בערן, ציריך, לאָזאַן, זשענעוו, באָזעל, בריסעל, אַנטווערפּן, און אַנדערע שטעט אין אייראָפּע. אין 1951 זיינען די זאָקסעס געקומען קיין אַמעריקע. דאָ באַגעגנט זיך ראַיע מיט איר ברודער, סימאָר ראָקאָווסקי און זיין פֿאַמיליע. מיט איר איינציקן ברודער האָט זי זיך ניט געזען איבער צוויי צענדליק יאָר.

שעפטל זאָק'ס נאַמען איז אין די היגע אַקטיאָרישע קריזיז, ווי אויך אין אידיש־געזעלשאַפטלעכן לעבן, געווען גוט באַקאַנט. ער ווערט אַנגאַנ־זשירט אין דער טרופּע פון בן־עמי און נאָכדעם אין מאָריס שוואַרצ'ס קונסט־טעאַטער, וואו ער פֿאַרנעמט אַ וויכטיקן אָרט און ער באַקומט אַן אויסגעצייכנטע אַפּשאַצונג אין דער אידישער און ענגלישער פּרעסע. ער איז אַנגענומען געווָארן אין דער אַקטיאָרן יוניאָן אַן דעם פֿאַרפֿליכטנדיקן עקזאַמען, און שפּעטער ווערט ער זיבן יאָר כסדר אויסגעווײַלט ווי אַ מיט־גליד פון דער עקזעקוטיווע.

נאָך דער שליסונג פון קונסט־טעאַטער, טריי זיין טראַדיציע, אַרגאַני־זירט זאָק צוזאַמען מיט ראָזן שושנה, שפּעטער אויך מיט מאָקס באַזשיק, מיט דער הילף פון הערמאַן יאַבלאָקאָוו, אַ טעאַטער אויף איסט בראַדוויי, אין „עדיוקיישאַנעל עלייענס". אין טעאַטער, וואָס האָט געשפּילט דעם בעסטן רעפּערטואַר, זיינען אויפגעטראָטן די פיינסטע קינסטלער. דער טעאַטער האָט עקזיסטירט פיר יאָר.

שעפטל זאָק איז אויך געווען אַ פּען מענטש. ער האָט געשריבן אין פֿאַרשיידענע זשורנאַלן און צייטונגען. אַ גרעסערע אַרבעט מיט אַן אַפּ־שאַצונג וועגן טעאַטער איז דערשינען בוך־טאָוולן, וואָס עס האָט אַרויסגעגעבן דער אַלוועלטלעכער אידישער קולטור קאָנגרעס, אין ניו יאָרק. ער האָט אויך פון פֿאַרשיידענע שפּראַכן איבערגעזעצט פּיעסן וואָס זיינען געשפּילט געווָארן אין אַמעריקע און אין אַנדערע לענדער. אויך איז זיין איבערזעצונג פון אהרן מגד'ס קאַמיסיע „אַ גאַסט פון טעקסאַס", געשפּילט געווָארן מיט אַן אויסערגעווײַנלעכן דערפֿאָלג אין דער „פֿאַלקס־בינע" מיט וועמען זאָק איז געווען פֿאַרבונדן אַ סך יאָרן.

ראַיע איז אַן אַקטיוואָר מיטגליד אין באָארד אָוו דירעקטאָרס אין ביאַליסטאָקער צענטער, וואו שעפטל איז אויך געווען אַן אַפּטער אַריין־גייער.

דער טויט פון דעם איידעלן און ליבהאַרציקן שעפטל זאָק, איז ניט בלויז אַ גרויסער פֿאַרלוסט פֿאַר דער ביי אַלעמענס באַליבטער ראַיע, און פֿאַר דער משפּחה. דער טויט פון אומפֿאַרגעסלעכען שעפטל איז אויך אַ פֿאַרלוסט פֿאַר אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן. מיר אַלע, שעפטל זאָק'ס אומצאָליקע פריינט, וועלן אַפּ־היטן זיין אַנדענק אין אונזער זכרון.

יערליכע טעאַטער בענעפּיט אַפּגעהאַלטן זונטיק, דעם 13טן סעפּטעמבער אין לינקאָלן צענטער

איינע פון די שענסטע און דערפֿאָלגרייכסטע טעאַטער בענע־פּיטן וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט ווען אַמאָל דורכ־געפירט איז אַפּגעהאַלטן געווָארן זונטיק, דעם 13טן סעפּטעמבער, 1981, אין אייווערי פישער האַל פון לינקאָלן צענטער.

דער גרויסער זאַל, וואָס אַנטהאַלט 3,000 פלעצער, איז כמעט גענוען פֿאַרפילט. רעד באָטנס, באַגאַבטער קאָמיקער און אַקטיאָר, און גאולה גיל, טאַלאַנטירטע זינגערין פון ישראל, זיינען געווען די הויפּט אַרטיסטן.

סאל זים, דער חזן פון „האליס הילס דזשואיש סענטער" און פֿאָפולערער פֿאָלק־זינגער, האָט געגעבן אַ פיינעם קאָנצערט.

דזשאָוען ענגל, איינע פון די הויפּט רעקאָרדינג סטאַרס פון אַמעריקע, האָט פֿאַרווויילט דעם עולם מיט אידישע און אַמערי־קאַנער לידער.

עס האָבן אויך אויפֿגעטראָטן מאַרסעלא און ראָוזל, די בא־וואוסטע טענצער, וועלכע האָבן באָוויזן זייער זעלטענע טאַלאַנטן.

די אַרטיסטן זיינען אַקאַמפּאַניירט געווָארן פון סאל סיקארי מיט זיין „אַל־אַמעריקן" אָרקעסטער פון 12 שפּילער.

מיר באַדאַנקען אַלע שטיצער, סאַי יחידים און סאַי אַרגאַני־זאַציעס, וועלכע האָבן צוגעטראָגן צום גרויסן פינאַנציעלן דער־פֿאָלג פון דער אונטערנעמונג. מיר קלייבן זיך איצטער צוצוגרייטן דעם טעאַטער בענעפּיט פֿאַר נעקסטן יאָר.

ענטשולדיקונג

די רעדאַקציע קאַלעגיום פון „ביאליסטאָקער שטימע" ענטשולדיקן זיך פֿאַר דער פֿאַרשפּעטיקטער דערשיינונג פון דעם נומער.

די סיבות זיינען אַז מיר האָבן אַנגעהויבן שפּעט מיט'ן צוגרייטן דעם נומער צוליב אונזער זיין אין ישראל אויף דעם 4טן ביאַליסטאָקער טור. צווייטנס, דער נומער אַנטהאַלט עטלעכע גרויסע אַרטיקלען — די 60טע יובילעאום פון דער „שטימע", דער חנוכת הבית פון דעם סאַלאַזש מעדיקל צענטער אין כפר תבור און אויספּרילכע באריכטן וועגן דעם טור אין ישראל — וועלכע האָבן געמוען צייט צום צוגרייטן.

פונדעסטוועגן, האָט דער נומער געקענט דערשיינען מיט עטליכע וואָכן פריער אויב אונזער דרוקער וואָלט נישט פֿאַר־האַלטן די ארבעט צוליב די אידישע ימים טובים.

יעדנפֿאַלס, פֿאַרהאָפן מיר אַז אונזערע לעזער וועלן געניסן פון דעם אינהאַלטסרייכן נומער און וועלן, צוזאַמען מיט אונז, פייערן 60 יאָר „ביאַליסטאָקער שטימע".

39טע ביאַליסטאָקער־גראַדנער הזכרה פֿאַרזאַמלונג זונטיק, דעם 21טן מערץ, 1982

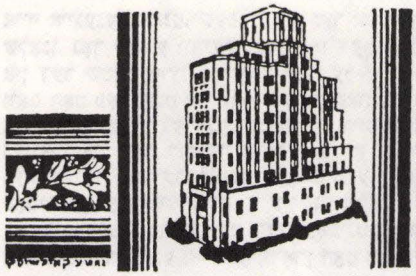
אַזוי ווי לעצטן יאָר וועט אויך דעם יאָר די ביאַליסטאָקער און גראַדנער לאַנדסלייט אַפּהאַלטן אַ געמיינזאַמע הזכרה־פֿאַר־זאַמלונג נאָך זייערע קדושים, 39 יאָר נאָך זייער אומקום דורך די נאַציס. דער יזכור וועט פֿאַרקומען זונטיק, דעם 21טן מערץ, 1982.

אַ סך מער מענטשן זיינען בייגעווען דעם יזכור לעצטן יאָר צוליב דעם וואָס עס איז אַפּגעהאַלטן געווָארן אין מערץ אַנשטאָט אין פעברואַר, ווען פיל לאַנדסלייט געפינען זיך נאָך אין פלאָרידע.

מיר דערוואַרטן אַז די הזכרה וואָס וועט אַפּגעהאַלטן ווערן דעם יאָר וועט זיין אַזוי באַדייטפול און רירענד אַזוי ווי פֿאַריקן יאָר. מער איינצלהייטן וועלן פֿאַרעפנטלעכט ווערן דורך בריוו צו אַלע לאַנדסלייט און אין דער פרעסע.

קאַלענדאַר פון די נעקסטע אונטערנעמונגען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים

1. דאָנערשטיק, דעם 12טן ביז מאָנטיק, דעם 16טן נאָוועמבער 1981, אונזער יערלעכער באָאַזאַר. דעם יאָר וועט זיך דער באַ־זאַר נישט עפענען פֿאַר אַ צווייטע וואָך.
2. זונטיק, דעם 20טן דעצעמבער, 1981. די יערלעכע חנוכה־פייערונג, קאָנצערט און דינער.
3. זונטיק, דעם 7טן מערץ 1982. די יערלעכע פּורים־פייערונג און קאָנצערט. יערלעכע מיטגלידערשאַפט זיצונג.
4. זונטיק, דעם 21טן מערץ, 1982. די 39טע ביאַליסטאָקער־גראַדנער יזכור פֿאַרזאַמלונג.

אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

ימים נוראים תפילות

מיר לאָדן איין אַלע פריינט און שכנים צו קומען דאַוונען מיט אונז דעם קומענדיקן ראש השנה און יום כיפור, וועלכע פאַלן אויס דעם יאָר מאַנטאָג ביינאַכט, דעם 28סטן סעפטעמבער, דינסטאָג און מיט־וואָך, דעם 29טן און 30סטן סעפטעמבער, 1981. „כל נדרי" וועט מען זאָגן מיטוואָך פאַרנאַכט, אקטאָבער דעם 7טן, און יום כיפור וועט אָנגיין דעם גאַנצן דאַנערש־טאָג, דעם 8טן אקטאָבער ביז נאַכט.

„יזכור" וועט מען זאָגן יום כיפור בייטאָג און אויך שמיני עצרת, דינסטאָג, דעם 20סטן אקטאָבער.

גוטע בעלי תפילות וועלן, ווי אַלע יאָר, אַנפירן מיט דעם דאַוונען. אַלע זיינען גע־בעטן צו קומען און צוזאַמען מיט די עלטערע איינוואוינער פון דער היים זיך אויסבעטן א געזונטן און גליקלעכן יאָר.

אונזער היים אויפ'ן שוועל פון די ימים נוראים

אונזער שוהל וועט דעם יאָר ווי אַלע יאָר, זיין דער זאַמלפונקט פון מתפללים, אונזערע עלטערע איינוואוינער ווי אויך שכנים פון דער געגנט, וועלכע וועלן דא קומען אויסבעטן א גוט יאָר.

עס וועלן אויך אַנגעצונדן ווערן פאַר יום כיפור אַלע עלעקטרישע ליכט ביי די נעמען פון די פאַרשטאַרבענע און מיטגלידער וועלכע זיינען פאַראייביקט געווארן אויף די בראַנז־טאָוולען אין אונזער שוהל, און זייער אַנדענק וועט געהיילט ווערן ביי דער תפילה פון „יזכור".

אויף סוכות וועלן מיר, ווי תמיד, האָבן א פראַכטפול־דעקאָרירטע סוכה און אויך די ארבעה מינים.

די עס־צימערן וועלן אויסקוקן יום־טוב'דיק און עס וועלן סערווירט ווערן גע־שמאַקע טראַדיציאָנעלע מאכלים.

א גזונטן, געבענטשטן און מזל'דיקן נייעם יאָר.

דערמאָנונג וועגן „דיוס"

ביים סוף פון היינטיקן יאָר 1981 וועלן פון אונזער אָפיס אַרויסגעשיקט ווערן בילס פאַר „דיוס" צום נייעם יאָר. האָבן מיר א בקשה צו אַלע מיטגלידער, אז זיי זאָלן אזוי גוט זיין און באַלד ענטפערן, כדי צו שפּאָרן פאָסט מיט א דערמאָנונג. אויך בעטן מיר צו ווערבירן נייע מיטגלידער.

טראַדיציאָנעלע פורים־פייערונג און יערליכע מיטגלידערשאַפט זיצונג

דער פייערלעכער יום־טוב פורים וועט געפייערט ווערן מיט א פיינעם קאָנצערט און טראַדיציאָנעלע סעודה, זונטיק, דעם 7טן מערץ, 1982. אין דעם רייכן פּראָגראַם וועלן זיך באַטייליקן טאַלאַנטפולע ארטיסטן און ווי אַלע מאָל וועלן די מיטגלידער און פריינט זיך אונטערהאַלטן צו די קלאַנגען פון מוזיק און געזאַנג. אַוודאי וועלן סערווירט ווערן האָמענטאַשן מיט אַנדערע געשמאַקע מאכלים.

עס וועט גלייכצייטיק דורכגעפירט ווערן די יערלעכע מיטגלידערשאַפט זיצונג וועו די נייע דירעקטאָרן פאַר דעם יאָר 83־1982 וועלן דערוויילט ווערן.

יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנצענט

די יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנ־צערט וועט פאַרקומען זונטיק, דעם 20סטן דעצעמבער, 1981. עס וועט, ווי שטענדיק, אָנגעצונדן ווערן חנוכה־מנורות פון אונזערע מיטגלידער און פריינט און דורכ־געפירט ווערן א טראַדיציאָנעלע מוזי־קאַליש פּראָגראַם. ווי תמיד וועלן סער־ווירט ווערן געשמאַקע היימישע מאכלים מיט חנוכה־לאַטקעס.

מער איינצלהייטן וועלן אָנאָנסירט ווערן אין די איילאַדונגען, וואָס וועלן ארויסגע־שיקט ווערן פאַר דעם צוועק און אויך אין דער אידישער פרעסע.

אונזער שול

מיר ווילן אויסדריקן א גרויסן יישר־כח צו אונזערע עלטערע מענער, ווי אויך צו די שכנים פון דער געגנט, וועלכע מיט זייער דאַוונען האַלטן אויף דעם מנין אין דער פרי און פארנאַכט. ביים דאַוונען היט מען אָפּ יאָרצייט און מ'זאָגט קדיש בציבור. זאָל השי"ת בענטשן אַלע מתפללים אז זיי זאָלן געזונט זיין און קענען אָנפירן מיט'ן מנין.

שליסט זיך אָן אַלס מיטגליד אין דער ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשן.

אונזער יערלעכער באַזאַר

דעם יאָר, וועט פאַרקומען אונזער יערלעכער באַזאַר דאָנערשטיק, 12טן נאָוועמבער, פרייטיק, 13טן נאָוועמבער, שבת צו נאַכט, 14טן נאָוועמבער, זונטיק, 15טן נאָוועמבער, און וועט זיך פארמאַכן מאַנטיק ביינאַכט, דעם 16טן נאָוועמבער, 1981. דער באַזאַר וועט זיך נאָכאַמאָל נישט עפענען פאַר א צווייטע שבת־זונטיק ווי אין פריערדיקע יאָרן.

אונזער לעידיס אָקזילערי ארבעט שווער ביים העלפן דעם באַזאַר און ברענגט אריין פאַרשיידענע סחורה און ארטיקלען. א סך פריוואַטע מענטשן און פיל פירמעס רופן זיך אָפּ אויף אונזער וועגדונג און שיקן אריין גוטע שטאָפּן.

מיר בעטן אַלע וואָס קענען צו בייַ־שטייערן סחורה פאַר דעם באַזאַר. אזוי ווי די צייט דערנענטערט זיך, זאָל מען דאָס טאָן וואָס פריער.

מער איינצלהייטן וועלן אָנאָנסירט ווערן אין די איינלאַדונגען, וואָס וועלן ארויסגע־שיקט ווערן פאַר דעם צוועק און אויך אין דער אידישער פרעסע.

MEMORIAL PLAQUES

As our members and friends know, the Bialystoker Center arranges for memorial plaques, kaddish recitation and annual yahrzeit notification for deceased loved ones in our synagogue. Many people help our humanitarian work for the elderly and the needy by memorializing the departed in this manner.

For example, our devoted member, Gertrude Schiff, perpetuated the memories of her entire family that perished in the Holocaust. Last year, when her husband died, she added a plaque for him as well as kaddish and yahrzeit notices. We are grateful to Mrs. Schiff and many others who do right by the deceased and by our Home at the same time.

Those interested in these services, please contact Rabbi Kronick at 475-7755.

צוויי לידער

פון **אשר שטשוטשינסקי**

סוף זומער

ס׳בייגן די ביימער די גרינע קעפ,
אונטערן רעגן, אונטערן שטורעם־ווינט,
ס׳טרייסלט זיך ווי א לולב דער צווייג געוועב,
און דאָס וואָסער איבער די בלעטער רינט.

ס׳איז זומער׳ס שרעק, פֿאַרן פֿאַרגיין,
מיט גרויע טיכער האָט די זון זיך פֿארדעקט,
דער ווינט הוזשעט, פייפט א שטילן געווין.
ערגעץ הינטער די ראָנדן, די זון לעבן,
א שיניקן מאָרגן פֿאַר אונז זי וועבט.

וען כ׳קען מיט מיין מאָנטל אייך פֿארדעקן,
צוטוליען, געבן מיין היים... ליבע גרינע ביימער,
כ׳וואָלט דעם הארבסט די וועג פֿארשטעלן
און ווערן אייער טרייער שומר.

פון א בלוטיק קיילעכיקן פייער־פלאָם
א יונגער טאָג שוין ווערט דערוואָכט,
ער רייסט זיך דורך דעם פינצטערן דאָך
פון דער שוואַרצער נאַכט.

א טאָג ווערט געבוירן

ווי נאָר דער געגליטער פייער פלאָם
א ריס געטאָן האָט זיך פון דעם ראָנד,
האָט די זון אין א גאָלדענער ראָם
געפירט א טאָג, ווי א קינד, ביי דער האַנט.

און ווען דער קאַיאָר שוין גיט א העל,
אין יעדן טויעלע ווי אין א טערער,
באַזעצט זיך דער טאָג ביי אונז אויף דער שוועל,
און וועקט דעם מענטשן און זיין באָגער.

א ליכטיקער טאָג אויף דער וועלט זיך שטעלט,
די ליכט דעם חושך באַזיגט אין געפעכט,
די זון א שטאָלצע מיט פרייד קוועלט
דער מענטש נאָר זיך וויגט ווישן גוטס און שלעכטס.

ביים הויכן פענצטער פון דרייצנטן שטאָק,
איך שטיי א פֿארחידעשטער און באַטראַכט
ווי עס ווערט געבוירן א טאָג,
פון דער פינצטערער שוואַרצער נאַכט.

קרובים געזוכט

יעקב באַלאַנסקי פון חולון, ישראל, וועלכער האָט געוואוינט אויף סאָסנאָווע 18 אין ביאַליסטאָק, זוכט א פרוי מיטן נאָמען לאה באַלאַנסקי ווי אויך די מאָושאָוויטש פֿאַמיליע.

עמיצער וועלכער האָט אינפֿארמאַציע זאָל שרייבן צו:

יעקב באַלאַנסקי
36/2 רחוב הנקין
חולון, ישראל

ווי אַזוי די „ביאַליסטאָקער שטימע" העלפט פֿארבינדן לאַנדסלייט און נאָענטע

אין פֿאַריקן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע", פון ערב פּסח היינטיק יאָר, האָבן מיר אַריינגעגעבן א זוכונג פון אונזער חשובער לאַנדספֿרוי, מרס. עטל גאָלד־בערג, וועלכע וואוינט אין מיאַמי ביטש. פרוי גאָלדבערג, וועלכע איז פֿאַר פיל יאָרן פֿארבונדן מיט אונזער גרויסן ביאַליס־טאָקער צענטער, האָט אין דעם געזוכט אירע צוויי ברידער, מאָטל און לייבל ראָבי־נאָוויץ, וועלכע האָבן פֿאַר דער מלחמה געוואוינט אין ביאַליסטאָק — צוזאַמען מיט זייערע פֿאַמיליעס — אויף די פּיאַסקעס און כאַניקעס. איינער פון די ברידער, מאָטל, האָט געהאָט געענדערט זיין נאָמען אויף לעוונטאָל אדער לעוונטאָן.

לעצטנס האָבן מיר באַקומען א בריוו פון מרס. עטל גאָלדבערג מיט דאָנק און לויב־ווערטער פֿאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע". אין איר בריוו דערציילט פרוי גאָלדבערג, אז א דאָנק דער אויבנדער־מאָנטער נאָטיץ אין דער „שטימע" האָט זי באַקומען עטלעכע בריוו פון אויסטראַליע, פון דאָרטיקע פריינט און לאַנדסלייט, וועלכע גיבן אָן איינצלהייטן וועגן די געזוכטע און אַנדערע משפּחה־מענטשן.

מרס. גאָלבערג דריקט אויס דאָנק אין איר בריוו, פֿאַר דער גוטער אַרבעט און וויכטיקייט פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". עס איז באַקאַנט אַז אונזער זשור־נאַל איז אַלע יאָרן א וויכטיקער פֿאַר־בינדונגס־כוח צווישן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט ניט בלויז אין אַמעריקע, נאָר אויך איבער דער גאַנצער וועלט וואו עס וואוינען ביאַליסטאָקער אידן און וואוהין עס דערגייט די „ביאַליסטאָקער שטימע".

א באַמערקונג פון מאָטעק קאָכן פון ירושלים

אין לעצטן נומער פון דער „ביאַלי־סטאָקער שטימע", זייט 19, ווערט געוויזן א בילד זיצענדיק אויף א באַנק אין „אונזער" ביאַליסטאָקער שטאָט־גאָרטן — פון לאָווע וואָלף ע״ה. זיין ברודער ג׳ק וואוינט אין ניו־יאָרק.

אין די צוואַנציקער יאָרן איז לאָווע געקומען קיין א״י אַלס חלוץ און אידעא־ליסט. ער איז אַבער ליידער צוריקגעפֿאָרן קיין ביאַליסטאָק, צוליב שווערן געזונט־צושטאַנד פון זיין פאָטער. אין זיין ווידער־שטאַנד־ארבעט אין ביאַליסטאָקער געטאָ, האָט ער אַרגאַניזירט א באַוואָפנטן אויפ־שטאַנד און מאַרקוסעס פֿארבריק. ער האָט מאַרשירט דער ערשטער און דער ערשטער געהרג׳עט געווארן דורך די נאַצישע רוצחים. עהרע צו זיין העלדישן טויט.

מאָטעק

אין צוויי וועלטן

פון **חנה שטיינמאַן**

אַט בין איך דאָ,
אַט בין איך דאָרט.
אין צוויי פֿאַרשידענע וועלטן,
איז מיין היים, מיין אַרט.

איך בין ניט איינס,
איך עקזיסטיר ווי צוויי.
אַט בין איך — איך,
אַט בין איך — זיי.

אַט זע איך הימלען,
שטערן פינקלען אין די רוימען.
אַט פלי איך ווי א פונק,
פון טרעבלינקע׳ס רויכענד קוימען.

אַט שרייב איך לידער,
אין מיין געוויסער ליכטיק שטוב.
אַט וויר איך לעבעדיק פֿארשאָטן,
אין אַן ענגער פינצטערער גרוב.

אַט פריי איך זיך אין רחבות,
ווי צו א חתונה פֿאַר־קנסט.
אַט וויר איך נאָקעט און אין ענגשאַפט,
אין אוישוויץ גאַז־קאַמער פֿארגאָזט.

איך לעב אין נעכטן,
און איך לעב אין היינט.
איך וויר דערשטיקט
פון ליב האָבן און האָבן פיינט.

אַט בין איך דאָ,
אַט בין איך דאָרט.
אין צוויי פֿאַרשיידענע וועלטן,
איז מיין היים, מיין אַרט...

אונזערע פאַרלוסטנ

צום אייביגען אנדענקען

פסח אלבערט ע"ה

סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער פאַר־באַנד אין מעלבורן, אויסטראַליע

דינסטיק, דעם 26טן מאי 1981, איז געשטאַרבן דער באַקאַנטער מעלבורנער תושב, פסח אַלבערט, וועלכער איז געווען באַקאַנט אין אידישן מעלבורן אלס לאַנג־יאָריקע סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער.

פסח אַלבערט וועלכער האָט געשטאַמט פון סאָכאָטשעוו, פוילן — האָט פאַרנומען

פסח אלבערט

דעם דאָזיקן חשובן אמט במשך 33 יאָר. ער האָט אָנגעהויבן צו אַרבעטן און פירן די טאָג־טעגלעכע אַרבעט פונעם צענטער אין א צייט וועז דער ביאַליסטאָקער צענטער איז געווען א לעבעדיקע אקטיווע אינסטי־טוציע, מיט אן אייגענע געביידע אין ראָב סטריט, מיט פאַרשיידענע פאַרצווייגטע אקטיוויטעטן.

נאָר די ענדערונגען און וועז עס איז פאַרקויפט געוואָרן די אייגענע געביידע פון ביאַליסטאָקער צענטער, איז דער סעקרע־טאַריאט פון ביאַליסטאָקער צענטער איבערגעגאַנגען אין דער פריוואַטער וואוינונג פון פסח אַלבערט. צוזאַמען מיט זיין געטרייער פרוי, אסתר, האָט ער ווייטער מיט איבערגעבנקייט געפירט די אַרבעט לטובת די ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט, ווי אויך פאַר אידישע צוועקן און פאַר מדינת ישראל.

די אויגן האָבן אים שוין נישט געדינט אייניקע יאָר, און גאָר לעצטנס האָט אויך זיין אלגעמיינער געזונט־צושטאַנד זיך פאַרערגערט. אָבער דער אינטערעס פאַר דער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט איז ביי אים נישט אָפגעשוואַכט געוואָרן, ער האָט מיטן קלאָרן שכל זיינעם אָנגעפירט ווי ווייט ער האָט געקענט מיט דער אַרבעט.

כבוד זיין אָנדענק!

* * *

אין דער לעצטער צייט האָט די ביאַלי־סטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אויס־טראַליע פאַרלאָרן א צאָל חשובע און באַליבטע טוער. עס זיינען געשטאָרבן: דר. מירעק מאַרלעי (מירסקי) ע"ה, וועלכער האָט פאַר לאַנגע יאָרן געגעבן מעדי־צינישע הילף פאַר לאַנדסלייט פון דער שארית הפליטה, וואָס האָבן געוואוינט פריער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. אליעזר סוכאָדאָלסקי ע"ה, א טרייער טוער צווישן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט וואָס איז פלוצלינג געשטאָרבן. מיכע פינקעל ע"ה, וועלכע האָט געשטאָמט פון חשובער ביאַליסטאָקער משפחה. זי איז געשטאָרבן נאָך א לענגערער און שווערער קראַנקהייט.

כבוד זייער אָנדענק!

איטקע־צירל באַראַקין ע"ה

טייערע, ליבע מאַמע מיינע
מיט טיפן ווייטיק אין האַרצן,
מיט א צעפייניקטער נשמה
און מיט יראת הכבוד;

מיט ליבע און בענקשאַפט אַן א סוף
דערמאָן איך דיר היינט,
און יעדן טאָג פון יאָר
צום 38טן יאָרצייט;

זינט די נאָצי רוצחים
האָבן דיין איידעלע נשמה,
דיין אייניזאָם ערלעך לעבן
אָן רחמנות איבערגעריסן;

אין דער ביאַליסטאָקער געטא, אין 1943.
אין פריידן און אין ליידן,
ביזטו אין מיינע געדאַנקען
אין מיין הארץ און נשמה.

כבוד דיין הייליקן אָנדענק!

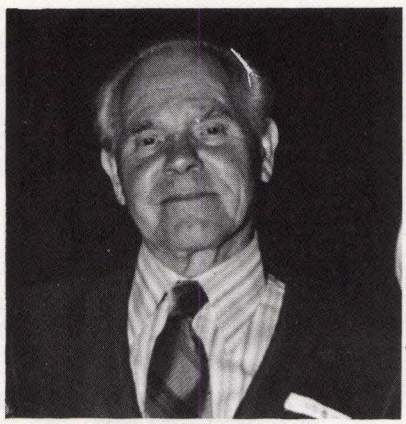
דיין טאָכטער חיה־פייגל
באַראַקין־מעלאַמדאָוויטש
און פאַמיליע

סקאָקי, אילינאי, 1981

יעקב סייבל ע"ה

דעם 2טן יוני איז, אין עלטער פון 84 יאָר, געשטאָרבן נאָך א לאַנגער קראַנקהייט יעקב סייבל. דער פאַרשטאָרבענער, וועלכער האָט געשטאַמט פון ביאַליסטאָק, האָט געוואוינט מיט זיין משפחה אין קאַנ־קאָרד, קאַליפאָרניע. זיין פריערדיקער פאַמיליע־נאָמען איז געווען זאַבלו־דאָוויטש.

יעקב סייבל איז געווען א פיינער מענטש און באַליבט ביי אַלעמען. אין פאַרלויף פון

יעקב סייבל

פיל יאָרן פלעגט ער שרייבן לידער און פאָעמעס וועגן פאַרשידענע פאָסירונגען. איינע פון זיינער רירענדע לידער, „א טרויעריקער חלום", איז געדרוקט אין דער היינטיקער „ביאַליסטאָקער שטימע".

פריינד סייבעל האָט באַלאַנגט צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק אין פאַרלויף פון פופציק יאָר. ער איז געווען איבערגעגעבן צו די אַקטיוויטעטן פון אונזער גרויסער אינסטיטוציע. דער פאַר־שטאַרבענער האָט איבערגעלאָזט אין טרויער זיין פרוי, אַננאַ, א זון הערמאַן סייבל מיט זיין פאַמיליע, די טאָכטער מרס. אילאַנער אייבערמס מיט איר פאַמיליע, ווי אויך פינף אייניקלעך און דריי אור־אייניקלעך.

כבוד זיין אָנדענק!

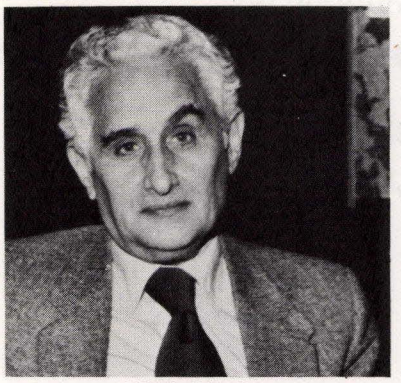
• היט אָפ די אָנדענקען פון אייערע טייער־סטע מיט אַ יאָרציים־טאָוול

אין אונזער שוהל !

MITCHEL FARBER

On Sunday, May 3, 1981, Mitchel Farber passed away at the age of 59 in Philadelphia. He was the son of the well known Farber family in Bialystok, which owned a glove manufacturing business.

He is survived by his wife Zina,

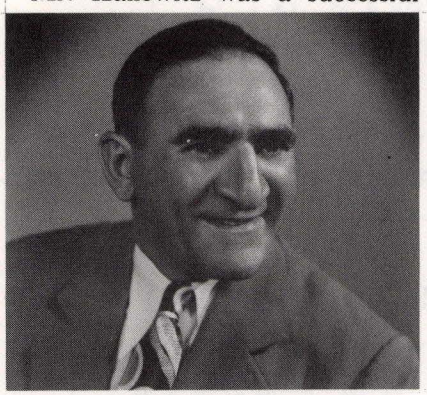
Mitchel Farber

also a Bialystoker who endured the concentration camps, and two sons, Jeffrey and Harold.

BENJAMIN IZAKOWITZ

After a long illness, Benjamin Izakowitz died on July 9, 1981 in Los Angeles. He was a member for many years of the Bialystoker Center and the Bialystoker Young Men's Association. Born in Goniondz, he lived in Bialystok as a young man.

Mr. Izakowitz was a successful

Benjamin Izakowitz

realtor in Los Angeles, an active member of the Masons.

He is survived by his wife Sylvia, daughter and son-in-law Elaine and Ralph Bengis, son and daughter-in-law William and Mary Izakowitz, daughter and son-in-law Annette and Yair Eitan, daughters Zendra and Pamela, brothers Jacob and Jonah (Esakoff), and eight grandchildren.

אנשל קאַפלאַן ע"ה

פון לאַס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע, איז אַנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז דעם 19טן אויגוסט ה. י. איז דאָרט געשטאָרבן אין עלטער פון 70 יאָר אנשל קאַפלאַן ע"ה. קאַפלאַן, וועלכער האָט פאָר דער מלחמה געוואוינט אין ביאַליסטאָק אויף לעגיאָנאָוו, איז געקומען קיין אַמעריקע אין 1947. אין צייט פון דער מלחמה האָט ער

אנשל קאַפלאַן

דורכגעמאַכט ליידן און פיין אין פאָר־שיידענע נאַצישע לאָגערן. ער איז געווען אין ביאַליסטאָקער געטאָ ביז דער ליקווי־דאַציע, און ער האָט זיך באַטייליקט אין דעם ווידערשטאַנד. אַלס קינד איז ער געבליבן אַן א פאָטער. זיין מוטער האָט אַליין דערציגן פינף פיינע קינדער.

קומענדיק קיין אַמעריקע האָט ער זיך באַזעצט אין לאָס־אַנדזשעלעס וואו ער האָט גלייך אָנגעהויבן אַרבעטן ביי שניידעריי, ער איז געווען א גוטער פאַכמאַן. ער איז אויך געווען זייער טעטיק אין זיין יוניאַן פון דער איטערנעשאַנאַל לעיידיס גאַרמענט וואַירקערס יוניאַן. ערשט מיט א קורצער צייט צוריק איז אנשל קאַפלאַן געשיקט געוואָרן קיין ניו יאָרק, אַלס דעלעגאַט פון זיין לאָקאַל, צו דער קאָנוועניאַן פון דער אינטערנעשאַנאַל לעיידיס גאַרמענט וואַירקערס יוניאַן.

כבוד זיין אַנדענק!

REMEMBERING HYMAN MANN

We announced in the April, 1981 issue of the *Bialystoker Stimme* that our devoted Trustee, Hyman Mann, passed away last January.

His niece and nephew, Mickey and Robert Beck, recently made a generous donation to our Center and Home in Mr. Mann's memory. Mr. and Mrs. Beck frequently visited their uncle while he was a resident of the Home, and gave him comfort and encouragement.

We thank the Becks for paying tribute to a wonderful man.

אַ טרויעריקער חלום

פון יעקב סייבל

(קאַנקאַרד, קאַליפאָרניע)

דאָס דאָזיקע רירענדע ליד האָט דער מחבר אַנגעשריבן קורץ פאָר זיין טויט. ער איז געשטאָרבן דעם 2טן יוני, 1981, אין עלטער פון 84 יאָר. דאָס ליד איז אונז צוגעשיקט געוואָרן פון דער אלמנה, מרס. אַננא סייבעל. דער פריערדיקער פאַמילע נאָמען פון יעקב סייבעל, וועלכער האָט געשטאָמט פון ביאַליסטאָק, איז געווען זאַבלודאָוויטש, — רעדאַקציע.

א חלום האָט זיך מיר געחלומט
א פליער איז צו מיר געקומען,
און אין זיין עראָפלאַן
מיך קיין ביאַליסטאָק גענומען.

ביי מיין פאַמיליע אויף א שמחה
צוגאַסט בין איך געווען,
מיינע נאָענטסטע ליבסטע און טייערסטע
האָב איך דאָרט געזען.

פריילעכע ביי געדעקטע טישן
אויסגעפוצטע זענען זיי געזעסן,
אַנגעשטעלט פון אַלעם גוטעס
צום טרינקען און צום עסן.

געקושט טאָטע און מאַמען
געהאַלזט שוועסטער און ברידער,
ווי גליקלעך איך בין געווען
צו זען זיי אַלע דאָרטן ווידער.

איך האָט מען געהויבן גלעזלאַך
צום געזונט געטרונקען לחיים,
און געוואונטשן האָט מען זיך
לשנה הבאה בירושלים!

א גערויש פון א מילך וואָגן
צעשטערט די שטליקייט פון דער נאַכט,
און האָט מיך פון מיין זיסן חלום
צו דער ווירקלעכקייט געבראַכט.

אַן אַנטוישטער איך בארעכן
וויי וואָס עס איז געווארן,
מיינע קרובים, פריינט און באַקאַנטע
אויף אייביק האָב איך פארלאָרן.

היטלער׳ס נאַצישע גזלנים
האָבן ביאַליסטאָקער געטאָ פארלענדט,
אַלע אידן דאָרט אויסגע׳הרג׳עט
און אויף אש זיי אַלעמען פארבענט.

איינזאַם, עלנד בין איך געבליבן
אין דער גרויסער וועלט אַליין,
וער קען לינדערן מיין ווייטיק
וער וועט שטילן מיין געוויין?

מיין האַרץ קלאַפט האַסטיק
אין דער שטילער נאַכט איך הער,
און עס קייקלט זיך אַראָפ
פון מיין באַק א הייסע טרער.

מיליאָנען אידן אומגעבראַכט
א דריטל פון מיין פאָלק פעלט,
באַגנעדיקט מען די נאַצישע מערדער
און רואיק, שטיל איז די וועלט:

דער ביאַליסטאָקער צענטער
היים פאַר עלטערע נוענטשען און שפיטאָל

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

ווינטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער חברים און פריינט, אַלע אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

אַ שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה און פראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען ערד-קוגל.

סעם סאַלאַזש פרעזידענט	דינה מעדוועדעוו קאַסירער	איסאַק ריבאַלאָווסקי געזעראַל סעקרעטאַר
רובין בינדלער ערן־פרעזידענט	יהושע שעכטער אדמיניסטראַטאָר	הרב שמואל א. קראַניק גייסטיגער פירער

מר. און מרס. סאל קרים
ברוקלין, ניו יאָרק

טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייערע פאַמיליעס, פריינט און לאַנדסלייט
א כתיבה וחתימה טובה און שלום איבער דער וועלט.

די בריידער איצקאָוויטש
אַבראָשאַ, חיים, וועלוול, און שוועסטער בערטאַ
מעקסיקאַ סיטי

דריקען אויס זייערע האַרציגע ניי־יאָר וואונשען צו דער פאַמיליע און פריינט, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. שלום על ישראל!

מר. עלי איצקאָוויטש
ווינטשט זיין גאַנצער פאַמיליע אין מעקסיקאַ,
אַלע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט
א סך גליק און געזונט צום נייעם יאָר

מר. און מרס. דזשאָזעף בערמאַן
און פאַמיליע
מיאַמי־ביטש פלא.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מיר בעטן פאַר אַ יאָר פון שלום, פאַר מדינת ישראל און פאַרן אידישן פאָלק.

אונזערע בעסטע ברכות צו אַלע אונזערע פריינד און באַקאַנטע איבער דער גאַנצער וועלט.

פריידל און אשר שטשוטשינסקי
מאַיאַמי ביטש, פלאָרידע

דארא וואריק — בישקאוויטש
און פאַמיליע

ווינטשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל
א געזונטען און גליקליכען יאָר.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מר. און מר. באַרני סאַקס
און פאַמיליע

מיאַמי, פלא.

ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען
אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם גארניצקי
און טאָכטער

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד,
לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
א פרייליכען נייעם יאָר.

מאָריס און סערע מאַלאָזאָווסקי

טראַסטי

ווינטשען זייער משפּחה און פריינט
אין אַמעריקע און ישׂראל
אַ יאָר פון געזונט און שלום.

מרס. דינה מעדווּעדעוו

קאַסירער פון דער אינסטיטוציע

ווינטשט דער משפּחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און דעם כּלל ישׂראל אומעטום, אַ שנת חיים ושלום.
אַ כּתיבה וחתימה טובה.

סלאָווע און עטל קיעק

ברוקלין, ניו יאָרק

ווינטשט דער משפּחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און כּלל ישׂראל אומעטום
אַ שנת חיים ושלום, אַ כּתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. עלי אָקון און פאַמיליע

פילאַדעלפיע, פּאַ.

באַגריסען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
איבער דער גאַנצער וועלט מיט
אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישׂראל.

מר. און מרס. פּאָל שאָכעט

וויס־פּרעזידענט פון דער אינסטיטוציע

און פאַמיליע

ווינטשען זייערע צאַלרייכע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען
אויף דער גאַנצער וועלט
געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר
און שלום על ישׂראל.

ביאַליסטאָקער ליידיס אָקזילערי שיקאַגאָ

פיל גליק, געזונט און פרייד ווינשען מיר צו אונזערע שוועסטער,
פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

מאָקס (מאָטעק) קאָכן און פאַמיליע
ירושלים

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
אַ יאָר פון געזונט, גליק און שלום אין ישׂראל.

מר. און מרס. בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי

און פאַמיליע

ווינטשען אַלע פריינט און ביאַליסטאָקער יאָטען
אַ יאָר פון געזונט, פרנסה און שלום אין ישׂראל.

מר. און מרס. לואיס סילווער

און פאַמיליע

עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון אַרבעטער־רינג־היים, נ.י.

ווינטשען אַלע פריינט און אַלע אידען אומעטום
אַ גוטען און גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. אייבראהעם מינץ

וויס־פּרעזידענט און טראַסטי פון דער אינסטיטוציע

ווינטשן זייער פאַמיליע אין אַרגענטינע
און אומעטום
ווי אויך די ביאַליסטאָקער און קאָברינער לאַנדסלייט
אַ יאָר פון געזונט,
פרנסה, און שלום אין ישׂראל.

מר. און מרס. אַרטשי לין

און משפּחה

שיקען זייערע בעסטע וואונטשען פאַר אַ נייעם,
גליקליכען יאָר צום גאַנצען כּלל ישׂראל.

מר. און מרס. סעם נייִדאָרף

און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. ידידיה האַמבורג

וויס־טשערמאַן, באָארד אָו גאַווערנערס

און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כּל ישׂראל
אַ כּתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. דוד היין

פרעזידענט פון „קרית ביאַליסטאָק פאונדעישאַן"

און פאַמיליע

נאָרט מיאַמי־ביטש, פלא.

ווינשען אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט
אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָהר.

מר. און מרס. מאָריס סאַפּערשטיין
און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

ווינטשען א גוטען, גליקלעכען און געזונטען נייַ־יאָר דער גאַנצער משפּחה, חברים פון „פּאַרבאַנד", ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען איבער דער וועלט.

א שנת חיים ושלום, א כתיבה וחתימה טובה!

מר. און מרס. ס. מאַלאַך
און פאַמיליע

פּאַלם ספּרינגס, קאַליפ.

שיקען זייערע גליק־וואונשען צום נייַעם יאָהר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. און מרס. יוסף קאַפּיצקי

עדיסאָן, ניו דזשוירזי

מיטגלידער פון בּאָארד אָוו דירעקטאָרן

באַגריסן צום נייַעם יאָר אַלע פריינט און לאַנדסלייט און ווינטשן זיי א כתיבה וחתימה טובה

מר. און מרס. מאָריס טשאַבאַט
(כאַבאַצקי)

ווינטשען זייערע משפּחות און אַלע לאַנדסלייט א גוטען גליקליכען נייַעם יאָר.

איסאַק און מאַלי ריבאַל
(ריבאַלאָווסקי)

געווען־סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

ווינטשען זייער פאַמיליע, אַלע פריינט און לאַנדסלייט א געזונט און געבענטשט יאָר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

רעוו. און מרס. הערי פיינבערג

קיו־גאַרדענס, נ.י.

ווינטשען די באַאַמטע און מתפּללים פון דעם פלעטבוש דזשואיש סענטער, אַלע פריינד און לאַנדסלייט, א געזונטען און גליקליכען נייַעם יאָר, א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. ראַיאַ זאַק
טראַסטי פון דער אינסטיטוציע

ווינטשט דער פאַמיליע אין אַמעריקע און ישראל, ווי אויך אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבער דער וועלט

א יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. סעם טשודין

טשערמאַן פון „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב פון מיאַמי"

ווינטשן די מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל, אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און זייערע פריינט

א געזונטן און גוטן יאָר.

מר. און מרס. לעאָן קרים

ברוקלין, ניו יאָרק

מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט

א געזונטן און גוטן יאָר

הערשל און חוה קאַסטרי

ברוקלין, נ.י.

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט א יאָר פון געזונט, שלום אין ישראל און איבער דער גאַנצער וועלט.

הערשל און לאה מאַראָו

טראַסטי

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט, ביאַליסטאָקער און פרוזשינער לאַנדסלייט א יאָר פון געזונט, פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

יוסף און נעשקע דאַבּרימאַן

סקאָוקי, איל.

ווינטשען זייער משפּחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט א יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

משה און וואַליע שעפּעס
מעלבורן, אויסטראַליע

ווינטשן זייערע קינדער, אייניקלעך, קרובים און פריינט אין אַמעריקע, ישראל, און אויסטראַליע און די אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויף דער גאַנצער וועלט

א גוט געזונט יאָר און שלום פאַר'ן פאָלק ישראל

מר. און מרס. הערי באַס
און זייער זון
פילאַדעלפיע, פּאַ.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָהענט און ווייט, און דעם כלל ישראל, אַ שנת חיים ושלום,
אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. הערשל געגדל
און פאַמיליע
2940 WEST 5th STREET, BROOKLYN, N. Y. 11224

ווינטשען אַלע פריינט, קאָלעגן־קינסטלער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט גוטן יום־טוב, גליק און אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

גאַרבאַטי בריידער
און זייערע משפחות
97 באוערי, ניו־יאָרק

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטן יום־טוב, גליקלעכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייויד שומאַן
שיקאַגאָ, איל.

ווינטשען אַ גליקליכן נייעם יאָר צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

מר. און מרס. טשאַרלס שוועכער
טשערמאַן, באָארד און גאָווערנערס
און פאַמיליע
ברוֹנקס, ניו־יאָרק

ווינטשען זייער משפחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
אַ יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. פּאָול (פּיניע) כאָראָווסקי
און פאַמיליע
לאָנג אייסלאנד סיטי

ווינטשן אַ גוטן, גליקליכן און געזונטן יאָר, אַלע אונזערע ביאַליסטאָקער און זאבלודאָווער פריינט בכל מקום שהם
אַ שנת חיים ושלום, ושלום על ישראל!

מאָטל און סאַראַ אָקון
פון אויסטראַליע
אברהם און שולמית אָקון
פון נאַרפאָלק, ווירדזשיניע

ווינטשען זייערע צאָלרייכע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידן אויף דער גאַנצער וועלט
געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר
און שלום על ישראל.

מר. און מרס. יאָסל שלאמאָוויטש
און פאַמיליע
ווינטשען זייערע לאַנדסלייט פון ווערזאָן
און ביאַליסטאָקער פריינט
אַ געזונטן, גליקליכן יאָר

האַרציגע נייַ־יאָר וואונטשען צו אונזער פאַמיליע אין ישראל, משפחה אין קענעדע, אורגוואַי, לאַנדסלייט און פריינט אומעטום.
אברהם און שושנה שייקעוויטש
תל־אביב, ישראל

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט איבעראַל און צו כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט, „געצייכענט" מיט וואָרט און האַרץ צו האַרץ,
פון
בען און געראַ
פּאַריז, פראַנקרייך

פאַראייניקטער פּרוזשענער און אומגעגענט רעליף־קאָמיטעט
אין ניו־יאָרק

אונזערע האַרציגסטע וואונטשען און שנה טובה ברכות צו אַלע אונזערע לאַנדסלייט מיט זייערע משפחות איבער דער גאַנצער וועלט.
זאָל דאָס קומענדע יאָר תשמ"ב (5742) ברענגען צו דעם גע־ווארטען שלום און בטחון צו מדינת ישראל און כלל ישראל.
מיט פריינטשאפט
פרוזשענער און אומגעגענט רעליף קאָמיטעט

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונג פאַראיין „סומך נופלים"
מיר ווינשען אַלע בריידער מיט זייערע פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל
אַ שנת חיים ושלום

קלוב „ביאַליסטאָקער פריינט"

באַגריסט אַלע מיטגלידער מיט זייערע משפחות
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען און ווינשט זיי
אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס'ן
און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט, ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער
אַ כתיבה וחתימה טובה

דער קלוב פון גראָדנער פריינט

פון ניו־יאָרק

ווינטשען אַלע גראָדנער לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און איבער דער גאַרער וועלט און אויך די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, אַ יאָר פון געזונט און אַנטגילטיגען שלום אין אונזער לאַנד ישראל.

מיט פריינדשאַפט
גראָדנער קלוב אין ניו־יאָרק

עמיל און מירא סאָיער

טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
אַ נייעם, גוטן, געבענטשן יאָר,
און שלום אין ישראל.

גאָניאָנדז־טערסטינער יאָנג פרענדס

ווינטשען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס ווי אויך אַלע אידען, אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר פון געזונט און פרייד

ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי

228 איסט בראָדווי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

ביאַל. ראַיאָנער ברענטש 88, א.ר.

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אונזערע מיטגלידער און פריינד
און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

אינד. אַסטראַלענקער יאָנג מענס
בענעוואָלענט אַסאָסיאיישאָן

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט און גליק.

בעלאַ לאנצעוויצקא

טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ

באַגריסט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט איבער דער גאַרער וועלט מיט וואונטשן פאַר אַ כתיבה וחתימה טובה,
און שלום אין ישראל.

פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און אומגעגנט אין אַרגענטינע
„בית ביאַליסטאָק"

דריקט אויס צו די באַאַמטע און דירעקטאָרן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין נ.י. ווי אויך צו לאַנדסלייט איבער דער וועלט בעסטע וואונטשן פאַר אַ גוטן, געזונטן יאָר.

זלמן יעוורעיסקי — פרעזידענט
הירש פייגין — ערן־פרעזידענט

יצחק צעסלער — סעקרעטאַר

הערשל און סטעלאַ פייגין
און פאַמיליע
בוענאָס איירעס

ווינטשען זייערע קרובים, פריינט, חברים, לאַנדסלייט אין אַרגענטינע, אין אַמעריקע, אין מדינת ישראל און אומעטום, ביאַליסטאָקער אידען וואו נאָר זיי געפינען זיך, כלל ישראל אויף דעם גאַנצן ערד־קוגל

אַ שנת גאולה וישועה

באַגריסונגען פון פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר

(לויט'ן אלף בית)

— א —

סידני און יעטא אייזנער

ווינטשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דעניעל אַלעקסאַנדער

און פאַמיליע, שיקאַגאָ

שיקען זייערע גליקוואונשען און גרוסען פאַר אַ נייעם, גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

— ב —

מר. און מרס. ברוך בערגער

ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַלע אידען צום נייעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאַקס באַביטש

בראָנקס

ווינשען מיר אונזער משפחה אין פאַריז און ישראל, קרובים, פריינד און באַקאַנטע. אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס בענדער

און זייער זון

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ג —

מר. און מרס. סעמועל געלטשינסקי

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. שלום גארפינקעל

ווינשען אַ גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט ווי אויך צום גאַנצן כלל ישראל.

מר. און מרס. דזשעק גוטמאַן

און פאַמיליע, בעיסייד, נ. י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס גאַלוב

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשן גראַדנער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ געבענטשט יאָר.

— ד —

מרס. דזשעסי דאַלינסקי

און קינדער, ברוקלין נ. י.

ווינטשען זייערע קרובים און פריינט, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום אַ גליקליכען יאָר.

מרס. סיליע דזשאַפע

און פאַמיליע

שיקן זייערע ברכות צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. רייטשעל דזשאַפע

און פאַמיליע

באַגריסען האַרציג זייערע אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

ר. דאַווידסאָן

אַנטווערפען, בעלגיע

ווינטשט די ביאַליסטאָקער אידען און כל ישראל אַ געבענטשטן יאָר.

— ה —

מרס. חנה הערשקאָוויץ

מיאַמי, פלאַ.

באַגריסט כלל ישראל און פריינט אין אַגרענטינע צום נייעם יאָר.

— ו —

חזן יעקב ווייסאטשעק

און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד און ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. ניאַמע וואַלדמאַן

ברוקלין

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט גוטען גזונט, גליק און פיל פרייד.

מר. און מרס. נחמיה ווערבלוד

און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

עוזר ווייסגאַרבער (ווייס) כינקע סודאביטשער

בראָנקס, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. אַרטור וואַכטעל

עלפאַסאָ, טעקסאס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ז —

מר. און מרס. חיים זעלעווינסקי

ברוקלין, ניו יאָרק

באַגריסן האַרציג זייערע אַלע פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מיטשעל זיללאַן

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. דזשוליוס זאַבלודאָווסקי

און פאַמיליע

ווינשען פיל גליק און פרייד צו זייערע אַלע פריינט צום נייעם יאָר.

— ט —

מר. און מרס. סאל און אַננאַ טשעסלער

און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַ שנת חיים ושלום צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מרס. פעני טאַלינסקי

און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

— י —

מרס. אסתר יערוזאַלימסקי

און פאַמיליע, וועניס, קאַליפ.

ווינשען זייער גאַנצער פאַמיליע, זייערע אַלע פריינט פון נאָענט און ווייט, אַלע לאַנדסלייט פון אומעטום און אַלע אידען איבער דער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה.

די פרוי פון יעקב יערוזאלימסקי און קינדער

נאַרט האַליוואוד, קאַליפאָרניע

ווינטשן אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ געזונטן און גליקליכן יאָר און שלום אויף דער וועלט.

— ל —

מר. און מרס. ראָלף לינסקי

טאָמפּא, פלאָרידאַ

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר.

מר. הערמאַן לאסניק

מעמפיס, טענעסי

ווינטשען זייערע קינדער, קרובים און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. ווייאָלאַ לין

און פאַמיליע

ווינשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. גדליה לין

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

באַגריסען זייער פאַמיליע אין ישראל און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אייבערהעם לעווין

און פאַמיליע, ראטשעסטער, נ. י.

ווינשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען פריילעכען יאָר.

מר. און מרס. פיליפ לינענבערג

און פאַמיליע, מיאַמי ביטש

ווינשען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. עלי לידסקי

און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לערנער

ברוקלין

באַגריסען זייער פאַמיליע, פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל מיט אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

סידני ס. לעווין

פלאָרידאַ

ווינשט אַלע אידען אַ געזונט און גליקליך נייאָר.

— מ —

מלכה מירמאַן

מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

איך באַגריס צום נייעם יאָר מיינע שוועסטער און ברידער, קרובים, פריינד און חברים אין מאָנטרעאָל, קאַנאַדע, ניו־יאָרק און אין ישראל.

מר. און מרס. אשר מעקלער

און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס

באַגריסען און ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לעאָן מעכאַניק

פלאַשינג, נ. י.

ווינטשן אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ שנת חיים ושלום, געזונט, גליק און פרייד.

— ס —

געניא סאַלאַמאַן

און פאַמיליע

באַגריסען אַלע פריינד און כלל־ישראל מיט דעם וואונש פון אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סאַקס

און פאַמיליע, מיאַמי, פלאָרידא

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטן, געבענשטן יאָר.

מרס. הילדע סלאַיער

ווינטשט די פאַמיליעס סלאַיער־פאַרמאַן און זינאַקס אין אַמעריקע, פאַמיליע זאַלצמאַן אין ישראל און אַלע שוועסטער פון דער ביאַליסטאָקער לעידיס אָקזילערי, לאַנדסלייט און פריינט אַ גוט יאָר.

מרס. זאָפיא סטיין

און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער משפחה און אַלע אידען אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. מאָריס סאַלנעט

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

— ע —

דר. און מרס. שמואל עברי
און זון

באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— פ —

מר. דייוויד פינקוס

פּעטערסאָן, ניו דזשערזי

ווינשט זיינע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. פאַניא פאַזניאַק

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

באַגריסען די ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— פ —

מר. און מרס. באַרני פינק

און פאַמיליע, קליפטן, נ. דזש.

שיקען דעם האַרציגסטן גליק־וואונטש צו אַלע פריינד און כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייוויד פאקס

און פאַמיליע, מיאַמי ביטש, פלאָ.

ווינטשען אַ געזונט יאָר צו זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. לעאָן פריד

און פאַמיליע, ברוקלין

פסח דעם מצבה־קריצער'ס זון, ווינשט זיין קוזינע אייידע סאַקאַלאָווסקי אין אויסטראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום אַ נייעם יאָר פון געזונט און אַלדאָס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

מר. און מרס. איזראַעל פעדער

שיקן זייערע האַרציגע ווינטשעוואַניעס צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מאָטל און חוה פטאטשעוויטש

ווינטשען זייער פאַמיליע, ווי אויך דעם כלל ישראל, אַ געזונטן און גליקליכן יאָר.

— צ —

מרס. ראָזע צוקערמאַן

און פאַמיליע, שיקאַגאָ

(פרעז. פון ביאַל. ליידיס אָקזיליערי)

ווינשט איר פאַמיליע און פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ק —

מרס. ענאַ קוזניצקי און פאַמיליע

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקען זייערע האַרציגע גליקווּאונשען און באַגריסונגען צו אַלע לאַנדסלייט, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

שמואל קאַפלאַן

און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.

שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. מייער קאַס

בראָנקס, נ. י.

ווינטשט אַלע זיינע לאַנדסלייט און פריינט און אַלע אידן איבער דער וועלט אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. חיים בערל קריגער

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. טשאַרלז קאַס

און פאַמיליע

ווינשט אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ געזונטן און גליקליכן יאָר.

אהרן און מלכה קורקין

מיאַמי ביטש, פלאָרידאַ

ווינטשן די משפחה, פריינט און כלל ישראל אַ יאָר פון געזונט, פרנסה און שלום אין ישראל.

— ר —

מר. און מרס. מיישעל ראָטענבערג

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינטשען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ געבענטשטן נייעם יאָר.

מר. און מרס. בערנאַרד ריטש

און פאַמיליע

ווינטשען אַ שנת חיים ושלום, ברכה און הצלחה צו אַלע פריינט און צום כלל ישראל.

— ש —

מרס. אסתר שעווּאַך

און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. וועלוועל שטשופאַק

און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע ברכות צו דער פאַמיליע און אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. מאיר שניר

און פאַמיליע, בראָנקס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

אַ כתיבה וחתימה טובה

ווינטשן

רבקה ראָזענטאָל

(טיקטין)

און סטעף

צו זייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו כל ישראל אין דער גאָרער וועלט.

■

אַ ביאַליסטאָקער לאַנדספרוי, שטאָלצע טאָכטער פון דער אַריסטאָקראַטישער פאַמיליע טיקטין, גע־טרייַע נאָכפאָלגערין פון די רייזע־טראַדיציעס פון איר גאָטזעליגען מאַן מאָקס ראָזענטאָל ע"ה און אַנפירערין פון דער „מאָקס ראָזענטאָל רייזע ביורא", אַנאָנסירט מרס. ראָזענטאָל, אַז איר רייזע־ביורא איז איצט אויף דעם נייעם אַדרעס:

MAX ROSENTHAL
TRAVEL BUREAU, INC.
853 BROADWAY (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N. Y. 10003
ORegon 4-3382; 3383; 3319

די פירמע איז אַ פאַכמענישע ביאַליסטאָקער רייזע־אָגענטור, אַן אָפּענע טיר און „לעבעדיגע בריק" צו אָמעריקע, צו ישראל און צו דער גאַנצער וועלט. מיר פירען אידען אומעטום. דורך אונזער רייזע־ביורא קענט איר „עולה־רגל" זיין צו דעם כותל המערבי און צו אַלע הייליגע פלעצער אין אַלט און נייַ ישראל.

מרס. ראָזענטאָל באַהערשט עטליכע שפראַכען, און טוריסטען קענען זיך מיט איר לייכט צוזאַמענ־ריידען אין וועלכער שפראַך עס איז זיי לייכטער.

אַ רייזע דורך אונזער ביורא איז אַן אָנגענעמע איבערלעבעניש, וואָס איר וועט געדענקען אייער גאַנצען לעבען.

איר קענט פאָרען דורך אונז מיט שיף אָדער ערא־פלאַן. מיר גיבען אייך פערזענליכע אויפמערקזאַמ־קייט, העפליכקייט. באַקוועמליכקייט און פינקטליכ־קייט.

■

מיר דערליידיגען אייערע פאָרמאַליטעטען, פאַס־פאָרטען, טיקעטס א. א. ו. מיר אָראַנזשירען אייער סראָנספאָרטאַציע, פראַכט, סאַרפאַקונג.

מיר באַזאָרגען פאַר אייך רעפרידזשעריי־טאָרס. עלעקטרישע עפּלייענסעס א. א. ו. קיין ישראל.

■

ספעציעלע הנחות
פאַר
ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

■

שרייבט אָדער טעלעפאָנירט:

MAX ROSENTHAL
TRAVEL BUREAU, INC.
853 BROADWAY (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N. Y. 10003
ORegon 4-3382; 3383; 3319

די עלטערע איינוואוינער פון דעם

ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל

ווינטשן אייַנער דעם אַנדערן, ווי אויך די באַאַמטע און דירעקטאָרן, מיטגלידער און פריינט פון דער אינסטיטוציע

אַ יאָר פון געזונט, גליק און שלום אין ישראל.

RELIABLE HEALTH SYSTEMS, INC.

1416 AVENUE M, BROOKLYN, N.Y. 11230 — (212) 376-2900

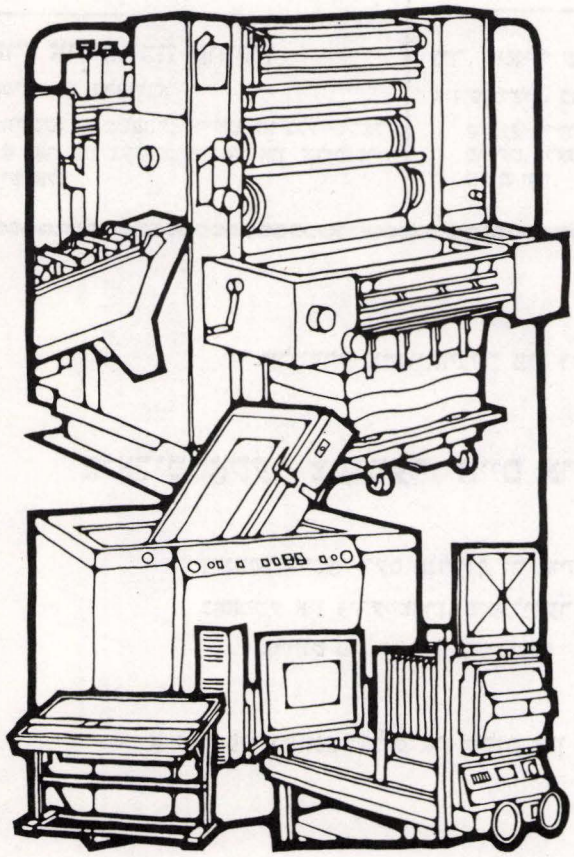
Computer Systems specialists for hospitals, nursing homes and health related facilities

(Provided and services computer system for Bialystoker Home)

Extends best wishes for a Happy and Healthy New Year

to the officers, directors, members, residents and friends of

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

When it comes to typesetting and printing Nothings beats

EMPIRE PRESS

Designers and Printers of the Bialystoker Memorial Book

212-756-1473

GREETINGS

THE AMALGAMATED

BANK OF NEW YORK

❖

11-15 Union Square West

New York, N. Y. 10003

COMPLIMENTS OF

DRY DOCK

SAVINGS BANK

❖

465 Grand Street

New York City

MEMBER FDIC

CITIBANK

SEWARD PARK BRANCH

411 GRAND STREET • NEW YORK, N. Y.

Serving the Bialystoker Center & Home

Extends best wishes to
Their officers, directors, members and residents
As well as to all our Jewish clients and friends
A healthy, happy New Year
And peace in Israel and the world

Shirley Charatan, Manager
and Staff

„סיטיבאַנק"

סואַרד פּאַרק אָפּטיילונג

411 גראַנד סטריט, ניו יאָרק

(באַדינט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים)

דריקט אויס האַרציגע וואונטשן צו זייערע באאמטע,
דירעקטאָרן, מיטגלידער און איינוואוינער,
ווי אויך צו אלע אידן,
אַ ניי־יאָר פון געזונט, גליק
שלום אין ישראל און אין דער גאָרער וועלט.

שערלי שאַראַטאַן, מענעדזשער
און די אָנגעשטעלטע

We have a bank for you

DIAMOND SAVINGS PLANS
Nine savings plans for your convenience, all with different interest rates.

NO-FEE PERSONAL CHECKING
Use all the checks you need at no cost, with a low minimum balance in checking or savings accounts.

N.O.W. 5% CHECKING
Keeps your money earning interest until the day your checks are paid.

ISRAEL SCENIC CHECKS
Exclusive with us.
And they're Free.

CHAI BOND CERTIFICATES
The ideal Mazel Tov gift that grows with the years.

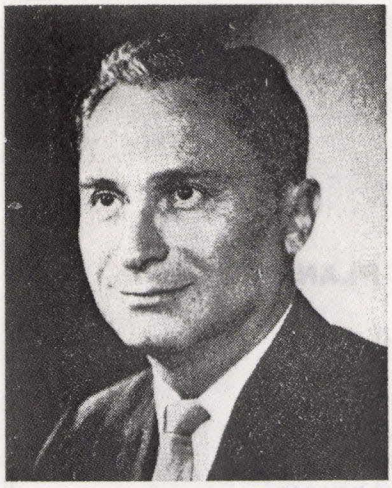
FOREIGN CURRENCY
Israeli shekels and major foreign currencies available at all branches. No fees or commissions.

Bank Leumi
Trust Company of New York

Branches in Manhattan, Brooklyn, The Bronx, Queens and Long Island

177 East Broadway • 85 Delancey Street

MEMBER F.D.I.C.

MARTIN GINSBURG

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from the

HON. VICE-PRESIDENTS

ABE GINSBURG

of the

BIALYSTOKER CENTER, HOME & INFIRMARY FOR THE AGED

Martin and Abe Ginsburg

and their families

May the New Year sound the clarion of brotherhood and peace throughout the world.

West New York, New Jersey

ROSE SOLASZ

Mr. and Mrs.

Sam Solasz

and Family

PRESIDENT

of the

SAM SOLASZ

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

extend to their family, friends
and kinfolk everywhere
heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

האַרציקע וואונטשען צו אונזער פאַמיליע און צו אונזערע
לאַנדסלייט, און כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט
פאַר אַ שנת חיים ושלום.

May the New Year bring happiness to All,
salvation to our people and peace on earth.

THE SOLASZ FAMILY

DIANE BETH
and fiance
DR. MATT KUDISH

SCOTT DAVID
and fiancee
NURIT PETERS

MARK HOWARD

join their parents in this timely greeting.

MR. DAVID FINE
President, Bialystoker Young Men's Benevolent Association
and FAMILY
Brooklyn, New York
Extend their best wishes for the New Year to relatives, friends and landsleit

---

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family
Extend their Greetings for a Happy and Prosperous New Year

New Year Greetings from . . .

SYLVIA ROSENBLUM

Mr. and Mrs.
ROBERT KAMBER
and FAMILY
Asbury Park, N.J.
Express their best wishes for a Happy New Year to all

Mr. & Mrs.
STANLEY KAGAN
West Caldwell, N.J.
Wish All Their Friends A Happy New Year

MRS. CLARA MARCUS
extends best wishes for a Happy New Year

THE RESIDENTS OF THE
BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

Wish each other, as well as the Officers, Directors, Members and Friends of this facility a Healthy, Happy and Peaceful New Year

Mr. & Mrs.
JACOB A. LICHTENFIELD
extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

CELIA KAYE – SADIE KLEIN
Children of the late
LENA MACKLER
extend greetings to their Bialystoker kinfolk and to all Israel for a Happy New Year

---

Mr. & Mrs.
JACK NOTKOFF
and FAMILY
Bronx, N.Y.
wish their family and friends A Happy New Year

Best Wishes for a Happy New Year from
DR. GDALI RUBIN
5000 15th Avenue
Brooklyn, N.Y.

MR. & MRS. DAVID SIEGEL
AND FAMILY
Milwaukee, Wisconsin
extend to their friends, Bialystoker Kinfolk in town and the world over best wishes for a very Happy New Year

---

MRS. BENEDICTINE LICHT
and Family
wish everyone a Healthy, Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF
NEW YORK
wish all their friends and associates a Blessed New Year

New Year Greetings
Best Wishes and Blessings
from
NETTIE & ALFRED STERN
and FAMILY
Children of our late Treasurer
LOUIS & MARY DAVIS
Board Members of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged
to their dear kin, the DAVISES, SAPERSTEINS and the STERNS, to all their friends and neighbors, Bialystoker landsleit and Jews everywhere for a Happy and Prosperous New Year

---

Best Wishes to Friends and Relatives for a good New Year from
FAY SUKENIK and SONS

New Year Greetings from

Mr. and Mrs. Norman
Bockow-Boćkowski
and Twin Sons
Lester & Barry

Great Neck, N. Y.

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

WISHES ITS OFFICERS, DIRECTORS, MEMBERS AND FRIENDS, AFFILIATED ORGANIZATIONS, AND BIALYSTOKER LANDSLEIT, AS WELL AS ITS ELDERLY RESIDENTS AND JEWS THROUGHOUT THE WORLD — A YEAR OF LIFE AND PEACE, HEALTH AND HAPPINESS — IN ISRAEL AND ALL OVER THE WORLD.

DR. & MRS. JACOB SOKOL
DR. & MRS. IRA SOKOL-MONOSSON
and Children
DR. REBECCA SOKOL & HUSBAND,
JEFF SMITH & SON, JEREMI
Extend best wishes to all Bialystoker landsleit
And the Jewish People for a Happy New Year

IZ & SHIRLEY SCHEINMAN
and Family
Northbrook, Illinois
Extend to their Relatives and Friends
Wishes for a Healthy, Happy New Year

MR. & MRS. JACOB BEREN
Trustee
Extend best wishes to their
Bialystoker and Grodner landsleit for a
Healthy and Happy New Year
We wish our children and first granddaughter,
Jordana, a year of happiness and success

CAMP LAKOTA
on MASTEN LAKE
BOYS & GIRLS — 5 TO 16 YEARS
In Beautiful Mamakating Park
WURTSBORO, NEW YORK

- Only 73 Miles from N. Y. C.
- Elevation 1855 Ft.
- 51st Camp Year
- Drama, Dancing, Music
- Crafts, Nature, Riding
- Friday Night Services
- All Land - Water Sports
- 5 Mile Spring-Fed Lake
- Excellent Kosher Cuisine
- Doctor, Reg. Nurses
- Mature, Experienced Staff

Call or Write
THE SHABOT FAMILY
146 Concord Street
New Milford, N.J. 07646
(201)385-8606

BIALYSTOKER YOUNG MEN'S
BENEVOLENT ASSN.
New York, N.Y.
Extends New Year Greetings of Good Health and
Peace in Israel To All Its Members and Landsleit

MAX & FANYA MISHKOFF
and family
Miami, Florida
Wish their relatives, friends and landsleit
Good Health, Prosperity and Peace in Israel

MRS. EDITH GERING
Miami Beach, Florida
Wishes her family and friends, and Jews all over the world a
Healthy, Happy and Peaceful New Year

MR. AND MRS. CHARLES FEIGENBLATT
and Family
Brooklyn, N.Y.
Extend their Best Wishes to all Landsleit, *friends and Jews all*
over the world for a Healthy, Happy New Year

DR. AND MRS. NACHMAN KACEN
(Kacenelenbogen), Cleveland, Ohio
and their children
Michael and Eva Kacen-Kaplan
West Hartford, Connecticut
Wish their family and friends in Israel, here and abroad, a
Happy, Healthy and Peaceful New Year

MRS. CLARA ASCH
and Family
Wish all their relatives and friends
A Happy New Year

IN MEMORY OF
ROSE SCHPOONT
by her husband
HIRSH SCHPOONT

MR. & MRS. SAMUEL SAVAD
Atlantic City, New Jersey
Wish their Family & Friends
A New Year of Good Health & Peace

MRS. JENNIE PIANIN
Miami, Fla.
Wishes her family and
Bialystoker Landsleit
A Healthy, Happy New Year

New Year Greetings from . . .
Mr. & Mrs.
ISRAEL KALISH

In Memory of
ROSE & JACOB LYMAN
Their Family extend best wishes to
their relatives and friends for a
Healthy and Happy New Year.

JERRY AND HYNDA MINK
Jerusalem, Israel
Wish their Family and Friends as well as Landsleit in the U.S., Israel and Bialystok, Poland
New Year Greetings of Health and Joy

שלום על ישראל!

Best Wishes . . .

POZNANSKI'S BAKERY
Bread - Rolls - Cakes
We specialize in Birthday, Wedding and Bar Mitzvah Cakes
155 DIVISION AVENUE BROOKLYN, N.Y.

MR. & MRS. RUBIN BLUM
Wish their Relatives, Friends,
and Bialystoker kinfolk everywhere
A Happy and Healthy New Year

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR PARENTS
CELIA COHEN
and
WILLIAM COHEN
Former Vice-President of the Bialystoker Center and Home
May They Rest In Peace
MR. & MRS. SAM SIEGEL
MRS. JOSEPH ENGEL

In Blessed Memory of

RUBIN AND FANNIE FISHER

Beloved Parents, Grandparents & Greatgrandparents
Always in our Hearts

Dorothy and Sam Jarow
Herman and Doris Fisher
Elaine and Mel Weiser
Norman and Jeffrey Jarow
Freddie, Mark and Benita Fisher
David, Allison, Glenn, Jarad

COUNSELLOR DAVID J. GOLDBERG
Hon. Chairman, Board of Directors
ROSE GOLDBERG
Hon. Vice-President
Miami Beach, Florida

and Family

extend best wishes to their family, relatives, friends, officers and directors of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, and to the Bialystoker Ladies Auxiliary for a Happy New Year

---

MR. & MRS. EDWARD MEYER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

RABBI LOWELL S. KRONICK
Chaplain, Bialystoker Center,
Home and Infirmary for the Aged
Extends warmest greetings to the Officers, Directors, Members, Staff and our cherished Residents for the New Year, 5742

MRS. SALLY BERGER AND FAMILY
Staten Island, N.Y.
EXTEND NEW YEAR GREETINGS
to their family, friends,
the Bialystoker Center and Home
and all Israel

MR. & MRS. ABE NEWBORN
and Family
wish their Relatives, Friends and All Israel
A HAPPY NEW YEAR

MR. & MRS. EDWARD WINSTON
and Family
Children of the late IDA & LOUIS AIDAK

Extend their best wishes for a Happy New Year to everyone

Greetings from . . .
HAROLD ABBEY

MR. & MRS. M. ARTHUR TARLOWE
Vice-President, Bialystoker Center and Home
and Family
Wish their Relatives and Friends
A Healthy, Happy and Peaceful Year

MR. & MRS. ROBERT NELSON
and Family
Wish their Relatives and Friends
A Happy, Healthy and Peaceful Year

MR. & MRS. LOUIS SCHNEIER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a
Happy, Healthy and Peaceful New Year

MR. AND MRS. RALPH BELL
and Family
Former President of the Zionist Organization of Chicago
Wish their family, Bialystoker landsleit and friends
A Happy and Healthy New Year and Peace in Israel

MR. & MRS. EDWARD LIPTON
and Family
J.C. HAIR PRODUCTS
3 W. 18 Street, New York, N.Y. 10001
Wish their Relatives and Friends a Healthy and
Happy New Year with Peace for the Entire World.

MR. & MRS. MEYER ZAKHEIM
and Family
Wish their Relatives, Friends and Landsleit
a Healthy, Happy and Prosperous New Year.

MR. & MRS. MISCHA WARSCHAWSKI
Brooklyn, N.Y.
wish all their relatives and friends
A HAPPY NEW YEAR

MR. RUBIN BINDLER
and Family
Honorary President, Bialystoker Center
Home and Infirmary for the Aged
wish their friends, all Goniondzer-Trestiner and Bialystoker
kinfolk and the Jewish People everywhere
a Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS. HAROLD TALIN
Extend New Year's Greetings to their
Relatives, Friends, and Bialystoker Landsleit

DAYAN CLUB OF PELHAM PARKWAY
District 20
Extends New Year Greetings for Health, Prosperity and
Peace in Israel to all Officers and Members
EXECUTIVE BOARD, DAYAN CLUB
of PELHAM PARKWAY, District 20

Best New Year Wishes from the . . .
ROSKIES BROS.
HUNTINGDON WOOLEN MILLS, Ltd.
A Happy and Healthy New Year
771 Huntingdon Huntingdon, Que., Canada

New Year Greetings from . . .
MR. & MRS. JOSEPH SANDLER
along with best wishes to all their friends for
longevity, good health and good luck
May the Year 5742 be a timespan of freedom, peace,
brotherhood and happiness to all!

MR. & MRS. ABE GORDON
and Family
Miami Beach, Florida
Extend their sincere best wishes for a healthy and happy
New Year to their relatives, friends and
Bialystoker landsleit

New Year Greetings from . . .
DR. & MRS. LOUIS LINN
9 EAST 96th STREET NEW YORK, N.Y. 10028

Mr. and Mrs. Marvin Flagg
Mr. and Mrs. Herbert Siderman
and Families
Pay tribute to the Memories of their Beloved
Mother, Father, Grandmother and Grandfather
RAE & HARRY SIDERMAN

ROSE FINKELSTEIN
President, Bialystoker Ladies Auxiliary
Pays Tribute to the Memory of her Beloved Mother
YETTA FINKELSTEIN
Dear Uncle
DAVID ROSENBLOOM
and Dear Aunt
LIBBY ROSENBLOOM
Of Blessed Memory

IN BLESSED MEMORY OF
ISAAC and MINNIE EPSTEIN
Always in our minds and memory
ABRAHAM and VIOLA SAPERSTEIN

IN LOVING MEMORY OF
Our Brothers
SAM & BERNARD
We Wish All Our Friends
A Healthy, Happy and Prosperous New Year
MR. & MRS. SAUL SAIDE
and Family

IN MEMORY OF
Our Loving Mother and Grandmother
FRIEDA ROTHBERG
MR. & MRS. ISIDORE KIMMEL
and CHILDREN

IN MEMORY OF
My Beloved Husband
SAMUEL SOKOLOWITZ
ROSE SOKOLOWITZ
Miami Beach

IN BLESSED MEMORY
Of Dear Husband and Beloved Father
SOLOMON WEISS
by KATE, NAT and MORTON WEISS
Forever in our hearts!

In Loving Memory of our Parents
MORRIS & ANNA KAPLAN
Abraham & Pauline Kaplan
Phil & Mathilde Kaplan
Gerry Bachrach
Harry & Shirley Wachtel

Mrs. Edith Kravet
Lovingly remembers her late husband
ABE KRAVET
Member of the Bialystoker Home for many years

In Loving Memory of My Husband
JACOB SABEL
We wish all our Friends
A Healthy and Happy New Year
MRS. ANNA SABEL & FAMILY
Concord, California

Greetings from . . .
SYLVIA AND IRVING FOX
LAKEWOOD, N.J.
who wish all their friends and the Jewish people everywhere
a Happy New Year
We offer a Memorial Tribute to our Dear Parents
ABRAHAM AND BESSIE FUCHSMAN
ALEX AND FANNIE BUYER

HYMAN and SHIRLEY FEINSTEIN
and FAMILY
Children and Grandchildren of the late
MRS. PAULINE SIEGEL
extend best wishes to their relatives, friends and
Bialystoker kinfolk everywhere for
A VERY HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR!

MAX AND ELLA BRINKER
Children of the late
CLARA WAGNER
Wish all their relatives, friends, members of the Bialystoker
Ladies Auxiliary and all Bialystoker kinfolk
A Happy and Healthy New Year

Greetings from . . .
VALLEY FORGE FLAG CO.
1 ROCKEFELLER PLAZA
New York, N.Y. 10010

IN MEMORIAM

We, their children and grandchildren,

Lovingly Remember

FANNIE and ELLY

TARLOFSKY

Late First Lady and President of

BIALYSTOKER CENTER, HOME
AND INFIRMARY FOR THE AGED

We miss them deeply

THE TARLOFSKY FAMILIES

ETHEL and M. ARTHUR TARLOWE
FRANCES and ROBERT NELSON
THEIR CHILDREN and GRANDCHILDREN

MILDRED AND EARL BRAND and FAMILY

PORTLAND, MAINE

Remember With Love

ROSE KASS

FORMER VICE-PRESIDENT
OF THE
BIALYSTOKER CENTER
AND HOME

ALWAYS IN OUR HEARTS

ESTER ABRAHAMI

On Monday, August 3, 1981, Ester Pleban Abrahami died in Israel, where she resided since 1936, at the age of 72.

She was the sister of Fanya Mishkoff of Miami Beach, Florida. Mrs. Mishkoff and her husband, Max, are wonderful supporters of the Bialystoker Center and Home. She was the secretary of the Club of Bialystoker Friends many years ago. The Mishkoffs owned a prosperous business in Costa Rica for a long time until they retired to Miami Beach.

The deceased is also survived by her husband, Jacob; son, Simcha; daughter, Nurit Abrahami-Peleg; and six grandchildren, who are all in Israel. A brother, Leon Pleban, is in New York. Sam Mishkoff, a nephew, and Ruth and Sylvan Goldin, niece and nephew, live in Miami Beach near their parents, Fanya and Max Mishkoff. The Mishkoffs also have grandchildren.

The officers and directors of the Bialystoker Center and Home extend heartfelt condolences to the bereaved family. May they be comforted on their loss.

DEBBIE SLOYER

On Sunday, September 6, 1981, Debbie Sloyer passed way suddenly at the age of 26.

She was the daughter of our devoted members and supporters, Mr. and Mrs. Seymour Sloyer and the niece of our Director, Hilda Sloyer.

Miss Sloyer worked as an attorney and was on vacation in Puerto Rico when she died. She had studied in yeshiva and had a promising future ahead of her.

She is survived by her parents, her sister, Jane, and her brothers, Edward and Alan.

The officers and directors of the Bialystoker Center and Home are deeply saddened by this tragedy and express their heartfelt condolences to the bereaved family.

HONOR THE MEMORY OF YOUR LOVED ONE WITH A PLAQUE IN OUR SYNAGOGUE

SHEFTEL ZAK

After a long, debilitating illness, Sheftel Zak, Yiddish actor and former Director of the *Folksbiene,* died on July 26, 1981, at the age of 75.

Born in Grodno, he appeared in numerous dramatic presentations in Bialystok in the 1930's and organized several theater companies there. Furthermore, he was a master impresario, attracting the greatest talent of the Yiddish stage to appear in plays he directed. He crisscrossed Poland, Russia, and other European countries with his theater company. In the United States, he helped develop the *Folksbiene* Theater and served as its administrator for many years.

Sheftel Zak loved Yiddish language and culture. Privately he was humble, able to summon the best of himself and his colleagues.

In recent years, his health declined and he required the full assistance and comfort of his beloved wife, Raya.

Mrs. Zak, a Trustee of the Bialystoker Center and Home for the Aged for many years, gave her ailing husband the full measure of her devotion. In this effort, she was greatly encouraged by her brother and sister-in-law, Seymour and Pearl Rakowsky, their children Reva Grant, Steven and Robin Rakowsky and their grandchildren Andrew and Iris Rakowsky.

The funeral, attended by several hundred actors, actresses, representatives of the Yiddish press and leaders of Jewish communal organizations, took place on Wednesday, July 29.

Among those who eulogized Sheftel Zak were Mikhail Mikhailovich, Yiddish actor representing an association of his peers from Poland; Mina Bern, actress; Joshua Zeldes, *Folksbiene* actor; S. Maltz, poet, who spoke in the name of the Workmen's Circle; David Rogoff, artist, who represented YIVO; Richard Cohen, director of the Press Department of the American Jewish Congress where Mrs. Zak serves as secretary; and Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain of the Bialystoker Center and Home.

The deceased's brother and sister-in-law, Mattes and Dora Zak of Tel Aviv, were in attendance.

Our officers and directors extend heartfelt condolences to Raya Zak and pray that she be comforted on her loss.

DANIEL ABELSON

On Monday, May 18, 1981, Daniel Abelson passed away at the age of 89. He was a resident of the Bialystoker Home.

Born to the Abkowicz family in Bialystok, he married Sara Goldberg. The Ablesons have two children, Herman, an ophthalmologist in San Francisco, and Lorraine Abraham, an attorney in Teaneck, New Jersey.

A member in good standing of our Center and Home, he was also active in Branch 482 of Farband and the Bialystoker Young Men's Association. Mr. Abelson was the brother-in-law of our General Secretary and Mrs. Izaak Rybal.

Mr. Abelson was a pleasant man with a colorful personality. He loved his family and was especially close to his grandchildren, Lawrence and Stephen Abraham.

Besides his wife, Sara, and children, other survivors include his daughter-in-law, Dr. Jane Abelson, a San Francisco dermatologist, and a son-in-law, Maurice Abraham, a partner in the accounting firm of Arthur Young Company in New Jersey.

I. MILTON SACKS

On Friday, August 14, 1981, Dr. I. Milton Sacks, a professor of political science at Brandeis University and an authority on Vietnam and Southeast Asia, died at the age of 62.

A son of our Bialystoker *landsleit,* Abraham and Frances Sacks, Dr. Sacks once served as Director of Vietnamese Affairs in the State Department's Intelligence Bureau. He was also the host of a series of radio programs devoted to Asian and United States foreign policy.

In addition to his parents, he is survived by a sister and brother-in-aw, Beatrice and Harold Suskin of Arlington, Virginia; uncle and aunt, Mr. and Mrs. William Sacks of the Bronx; aunts, Miss Reva Sacks of Manhattan and Mrs. Rachel Zyk of Montreal.

We extend our heartfelt condolences to the bereaved family. May they know no further sorrow.

In Memoriam

LILLIAN SHABOTSKY

On Tuesday, December 2, 1980, Lillian Shabotsky passed away after a lengthy illness.

Mrs. Shabotsky, born in Bialystok, was extremely active in our Ladies Auxiliary and served for many years as President of the Bronx League, an organization of women dedicated to supporting our Home.

She had an uncanny ability to make everyone feel welcome and she

Lillian Shabotsky

lent a personal touch of friendliness to her organization's endeavors.

She and her late husband, Samuel, owned and operated Camp Lakota, founded fifty years ago. She also encouraged members of her family and business associates to make generous contributions to the Bialystoker Home each year before the High Holidays, a tradition that continues.

We regret the belated publication of this obituary notice.

Mrs. Shabotsky is survived by her sons, Abe and Teddy, a daughter-in-law, grandchildren and great grandchildren.

The officers and directors of the Bialystoker Home express deep appreciation for Lillian Shabotsky's decades of service to this institution.

IRVING NEIDORF

On Monday, July 27, 1981, Irving Neidorf passed away suddenly at the age of 54.

Born in Cleveland, he was the son of the late Sam and Beatrice Neidorf, who were born in Bialystok. His father was a cousin of Sam (Munie) Neidorf who lives in Beverly Hills, California.

Irving Neidorf managed his father's clothing store in New York after the latter died nine years ago.

His survivors are his wife, Iris, his children, Brenda, Drew, Lynn, Beth, Danny and Meryl Neidorf, and a grandson, Joshua. He also left a sister, Muriel Israel Dominick.

Sam Neidorf of California made a special trip to New York to attend his cousin's funeral.

CLAIRE NOVICK

On Friday, July 17, 1981, Claire Novick passed away after a gradual decline in her health.

The widow of Philip Novick, our

Claire Novick

attorney and chairman of our Board of Governors, Mrs. Novick encouraged her husband to serve the Home for more than half a century.

* * *

Tragically, Mrs. Novick's daughter, Ethel Henkin of Southfield, Michigan, died several hours before her after a terminal illness. Mrs. Novick is survived by her remaining daughter, Judith Siegman, sons-in-law Dr. Felix Siegman and Dr. William Henkin, grandchildren and great grandchildren.

The officers and directors of the Bialystoker Center and Home express their heartfelt condolences to the bereaved family on this most unfortunate double loss.

ROSE KALKA

On Monday, May 25, 1981, Rose Kalka passed away at the age of 97.

The deceased was the mother of our devoted member and supporter in Miami Beach, Estelle Gordon. Her son-in-law is the former Vice Chairman of our Board of Directors, Abraham Gordon. Mr. and Mrs. Gordon have been actively involved in the Bialystoker Home for a long time.

Other survivors include Nathan

Rose Kalka

Kalka, Sadie Bernstein and Rebecca Greenfeld.

Our officers and directors extend heartfelt condolences to Mrs. Gordon on her mother's loss. May she and her husband know only good events in the future.

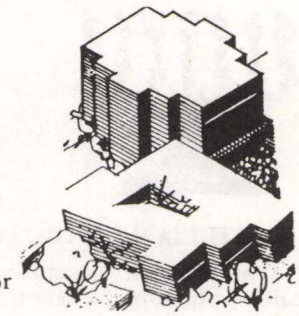
ANNE ABRASH

On Monday, April 21, 1980, Anne Abrash, widow of the devoted Bialystoker *landsman,* George Abrash, passed away at her home in Paterson, New Jersey. We received news of her death in June, 1981, which delayed our publishing it until this issue.

She is survived by three daughters, Evelyn Lawrence, Muriel Schapiro and Lila Rosenthal, a son, Merritt Abrash, twelve grandchildren and eight greatgrandchildren.

OUR HOME AND ITS ACTIVITIES FOR THE RESIDENTS

by Mifa Rogoff, Activities Director

The activities program is tailored to the needs, interests and capabilities of our residents and patients. We always provided daily programs of music, games, simple crafts, passive and active movement and reality awareness on the three SNF floors and bedside programs for the bedridden. At the same time, there were many alert, relatively healthy, mobile HRF people who could do intricate crafts and who were eager to go on trips to Radio City, Jewish Museum, Botanical Gardens, and the Central Park Zoo.

So many residents wanted to go on the boat ride around Manhattan or to the Bialystoker Concert at Lincoln Center that we always had to hire a bus. We used to walk with them to the East River Park for picnics, the movie on Grand Street, the Home of the Sages for a barbecue. We did folk dancing, had a drama club, painting, ceramics.

* * *

In the last few years, however, there has been a gradual but marked change in the Home's population. People stay in the community longer, assisted by visiting nurses, homemakers, etc. By the time they are admitted to the Home, they are usually sicker, older and more disoriented than admissions in previous years. Neither did time stand still for our own residents. Most of them can no longer do what they did five years ago. Very few today can walk several blocks, handle stairs or stand for long. Vision and hearing are more impaired, hands less steady, memory and attention span shorter.

* * *

We in the Activities Department noticed these changes but were loath to accept them. It is not easy to give up programs one worked hard to establish and of which one is proud.

We blamed ourselves: if we worked harder and were more enthusiastic, we might motivate people to perform better; if we basted rather than pinned articles, they might sew more. If we took residents by the hand and brought them to programs, they would not forget to come. We attended workshops on "motivating the unmotivated" and conducted "interest" surveys.

* * *

However, when preparing complicated crafts projects took longer than the sessions themselves, when five people (three of them fast asleep) were left in the auditorium at the end of a movie, when bringing people to programs consumed more time than the programs themselves, we knew that we had to face reality. Our ambitious offerings were impressive but the staff time and effort they required were not justified. We had to admit the declining capabilities of our clients and adapt to them.

When practically no one could remember lines, the annual Purim play became a pageant. Wheelchair exercises are replacing dancing. Crafts projects are simpler. Instead of showing a four-reel movie at one sitting we show it on two consecutive days. We have more programs on the floors and at the bedside. Instead of picnics in faraway places we have cookouts, ice cream parties and luncheons in our own garden and on the eighth floor. Most residents vote by absentee ballot. We still go places often, but with fewer people: only eight residents went to the ILGWU Concert at Lincoln Center on May 18; four to the Coalition Meeting and Party at the Hebrew Home in Riverdale on May 21; five to the Central Park Zoo on June 17; nine to see a musical at the Third Street Music School Settlement on July 22.

At the yearly Lower East Side Festival on June 21, fewer residents manned the crafts booth and still fewer mingled with the crowds on the street. Most enjoyed the sights and music from their chairs on the sidewalk, the garden, and upper floor windows.

* * *

The Residents' Council still functions well. Yearly donations to favorite charities are getting smaller because less money is made at craft sales. But the joy of giving and feeling independent is still there.

* * *

We had to refuse invitations to a theater performance and to several parties at the Shalom Center in Brooklyn because of steep stairs. Instead, the show was held in our auditorium on July 12 and the Senior Center will come to visit us in the fall. We have more professional entertainment in the Home than ever and we throw parties often. We plan to go on a trip with Educational Alliance on August 26, the Circle Line boat ride around Manhattan on September 1, and to the Bialystoker Concert at Lincoln Center on September 13.

So, all in all, to quote the popular phrase: "We are awfully well for the shape we're in."

* * *

The residents' three-edition-old newspaper, the *Zeitung* (the fourth is going to print soon), has developed into a magazine. It features stories about residents' lives in the old country and in America. Occasionally, a resident writes an article about national or world events. Conversational bits, poetry, jokes, and special events are included.

Sometimes stories are recorded individually to preserve originality. Alternatively, we gather in a group, suggest a topic, and incorporate everybody's ideas into a single article. Sally Weiler, Staff Editor, encourages everyone to contribute and changes the stories as little as possible.

OUR INSTITUTION

ROSH HASHANAH AND YOM KIPPUR SERVICES

Our beautiful synagogue will once again be the scene of High Holiday services to be held Monday night, September 28th, Tuesday and Wednesday, September 29th and 30th, 1981 — Rosh Hashanah. Yom Kippur services will commence Wednesday night, October 7th and continue Thursday, October 8th, including Yizkor. Yizkor will also be recited on Shemini Atzereth, Tuesday, October 20th.

We invite our neighbors and friends to participate with us at these High Holiday services as well as daily and on Sabbath. Worshipping with our elderly can only enhance the dignity of these solemn holy days.

CHANUKAH

We will celebrate Chanukah with our traditional party and concert on Sunday, December 20th. Following custom, members and friends will kindle menorahs in remembrance of the miraculous survival of the Jews despite Hellenistic persecution.

For further details, please consult the invitations we will be mailing to you.

ANNUAL BAZAAR

This year our Annual Bazaar will be held Thursday, November 12th, Friday, November 13th, Saturday night, November 14th, Sunday, November 15th, and will close Monday evening, November 16th, 1981. The Bazaar will not be open a second weekend.

The Annual Bazaar is a major source of income for the Bialystoker Center and Home. It is sponsored and run by our Ladies Auxiliary.

The Bazaar's success depends upon contributions of merchandise. We appeal to those who can to make donations. You may deliver the items or we will arrange to pick them up. Please do not wait.

ANNUAL MEMBERSHIP MEETING — PURIM PARTY

We wish to announce to all of our members that the Annual Membership Meeting will take place on Sunday, March 7th, 1982 at the Bialystoker Center and Home, 228 East Broadway, New York, N.Y. At this meeting, the general membership will have the opportunity to vote for a slate of Board of Directors for 1982-83.

* * *

At the same time, our Purim Party will take place. A lovely program featuring talented artists will be presented. Our audience will enjoy, as in the past, music and singing, as well as traditional Purim delicacies, such as *hamentashen,* and other tasty dishes.

MEMBERSHIP DUES REMINDER

At the end of 1981, our office will send out statements for membership dues for the coming year. We ask everyone to send in their dues promptly.

CALENDAR OF COMING EVENTS

Thursday, November 12th to Monday, November 16th, 1981. Our Annual Bazaar. The Bazaar will not be open for a second weekend this year.

Sunday, December 20th 1981. The Annual Chanukah party, concert and dinner.

Sunday, March 7th, 1982. Annual Purim party, concert and dinner.
Annual Membership meeting.

Sunday, March 21st, 1982. 39th Bialystoker-Grodner Yizkor Assembly.

REFUAH SHLEIMAH

To Harold Morrow, our Trustee, who has been recuperating from a long bout with illness. Mr. Morrow, the former Chairman of our Board of Directors, was very active in our Center for a number of years until his declining health forced him to reduce his activities. We look forward to his recovery and return to our midst.

To Garry Lynn, our Director, who was hospitalized.

To Julius Zablodowsky, our Director, who was ill in the hospital.

To Harold Mann, son of our late Trustee, Hyman Mann, who recently underwent major surgery.

CONGRATULATIONS

On Sunday, September 6, 1981, Paul Allen Ungar was born to Mr. and Mrs. David Ungar.

Mrs. Ungar is the daughter of Mr. and Mrs. Milton Zeichner. She is the granddaughter of Mrs. Fannie Talinsky and the niece of Harold and Lorna Talin.

A hearty *mazel tov* to the family. May they enjoy much *nachas* from the new baby.

* * *

Miss Enid Talin, daughter of Mr. and Mrs. Harold Talin, graduated with honor from Nassau Community College and is now continuing her education at Albany State University. May she have much success in her studies.

RELATIVES SOUGHT

Endeavoring to find relatives of my grandmother, Mindell (nee Prawalski) Katzenellenbogen. Born 1844 in Poysov, Poland; Died 1922 in Tyler, Texas. Contact Sol Smith, 815 Brown Building., Austin, Texas 78701, or Bialystoker Center, 228 East Broadway, New York, N.Y.

HAPPY EVENTS

MAZEL TOV

On Sunday, August 23rd, 1981, Dr. Elliot Lach married Miss Tammy Harris in Swampscott, Massachusetts.

The groom's parents are our Bialystoker *landsleit,* Herman and Lucy Lach of Brookline.

Our Chaplain, Rabbi Lowell S. Kronick, attended the wedding and was warmly greeted by the newlyweds and their families.

Elliot Lach graduated Yale

Dr. and Mrs. Elliot Lach

University School of Medicine in June 1981 and has begun a year of internship at Yale-New Haven Hospital in Connecticut. Dr. Lach plans a career in surgery. The new Mrs. Lach is a third-year medical student at Yale.

Our officers and directors extend a hearty mazel tov to the Lach family. May they celebrate many more *simchas*.

MAZEL TOV

Best wishes to Evelyn and Bruce Greer on the birth of their daughter, Rachel, on June 23, 1981. The Greers also have a son, Matthew, age 3½.

Mrs. Greer is the daughter of our good member for many years, Sol Langlieb. He spent the war years in concentration camps and came to the United States with his late wife, Mania. Mrs. Langlieb passed away in 1970.

Evelyn Greer is a well-known real estate attorney in Miami, Florida.

Our officers and directors wish the parents and grandfather much joy from this new addition to their family.

CONGRATULATIONS

On Saturday, June 20, 1981, Brett Gering celebrated his Bar Mitzvah at North Country Reform Temple, Glen Cove, New York.

His parents are Norman and Sandra Gering. Norman is the son of our late director, George Gering and Edith Gering, who now lives in Miami Beach and who attended the celebration. The Gering family financed the remodeling of our main dining room on the second floor, duly noted by a large plaque over the entrance in memory of George Gering. He was a founder and chairman of the Club of Bialystoker Friends and an active director of the Bialystoker Center and Home. The children are following in his footsteps with their philanthropic support of this institution.

Brett has a younger brother Craig, who will be bar mitzvahed in a few years.

Our officers and directors congratulate the Gerings and hope they will have much *nachas* from their children in the future.

MAZEL TOV

On Saturday night, November 15, 1980, Susan Taub married Dr. Kenneth Barry Kassler. The bride is the granddaughter of our devoted member for many years, Victor

Dr. and Mrs. Kenneth Kassler-Taub

Sunshine, who lives in Miami Beach. Her grandmother was the late Minnie Dolinsky Sunshine. Her greatgrandparents were the late Samuel and Bashe Dolinsky and Harry and Nettie Sunshine, all from Bialystok.

Dr. Kassler-Taub (the couple will use this hyphenated surname) is a resident in internal medicine/primary care at the University of Maryland Hospital in Baltimore. His bride is studying for her master's degree at the School of Social Work and Community Planning of the University of Maryland.

Best wishes to the parents, Dr. and Mrs. Herbert Taub and Dr. Louis Kassler of Newton Highlands, Massachusetts. May they enjoy much *nachas* from the newlyweds in the future.

MAZEL TOV

We congratulate Garry and Masha Lynn on the marriage of their daughter, Carol Iris, to Marc Fredrick Rothstein Saturday night, May 2, 1981 at the Jericho Jewish Center.

Many Bialystoker *landsleit* and friends attended this joyous event, like members of one big family.

Garry and Masha Lynn are Holocaust survivors from Bialystok and since their arrival in the United

Mr. and Mrs. Marc Fredrick Rothstein

States after the war, they have been devoted directors and supporters of the Bialystoker Center and Home. Moreover, the Lynns were always ready to assist fellow survivors in times of need. They have another daughter, Charlotte, who is married to Stanley Polack. The Polacks have two children.

May the Lynns enjoy much *nachas* from the newlyweds in the future.

BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY

by ROSE FINKELSTEIN, President

The summer is over and I hope that we are all ready for a full and active season. As you are aware, last season was one of the best the Auxiliary ever had. I hope 1981-82 will be at least as successful. It is important that as many members as possible come to our Monday meetings and actively participate in furthering the Auxiliary's work on behalf of the Bialystoker Home.

We have scheduled the Annual Bazaar differently this year than in the past. It will be held from Thursday, November 12th through Monday, November 16th, with one weekend instead of two. The usual December schedule proved unsatisfactory because of the cold, snowy weather and competition from other organizations. We hope that the November time frame will allow for a better turnout. Certainly, we will need our members' enthusiastic support. Those who can solicit merchandise from friendly firms in the community and elsewhere will be doing us a great service. Our office will be pleased to provide letters authorizing you to solicit for the Home.

Let us work together to plan our activities and to expand our membership even further. The strength of the Auxiliary has been the continued commitment of its members to the institution's growth and excellence.

If the weather is bad on Monday, please call our office at 475-7755 to find out if there will be a meeting before you come.

I wish all our women and all the readers of the *Stimme* a healthy, happy New Year.

A VISIT FROM THE GRYNGAUS FAMILY

In September, our dear friend, Eva Gryngaus, her son, Philip, and her sister, Yetta Szmusz, visited our Home.

This was the first time Philip Gryngaus saw our building and its facilities. General Secretary Izaak Rybal gave him and the two ladies a complete tour. Philip was greatly impressed.

Following the tradition of her late husband, Eli, Mrs. Gryngaus and Mrs. Szmusz left generous donations for our Center and Home. They spent an enjoyable afternoon at our Annual Theater Benefit, held at Avery Fisher Hall on September 13.

We thank the Gryngaus family for their continuing generosity and support.

UNITED WAY of NEW YORK CITY

To the Editors:

Thank you for allowing our group of loaned government employees to visit your Home on August 27th.

We were all very impressed with the quality of service you are able to provide to your residents.

All involved with Bialystoker Home for the Aged deserve to feel proud. The Bialystoker Home is indeed an accomplishment worthy of praise.

On behalf of the group of loaned executives and United Way, thank you.

Very truly yours,
Raymond L. Shapiro, Account Supervisor

A LETTER FROM DAVID J. GOLDBERG

(Editor's note: Mr. Goldberg visited Bialystoker Home in July 1981. He and his wife, Rose, were very active officers for many years until they moved to Florida. They remain most interested in and continue to support this institution.)

The name Bialystoker Home brings back memories of dedicated people who saw its beginning and the great progress it made these many years. My father-in-law, Philip Rosenthal, was the Home's President for fourteen years before he died. My mother-in-law, Mamie Rosenthal, was Vice President of the Home and active in the Ladies Auxiliary. My wife, Rose, stepped into her mother's shoes and served as Vice President until we retired to Florida in 1972.

My interest in the Home began in 1935, and I subsequently was Chairman of the Board of Directors for more than 20 years. Through the efforts of dedicated people, the Home prospered and became a recognized and respected institution throughout the world.

David J. Goldberg and Izaak Rybal

Since I had to be in New York for four days in July, I promised Izaak Rybal when he and his wife, Molly, were in Florida in January that I would visit the Home. When I got there I was happily surprised to see the many improvements since my last visit. I marveled at how well kept and up to date it is. I walked from floor to floor and spoke to many elderly patients, saw the modern bath facilities for the disabled, the medical rooms with pacemaker-testing facilities making referral to the hospital unnecessary, the completely equipped dental office, the podiatry clinic and the beauty parlor. I was amazed at the new telephone system with direct dialing throughout the building and to the outside. Many modern innovations have been made for the benefit of the Home's patients, especially when emergency services are necessary.

I congratulate Izaak Rybal and his associates for a ob well done. Placing a beloved patient in the Bialystoker Home should cause children no pain or remorse. I know of no beter facility where patients are treated so well. Keep up the good work!

Rose and I wish all our Bialystoker friends a healthy and happy New Year.

Sincerely,
David J. Goldberg

LETTERS TO OUR EDITORS

April 15, 1981

Dear Mr. Rybal:

This is my first opportunity to express to you the thanks of our organization and my own as well for all the work you did in making the Freedom Festival a huge success.

I was glad to work with you as an Associate Chairman and I hope that in the future you will also participate in the yearly UJA campaigns of the Bialystoker Center and take a leading role in the leadership of the Council of Organizations.

With many thanks and best wishes for good health to you and your family, I remain,

Sincerely yours,
Stephen Shalom,
Chairman
Freedom Festival

July 24, 1981

To the Editors:

The Bialystoker tour to Israel June 14-28, 1981 was the third time I joined your group and I enjoyed each trip. I want to thank Mr. Rybal for the wonderful way he arranged them.

The World Gathering for Holocaust Survivors, with which our tour coincided, was interesting but sad. Dedicating the Rose and Sam Solasz Medical Center in Kfar Tabor was, in my opinion, the highlight of the trip.

All the members of our tour group were marvelous and pleasant. I felt comfortable and enjoyed each moment.

Sincerely,
Rubin Bindler
Honorary President

To the Editors:

I would like to thank General Secretary Izaak Rybal for his aid in making my visit to Israel enjoyable. It was a pleasure to travel with the Bialystoker and Grodner *landsleit*. It seemed as if I were traveling with a busful of parents. I truly felt at home. Thanks once again for your help.

Yours,
Steven L. Russek

To the Editors:

My brother and I wish to extend our sincere gratitude to the entire staff of the Home for the marvelous care our mother, Rose Chefetz, received while in residence. We hope the Bialystoker Home will continue to render compassionate and humanitarian service to the aged for many years to come.

Good luck!

Sincerely yours,
Charlotte Schneider

To the Editors:

I wish to express my gratitude to you for the way the Home is being run. As you know, I visited my dear aunt, Celia Heitler, who passed away on March 31st, every Sunday and more often during her several illnesses.

I felt the staff always tried to do things with heart, especially during holidays. My aunt received excellent medical attention that, I know, prolonged her life. I am very grateful to Miss Lookretis, who always followed up whenever I called anything to her attention regarding my aunt's health. She really knew how to handle her, as did Mrs. Kesselman.

I would like to thank Mrs. Essin and Mrs. Rogoff for the many kindnesses and interest they showed. Many thanks to all of those members of the Bialystoker nursing staff who were kind and thoughtful.

I shall continue to show an interest in the Home's progress.

Sincerely,
Charlotte Spindler

August 2, 1981

To The Editors:

We want to take this opportunity to commend the staff of the Bialystoker Home for the good care you provided our late mother, Matilda Kramer.

For the several years that Mrs. Kramer spent in your Home, she felt secure and at peace. We know you did all you could to make her comfortable. We knew all along she was in good hands.

We would like to wish you good health and continued success in the noble work you do.

Yours truly,
Mrs. Blossom Wachsberg
Abraham and Israel Kramer

UNITED WAY of NEW YORK CITY

September 2, 1981

To the Editors:

The United Way group of loaned government fundraisers, who visited your Home on August 27th, were very enthusiastic about their reception and everything they saw and heard.

Some of the group have long experience in visiting such homes and felt that the cheerfulness evident not only in color and decor but especially in the comfortable way patients and staff related to visitors was beautiful. This is a big accomplishment for those of us who visit homes where patients relate only to the wall.

It is terrific to come away from a visit with only happy comments.

We praise you for doing such effective work and we thank you for your warmth and hospitality.

Very truly yours,
Jacqueline Gagnon
New York State
Office for Mental Health

MICHAEL SAPERSTEIN DONATES NEW HEALTH FACILITY IN HONOR OF HIS PARENTS AND GRANDPARENTS

Michael Saperstein is the son of Herman and Ida Saperstein and the grandson of Louis and Mary Davis. Louis Davis was Treasurer of our Home for many years and one of its charter members.

Mr. Saperstein, a successful Wall Street executive, recently donated a health facility to the Home in memory of his grandparents and in honor of his parents. The Louis and Mary Davis Health Facility is a modern bathing unit especially designed for debilitated patients. It features a whirlpool, a sitz bath, a shower wand held by the orderly that facilitates patient handling. The temperature can be carefully controlled. All of this ensures excellent hygiene, which is so important to proper patient care.

At a dedication ceremony on Sunday, June 7, 1981, the Saperstein and Davis Families gathered at our Home, viewed the new facility and a special plaque on our fifth floor, and spent an enjoyable morning. Our President, Sam Solasz, Administrator, Yehoshua Schachter, General Secretary, Izaak Rybal, and Chaplain, Rabbi Lowell S. Kronick, gave the group a tour of the Home and expressed appreciation for Mr. Saperstein's generosity. In response, he recalled his grandparent's total devotion to this institution and felt that dedicating the health facility to Louis and Mary Davis was a fitting tribute.

Our officers and directors commend Michael Saperstein for his charitable act and hope he will be able to do more for our Home.

FULFILLING A MISSION

Our Honorary President, Rubin Bindler, is a gentleman and a man of his word. His neighbors, Eva and William Sacks, asked him to meet with Mrs. Sacks' sister and brother-in-law during his stay in Israel (Mr. Bindler participated in the 4th Bialystoker tour to Israel).

Rubin Bindler with Fruma and Szrage Nagdymon at Tel Aviv Plaza Hotel

True to form, Mr. Bindler got together with Fruma and Szrage Nagdymon at the Plaza Hotel in Tel Aviv. He arranged for pictures that he brought back to show the Sackses, who were delighted.

The Bialystoker Center and Home is fortunate to have Rubin Bindler in its top leadership, a wise and gracious man.

PAUL CHOROWSKI RECIPIENT OF MIZRACHI PRESIDENTIAL AWARD

On Sunday, March 8, 1981 at a lavish banquet held at the Waldorf Astoria in New York City, our devoted member, Paul Chorowski, received the Presidential Award tendered by the Greater New York Council of Religious Zionists of America, Mizrachi-Hapoel Hamizrachi. He is past-president of the Samuel Spar Chapter of Long Island City.

Paul Chorowski was born in Zabludowa near Bialystok, where he attended the Zabludowa Academy, and belonged to Zionist organizations from his early youth.

A survivor of seven concentration camps, Mr. Chorowski, upon coming to these shores, decided to become active in seven Jewish organizations, all of which benefit from his service and generosity. Among them is the Bialystoker Center and Home.

Sam Solasz, Paul Chorowski and Izaak Rybal

His wife, Mina, is from Vilna. The Chorowskis have two children, both of whom received a fine Jewish education. Their son, Dr. Max Chorowski, is a professor of gynecology and psychiatry in Springfield, Massachusetts. Their daughter, Beverly, an accountant, is married to Howard Dubbs.

Mr. Chorowski was saved from certain death by our President, Sam Solasz, when they were in the Bialystok ghetto. More details of this remarkable incident will appear in the forthcoming Bialystok Memorial Volume.

Mr. Solasz and our General Secretary, Izaak Rybal, attended the award banquet at the Waldorf Astoria.

We congratulate Paul Chorowski on his being honored by one of the outstanding Jewish organizations in the world.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

38th ANNUAL BIALYSTOKER-GRODNER MEMORIAL MEETING HELD SUNDAY, MARCH 29, 1981

The 38th Annual Bialystoker Memorial Meeting held Sunday, March 29, 1981, marked the first time we joined the Club of Grodner Friends in paying tribute to martyred *landsleit* from both Nazi-ravaged cities in Poland. The ceremonies were memorable.

Yedidia L. Hamburg and Mike Kremer, Vice-Chairmen of our Boards of Governors and Directors, respectively, served as Co-Chairmen of this event. Cantor Harry Feinberg sang ghetto songs, chanted commemorative prayers, and led the audience in singing the

Michael Russek, attorney, addressing Yizkor Assembly in the name of the second generation.

"Partisans' Hymn" and *Hatikvah*. He was accompanied at the piano by his daughter, Joyce Rothman.

Jack Wolikow, a leader of the Grodner Society, spoke in the name of his group. He described how the Holocaust affected the Jews of Grodno and how the society conducted memorial assemblies each year so that 29,000 martyrs not be forgotten.

Michael Russek, son of Kalman and Dora Russek (Dora is the Grodner Society's Secretary), addressed the audience as a second generation Grodner, describing how it felt to have Holocaust survivors as parents and how his generation could carry on their legacy.

Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain of Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, was the guest speaker. In a stirring message, the rabbi deemed it a

Bialystoker second generation lighting the six memorial candles for the Bialystoker martyrs (l. to r.): Cheryl Gutman, Susan Kaye, Bella Millian, Sandy Hymowitz, Charlotte Polack and Mada Chuden.

The audience rises for the memorial prayer.

miracle that those who attended this commemoration were alive and brought their children with them, while millions of other Jews perished during World War II. He detailed cherished facets of Jewish life in Bialystok that vanished during the Nazi occupation — quoting from the English translation of the forthcoming *Bialystok Memorial Volume* — and warned of neo-Nazi attempts to commit further violence against Jews all over the world.

Izaak Rybal, General Secretary, made the appeal for the memorial volume, to which the audience responded generously. Part of the Grodner contributions went to United Jewish Appeal, continuing a long-time tradition of the society.

Mr. Rybal called upon Sam Solasz, President of Bialystoker Center and Home, to light a candle in memory of members who had passed away in the last year. He then invited six Bialystokers to kindle six lights in tribute to the six million Jewish victims. The same rites were observed by the Grodner *landsleit*. Second-generation children of both groups participated in the candles lighting.

The assembly ended with traditional prayers and songs, everyone agreeing that the first joint Bialystoker-Grodner Yizkor was a remarkable success.

(L. to r.): Alys Kremer, Donny Sisun, Rachel Beren (second Grodner generation), Sol Rappaport, Kalman Russek and Dave Shoenfeld light six memorial candles for the Grodner martyrs.

POLISH GOVERNMENT RESPONDS TO BIALYSTOKER CENTER REGARDING 1906 POGROM MONUMENT

We reported in the last issue of the *Stimme* that the towering monument erected at the Bagnowke Cemetery in Bialystok in 1906 to commemorate Jews who were killed in that year's pogrom had been found severed in three sections on the outskirts of the cemetery.

Our Center protested to officials of the Polish Government, as well as to Senators Moynihan, D'Amato and Representative Stephen Solarz of New York. Mr. Solarz presented the matter to the Polish Ambassador to the United States, Romuald Spasowski.

We demanded that the sections of the monument be released to our custody for restoration and relocation to our cemetery in Elmont, New York — at our expense. At first, Ambassador Spasowski instructed us to contact an exporting company in Warsaw that would arrange to ship the monument to New York. We wrote to the company in May but received no reply.

In a letter dated August 12, 1981 to Congressman Solarz, the Ambassador stated "the elements of the monument are secured, no part is missing and it is going to be installed again in its original place." Mr. Spasowski urged the Congressman to "influence the Center not to seek the monument importation to the United States." Both the Ambassador's and the Congressman's letters are reproduced on this page.

Our Board of Governors will take this matter up at its next meeting to determine our response. We are gratified by the Polish Government's sensitivity to this issue and by Mr. Solarz' helpful efforts. We will report further developments in the next issue.

AMBASSADOR OF THE POLISH PEOPLE'S REPUBLIC
WASHINGTON

Washington, D.C. August 12,1981.

Dear Mr. Congressman,

Further to my letter to you dated May 13,1981 concerning Bialystok Jewish Cemetary's 1906 victims monument I would like to pass over to you the information received from Poland on this subject.

I am happy that the elements of the monument are secured, that no part is missing and that it is going to be installed again in its original place. I would therefore suggest your influencing the Bialystok Center in New York not to seek the monument importation to this country.

Sincerely yours,

Romuald Spasowski

encl.

The Honorable
Stephen J.SOLARZ
Member of Congress
Washington, D.C. 20515

39th BIALYSTOKER-GRODNER YIZKOR MEETING SUNDAY, MARCH 21, 1982

Once again the Bialystoker Center and the Club of Grodner Friends will hold a joint memorial assembly, to be held Sunday, March 21st, 1982.

Last year's Yizkor was better attended because it was scheduled for March rather than February, when many *landsleit* are still in Florida.

We expect this year's ceremonies — in memory of the 60,000 Bialystoker and 29,000 Grodner martyrs — to be as memorable as last year's commemoration. Further details will be made available to members and friends by letter and in the press.

STEPHEN J. SOLARZ
13TH DISTRICT, NEW YORK
COMMITTEES:
INTERNATIONAL RELATIONS
POST OFFICE AND CIVIL SERVICE
WASHINGTON OFFICE:
MICHAEL LEWAN
ADMINISTRATIVE ASSISTANT
1530 LONGWORTH HOUSE OFFICE BUILDING
WASHINGTON, D.C. 20515
(202) 225-2361

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, D.C. 20515

DISTRICT OFFICES:
MARY JANE BURT
DISTRICT ADMINISTRATOR
1628 KINGS HIGHWAY
BROOKLYN, NEW YORK 11229
(212) 965-5100
253 BRIGHTON BEACH AVENUE
BROOKLYN, NEW YORK 11235
(212) 965-5105

August 31, 1981

Bialystoker Center
228 East Broadway
New York, NY

Dear Rabbi:

I thought you might be interested in seeing a copy of a letter I recently received from Romuald Spasowski, the Polish Ambassador.

It appears that the Bialystok monument remains intact and will be restored to its original place of honor in the cemetery.

Ambassador Spasowski, on behalf of his government, wants to keep the monument in Poland and hopes no action to import it to America takes place.

I, of course, would be happy to do whatever you and the other members of the Bialystoker Center deems appropriate.

Let me know your thoughts about this matter.

Sincerely,

STEPHEN J. SOLARZ
Member of Congress

SJS:ml/g
Enclosure

THIS STATIONERY PRINTED ON PAPER MADE WITH RECYCLED FIBERS

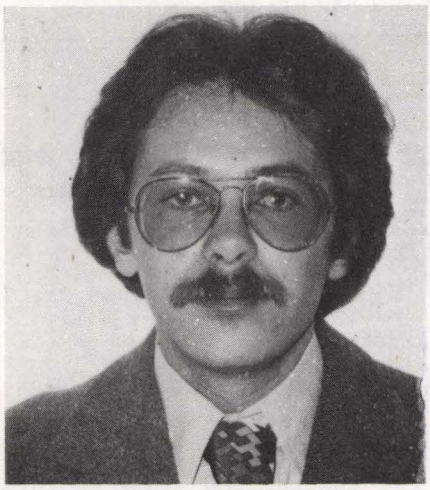
A VISIT TO THE BIALYSTOKER CENTER

By MARK MEDOWNICK (Melbourne)

(Editor's note: Dr. Mark Medownick is the son of Yehuda and Gittel Medownick, Bialystoker landsleit, *and is presently in a special surgical residency program in Melbourne. He is also a graduate of the Peretz Yiddish School.)*

As regular overseas travelers well know, it's one helluva long way from Melbourne to Manhattan. Consequently, one tries to cramp everything into a short stay — living at breakneck pace — only to discover that this is New Yorkers' normal tempo.

High on my priority list while attending a recent medical conference was to see the famous Bialystoker Center and Home for the Aged. This was important because of my long association since childhood with the Bialystoker Centre in Melbourne — participating in Yiddish recitations at ghetto commemorations, as well as Yom Haatzmaut celebrations.

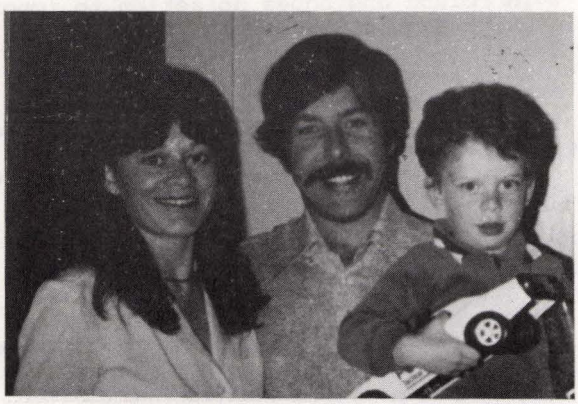
Mark Medownick

Mr. Izaak Rybal, General Secretary, warmly greeted and took me on a floor by floor tour of the Home, all the while presenting facts and figures with great enthusiasm. As I walked through the floors that saw the whole gamut of sorrow and joy in our elderly folk over the last half century, I was proud of the *landsleit* who founded the Home. Immigrants in a new land, they had the unique foresight to provide a *heimisch* facility for our aged.

The care provided patients depends on their disabilities: ranging from the minimally obtrusive, allowing for a semi-independent life style with generous accommodation, to total nursing supervision for maximally dependent patients suffering from organic mental syndromes. Each skilled nursing floor is monitored by TV screens, and the staff has a meticulous attitude towards cleanliness of the patients and the building. Safety measures are a recurrent theme, including design modifications, bathrooms, and minute details so easily overlooked in other impersonal institutions. Mr. Rybal was especially proud of the great efforts to maintain these exacting standards. The patients are enthusiastic about the Home. Nowhere was this more evident than in the dining room. No standard hospital fare this! Having partaken of a nutritious kosher lunch with Mr. Rybal, I can vouch that this fulfilled a seeming contradiction in terms — quintessential Yiddishe Mama cooking, but mass-produced! The kitchen, which uses only fresh ingredients, proves that satisfying the patients is possible.

I could enumerate all the Home's facilities I briefly inspected, but many others have written about the first-class service and I echo their sentiments. A major feature was the specialist clinics and modern ancillary services, making unnecessary referral to outside hospitals, with all the attendant physical and logistical problems. I attended the ophthalmology clinic with Dr. Kenneth Cohen, and we both spoke to patients in Yiddish. I also viewed the physio-and occupational therapy departments, dental clinic, recreational and library facilities. We visited the synagogue and the stunningly impressive auditorium. We took a number of photos.

For a few short hours, I observed a thriving humanitarian institution, only a dream of a few dedicated *landsleit* fifty years ago. Mr. Rybal's and the staff's love for the patients was heartwarming, and leaving regretfully, I wished them all "Till 120."

Helena, Richard and Andy Neidorf.

GUESTS FROM AUSTRALIA

Yehuda Medownick, a Bialystoker *landsman* from Melbourne, Australia, visited the Bialystoker Center in New York on Sunday, May 31, 1981, at the invitation of our officers, Abraham and Dora Mintz. Mr. Medownick endured the Bialystok ghetto, escaped and joined the partisan forces fighting the Nazis.

General Secretary Izaak Rybal gave him a tour of our Home and introduced him at the Installation of Officers. Mr. Medownik made a generous contribution, very impressed at everything he saw.

* * *

On Thursday, August 13, 1981, David Teitelbaum paid us a visit.

He is a grandson of our devoted Bialystoker *landsman,* Abram Olcha, of Melbourne, Australia. Born in Melbourne, Mr. Teitelbaum is studying in California.

Mr. Teitelbaum toured our building and was quite impressed with what he saw. He told our General Secretary, Izaak Rybal, that his grandfather asked him to leave a generous donation on his behalf.

We thank Abram Olcha and are pleased that he remains friendly toward our organization despite the long distance separating us.

CONGRATULATIONS TO SAM AND EDNA NEIDORF

The officers and directors of Bialystoker Center and Home for the Aged congratulate our good friends, Sam and Edna Neidorf of Los Angeles, California, on their granddaughter's admission to Massachusetts Institute of Technology.

Lora Silverman, only 17 years old, is entering MIT in the fall. She was a straight-A student all through Beverly Hills High School.

The Neidorf's younger granddaughter, Marci Silverman, is also making her grandparents proud of her. She and Lora graduated Akiba Yeshiva, having ac-

Lora Silverman

quired an excellent Jewish education. Marci teaches *haftorah* lessons to bar mitzvah boys at Temple Bet Am.

It is wonderful that third generation Bialystokers continue the Jewish tradition and excel in their studies.

* * *

Mr. Neidorf visited our Home on Thursday, July 30, 1981. In a conversation with General Secretary Izaak Rybal and Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain, he recalled the following aspects of his Bialystoker background. He was born to Moshe and Feigel Neidorf, owners of a wool and linen business at 26 Rynek Kosciuszki Street that was across the street from the Bialystok town clock. Sam Neidorf came to the United

Lora, Jackie, Marci and Manny Silverman.

Edna Neidorf, Lora Silverman, Sam Neidorf and Marci Silverman

States in December 1937 on the maiden voyage of the SS Pilsudski. In September 1939, the Germans invaded Poland and Neidorf remained in America. His parents, sister Golde, brother-in-law Abrasha Tyktin and their children perished in the Holocaust.

After moving to Los Angeles, he married Edna Winokur in 1940. They opened a business there and, in his parents' tradition, it prospered. Neidorf served in the United States Army from 1941-43.

The Neidorfs' daughter, Jackie, and son-in-law, Manny Silverman, own a plastic business in Los Angeles. As we saw above, their daughters Lora and Marci are excellent students both in Jewish and secular subjects.

Richard and Helena Neidorf, Sam and Edna's son and daughter-in-law, have a son, Andrew, who is 4 years old. Richard Neidorf is a deputy district attorney in Los Angeles County.

Sam and Edna are active in the Los Angeles City of Hope and the California Home for the Aged. We consider Sam Neidorf our "ambassador of goodwill," who maintains frequent contact with other Bialystokers on the West Coast and who receives visitors referred by us.

Mr. Neidorf last visited our Home many years ago. During his recent New York trip, he marveled at the many new innovations in the facility, its immaculate maintenance and excellent patient care. Before his departure, he left a generous donation.

The Bialystoker Center and Home for the Aged hopes that Sam and Edna Neidorf will continue their excellent work on behalf of this institution.

Sam Neidorf and Izaak Rybal at Bialystoker Center

38th ANNUAL COMMEMORATION OF WARSAW GHETTO UPRISING HELD MAY 3, AT TEMPLE EMANU-EL

It was an unforgettable experience. Some three thousand Holocaust survivors, their children, and numerous public officials assembled in the cavernous Temple Emanu-el in New York City to mark the thirty-eighth anniversary of the Warsaw Ghetto uprising.

Memories brought copious tears as people relived their grim wartime experiences. The speakers conveyed the same message in different ways: never again shall we permit another holocaust to happen while the world closes its eyes. The recent incidents of neo-Nazi activity in Europe and the United States weighed heavily on everyone's mind.

Benjamin Meed, President of the Warsaw Ghetto Resistance Organization (WAGRO), introduced the proceedings. Thanks to his many months of painstaking preparation, the assembly was a spectacular success.

Benjamin Meed, Chairman of WAGRO, and Selene Bruk of Los Angeles, a Bialystoker who lit one of the six memorial candles.

Governor Hugh Carey and Mayor Ed Koch spoke. So did Israeli Ambassador to the United States Yehuda Blum. President Reagan was represented by Secretary of the Army John O. Marsh, Jr.

Our esteemed Bialystoker *landsman,* Dr. Samuel Pisar, delivered a memorable address as one of the youngest survivors of Auschwitz.

General Secretary Izaak Rybal was one of the six representatives of major Jewish communities in Poland to light a memorial candle in tribute to the six million Jewish victims.

Perhaps the most significant aspect of the commemoration was messages by three children of survivors. These second-generation speakers related how it felt to be brought up in homes where their parents had haunting memories. The young speakers also pledged to continue the legacy left by their parents so that the lessons of the past would long be remembered. The survivors were concerned that since they were getting older, what they endured might well go into oblivion with them.

Ernest W. Michel, a WAGRO officer, officially announced that the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors would be held in Jerusalem in June 1981 and that he was looking forward to greeting many of the Warsaw Ghetto commemoration participants in Israel. Mr. Michel stated that the idea for this colossal reunion of survivors in the Holy Land originated during the war, when he and three other Jews vowed that if they lived, they would one day organize such an event.

Misha Raitzin, famous cantor and opera singer, sang ghetto songs and chanted memorial prayers in his moving way.

Thirty-eighty years later, we have not forgetten. There is danger in losing sight of what occurred and the possibility of its recurrence. With memorial assemblies such as the Warsaw Ghetto commemoration, we attempt to ensure that future generations will remain vigilant against threatening trends.

ANNUAL THEATER BENEFIT HELD SUNDAY, SEPTEMBER 13, 1981 AT AVERY FISHER HALL

One of the most successful theater benefits our Center has ever had took place Sunday, September 13, 1981, at Avery Fisher Hall of Lincoln Center.

The 3,000-seat auditorium was virtually filled to capacity. Red Buttons, famous comedian and actor, and Geulah Gil, beautiful Israeli singer, were the stars of the show. Miss Gil transfixed the audience with a haunting rendition of *Eli Eli.*

Sol Zim, Cantor of the Hollis Hills Jewish Center and popular folk singer, provided a memorable concert.

Joanne Engel, one of America's foremost recording stars, charmed the audience with her Yiddish and American songs.

The show was rounded out with an unusual dance performance by Marcella and Ravell.

The artists were accompanied by a 12-piece orchestra, conducted by Sal Sicari.

The show was produced by Ada M. Einhorn of Encore Artists.

Eddie Fisher, who was supposed to have been the guest star, was unable to attend. The program as presented was planned in the days preceding the show.

We thank all those individuals and organizations who helped make this year's show a financial success. We look forward to next year's theater benefit.

WE NEED YOUR HELP

The Bialystoker Center and Home is always interested in modernizing its facilities. We need a fully equipped ophthalmology clinic to diagnose and treat our elderly residents' eye problems.

We also need a new washing machine. We call upon our members and friends to make generous donations for these projects. Anyone interested, please call Mr. Izaak Rybal, our General Secretary, at (212) 475-7755.

OUR PROMINENT BIALYSTOKER LANDSMAN, RALPH BELL

Ralph Bell was born in Bialystok to the well-known Beloch family, lived on Szwietego Rocha Street, and attended the famous Hebrew Gymnasium, where he learned to love the Jewish people and its great culture. He was the manager of Bialystok's Engel Export-Import Company. An active participant in Poland's prewar Zionist youth movement, he was a member of the Jewish underground that resisted Nazi tyranny in the Bialystok ghetto. After its destruction in 1943, Mr. Bell suffered through more than two years in concentration camps including Auschwitz. Upon liberation he served with distinction at the U.S. Information Service in Austria.

He arrived in America in 1947 and married the former Jeanette Unger in 1949. He co-founded and

Jeanette and Ralph Bell

served as president of the Trio Sporting Goods Manufacturing Company for 34 years until his retirement on July 1, 1981.

Mr. and Mrs. Bell are co-founders and past presidents of the Fay Kaplan Memorial Club for Cancer Research that has been active in America for the past 30 years and at the Hebrew University in Jerusalem.

Mr. Bell is an honorary vice-president of the National Executive Committee of the Zionist Organization of America and past president of the Zionist Organization of Chicago. He attended the 29th Zionist Congress in Israel in 1978 as an elected delegate. The Bells are active in numerous other Jewish organizations.

Upon his arrival in the United States, Ralph Bell immediately made contact with the Bialystoker Center in New York, a practice followed by other *landsleit*-survivors. He is a generous supporter of this institution and encourages others to assist our cause.

The Bells' daughter, Enid, is married to Howard Golden, an attorney. They have one son, two years old. Their son, Sheldon, is married and just recently moved from Los Angeles to Chicago.

It is too bad that Mr. and Mrs. Bell live so far away from us. Nevertheless, they are as helpful as they can be, and we express our appreciation for their excellent assistance.

LANDSLEIT IN TEL AVIV HELD RECEPTION FOR BIALYSTOKER TOURISTS TO ISRAEL SATURDAY NIGHT, JUNE 27, 1981

Saturday night, June 27, 1981, before our departure for the United States, the Irgun Yotzei Bialystok held a friendly reception for our tour participants.

The gathering took place at Municipal High School 4 (Tichon Daled) in Tel Aviv, whose students learn, among other subjects, the history of Jewish Bialystok and its destruction by the Nazis. The school's auditorium is named after the late David Sohn, founder of the Bialystoker Center and Home in New York. The Center made a significant financial contribution to the school eleven years ago to dedicate the auditorium to him.

Two hundred *landsleit* and friends assembled in the school's yard, including leaders of the Bialystoker organizations in Israel and the United States. Zalman Yerushalmi, Chairman of the Irgun Yotzei Bialystok and one of the Bialystoker settlers in Israel in the early twentieth century, served as master of ceremonies. He greeted the *landsleit* from New York and praised the activities of the Bialystoker Center. Mr. Yerushalmi also reported on his organization's work.

The following delivered brief remarks: Zvi Klementynovski, Israeli lawyer and leading officer of the Bialystoker *landsmanschaft* in Israel; Sam Solasz, President of our Center in New York; Rubin Bindler, Honorary President; Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain; Charles Schwecher, Chairman, Board of Governors; Diana Medvedev, Treasurer; Abraham Mintz, Vice President; Icek Shmulevitch, Yiddish writer and Editor of the forthcoming *Bialystok Memorial Volume;* and Aaron Sokolowicz, active member of the Bialystoker Centre in Australia. Izaak Rybal, General Secretary, reported on the activities of the Bialystoker Center in New York.

A common theme referred to by the speakers was the cooperation between Bialystokers living in different countries. This solidarity made our worldwide *landsmanschaft* successful in its endeavors. Because many active *landsleit* passed away in recent years, it is imperative to strengthen the ties among our people, especially between Bialystokers in America and Israel. The *Bialystok Memorial Volume,* to be published by our Center in late 1981, deserves the support of Bialystokers everywhere.

The audience enjoyed tasty refreshments. The principal of the school, Dan Levin, awarded scholarships to promising students. A musician provided entertainment and the audience sang along with him.

This pleasant evening ended late, just a few hours before our departure from Ben Gurion Airport in Lod for New York. Although our return trip was lengthy, our people could not get over the wonderful and meaningful time they spent in Israel.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

Max Ratner with Mr. Jacobson, an Israeli industrialist and one of the founders of Israeli-America Chamber of Commerce.

for his activities in American-Israeli business relations and towards the goal of a self-sustaining economy for Israel. Mr. Ratner is one of the founders of the American-Israel Chamber of Commerce.

MAX RATNER AND SHULAMIT GRODECKI

At the May 16th Israel-America Chamber of Commerce dinner, Mr. Ratner met Mrs. Shulamit Grodecki, widow of Vladek Grodecki, a Bialystoker who came to Israel in 1926. Mr. Grodecki was a founder of the Israel-America Chamber of Commerce. He was also one of the founders of Amcor Ambim, Sampson Tire, now part of Alliance Tire. Grodecki was considered one of the first top industrialists and developers of modern Israel. He also built the Israel-America House, home of the Chamber.

* * *

The Bialystoker Center and Home is fortunate to enjoy Mr. Ratner's staunch support. We are proud that a man whom we call our own continues to achieve recognition from numerous political, economic and communal groups. We look forward to working with him in the future, particularly on completing the *Bialystok Memorial Volume.*

THE JERRY AND HYNDA MINK FUND FOR THE REMAINING JEWS IN BIALYSTOK

Several years ago our wonderful supporter, Jerry Mink, established a fund for the remaining Jews in Bialystok. Named after him, this fund has given encouragement to the few *landsleit* still there.

We are pleased to report that Mrs. Hynda Mink recently made a generous donation to her husband's special fund. We have therefore decided to call the fund the Jerry and Hynda Mink Fund for the Remaining Jews in Bialystok.

Congratulations to Mr. and Mrs. Mink who reside in Israel. May they continue doing *mitzvahs* for the sake of our Jewish people.

PAUL SCHOCHET — LIFETIME SUPPORTER OF ISRAEL

Our Trustee, Paul Schochet, has been a staunch supporter of the State of Israel since it was founded in 1948.

Active in the Labor Zionist Alliance (Farband) for many years, Mr. Schochet was honored in 1953 by then-Ambassador of Israel to the United Nations Abba Eban for "his singular achievement in behalf of Israel's economic growth" at the National Economic Conference in Washington, D.C. Together with Dr. Israel Goldstein, then-Chairman of the Greater New York Bond Drive Executive Committee, Mr. Schochet was cited for

Paul Schochet

"devoted effort on behalf of State of Israel Bonds; for dynamic leadership that has served as an inspiration to friends in Israel in communities throughout the United States."

James G. McDonald, first American Ambassador to Israel, congratulated Mr. Schochet in 1953 "on the well-deserved award accorded you. Your indefatigable work in behalf of Bonds has been a major factor in making the record so encouraging."

Mr. Schochet, a Bialystoker *landsman,* has continued his fervent efforts for the Jewish State to this day. The officers and directors of the Bialystoker Center salute him and hope he can carry on with his wife Dora's encouragement.

A VISIT TO BOYS TOWN IN JERUSALEM

Ira Guilden, President of Boys Town of Jerusalem, invited 50 guests to visit the complex. Among them were Paul Schochet and our devoted members, Morris and Eva Saperstein of Brooklyn, New York.

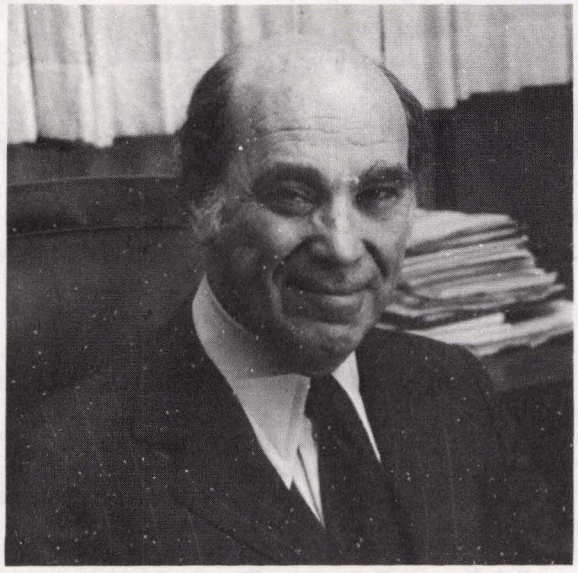
At Boys Town, the visitors were impressed with the many training programs for the disadvantaged youngsters of Israel. The boys are taught a trade that is useful to the country and that will help them support themselves and their families.

The location and the modern facilities create an atmosphere conducive to individual growth and achievement.

MAX RATNER — 1980 WINNER OF OHIO GOVERNOR'S AWARD

On Friday, February 20, 1981, Max Ratner, our esteemed Bialystoker *landsman* from Cleveland, received the 1980 Ohio Governor's Award.

Governor James A. Rhodes of Ohio presented the award to Mr. Ratner and twelve other men and women of achievement. The ceremonies took place at the Hyatt-Regency Columbus in Ohio's state capital.

Max Ratner

The Governor's Award is Ohio's token of appreciaton to natives and residents whose careers benefit mankind and who bring honor to their state. This year marked the thirty-second annual presentation of the award.

Among others who received the award in the past were: Dr. Albert Sabin, Bob Hope, Lillian Gish, General Curtis LeMay, Jessie Owens, Norman Vincent Peale, Erma Bombeck and Neil Armstrong.

The annual presentation is a joint effort of the Ohio Newspaper Association and the State of Ohio Department of Economic and Community Development. The state processes the nominations and supplies the bronze awards; the ONA's annual convention provides a forum for their presentation.

Max Ratner, as the readers of the *Stimme* are aware, has distinguished himself in business and community service for many years. He gives leadership to such organizations as the American-Israel Chamber of Commerce, the Jewish Community Federation of Cleveland, the Jewish Theological Seminary, the Greater Cleveland Growth Association, and Cleveland's Mt. Sinai Hospital.

In addition, he has served as Director of the Winters National Bank, Vice President of the Euclid National Bank and board member of both the Technion University and Theological Seminary. Mr. Ratner is Chairman of the Board of Forest City Enterprises, a development firm with projects throughout the world.

Mr. Ratner received numerous honors, including the Scopus Award and the Eiseman Award from the American Friends of Hebrew University, and an honorary degree from Cleveland State University.

RATNER RECEIVES AWARD FROM GOVERNMENT OF ISRAEL

At the 20th Anniversary of the Israel-America Chamber of Commerce dinner (sister chamber of the American-Israel Chamber of Commerce) held on May 16, 1981, Gideon Patt, Israeli Minister of Trade and Industry, awarded an honorary medallion to Max Ratner

Israeli Trade Minister Gideon Patt presents Max Ratner with medallion.

Max Ratner with Shulamit Grodecki and her son, Oded, an executive of Amcor Tire Company.

Sam Solasz
President

Charles Schwecher
installed these officers

Rubin Bindler
Honorary President

Closing Meeting of Board of Directors and Installation of Officers

One of the strengths of the Bialystoker Center and Home for the Aged is its continuity. For fifty years, the Home commanded the devotion of several generations of officers. That tradition continues.

On Sunday, May 31, 1981, the Closing Meeting and Installation of Officers for 1981-82 was held in our auditorium. After greeting the audience, the new Chairman of our Board of Directors, Sol Krim, called upon President Sam Solasz to deliver introductory remarks.

Hannah Uzielli, Israeli singer, gave a concert of Hebrew, Yiddish, and English songs, accompanied at the piano by Richard Samuels. The audience sang along with her.

Israel Beker, actor and director of the Habimah National Theatre of Israel, delighted everyone with a twenty minute dramatic recital of a Yiddish poem.

The following officers were installed for the new season in three groups by Charles Schwecher, Abraham Mintz and Mike Kremer: Sam Solasz, President; Rubin Bindler, Honorary President; Abraham Mintz, Paul Schochet, M. Arthur Tarlowe, Vice Presidents; Diana Medvedev, Treasurer; Izaak Rybal, General Secretary; Charles Schwecher, Chairman, Board of Governors; Yedidia L. Hamburg, Vice Chairman, Board of Governors; Sol Krim, Chairman, Board of Directors; Mike Kremer, Vice Chairman, Board of Directors; Jacob Beren, Rose Finkelstein, Jean Gellis, Dora Mintz, Morris Molosofsky, Harold Morrow, Raya Zak, Trustees: Yehoshua Schachter, Administrator, and Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain.

Izaak Rybal, General Secretary, made the appeal to which the audience responded generously. The participants enjoyed a sumptuous dinner.

Let us hope we will witness much activity and accomplishment for our beloved Home in the new year.

A BIALYSTOKER VISITOR FROM WIMBLEDON

On Wednesday, July 15, 1981, Simon Silverleaf visited the Bialystoker Center, seeking information about his family.

Mr. Silverleaf, a young man from Wimbledon, England, is related to the well-known Zylberblat family, who were textile manufacturers in Bialystok.

We informed him that Maria Beresovski, a daughter of the late Chonon Zylberblat, died in 1980, and that her unveiling will take place in October 1981.

If anyone can shed further light on this matter, kindly contact Mr. Rybal at the Bialystoker Center.

DR. JACOB SOKOL OF BEVERLY HILLS LECTURES AT UNIVERSITY OF CAIRO ON ALCOHOL AND DRUGS

Our Bialystoker *landsman,* Dr. Jacob Sokol of Beverly Hills, California, delivered a lecture under the auspices of University of Cairo's Criminology Department on Alcohol and Dangerous Drugs in September. He also spoke before the International Congress for Alcohol and Dangerous Drugs at a meeting held at the Diplomat Hotel in Tel Aviv.

Dr. Sokol received his medical training at the Jewish Hospital in Bialystok several years before the Nazi occupation. He has become an international expert on drug abuse.

The Bialystoker Center congratulates Dr. Sokol on his growing prominence and hopes he will continue his important work for the benefit of mankind.

1921 60th ANNIVERSARY OF BIALYSTOKER STIMME 1981

The year 1981 marks the 60th year of our magazine, *Bialystoker Stimme*. Published by the Bialystoker Center twice a year before Passover and Rosh Hashanah, the *Stimme* is a substantial magazine issued by one of the few active *landsmanschaften* remaining in the United States and published regularly from the beginning.

With great pride we salute the *Bialystoker Stimme,* which has done so much to enhance the reputation of our Center and Home for the Aged in New York among *landsleit* everywhere. If Bialystokers all over the world have a sense of solidarity, most of the credit belongs to the *Stimme*.

The long-time Editor of this magazine, who also founded the Bialystoker Center and Home for the Aged, was the late David Sohn. After his death on February 10th, 1968, no effort was spared to ensure this magazine's continued publication.

Mr. Sohn's successor as Editor is Izaak Rybal, General Secretary of this institution. The Co-Editor of the English section is Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain. The *Stimme,* which in the last years has expanded and improved in format, is distributed to Bialystoker *landsleit* and friends everywhere.

Concerning the founding of the *Bialystoker Stimme,* Mr. Sohn often said the following: "In 1921, I and a number of other people active in the Bialystoker Center were inspired to issue a periodical that would describe our activities, record the accomplishments of our affiliated societies, recognize *landsleit* who worked for the institution, bind together Bialystokers in America and the old country, and chronicle the historic events of the Jewish community in Bialystok.

"We also wished to inform other *landsmanschaften* about the great accomplishments of the Bialystoker *landsleit*. Furthermore, the 40,000 Bialystoker Jews in America needed a publication exclusively devoted to their interests, which could not be satisfied by the Yiddish press."

The first issue of the *Stimme* appeared in November 1921 on a trial basis. Whether additional issues were published depended on the response of *landsleit* in America, which turned out to be positive. Afterwards, an edition appeared every three months. In the decade of the 30's, the *Stimme* became a monthly magazine. Those early issues ranged from 8 to 100 pages. The Passover and Rosh Hashanah issues were consistently large and rich in content. Several special issues, containing about 100 pages, were devoted to milestones of organizations such as the Bialystoker Young Men's Association, Bialystoker Somach Noflim, Bialystoker Ladies Auxiliary, Relief Society of Paterson, Club of Bialystoker Friends, etc.

Leafing through more than 300 editions of the *Stimme,* one discovers a treasury of materials.

There is no event or subject of consequence to Bialystokers that did not find expression in the pages of the *Stimme*. The magazine has reached all countries where *landsleit* live including Canada, Mexico, Argentina, Australia, Israel, France and Bialystok itself, where a handful of Jews remain. Particularly regarding the Nazi Holocaust, the *Stimme* served as a monument to the 60,000 Bialystoker martyrs, as well as a beacon of hope that Jewish Bialystok's ideals would be fulfilled long after the city was destroyed. Thousands of documents, articles and pictures that cannot be found anywhere else were published in the *Stimme*. It is a worthy archive and an everlasting tribute to everything Bialystokers loved and lost.

David Sohn, publisher and first editor of *Bialystoker Stimme.*

Our magazine was highly regarded by all elements of the Yiddish press. In fact, many reviews and critiques appeared in Yiddish newspapers and periodicals. Well-known Yiddish poets and authors were regular correspondents for the *Stimme*. *Landsleit* who had something important to say about their experiences told their stories in the *Stimme*. Thanks to the excellent work of the editorial staff, these articles were published in a literary style, so that no one could guess these authors were not professionals.

The *Stimme* has done much to enshrine the Bialystoker past, but more than that, it has helped our *landsmanschaft* in America to grow and remain active. Who can adequately assess the work of the Bialystok Relief Committee, after World War I, which sent millions of dollars to save Bialystok's institutions? Moreover, the *Stimme's* contribution to increasing the influence of the Bialystoker Center and Home for the Aged in New York, the *landsmanschaft's* international headquarters, has been substantial. The *Stimme* encouraged Bialystoker Jews in America and elsewhere to send assistance to *landsleit* in Bialystok during World War II. The magazine has helped to reunite relatives who lost touch for many years. The *Stimme* has played a major role in lifting the cultural horizons of its readers.

Finally, our magazine has faithfully recorded milestones in the lives of our *landsleit:* births, Bar Mitzvahs, Bas Mitzvahs, engagements, weddings, anniversaries, and deaths. The *Stimme* has enabled all Bialystokers to feel like one family, sharing joys and sorrows.

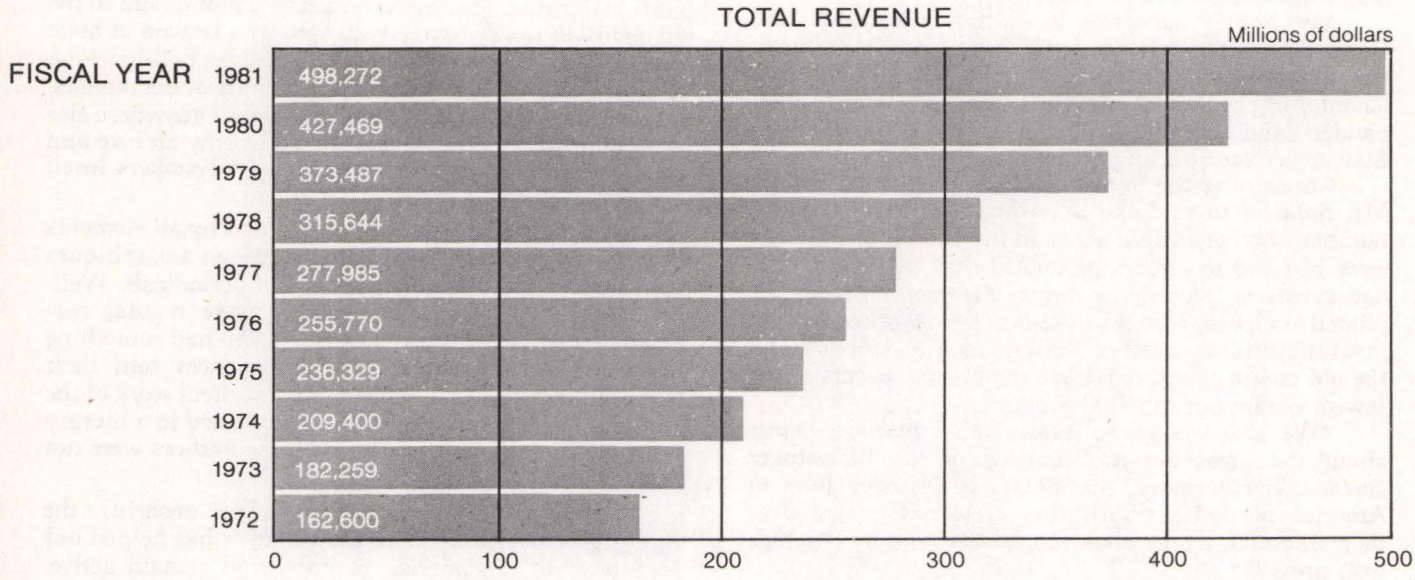
Let us hope that the *Bialystoker Stimme* will in the future, as during the past 60 years, fulfill its mission: uniting our beloved *landsleit* throughout the world despite great distances separating them.

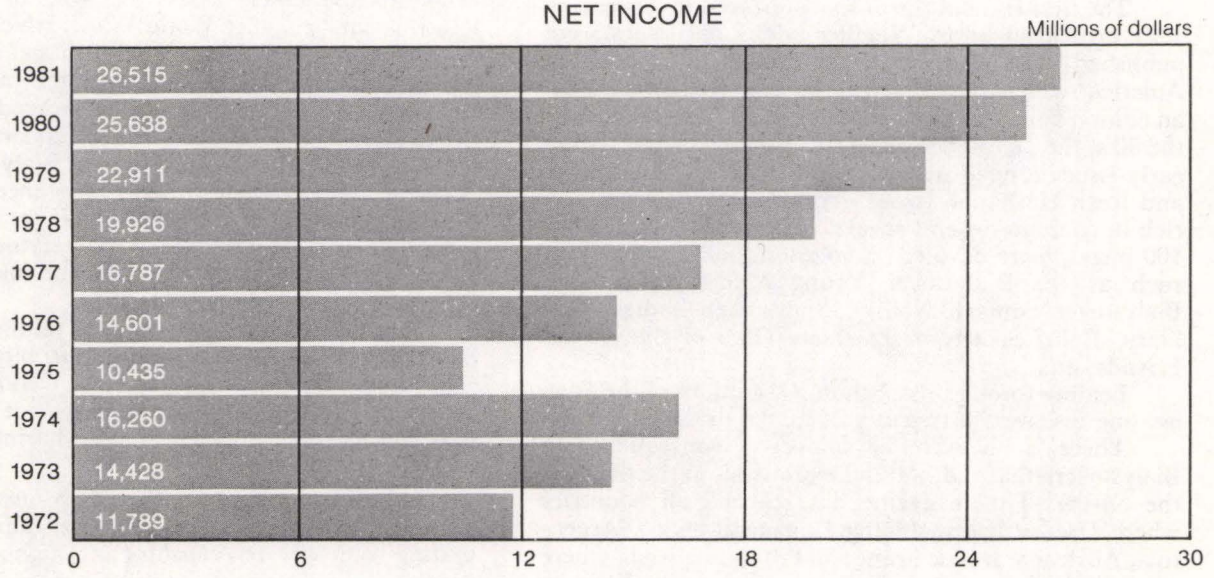
FINANCIAL HIGHLIGHTS

AMERICAN GREETINGS

Years ended February 28, 1981 and February 29, 1980
Thousands of dollars except per share amounts

	1981	1980	Percent Increase
Total revenue	$498,272	$427,469	16.6%
Income before income taxes	49,102	47,698	2.9
Net income	26,515	25,638	3.4
Per share	1.94	1.88	3.2
Cash dividends declared	7,103	6,826	4.0
Per share	.52	.50	4.0
Shareholders' equity	207,840	188,333	10.4
Per share	15.22	13.79	10.4
Average number of shares outstanding	13,657,297	13,651,343	

President of Courtland Management, Inc., and Mrs. David E. Davis (Bernice M). The family also includes twelve grandchildren, twenty-one great-grandchildren and four great-great-grandchildren.

A PROFILE OF AMERICAN GREETINGS CORPORATION

This year, American Greetings Corporation, founded by Jacob Sapirstein in 1906, celebrates its seventy-fifth year. The company blossomed from a small one-man enterprise into a multinational, publicly owned corporation, the largest of its kind in the world.

Despite the difficult economic climate it faced in the past year, American Greetings reported record achievements in both sales and earnings. It is encouraged by a clear upward trend in greeting card sales, reflecting people's need to express their sentiments on both joyous and sad occasions as amplified by the times in which we live.

The company employs 19,000 staff, whose creative talents are demonstrated in American Greetings' product diversity and design.

In 1980, the corporation reached several milestones: revenues neared half a billion dollars; it developed a totally new corporate identity program, to be implemented in fiscal 1982; and it has planned an aggressive marketing program, including a national consumer advertising campaign, scheduled to begin in the fall of 1981.

This picture taken in 1917 includes (r. to l.) Jacob and Jennie Sapirstein and their sons, Irving, Morris and Harry Stone.

A new division will offer complete creative resources to licensees, with its own sales, marketing and creative staffs. Plus Mark, a new subsidiary housed in a $30 million plant, is testimony to the corporation's sophisticated mass-production capabilities in producing gift wrap, ribbons and bows, holiday-greeting cards and related products.

In just eight years, a popular line of seasonal and everyday ceramics and gift items has blossomed into a multimillion dollar enterprise. To keep pace with demand, a special Collector's Edition series is debuting this year in response to serious collectors seeking exquisite figurines and porcelainware.

American Greetings in 1980 purchased several foreign subsidiaries in the United Kingdom and Monaco. Its firm commitment in Europe will capture a significant share of that market.

American Greetings was selected to design and produce greeting cards for Presidents and Vice Presidents of the United States. A collection of these works is now on exhibit in the Presidential Gallery at the corporation's headquarters in Cleveland.

The Bialystoker Center in New York is proud of Jacob Sapirstein, a Bialystoker who singlehandedly established this worldwide company, and his son, Irving Stone, who has guided it through decades of growth and achievement. Once again, Bialystoker enterprise and ambition have been well demonstrated. May the Stone-Sapirstein family continue its important commerical and philanthropic work for many years to come.

ASSOCIATED HEALTH FOUNDATION

The Associated Health Foundation has financially supported charitable and health care institutions for forty years. Several months ago, its President, Leonard M. Eisenberg, visited the Bialystoker Home, toured our facilities, and pledged $2000 to the Home as a grant from the foundation. We recently received this first sum and are confident of further support.

On June 6, 1981, the Associated Health Foundation held its Annual Humanitarian Award Dinner at the Waldorf Astoria. General Secretary Izaak Rybal and his wife represented our Home.

We can all be proud that Bialystoker Home earns the respect of such philanthropists as Leonard Eisenberg. We hope that we will continue to merit his confidence in our patient care.

SORRY WE ARE LATE

We apologize that this issue of the *Bialystoker Stimme* was published late.

The reasons are that the fourth Bialystoker tour to Israel, which featured the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors and dedication of the Solasz Medical Center in Kfar Tabor, delayed the start of preparing this issue. Furthermore, our printer could not work steadily because the Jewish holidays intervened.

In any event we trust that our readers will find this edition of the *Stimme* interesting and informative.

MY BIALYSTOK CONNECTION

By IRVING I. STONE (Cleveland)

My father, Jacob Sapirstein, was born in Bialystok and later lived in Grajewo, a nearby village. In 1905, the Cossacks came and burned it down. At that time the Russo-Japanese War was being fought, and my father decided to leave rather than go into the army, because he had seen his friends coming back as cripples. He watched despairingly as straw-filled wagons pulled up, disgorging maimed soldiers with no concern for their welfare. Families and friends had to take care of them as best they could. My father vowed to leave home to escape the Czarist oppression.

He went to Szczecin, then crossed the border into Germany. The Jewish community there put him in a hospital for six weeks to build him up because of malnutrition.

The Joint Distribution Committee brought him to America. He arrived in Boston in 1905 and then went to Chicago, where HIAS secured a job for him as an apprentice tailor at Hart, Schaffner & Marx. He did not like this work and contacted an uncle in Cleveland who owned a postcard store in the old Hollenden Hotel.

Coming to Cleveland in 1906, he became a clerk in his uncle's store. At that time stores sold a lot of postcards. Within a year his relatives announced they were closing the card shop because they could barely make a living wage, and advised him to seek other employment.

Not knowing any other work, Jacob Sapirstein set up business for himself in his boarding-house room. He bought postcards and sold them out of a suitcase to drug stores, candy stores and novelty shops. Operating from a horse-drawn wagon, he was buyer, salesman, order filler, delivery boy and bookkeeper.

Irving I. Stone

Prior to World War I most postcards were imported from Germany. When imports stopped, Jacob Sapirstein bought the new "folder" cards made in America. As his sons Irving, Morris and Harry grew up, they joined the business.

In the late 20's the family published and manufactured their own greeting cards, recognizing this was more profitable. The Depression saw great growth in greeting cards, because people could not afford gifts and sent cards instead. World War II brought further growth as families moved about the country, and sent more cards to keep in touch.

Today the company started by Jacob Sapirstein — American Greeting Corporation — has 19,000 employees and does over $500 million worth of business a year. There are 24 plants in the United States, Mexico and Canada and four plants in Europe.

During all his years, Jacob Sapirstein has observed the Sabbath and remained active in Jewish organizations. He was one of the founders of the Hebrew Academy of Cleveland, a day school with over 800 students. He purchased 400 dunam land in Israel and helped establish Kiryat Telshe-Stone, a growing city.

He married the former Jennie Kantor, a native of his hometown, in Cleveland on June 7, 1908. She worked at his side during the early days of the business; both filled postcard orders at night. Mrs. Saperstein died on November 29, 1969. They had four children, Irving I. Stone, Chairman of the Board and Chief Executive Officer of American Greetings Corporation; Morris S. Stone, Vice Chairman of the Company; Harry R. Stone,

A five generation picture. Here (from r. to l.), are Jacob Sapirstein with his son, Irving, his granddaughter Hensha Gansbourg, his great granddaughters, Teri Koslen, Randi Lippe and Jodi Gottleib, and his great, great grandchildren Shannon Koslen, Brooke Lippe, Seth Gottleib and Jamie Gottleib.

FROM THE DESK OF OUR ADMINISTRATOR

YEHOSHUA SCHACHTER

Since my last report to you, there have been a number of interesting developments. Both the needs of our Home as well as recommendations by the New York State Department of Health, have led us to replace our in-house pharmacy with an outside vendor pharmacy. This had greatly modernized pharmaceutical services at the Bialystoker Home. The entire operation is computerized, which greatly cuts down physicians' and nurses' time in charting medication orders. Medication deliveries are made on a daily basis. Prescriptions are filled in individual bottles for each patient Drug regimen review profiles and all other pharmacy records are organized to ensure maximum oversight of medication orders. In the last few months, the State pharmacy consultant has commented favorably on our new system.

Another innovation that will improve patient care is our new Bather unit on the fifth floor. Previously, it had

Yehoshua Schachter

been difficult to transfer wheelchair patients to a standard tub. This meant that two orderlies had to lift the patient from the chair over the side into the bath. The Bather has a movable side wall that opens up so that the patient can easily slide from the wheelchair into a contoured seat. The wall is then closed with a minimum of staff effort and patient discomfort. The new unit features temperature control, a whirlpool, a sitz bath, a shower wand and multiple jets so that the patient is thoroughly washed. I want to thank Mr. Michael Saperstein, who donated the Bather in memory of his grandparents, Louis and Mary Davis.

Speech therapy, which we introduced two years ago, will be increased from twice to three times a week. In reviewing our application to add speech therapy to our operating certificate, the Health Department in Albany recommended that we expand this program. There are a number of patients in the Home with difficulties in verbal communication who are benefiting from speech therapy.

We expect to have our annual Family Breakfast on a Sunday in the late fall after the Jewish holidays. This is an opportunity for relatives of residents to come together with our department heads to exchange views on patient care in the Home. We are deeply interested in hearing from the families on how we can improve the delivery of services to the residents. I urge all relatives to attend this important encounter.

Another project that will be completed shortly is converting our fourth floor Health Related Facility to an additional Skilled Nursing floor. In layman's language, we plan to change the resident unit to an infirmary floor. The trend lately has been that people applying for admission to the Home are older and more ill, requiring skilled nursing more often than health related care. Furethermore, a number of HRF residents already in the Home are sufficiently debilitated to require SNF supervision. Our application for the bed conversions has gone through most of the approval channels and has been passed. What remains is for our specific plans to be approved and for the structural changes to be made.

We have spent the last months at hearings concerning our appeal of the State audit for 1970-74. Our presentation was vigorous and we succeeded to a large degree in having some of the major disallowances rescinded. That means we will receive tens of thousands of dollars in reimbursements that the State had previously withheld.

My wife, Malki, and our four children join me in wishing everyone a *ketivah v'chatimah tovah,* a healthy and happy New Year.

MAZEL TOV

Darren Sacks celebrated his bar mitzvah in July 1981. It was held at Temple Ahavas Israel, in Stroudsberg, Pennsylvania. The reception was held at the Charlemagne Caterers in Mount Bethel, Pennsylvania.

Darren is the son of Earl and Jo-Anne Sacks, vice-presidents of Beeline Fashions. Mr. and Mrs. Sacks are generous donors of merchandise to our Annual Bazaar.

The bar mitzvah boy's grandparents are Barney and Sally Sacks of Delray Beach, Fla. Mr. and Mrs. Barney Sacks are longtime members and supporters of the Bialystoker Center and Home for the Aged.

We wish the Sacks family a hearty mazel tov on this *simcha*.

(L. to r.): Barney, Earl and Joe-Anne Sacks, Darren Sacks, the bar mitzvah, Mitchell and Charles Sacks, other grandsons, and Sally Sacks.

BOARD CHAIRMAN CHARLES SCHWECHER "MAN OF THE WEEK"

The following article appeared in the November 30, 1980 edition of the *Jewish Week,* naming the Chairman of our Board of Governors, Charles Schwecher, "Man of the Week." We changed the future to the past tense because many of the events already took place:

HOLOCAUST SURVIVOR HAS DEDICATED HIS LIFE TO ISRAEL'S CONTINUITY

Charles Schwecher displays a permanent "badge" — the number B2625, tatooed on his left forearm — a memento of his Holocaust ordeal in various Nazi concentration camps. He stresses: "We must not forget the past in order to preserve the future of the Jewish people."

This, in essence, is the work of the Dayan Club, District 20 of the Zionist Organization of America, founded in 1967 by a group of Holocaust survivors such as Schwecher in the Pelham Parkway area of the Bronx and named in honor of Moshe Dayan, hero of the Six-Day War. In the 13 years of its existence, the Club has achieved an outstanding record of dedicated efforts and accomplishments on behalf of Israel through Israel Bonds and other major Jewish organizations.

Schwecher, a dignified, soft-spoken businessman, serving his third year as Club president, has been chairman of its Israel Bond program for the past eight years. During this period, the Dayan Club realized close to $2 million in bond sales.

A native of Bialystok, Charles Schwecher and his family — parents and two brothers — suffered through the years of the Nazi occupation from 1941 to 1943, when the Jews were herded into the grim ghetto of that city, until they were deported to the camps. The elder Schwechers and their youngest son perished. Charles and his brother, Eliezer, survived because they were young and strong and were put to work as laborers. But they were shunted from one place of horror to another, including Maidanek, Blyzhin, Auschwitz, Buchenwald and Theresienstadt.

After the Allied liberation, Charles married Rose Lipperman of Krakow and they emigrated to the United States in 1951. Two years later, Schwecher opened a dry cleaning establishment in the Bronx and, in the same year, his wife gave birth to their daughter, Sharon, who is married to Nathan Cohen, a speech therapist at Montefiore Hospital and Bialystoker Home.

Charles and Rose Schwecher

Charles Schwecher has much to remember. Deeply conscious of his survival, he is dedicated to Israel's progress and the creative continuity of Jewish life. A longtime officer and supporter of the Bialystoker Center and Home, he was recently elected chairman of its Board of Governors. A frequent visitor to Israel, twice as a member of the Israel Bond Prime Minister's delegation, he serves on the Board of Governors of the Greater New York Committee for State of Israel Bonds.

As a member of WAGRO (Warsaw Ghetto Resistance Organization), Schwecher was involved in plans for the World Gathering of Holocaust Survivors held in Jerusalem last June.

"What especially pleased me about this project," he says, "is that the second generation of those who survived are taking an active part in it. We will not forget, and our children and their children will remember. In that way, we will never let it happen again!"

Schwecher speaks with pride of his brother, Eliezer, who emigrated to Israel in 1949 and now lives in Givatayim. He and his wife, Sarah, have two *sabra* daughters, Yafa and Mira. The latter is married and has given them twin sabra grandsons, now four years old.

The officers and directors of the Bialystoker Center and Home for the Aged congratulate Mr. and Mrs. Schwecher on their energetic activities for Israel, our institution and other Jewish organizations. We look forward to Mr. Schwecher's continued leadership as chairman of our Board.

And we, as children who know firsthand our parents' heroism, can take the lead in asserting that oppression cannot be blamed on the victim.

During the Second Generation meetings, the concern we shared was to transcend guilt and pain in order to give meaning to events that often defy interpretation. Feelings of isolation, of being irrevocably different from our peers, were brought up many times in my discussion group. Joining together to form a community at the World Gathering, we were able to accept our parents' legacy, which has sometimes overwhelmed us as individuals. I felt we had discovered what our parents knew since their youths: that redemption is possible only through belonging to a community.

A LEGACY FOR THE SECOND GENERATION

By ALYS KREMER

By the rivers of Babylon,
There we sat down, yes, we wept,
When we remembered Zion.
Upon the willows in the midst thereof
We hanged up our harps.
For there they that led us captive
asked of us words of song,
And our tormentors asked of us mirth:
'Sing us one of the songs of Zion.'
Psalm 137 (in part)

The words of this psalm recall to me not only the Jerusalem Temple's destruction and the Babylonian exile, but the exile of Auschwitz, with the mocking *Arbeit macht frei* over its gates and its inmate orchestra, compelled to accompany the nightmarish moments of that hell. Jewish history has long been one of exile.

Over and over again, we have been forced to consider this psalm's question: "How shall we sing the Lord's song in a foreign land?" and it has become our central struggle. In Israel we see with great clarity the continuity of Jewish history, the link between Masada and the ghetto uprisings. In Jerusalem, on June 14-18, 1981 thousands of survivors of the Nazi attempt to destroy our people returned from this tragic exile to pass on to their children the need for remembrance and the legacy of their faith. I am the daughter of Chanah Goldfarb and Michael Kremer, one of the thousand children from twenty-seven countries who joined their parents for this extraordinary event, the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors.

The World Gathering had many purposes. It was, above all, a time to cherish the individual memories of murdered mothers, fathers, sisters and brothers now called "the six million," and the memory of life destroyed with them. Despite the emphasis by the media on the search for family and friends, all who attended knew how painfully remote the possibility of such reunions was. The sight of the meeting hall, with its homemade posters and messages naming Polish streets and towns now empty of Jews, was a heartbreaking and embittering one for me. There would be no one from my mother's tiny, destroyed *shtetl* to remark on family resemblances. My aunts and uncles who died as children would not appear. At Yad Vashem I placed wild flowers where the memorial said "Treblinka" and "Auschwitz." A few months before, I had heard Elie Wiesel say to a Second Generaton audience that our cemeteries are in our hearts, and our hearts are cemeteries.

But the World Gathering was not only a *Yizkor*. I sensed a deep desire among those who attended to acknowledge proudly the resistance in their very survival, and to end years of isolation from a world, often including the Jewish community, which found their suffering too difficult to face. The survivors laughed and sang as they felt the joy of speaking Yiddish and joined those with whom they shared so much. They exchanged pictures of grandchildren. I met people from Bialystok and

Alys Kremer

Grodno who were with my father in the ghetto and in the camps and who knew my parents when they first married. Every day I marveled at the detailed childhood memories of home and school that were exchanged, so clear and so haunting. A feeling of redemption was in the air.

The final ceremony of the World Gathering was held at the Wailing Wall. As the pilgrimage ended, the survivors passed on their legacy to the younger generation in six languages. In response, we promised never to forget the world's indifference to the fate of Europe's Jews, and to assure that such destruction will never again befall any people. The legacy recited in Russian reminded us that many are still not free to live as Jews. For the last time, we sang together the Partisan's song and the *Hatikvah,* and were privileged to witness six rabbi's blowing ram's horns, evoking a tribal past that for a moment transcended a thousand years of dispersion.

During the World Gathering, the survivors' children met to form an international network of Second Generation groups. Their purpose is to preserve Yiddish culture and record the Jewish experience during the Holocaust. As I listened to the discussions among the Israeli, American and European children of survivors, I realized that we face many of the same conflicts our parents confronted as modern young Jews in the Poland of the 1930's, even though we do not live in societies as oppressive and openly anti-Semitic as that one. We too must confront the issues of our self-esteem and identity as Jews, and the meaning of life in the Diaspora and in Israel. And our introspection must include the reality of the Holocaust, for, unlike the wistful Jewish Socialists who tried to claim their rights as Polish citizens, we have full knowledge of the murderous potential of civilized nations.

We have inherited a world that still turns to anti-Semitism for solace. We can cherish no illusions about reason and culture as a refuge. Today there are people, even academics and "revisionist" historians, who deny the genocide of Europe's Jews. There are also those more respectable voices that state Jews were not the only victims of the Nazis, so why hold our suffering as special or sacred? We must never forget that Jews died not for their acts or politics but for the accident of their birth.

At Golan Heights security outpost, a high point of the tour, Jacob Beren talks with an Israeli soldier.

showed me the house in the downtown area where my mother lived as a little girl. We toured the Mount Scopus campus of the University, saw its panoramic amphitheater, ate in its modern dining room. We viewed the fascinating architecture of Old City structures. Our last stop on that day was Heichal Shlomo, the chief rabbinate headquarters.

The next day I went to Safed, the mystical city in the northwest. It was fun driving through towns and on highways, stopping ever so often to ask for directions in Hebrew. If one wishes to learn a language as it is spoken by natives, a good way is to ask passersby for travel instructions. Then pray that you reach your destination. On the way from Tel Aviv to Safed, I traveled along the coastal highway through Netanya and Haifa. Passing through Acco (Acre), I finally arrived in the mountaintop spiritual retreat where Isaac Luria and Joseph Karo were born.

Picking up a young man in Chasidic garb, I asked that he take me to Luria's grave. We lit candles there and prayed. Then he directed me to an unforgettable place, Amukah. Touted as a shrine for singles to beseech God for a proper *shidduch,* Amukah, as its name indicates, is situated at the bottom of an extremely deep chasm between mountains near Safed. I drove; the Chasid directed. The road down to the ravine was narrow, steep and covered with gravel. The drop to the gorge was about five thousand feet. My heart pounded and hands clenched the wheel as I negotiated this treacherous terrain. Yonatan ben Uziel, translator of the Bible into Aramaic, is buried at Amukah. In addition to the *shidduch,* I prayed for a safe return up the mountain.

BIALYSTOKER GROUP IN TIBERIAS

While I gratified my wanderlust separately, our group checked into the glorious Tiberias Plaza Hotel, a modern luxurious edifice overlooking the turquoise Sea of Galilee. Chaim and Dov, the deft bus driver, showed our people landmarks in Tiberias, the sulfur hot springs where many bathed, the Lebanese and Syrian (Golan Heights) borders with Israel, where some spoke with United Nations guards. On Monday night of the second week, the group was treated to a moonlight cruise and dinner along the Kineret. They toured historical sites at Haifa, Acco, Caesaria and Rosh Hanikra.

I accompanied my fellow tourists to Tiberias after the Solasz Clinic was dedicated. After they checked in, Chaim and Dov were kind enough to show me Maimonides' tomb and Rabbi Meir Baal Haness' burial place. The caretaker of these holy sites said an exotic Hebrew prayer for me in the distinctive Sephardic dialect. Afterwards, Chaim and I took an Egged bus for the three hour ride back to Tel Aviv.

It was two days before the elections in Israel. Soldiers with rifles perched on the seats next to them, old ladies and young men were on the bus with us. I do not remember how it all began, but someone made a political remark and what followed was a non-stop heated debate between Chaim and the other passengers. Should Likud or the Alignment win? What had each party — and its candidate — done to build or destroy the country? Everyone was shouting in rapid-fire Hebrew. Clearly these people felt the outcome of the elections spelled the difference between life and death. Besides being amused by the raucous exchanges, I was dismayed at the evident polarization that I was later told was unprecedented in Israel's electoral history.

SOME FINAL THOUGHTS

I was glad to see Israel. Its progress impressed me along with its fidelity to Jewish history and faith. There were, however, unmistakable signs of westernization, especially in Tel Aviv, which I greeted with some regret. After all, what makes the land special is its Biblical origins. Designer jeans and color television sets somehow detract from the majesty of the past. The people are deeply committed to Israel's future, although they are bitterly divided as to how they should get on with running their affairs. One can certainly not forget the grave implications of living in a land contested by Arabs and terrorists, a pawn in the superpowers' geopolitcal games. Nonetheless, I am optimistic because the people of Israel are.

My thanks to my colleague, Izaak Rybal, who spent many months planning and implementing what could have been a logistical nightmare, were it not for his expertise in these matters. Mrs. Molly Rybal deserves much credit for handling the gratuities and other hidden costs, so that no one needed to lay out extra money for incidentals. Congratulations to Sam and Rose Solasz, whose medical center in Kfar Tabor provided a proud focus for the excursion. Finally, my appreciation to the other tourists, a wonderful, caring bunch. *L'hitraot shuv b'Yisrael!*

To our officers, directors, members, and residents of the Home, I wish a healthy, happy New Year.

(L. to r.): Tour guide Chaim Zines and Abe Mintz.

We also had the pleasure of having on the tour Matthew Millian, a ten-year-old third-generation member with his mother, Bella Millian, and grandmother, Fania Posniak.

PLACES WE VISITED

The memorable locations we saw were: Kfar Chabad, a Lubavitch vocational training village for young Israeli *baalei teshuvah* (becoming religious) near Tel Aviv; the Carmel winery at Rishon Lezion; the Weizmann Institute at Rechovot; the Bet Hatfutzot Diaspora Museum in Tel Aviv, an audiovisual eighth wonder of the world; Kibbutz Yad Mordechai; a War of Independence battleground; the port cities of Ashkelon and Ashdod; sprawling Beersheba in the Negev, a testament to Israel's ability to extract life from barrenness; Kfar Silver, a picturesque agricultural village near Ashkelon that trains youngsters to become productive citizens. We viewed a monument there dedicated by the Dayan Club of Pelham Parkway, pointed out to us by

Visiting the monument of Kfar Silver that was donated by Dayan Club of Pelham Parkway.

Board Chairman Charles Schwecher, President of the Dayan Club.

We went to Kiryat Bialystok in Yahud, which our Center established in 1949 at a Bialystoker world convention in New York. The village has a lovely *shul* and community center. I was asked to recite a memorial prayer in the sanctuary for the martyrs of Bialystok. We visited small children having lunch in their nursery school, babbling in Hebrew. President Sam Solasz left some money for the benefit of these youngsters. Savyon, a community nearby, resembles Beverly Hills. We toured historical sites in Tel Aviv, Jaffa and Petach Tikvah. Near Beersheba, we crossed the former international border into Gaza. One can better grasp the challenges of Jewish-Arab coexistence by moving from one area to another.

Approaching the hills of Jerusalem for the first time was breathtaking. Our tour guide, Chaim Zines, a master at his job, called upon me to say a *shehecheyanu,* thanking God for letting us live to this moment. At the *Kotel,* Yad Vashem and outside Abraham's tomb at the Cave of Machpela in Hebron, I chanted prayers for good

Our tour bus flanked by Sam Solasz, Ethel Krim, Izaak Rybal and Sol Krim.

health and commemoration. In order to fathom what sacred means, one must stand next to the Wall pouring out one's heart or inside the Cave invoking the merit of our patriarchs. I came to Israel prepared with a packet of notes *(kwittlen)* mentioning relatives and friends, along with their special prayers, which I placed in the *Kotel's* nooks.

While in Jerusalem, we visited and had lunch at Boys Town, a huge complex surrounded by stately hills. Our Vice President and Trustee, Abraham and Dvora Mintz, recently made a substantial endowment to this modern facility that teaches useful trades to underprivileged boys within a religious environment. This was one of the most interesting and impressive parts of the tour.

A PRIVATE TOUR

During the second week, following the Solasz Medical Center dedication at Kfar Tabor, I left the group for several days to do some individual touring and visiting. Renting a car at the Tel Aviv Plaza, I made off for Jerusalem a second time to spend a day with my cousin, a Ladino professor at the Hebrew University, an American who moved to Israel only last year. He

Jean and Sam Rayner, Jacob and Kay Beren, Bella Millian (second generation) and Fania Posniak during the Bialystoker tour to Israel.

Lighting memorial lamps in front of *Kotel* at conclusion of Holocaust Gathering.

among them the World Gathering's chairman, Ernest Michel — who vowed that if they survived, an unlikely prospect at the time, they would someday summon all victims to Jerusalem to give thanks for life, remember what happened, and pass on their legacy to the second generation. Benjamin Meed, President of the Warsaw Ghetto Resistance Organization, was the vice-chairman.

The Bialystoker group shuttled between Tel Aviv and Jerusalem Monday, Wednesday and Thursday evenings for World Gathering ceremonies. Isram arranged for us to have supper those nights at the Jerusalem Plaza. The proceedings were imposing and poignant. On Monday night outside Yad Vashem, small children atop a thirty foot wall ignited six chemically treated poles that became a glowing orange-red memorial menorah to the six million. Films showing Nazi fiendishness were projected onto a blue-orange flame-shaped screen, as a choir spellbound the six thousand member audience into tearful silence with ghetto songs. President Yizhak Navon and Member of the Knesset Gideon Hausner (the chief prosecutor at the Eichmann trial) delivered stirring addresses.

Wednesday afternoon the scene shifted to the Knesset, the emphasis on survivor's children. Several young men and women explained how it felt to grow up with parents who endured the concentration camps and shuddered before the gas chambers and crematoria. They read poems in Hebrew, Yiddish and English expressing the horror of the young people who perished.

At the concluding ceremonies of the Holocaust Gathering at the *Kotel*.

The main speaker was our Bialystoker *landsman,* Dr. Samuel Pisar, one of the youngest survivors of Auschwitz. He counseled reason in the face of current provocations of Israel. That night, our party joined thousands at *Binyanei Haumah,* Jerusalem's Lincoln Center, for a splendid concert of music, dance and dramatic recitations. Cantor Misha Raitzin dazzled us with his liturgical and operatic repertoire.

The conclusion of the World Gathering took place Thursday night. Twenty thousand people marched from the Knesset to the *Kotel Hamaaravi,* the Western Wall. As we entered the gate to the plaza, attendants handed each person a *yizkor* glass. We lit the lamps, then placed them in long rows on a stand beside the Wall — eloquent individual commemorations of human sacrifice at Judaism's most sacred shrine. While television cameras recorded the events, six survivors read the text of a legacy they symbolically handed over to the second generation. We heard their message repeated in English, Yiddish, Hebrew, French, Ladino and Russian. Children of survivors pledged in the same languages to fulfill the legacy. Only no one responded in Russian; the

(L. to r.): Rabbi Lowell Kronick, Izaak Rybal, the public relations director of Kfar Chabad, Mike Kremer, Ali Feigin, Sam Solasz and Sidney Sisun.

second generation in the Soviet Union is not free to make any pledges about the Jewish future.

Accompanied by two jeeploads of rifle-toting soldiers, Prime Minister Menachem Begin vowed that Israel would never again permit little Shloimelach, Moishelach, Sorelach and Layalach to be exterminated. The finale was straight out of the Bible: six bearded rabbis, wrapped in *taleisim* from head to foot, sounded a piercing *tekiah* with long, twisting shofars. It was as if the Temple stood again, *kohanim* heralding the final redemption. I felt entranced. This epic scene was extraordinary, one I shall remember with awe — always.

I enjoyed sharing insights with two second generation members who joined our tour: Alys Kremer (Vice-Chairman Mike Kremer's daughter) and Steven Russek (Club of Grodner Friends Secretary Dora Russek's son). They felt ambivalent about their future roles in fulfilling the survivors' legacy. In youth sessions of the World Gathering, some Israeli children of survivors linked coming to terms with the Holocaust with *Aliyah.* This troubled my two friends. I understood their demur as well as their peers' Zionist advocacy. All Jews, whether survivors or not, must struggle at times with this thorny issue. Thanks, Alys and Steve, for enriching me with your friendship and intelligence.

THE FOURTH BIALYSTOKER TOUR TO ISRAEL — MY FIRST VISIT

by Rabbi Lowell S. Kronick, Chaplain

Israel, our spiritual birthplace, is a cornerstone of Judaism. Our history fixates on that land, like on God and Torah. My yeshiva rabbis taught that many commandments could be fulfilled only in *Eretz Yisrael*. Such is its sacredness.

The land also holds personal importance for me. My mother, grandmother, aunts, uncles and cousins were born there, long before the United Nations called it Israel. Growing up in Brooklyn, I remember Yiddish references at home to Jerusalem's holy places, before I grasped what and where they were.

So why did I wait until 1981 — the fourth Bialystoker tour — to visit the land of my ancestors? I do not know for sure, but regret procrastinating. Seeing Israel's spiritual treasures and incredible beauty was like nothing I experienced beforehand. There were moments of awe, uplift, wonderment, rapture. It was all

Samuel Pisar

there; ancient dramas blending with innovation, the *bet hamidrash* in technicolor.

ABOUT THE TOUR

The fourth Bialystoker tour to Israel occurred June 14-28, 1981. Our travel agent, Max Rosenthal Travel Bureau, in conjunction with Isram Tours, organized a magnificent two weeks that I will long remember. Many thanks to Mrs. Ryvka Rosenthal and her wonderful staff.

About fifty Bialystoker and Grodner *landsleit* participated. Most were Center officers and directors; some were new faces. The group was congenial. A few stood out with their humor. Some were even colorful: scolding fellow passengers on the El Al jet who disturbed their sleep during the ten-hour flight from New York to Ben

Rabbi Lowell S. Kronick

Gurion Airport at Lod; confronting airline officials with claims about damaged luggage, which held up our tour bus for an hour at the airport; missing our bus on a return trip from Jerusalem to Tel Aviv, which caused everyone to worry until that person showed up. Many invited local relatives and friends for dinner at the Plaza Hotel in Tel Aviv, where we stayed most of the time.

The trip coincided by design with the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors in Jerusalem, June 15-18. This was a once-in-a-lifetime spectacular. Thousands assembled from twenty-seven countries to bear witness to what befell them in various lands of Nazi affliction. It was a chance after forty years to say hello to others who had endured hell on earth and, at the conclusion, to bid them a final farewell. This event was conceived in 1942 by four inmates of the Warsaw ghetto —

Group of Bialystoker tourists at *Kotel* plaza.

Rabbi Lowell S. Kronick, speaking in Hebrew, felt it was a miracle that Sam Solasz, who barely escaped doom, participated in dedicating a modern facility on Israeli soil named after him forty years later. Rabbi Kronick then attached a mezuzah to the entrance of the medical center and recited a benediction.

Mr. and Mrs. Rybal cut the ceremonial ribbon in front of the building. Sam and Rose Solasz unveiled a large bronze plaque on the front of the building that read in English and Hebrew:

The guests entered the clinic and examined the rooms and equipment. The residents of Kfar Tabor were grateful to our Center for this important facility.

Afterwards, many walked across the street to the Rybal Day Care Center that opened May 5, 1980. A number of preschool children, supervised by several women, welcomed the visitors. This was a pleasant encounter with future citizens of our beloved Israel. These children, whose parents work during the day, receive excellent care and education.

The tourists and inhabitants of the village entered the community center at midday to have lunch. The dining room was cheerfully decorated; Israeli food was served in a warm, friendly atmosphere. Mayor Goldman thanked the Bialystoker benefactors of his village and announced that the thoroughfare leading to the day care and medical centers would be officially named Bialystok Street. Mr. Rybal introduced Mr. Solasz; Rubin Bindler, Honorary President; Abe Mintz, Vice President; Charles Schwecher, Chairman, Board of Governors; Sol Krim, Chairman, Board of Directors; and Mike Kremer, Vice Chairman, Board of Directors, who delivered brief remarks.

The tourists boarded the buses, accompanied by

(L. to r.): Anna Kremer, Rubin Bindler, Abe and Dora Mintz, Jacob Beren, Molly Rybal and Diana Medvedev view the interior of the Medical Center.

(L. to r.): Leon Fried, Yetta Szmusz, Celia Plocki and Eva Gryngaus entertain children at Rybal Day Care Center.

songs from the children of Kfar Tabor. This farewell was heartfelt and moving, people wishing each other good fortune.

Those who attended the dedication will never forget that Sunday when the representatives of a destroyed Jewish community in prewar Eastern Europe enabled a vibrant Israeli village to face the future with hope and courage.

MANY THANKS TO EVA GRYNGAUS AND SISTER, YETTA SZMUSZ

During the recent Bialystoker tour to Israel, our wonderful friends, Eva Gryngaus and her sister, Yetta Szmusz, invited General Secretary and Mr. Izaak Rybal and Treasurer Diana Medvedev to their homes in Tel Aviv. Mrs. Gryngaus spends part of the year living in Johannesburg, South Africa, where her late husband, Eli, owned a diamond concern.

Eva Gryngaus is a generous supporter of Bialystoker Center in New York as is her sister. In Israel, they joined in dedicating the Rose and Sam Solasz Medical Center in Kfar Tabor and attended the reception in Tel Aviv tendered by the Irgun Yotzei Bialystok for our tourists from New York.

(L. to r.): Yetta Szmusz, Eva Gryngaus, Molly and Izaak Rybal beside bust of late Eli Gryngaus.

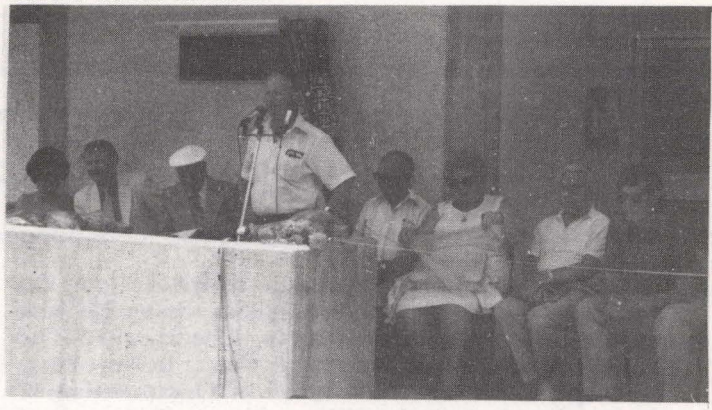
The Solaszes thank the *landsleit* for a memorable day.

The tour participants prepared for a memorable day. The lovely children of Kfar Tabor, who utilize the Solasz Medical Center and the Rybal Day Care Center, greeted our company with Israeli flags and Hebrew songs.

Hundreds of chairs were set up in the main square. Many local residents waited as buses carrying our tourists and Bialystokers living in Israel arrived. Mayor Micha Goldman extended greetings to the guests.

Mr. Rybal served as chairman of the dedication. He expressed pride at the clinic's opening and praised Mr. and Mrs. Solasz for their philanthropic activities. The following delivered brief remarks: Shalom Grajek, representative of Kupat Cholim in Israel; General Uzi Narkiss, Director of the Special Projects Fund of the Jewish Agency; Zvi Klementynovski, prominent Tel Aviv lawyer and leader of the Bialystoker *landsmanschaft* in Israel; and Icek Shmulevitch, well-known Yiddish writer and editor of the *Bialystok Memorial Volume*.

Sam and Rose Solasz thanked the audience for honoring them. Mr. Solasz recalled some of his experiences during the war — losing his family and near misses with death. He was happy that an institution carrying his and his wife's name would serve the people of the North Galilee, a symbol that the bitter past could lead to a bright future. Mrs. Solasz said she appreciated the personal honor and was happy the clinic would perform a useful function.

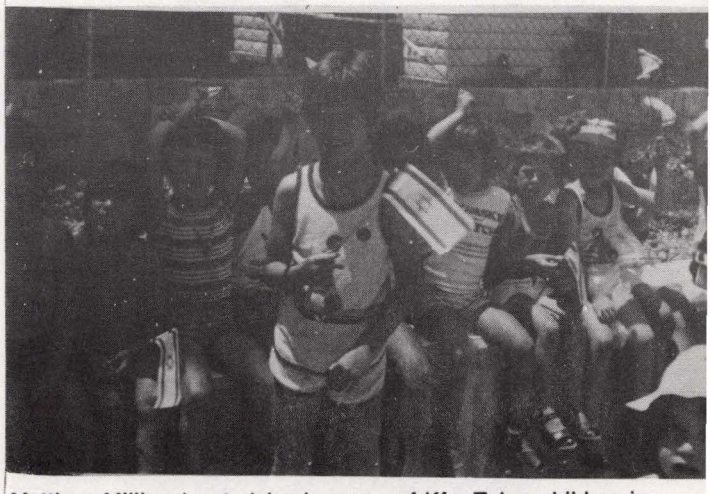
General Uzi Narkiss explains the importance of the Medical Center.

Micha Goldman, Uzi Narkiss, Rose and Sam Solasz and Izaak Rybal at the dedication plaque.

Rose Solasz with members of her family who live in Israel (l. to r.): Rose and Galit Mizrachi, Sam Solasz and Benzion Mizrachi.

Matthew Millian (center) leads group of Kfar Tabor children in welcoming the Bialystoker group.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK SEPTEMBER, 1981 No. 329

DEDICATION OF ROSE AND SAM SOLASZ MEDICAL CENTER IN KFAR TABOR, SUNDAY, JUNE 21, 1981

The highlight of the fourth Bialystoker tour to Israel was dedicating the Rose and Sam Solasz Medical Center in Kfar Tabor on Sunday, June 21, 1981. The clinic, financed by the Bialystoker Center in New York, in cooperation with the Council of Organizations of United Jewish Appeal, will serve the medical needs of Kfar Tabor and surrounding Lower Galilee communities.

Our President, Sam Solasz, who survived the Holocaust, has consistently supported our Center, the State of Israel and Jewish interests. Mrs. Solasz, our First Lady, is also active in these causes.

In the last issue of the *Stimme,* we reported that our Board of Governors approved a motion by General Secretary Izaak Rybal to sponsor the medical center in the Solaszes' honor. This facility is adjacent to the Izaak and Molly Rybal Day Care Center that was built last year and was also financed by the Bialystoker Center. The fund-raising campaign was launched at a testimonial dinner held November 8, 1980 at the Sheraton Centre in New York. Several hundred officers and members of our organization, as well as friends and business associates of the Solaszes, made generous contributions.

Early in 1981, Mr. Rybal started planning the dedication of the medical center by organizing a tour to Israel of fifty officers and active members. (A comprehensive tour report appears on page 4 of the English section.) It was scheduled to coincide with the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors that took place in Jerusalem June 14-18, 1981. Our Bialystoker tourists attended its main sessions. Most were interested because they survived Nazi liquidation.

Sunday morning, June 21, began in a festive mood.

Rose and Sam Solasz unveil plaque dedicating Medical Center in Kfar Tabor.

Mayor Micha Goldman presents bouquet of roses to Mrs. Solasz.

Audience viewing dedication ceremony.

BIALYSTOK MEMORIAL VOLUME TO BE PUBLISHED SHORTLY

We expect that the *Bialystok Memorial Volume* will be published at the end of 1981 — according to plan.

It will contain hundreds of pages of English and Yiddish text, with many interesting pictures. Numerous articles, memoirs, poems and documents about the Jewish community in Bialystok — from its inception to its destruction during the Holocaust — will appear.

Emphasis will be placed on the Nazi invasion of Bialystok, its tragic impact on the Jews in the ghetto and the surrounding provinces, the heroic resistance and the postwar attempt to rebuild the Bialystok *kehilla*. Records and eyewitness accounts will punctuate the grim finale of Jewish life in Bialystok. *Landsmanschaft* activities in different countries will reflect the ongoing vitality of Bialystokers forty years after their hometown was destroyed. The book will conclude with a message to second-generation children of survivors.

This memorial volume will perpetuate the memory of our beloved Bialystok, its martyrs, heroes and loved ones. All *landsleit* and friends should own a copy.

We urge everyone to send in orders immediately for the *Bialystok Memorial Volume* with suitable donations. Those who order now will receive the book as soon as it is published. Fill out the coupon below and send it together with your contribution to:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

To the *Bialystok Memorial Volume* Committee:

Please send me a copy of the *Bialystok Memorial Volume,* as soon as it is published. I understand that publication of the book involves large expenditures and therefore I am sending a donation of $_____

Name .....
Address .....
City .....

1921 **60th JUBILEE OF BIALYSTOKER STIMME** 1981

ROSH HASHANAH ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK | SEPTEMBER, 1981 | No. 329

4th BIALYSTOKER TOUR TO ISRAEL BEFORE DEPARTING KENNEDY AIRPORT

4טער ביאַליסטאָקער טור קיין ישראל פאַר׳ן אָפּפליען פון קענעדי לופטפעלד

Participants in the 4th Bialystoker tour to Israel, who departed Kennedy Airport June 11 and 14, 1981. The highlights of the tour were the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors in Jerusalem and the dedication of the Rose and Sam Solasz Medical Center in Kfar Tabor.

איינטיילנעמער אין דעם 4טן ביאַליסטאָקער טור קיין ישראל, וועלכע האָבן אָפּגעפלויגן פון קענעדי לופטפעלד דעם 11טן און 14טן יוני, 1981. די הויפּט פונקטן פון טור זיינען געווען דער וועלט צוזאַמענפאָר פון די שארית הפליטה אין ירושלים און דער דערעפענונג פון ראָוז און סעם סאָלאַזש מעדיקל צענטער אין כפר תבור.